

ACADEMIA ROMÂNĂ
DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN
CULEGERI ȘI STUDII

XXIX

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

I.

DUȘMANI ȘI PRIETENI

AI

OMULUI

DE

TUDOR PAMFILE

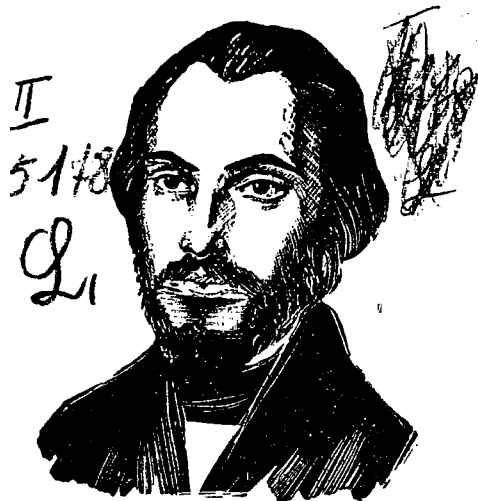
ȘEDINȚA DE LA 6 FEBRUARIE 1915

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA, PAVEL SURU.
LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ
VIENA
GEROLD & Comp.

1916

BIBLIOTECA
AȘEZĂMÂNTULUI CULTURAL

„NICOLAE BĂLCESCU”

DIN VIEȚA POPORULUI ROMAN

I. <i>Hora din Cartal</i> , de Pompiliu Pârvescu, 1908	L. 3.-
II. <i>Cimilituri românești</i> , de T. Pamfile, 1908	" 1.-
III. <i>Poezii populare din Maramureș</i> , de Tit Bud, 1908.	" 1.-
IV. <i>Cântece și urături</i> , de Al. Vasiliu, 1909	" 5.-
V. <i>Din literatura populară</i> , de N. Păsculescu, 1909	" 6.-
VI. <i>Jocuri de copii</i> , de T. Pamfile, 1909	" 1.-
VII. <i>Sărbătorile poporului</i> , de C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, 1910	" 1.-
VIII. <i>Industria casnică la Români</i> , de T. Pamfile. Premiul „Neuschotz” din 1909, 1910	" 10.
IX. <i>Hore și chiuituri din Bucovina</i> , de S. Fl. Marian, 1911	" 2.-
X. <i>Legende, tradiții și amintiri istorice</i> , de C. Rădulescu-Codin, 1910	" 1.50
XI. <i>Sărbătorile de vară la Români</i> , de T. Pamfile, 1911	" 2.-
XII. <i>Cântece de țară</i> , adunate de T. Pamfile, 1913.	" 4.-
XIII. <i>Boli și leacuri la oameni, vite și păsări</i> , după datinile și credințele poporului român, adunate din com. Țepu, jud. Tecuciu, de T. Pamfile, 1911	" 1.-
XIV. <i>Cântece populare românești din Comitatul Bihor</i> (Ungaria). culese și notate de Béla Bartók, 1913	" 5.-
XV. <i>Vremuri înțelepte</i> . Povestiri și legende românești, culese de D. Furtună, 1913	" 1.-
XVI. <i>Agricultura la Români</i> , de T. Pamfile, 1913	" 5.-
XVII. <i>Ingerul românului</i> , povești și legende din popor, culese de C. Rădulescu-Codin, 1913	" 4.-
XVIII. <i>Povestea lumii de demult</i> , după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1913	" 2.-
XIX. <i>Sărbătorile la Români. Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului</i> , de T. Pamfile, 1914	" 2.-
XX. <i>Sărbătorile la Români. Crăciunul</i> , de T. Pamfile	" 3.-
XXI. <i>Superstițiile poporului român</i> , de G. F. Ceaușanu. Premiul Adamachi din 1913, 1914	" 4.-
XXII. <i>Colinde din Ardeal</i> , culese de Alexiu Viciu, 1914	" 2.-
XXIII. <i>Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri și legende românești</i> , culese de D. Furtună, 1914	" 1.50
XXIV. <i>Cromatică populară română</i> , de T. Pamfile și M. Lupescu, 1914	" 2.-
XXV. <i>Diavolul învrăjbitor al lumii</i> , după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1914	" 1.-
XXVI. <i>Cerul și podoabele lui</i> , după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1915.	" 2.-
XXVII. <i>Credințe și superstiții ale poporului român</i> , de Artur Gorovei, 1915	" 5.-
XXVIII. <i>Văzduhul</i> , după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1916	" 2.-
XXIX. <i>Mitologie românească, I. Dușmani și prieteni ai omului</i> , de T. Pamfile, 1916	" 3.-
XXX. <i>Mitologie românească, II. Comorile</i> , de T. Pamfile (<i>Sub tipar</i>).	

PREFAȚĂ

Îmi pare rău că n'am putut afla un nume mai bun pentru boțezarea paginilor cari alcătuesc lucrarea de față, ca să pară mai apropiată înrudirea între această cercetare și altele, făcute pentru acelaș subiect, cu privire la alte popoare sau vremuri.

Obișnuit, unor astfel de cercetări li se zice *Mitologii* (1), dar acestea, pe lângă descrierea ființelor suprafirești, în legătură cu omul, îmbrățișează și socotințele poporului despre *lume*, lucru pe care eu l-am făcut în altă parte (2). Dar chiar fără acestea, ceea ce urmează aici nu presentă *un tot*. Dintre „prieteni” omului, lipsește *Dumnezeu*, zugrăvirii căruia, după credințele Românilor, n'am putut să-i fac loc laolaltă cu atâtea spirite, parte creștine, iar cele mai multe păgânești, pentru o pricină lesne de înțeles. De asemenea lipsește și icoana *Diavolului*, care, prin mărimea ei, ar fi fost o piedică pentru sintetizarea lesnicioasă a celor mai multe din capitolele acestei cercetări. Fără *Diavol*, „dușmanii” omului vor răsări mai distincți, ceva mai luminați, lucru care nu s'ar fi întâmplat dacă-i puneam alături de „nânașul” lor. Tot dintre „dușmani” lipsește și spiritul *comorilor*, despre care voiu vorbi aiurea.

Unei asemenea cercetări i se mai poate da numele singuratec de *Credință*, *Cult* sau *Religiune* (3), ceea ce n'am putut face, căci credințele poporului român nu se mărginesc numai la spiritele pomenite aici, la cele a căror lipsă am arătat-o, sau la acele cari, pentru numărul prea mic de întâlniri, nu le-am putut socoti ca

(1) De pildă G. de Rialle, *La Mythologie comparée*, Paris 1878; L. Leger, *La Mythologie slave*, Paris 1901.

(2) *Povestea lumii de demult*, București 1913.

(3) De pildă A. Lefèvre, *La Religion*, Paris 1892.

având drept de a sta alături cu celelalte,—*Dragobete* (1), *Mătcălăul* (2) ș. a.

Credința, Cultul și Religiunea, ne mai vorbesc despre o mare lume de *Sfinți*, bisericești și nebisericești care ne este cunoscută (3), cum și despre un mare număr de lucruri și împrejurări, toate, rămășiți de culturi vechi,—zoolatrie, fitolatrie, litolatrie, hidrolatrie, pirolatrie, antropolatrie, astrolatrie sau altele.

Deci, astfel am rămas la numele care mi s'a părut mai bun,—*„Dușmani și prieteni ai omului“*, ca parte dintr'o *Mitologie românească*.

Acești „dușmani și prieteni“ nu sunt numai ai Românilui, căci *ii întâlnim la toate națiunile*. Zămislighi în lupta dintre om și fire, cei ai altor popoare vor fi cu atât mai apropiați de-ai noștri, cu cât, paralel, vor fi fost și luptele mai asemănătoare. Astfel, să nu ne mirăm și să nu ne risipim truda umblând după filiațiuni, întrebându-ne : cine a avut și cine a cerut, cine s'a fãlit cu o avere și cine s'a rușinat de un furt !

În esență, *credința*, ca orișice necesitate fiziologică, este aceeaș pentru toate popoarele ce trăesc în aceleași împrejurări. Pentru acest cuvânt n'am adus material strein de comparație, decât unde apropierea mi s'a părut că descopere o curioasă identitate, menită să pună întrebări istoriei sau să deslege anumite întrebări ale acesteia. Ingrămădirea, *cu ori ce chip*, de material comparativ, pentru potolirea unei curioșități firești, n'am socotit că poate rãsplãti îndeajuns sacrificiile bănești pe care le-ar fi cerut.

(1) C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, *Sărbătorile poporului*, București 1909, p. 37 : *Dragobete* e un flăcău iubit și umblă prin păduri după fetele și femeile cari au lucrat în ziua de *Dragobete*,—3 Martie. Le prind și le fac de râsul lumii, atunci când ele se duc după lemne, flori, bureți..“

(2) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 189 : *Mătcălăul*, după credința Românilor din Banat, e o ființă parte omenească și parte îngerească, un june frumos și nemuritor, care umblă în lume ca și *Sântoaderii* și *Rusalele*, dar pe care oamenii nu-l pot vedea, din cauză că lumea s'a spurcat cu sudalme și fărădelegi. *Mătcălăul* e frate mai mic cu Paștile“.

(3) S. Fl. Marian : *Cârțile* (1898), *Păresimile* (1899) și *Cincizecimea* (1901) ; T. Pamfile, *Sărbătorile de vară* (1911), *Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului* (1914) și *Crăciunul* (1914).

DESPĂRȚIREA I.

SOARTA, AJUTOR, NOROC.

URSITOARELE.

Denumiri. Numărul și menirea Ursitoarelor. Cele două servitoare ale lui Alexandru Machedon. Un cioban le află casa și le vede traiul. Masa Ursitoarelor la casa pruncului de curând născut. Ursirea. Tăria ursitei. Ursitoarele sau Zodiile primesc în fiecare seară porunca lui Dumnezeu. Osîndirea celor ce ascultă ursirea într'adins. Dumnezeu, fără a schimba ursita, ajută pe cei în nevoie. Cei trei mocani Ursitori aduc ursirea la îndeplinire. Ursitoarele la alte neamuri.

Ursitoarele, numite și *Ursitori* (1), *Ursători*, *Ursite* (2), *Ursoi* (3), *Ursoaice* (4) sau *Ursoni* (5), iar de Macedo-Români *Mire* (6),—ca și la Neo-greci și Bulgari, — *Albe* (7), *Hărăsîte*, *Cașmete* sau *Hărioase* (8), sunt, după unele credinți, *trei fecioare* sau *zâne* (9),

(1) Bun rezumat în S. Fl. Marian, *Nașterea la Români*, p. 149 și urm. Cf. și *Sarbatorele la Români*, I, p. 62.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 9 v°.

(3) *Vieța românească*, an. II, vol. VI, p. 63.

(4) Culegere din jud. Dolj.

(5) Densușeanu, *Graul din Țara Hașegului*, p. 232.

(6) L. Șăineanu, *Basmele Românilor*, p. 782. D. Cosmulei, *Datini, credinți și superstiții aromânești*, București 1909, p. 8.

(7) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 199: ele vin în trei scri de-arândul la noul născut de îi scriu *cartea vieții*.

(8) Cosmulei, *op. cit.*, p. 10.

(9) Am putea primi și numele de *Zâne* sau *Zănișoare*, pe cari le vedem venind la pruncul Isus Hristos spre *a-l aplecă*, adică spre a-l pune la sânul Măicii Domnului (A. Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 23, 24). Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 14 v°.

după altele „șapte muieri“ (1), iar după altele *nouă femei* (2) cari *ursesc* sau *urșesc* (3), adică croesc *ursita*, *ursa*, *urseala* sau *soarta* noilor născuți, în întâia noapte a nașterii, — după unele socotințe, — în cele trei dintâi nopți de-arândul, după altele (4), în noaptea a treia numai (5), sau în cele trei nopți nesot: a treia, a cincea și a șaptea, sau tocmai în a opta.

Despre Ursitoare, în ținutul Făgărașului, se aude următoarea povestire, pe care, în variantele sale, o vom întâlni-o și acolo unde va fi vorba de *Iele*:

„După ce a străbătut *Alexandru cel mare* până la raiu, a aflat un rege anume *Ioan* șezând pe tronul său și ținând picioarele în apă clocotită de izvor.

Intrebat fiind de ce face el aceasta, zise regele Ioan că apa astfel întrebuițată are darul întineririi.

Alexandru cel mare se rugă atunci să-i de ași lui puțină din această apă, și cecece o primi, o păstră foarte bine. Cu toate acestea însă, cele două servitoare ale sale i-o furară, și de atunci, fiind ele vecinic tinere și cunoscând viitorul ficărui om, la nașterea sa îi ursesc soarta“ (6).

Prin unele părți, pe unde se crede că sunt trei Ursitoare, se zice că dânsese trăesc laolaltă într'o casă, că îngrijesc de candelile vieții omenesți și că să hrănesc cu carne de furat. Iată povestirea respectivă, așa cum se aude prin jud. Tecuciu:

(1) Densușeanu, *op. cit.*, p. 232.

(2) E. N. Voronca, *Datinile și credințele poporului român*, Cernăuți 1903, p. 1070: „Ursitele sunt *nouă femei*; ele mărită fetele, fac să moară nevestele, când cineva *face* anume *pe ursită* și le chiamă cu descântece. Acela ce face, — de-i femeie ori bărbat, pe dânsese le trimite. Ele totuna torc și destorc; mă rog: lumea îi mare! Pentru fiecare ele lucră să-i vie partea: torc zilele omului, vieața, și destorc și deapănă. Pe cine vrau, îl înzilesc; pe cine vrau, îl omoară“.

(3) Acad. Rom., *Ms. no. 3419*, p. 83.

(4) *Ibidem*, no. 3418, p. 122 v°.

(5) I. Candrea, O. Densușeanu, T. Speranță: *Graiul nostru*, I, p. 9: Ursitoarele vin a treia zi după naștere și *urșează* pe prunc. Ele găsec o turtă de pâne făcută de-o fată mare, un pahar de apă și un fir roș pe pâne. *Ibidem*, p. 490: Ursitoarele vin a treia seară la fereastă și ursesc pe copil; să afe un pahar de apă și pâne pe masă.

(6) *Vieața românească*, II°, p. 64.

Unui mocan i se fură aproape în fiecare seară câte un miel din turmă, fără ca măcar să aibă un pic de bănuială pe cinevâ.

— Câne nu s'aude, sgomot iarăș nu s'aude! Cine că fie? Ni-meni altul decât vreo *Ursitoare*, căci numai *Ursitoarele se hrănesc cu carne de furat!* Bun!

Și într'o noapte se pune la pândă.

Pe la miezul nopții numai iată că vede o femeie sărind în turmă, iea un miel și se gătește de fugă.

— Stăi!—țipă mocanul. Nu mai scapi din mâna mea cât o fi hăul și dudăul. Să-mi spui în grabă cine ești, că altfel fac moarte de om!

Iar femeia ceea îi răspunse:

— Nu ridică, voinice, cocoșul dela pușcă acuma, că mare bine ți-oiu face!

— Și ce bine, mă rog, poți să-mi face mie până pe acolo? Cine ești?

— Apoi eu sunt *Ursitoare* și în mâinile mele stă vieța ta. Dacă mă lași,—bine de bine; dacă nu,—amar de capul și zilele tale!

Mocanul lăsă pe *Ursitoare* în pace, dar porni după dânsa, ca să-i arăte locul unde stau *Ursitoarele*. Voiă omul nostru să știe și dânsul ce-i pe acolo.

Merge așa, merge mult, și după un cârd de vreme ajunge cu *Ursitoarea* la un castel mare, unde ardeau o mulțime nenumărată de candelă. Sute și mii se aprindeau și alte sute și mii se stingeau.

— Ce-s acestea?—întreabă mocanul.

— Sunt sufletele celor ce se nasc și-ale celor ce mor,—răspunse *Ursitoarea*.

Ursitoarele furnicau de colo până colo, turnând untdelemn prin candelă,—ici puțin de tot, dincolo mai mult, după cum le eră și lor rândueala.

— Arată-mi și candela mea!—o îndeamnă mocanul pe *Ursitoare*.

Și aceasta merse și i-o arătă. Mai aveă puțin untdelemn; și *Ursitoarea* i-l mai spori. Și se bucură astfel, poate, singurul om de pe lume, care a știut vreodată cât mai are de trăit, pentru că își văzuse candela cu ochii! (1).

(1) Culegere din com. Țepu.

Ursitoarele, pe cari mai înainte, în vremuri de inimă curată, oameni le vedeau, după ce se sfătuiesc asupra urselii, una mai bătrână zice despre copil :

— Să aibă traiul meu din cutare zi și somnul meu din cutare noapte !

După ce celelalte o sfătuiesc să fie mai miloasă, pornesc nevăzute spre casa noului născut, pela miezul nopții. Pentru aceasta, la casele cu prunci născuți, se lasă ușile și ferestrele deschise, iar lumea trebuie să fie veselă (1).

Prin Țara Hațegului, moașa, singura care poate apăra pe copil de toate *lohoanele* și *boglodatele* (dihăniile spurcate), aude cum ursesc *Ursonile* în cele trei zile după naștere, când, pentru primirea lor, se pregătește masă cu *sare*, *pită* și *apă*. S'a întâmplat că undevă venind Ursitoarele n'au aflat sare, pită și apă; de aceea s'au mâniat foc și-au ursit pruncului o soartă rea. Pe un astfel de copil l-au ursit să fie trăsniț pe un *clianț* (stâncă) : și la vremea cuvenită, lucrul s'ar fi și întâmplat, dacă baba moașă, pricepută și știutoare, nu l-ar fi legat și nu l-ar fi ținut acasă cu minciuni „până a trăsniț în acel moment numai clianțul“.

Ursitoarele se scoboară în casă, pe horn, pentru care cuvânt și mama nou-născutului se așează lângă vatra focului, sau după căloni (sobă), în unghet, unde e locul mai scutit (2).

Prin alte părți din Transilvania se pune pe masă în cele dintâi trei zile pentru Ursitoare un cot de *pânză* nouă, un blid cu *făină* de grâu, *sare*, *pâne*, *lână* și un *zeceriu*. Prin alte părți se așează trei talgere cu *grâu* fiert, trei pahare cu apă, trei cu *untdelem*, câțiva bani, iar moașa zice *câtecul Ursitelor*, ca se le îmbuneze.

În Banat se pun în capul pruncului o *pogace*, trei *cruceri* o pereche nouă de *brăciri*, o *oglindă*, un *pieptene* și o lingură cu *untură* pentru Ursitoare, cari lucruri, firește, a doua zi se împart. Tot prin Banat, prin unele părți, în spre seara a treia se pregătește un *blidașel* cu nouă mâni de făină de *grâu*, o lingură nouă cu *sare*, alta cu *unt* și un pahar cu apă neînceptută. Masa este înconjurată cu niște *brăciri* nouă; pe ea ard trei lumânări lipite de *blidașel*, care are împrejur boabe cu *grâu*, *cucuruz*, *păsule*, ș. a.

(1) Gorovei, *Credințe și supe'stiii*, p. 343.

(2) Densușeanu, *Graiul din Țara Hațegului*, p. 232-3.

Paharul cu apă este încunjurat cu trei fire de *mătasă* roșie, lungă cât pruncul.

Toate acestea stau la capul patului. Moașa se roagă:

Doamne, Dumnezeule,
 Trimite *Ursitoarele*
 Să vină toate voioase,
 Voioase și bucuroase,
 La sânie să gusteasca,
 Lui N. bine să 'mpărțească (1).
 N. puținel să munceasca
 Și mult bine să trăiască!

Lucrurile de pe masa rotundă, numită *sânie*, pe care s'a în-tins *cina* sau *cinișoara* Ursitoarelor, se împart între moașă și trei fete cam de câte șapte ani, a doua zi.

Prin jud. Tecuciu în întâia seară se pune pe tablă sau farfurie, *bani, pâne, sare*, un pahar de *vin*, două *lumânări* și câteva fire de *busuioc* (2). Mama copilului și moașa au grijă să viseze peste noapte și să țină minte, iar a doua zi să-și tălmăcească acele vise, punându-le în legătură cu viitorul pruncului (3).

Prin jud. Brăila a treia seară după naștere, mama copilului pune pe masă *pâne, sare, mălaiu* și o jumătate de ocă de vin, aprinde o lumânare și le lasă așa ca să aibă cu ce să se ospăteze Ursitoarele. Aceste bucate le iea moașa a doua zi (4).

Prin alte părți, din acelaș județ, moașa trebuie să viseze ceva în acea noapte și din cele ce le visează, tălmăcește viitorul pruncului născut (5).

Prin județul Muscel, „*ursitoarele* se pun în a treia seară dela nașterea copilului și constau din *pâne, ceapă, țuică, vin, carte*,—

(1) *Să ursească.*

(2) I. A. Zanne, *Proverbele Românilor*, IX, p. 382: „La noul născut se întinde masă seara pentru Ursitoare, căci de nu vor avea masă, îl ursesc rău pe cel născut, și cum l-or ursi, așa va fi”.

(3) La un cumnat al meu, decedat la vrâsta de 30 de ani, soacra mea a visat trei Nemți lăutari cari au venit la fereastă. Pofțiți înlăuntru fiind, ei au raspuns:

Apoi, câți să intrăm și câți să rămânem!

Și au pornit.

Și acesta s'a socotit ca un vis rău.

(4) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 271.

(5) *Ibidem*, p. 289; cf. și p. 302 v°.

de e băiat cel de curând născut, ori *cusături* și *fuioare*,—să coasă și să-i crească *părul*,—de e fată, *sare*, *lumânare* aprinsă, să vadă *Ursitoarele*,—numele celor trei femei...,—un *franc*, ș. a. Ursitoarele astea se pun pe masă la icoană, spre răsărit, să le vadă Ursitoarele. După ce s'au rânduie, începe moașa să se închine, rugându-se la Dumnezeu ca *Ursitoarele* ce au să vină noaptea, să ursească bine pe copil.

Dimineața următoare, moașa ieă pentru sine darurile puse la icoană.

Pentru ca Ursitoarele să nu fie scârbite și deci să nu fie scârbită nici vieața copilului, e bine ca părinții, în cele opt zile dela naștere, să nu fie triști“ (1).

Prin jud. Gorj, a treia zi după nașterea pruncului se curăță casa și lehuza, iar seara, înainte de apusul soarelui, vine moașa pregătită pentru *punerea ursitoarelor* cu o *azimă* coaptă în spuză, unsă cu miere la cele trei cruci de pe ea. Azima o așează pe un scutec nou pentru prunc, așternut peste niște fașe, pe o masă, lângă mamă. Pe scutic, lângă azimă, mai pune un pahar de *vin*, unu de *apă*, *sare* și un *ban* de argint pe pâine, o pereche de *bete* de ale moașii și trei *linguri* de cari se leagă cu *mătasă* niște *flori*. După ce le așează, moașa face nouă închinăciuni și zice:

Sfintelor,
Bunelor,
Să vă aducă Dumnezeu curate,
Luminate,
Bune ca pânea,
Dulci ca mierea
Și line ca apa!

Masa Ursitoarelor, astfel pregătită, rămâne până a doua zi, când venind moașa, o ridică. Argintul de pe pâine îl pune pe pieptul pruncului, iar pânea, vinul și apa se dau la niște copii curați (1).

La Macedo-Români, a treia zi, un copil de 12 ani, cu părinții în vieață, coace o *turtiță* de aluat nedospit, care se păstrează sub

(1) C. Rădulescu Codin, *Tradiții, legende și amintiri istorice*, București 1910, p. 106. Gorovei, *Credinți*, p. 343 4: opt zile dela nașterea unui copil, parinții lui să fie tot veseli, iar nu triști, căci se întristează Ursitoarele, și cum vor fi ele în acele opt zile, așa va fi și copilul în vieață.

(2) Ic. I. Constantinescu, *Monografia comunii Brănești din jud. Gorj*, Tg.-Jiu 1914, p. 128.

perina pruncului 40 de zile. De-i băiat cel de curând născut, i se mai pune o pungă cu *bani*, o *armă*, o *carte*, *călămări*, *hârtie* și o *pană*, iar de-i fată, un *degetar*, *foarfece*, ș. a. *Câinii* din ogradă se trimit pe la neamuri, ca să nu se sperie *Cașmetele* (1).

Prin alte părți macedo-române, *Mirele* au o primire încă mai de cinste.

„Venirea *Mirei*, se face cunoscut celor din casă printr'un mic semn ce se ivește pe nasul copilului. Lăuzei i se dă să mânânce într'o tavă din trei feluri de bucate. Impreună cu dânsa mânâncă și trei *fetife* ce au părinți și cari reprezintă pe cele trei *Mire*. După ce lăuza a isprăvit de mâncat, restul bucatelor se pune cu farfuriile pe un scaun lângă icoana sfântă, ca să vie *Mirele* să mânânce.

După ce s'au ridicat oaspeții dela masă, un băiat umblă cu o tavă la toți și adună mahnudèle, cari mai apoi se coasă la fesul copilului. Pe la miezul nopții, pleacă oaspeții pe la casele lor. Moașa rămâne mai la urmă. Ea cere să-i aduca puțin *grâu*, un nasture de argint, o căpățină de *usturoi* și puțin *lulachiu*. Toate acestea le amestecă, le înfășoară într'un petec de pânză și le pune lăuzei subțioară.

Această legătură o poartă lăuza tot timpul lăuziei.

Acestea, în Clisura.

La Crușova, ospățul ce să dă a treia seară după nașterea copilului în cinstea Mirelor și chiamă *pugunic*. Cu acest prilej, un băiat cu tată și mamă frânge o *turtă*, și oaspeții o mânâncă toată, ca să nu rămâie până a doua zi nici o bucățică, căci altfel copilul iese hoț.

În Mețova acest ospăț se zice masa *a le Stă-Marie*, din care lăuza nu ia nici o mușcătură. Dacă în timpul acestui ospăț se ivesc pe obrazul micului pete negre, zic că *l-au ars Mirele*.

În alte părți mai e obiceiul ca să facă trei *colaci* mici hotărâți pentru cele trei Ursitoare : unul se coasă la fașa copilului, al doilea se atârnă de gâtul lăuzii ca să-l poarte 40 de zile, al treilea îl mânâncă lăuza a noua zi dela naștere.

Tot atunci se mai face și o *turtă* cu zahăr în formă de colac, care se mânâncă de toți cei de față" (2).

(1) Cosmulei, *op. cit.*, p. 8 9: „După trei nopți, părinții pun în leagănul *natului* (copilului) *monete* de aur, cu cari *Mirele* să fie ademenite a-i croi o soartă cu bielșug“. „*Ca vai* de cei ce n'au de unde să dea *Zânelor* cele cuvenite!“

(2) *Ibidem*, p. 9 10.

Dacă Ursitoarele găsesc casa cu pruncul neluminată, ele nu intră înlăuntrul și astfel, copilul rămâne neursit. „Nu-s atâți oameni neursiți?”

Ursitoarele, după unele credinți, se numesc :

Ursitoarea, este cea mai mare dintre dânsule. Ea ține furca și fusul;

Soartea, care toarce, mijlocia,—și

Moartea, care curmă firul.

După unele credinți oltene, cele trei *Ursătoare* cari vin cu *Îngerul*, ca să ursească pe cel de curând născut sunt :

Intâia: *Capul lunii* în care s'a născut pruncul ;

A doua: *Ziua* în care s'a născut pruncul, și

A treia: *Ceasul* în care a picat pruncul din pânțec.

Tustrele fac sau torc firul vieții unui om, care este cotit prin toate locurile pe unde cel venit pe lume va umblă în viața lui, dela *ursală* și până la moarte.

Une ori se spune că acest fir îl dă *Dumnezeu Ursitoarelor* și acestea îl pun pe pământ, așezând pe el toate întâmplările pe cari le va avea omul și dela cari dânsul nu se poate abate cu nici un chip.

În această privință, se povestește că un om a aflat în vis, dela *Îngerul* pruncului său, că acel prunc se va îneca în fântâna din ograda lui, atunci când va avea vârsta de 9 ani. Omul, știind aceasta, și-a astupat fântâna, socotind că cu chipul acesta copilul va scăpa cu viață, neavând în ce să se îneca. Copilul însă, tocmai în ziua când a împlinit nouă ani, s'a dus la fântâna astupată, a pus capul pe *cheile* (1) fântânii și a murit (2).

După următoarea povestire, *Ursitoarele*,—sub numele de *Zodii*,—primesc în fiecare zi poruncile lui Dumnezeu, pentru cei ce se nasc, cari, astfel, rămân legați de-o anumită soartă sau zodie, pentru totdeauna :

Ci-că un împărat avea trei feciori. Intr'o zi îi cheamă pe tustrei la dânsul și le spuse :

— Dragii tatii, m'am gândit și eu, acuma când sunteți și voi ajunși la vârsta de muncă, să vă dau pe la treburile voastre și

(1) *Ghizduri, ghizdèle.*

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, în.párt. de Șt. St. Tuțescu.

să nu vă mai ȋiu pe lângă mine, să-mi păstrați și să-mi sporiți averile mele; să nu fie bănat mai încolo, la vremurile voastre de însurătoare, și să-mi spuneți că unul a muncit mai puțin și-a luat mai mult, și să se iște așa sămânță de gâlceavă și vorbă. Iaca, v'am făcut averea mea toată trei părți de-o potrivă: să și-o iea fiecare și s'o păstreze fiecare după vrednicia și mintea lui. Cine a mări-o, bine de bine; cine a prăpădi-o, paguba lui; l-oiu vedea și eu cu ochii mei pe cel ticălos și nu i-oiu lăsa la moarte zilele noroadelor pe mâni, ca să le dea de râpă iute și de grabă!

Și după asta, împăratul le-a dat ce li s'a cuvenit, și el s'a tras de-o parte, să tacă și să uite. Fiecare din cei trei feciori au început să muncească pe socoteala lui, și fiecăruia îi mergea cum îi mergea, dar celui mai mic dintre frați, îi mergea ca racul. Pe ce puneă mâna, praful și pulberea s'alegea: într'o zi i-au murit vitele, par'că otrăvite, într'alta i-au ars coșarele cu pustia neagră ce mai aveă într'insele, în altă zi alta, până când a rămas ca vai de capul lui. Mai rău nici că se putea!

După o vreme, văzându-se el sărac lipit pământului și gol pistol, și-a luat lumea'n cap și s'a tot dus să-și caute singur partea, dacă pustiul de noroc n'a știut să-l găsească pe dânsul.

Merge el așa și ajunge într'o zi spre seară într'o pădure. Acolo un unchiaș făcea haragi pentru vie.

— Buna ziua, moșule!

— *Tămi* dumitale, flăcăule; da ce umbli pe-aici?

— Apoi, moșule, și cu mine, povestea cântecului: am plecat în lume să-mi pun nume. Ia-s un biet om nevoiaș! Nu mă-i primi să-ți ajut și eu la lucru?

Cum nu; auzi vorbă!

Și-au muncit amândoi, — feciorul de'mpărat și unchiașul, — până seara târziu, când bătrânul zise:

— Apoi, nepoate, să știi că eu nu-s de pe-aici, și ca să mergem tocmai la mine acasă, ne-ar trece toată noaptea pe drum. Hai și ne-om duce la bordeiul pădurarului și-om mâneă acolo.

Au pornit amândoi, au ajuns, au aflat ceva de-ale gurii, și după asta, cum erau și trudiți, s'au culcat. Și cum s'au culcat, au tăcut. Noaptea, așa pe la cântători, s'aud niște glasuri. Da să știți că bietul fecior de'mpărat, deprins cu pat și perină mai moale, nu putuse aȋipi nici cât ai bate în amănar: se'ntorcea când pe-o

parte, când pe cealaltă, ca un puiu într'o frigare.

Și cum spuneam, pe la cântători s'aude la fereastă :

— Doamne, Doamne !

— Ce-i, *Zodiilor*? întrebă unchiașul cu care feciorul nostru lucrase în pădure.

— Astăzi, atâția s'au născut și atâția au murit; ce facem?

Și le răspunse moșneagul :

— Pe cei ce-au murit, Dumnezeu să-i ierte; cei ce s'au născut, aibă partea noastră din astă seară!

Feciorul ascultă și tăcea, și se minună și dânsul mult de cele ce vedeă că se petrec.

A doua zi unchiașul și feciorul de'mpărat se scoală și se duc din nou în pădure, fac la haragi toată ziua, iar seara moșneagul zice din nou:

— Iaca, vine și noaptea, și noi, de isprăvit, tot n'am isprăvit; mai mare truda ne-ar fi s'o pornim pe vremea asta tocmai la mine acasă. Hai și-om mâneă la curțile împăratului, c'om găsi, cred, o bucățică de mămăligă și-un ungher unde să ne hodi-nim ciolanele peste noapte !

Și s'au pornit. Și par'că eră un făcut. Împăratul i-a întâmpinat la poartă, i-a dus în castel pe din față, pe scările cele mari, i-a pus la masă cu dânsul, iar peste noapte le-a așternut într'o odaie nemaipomenit de mândră.

Feciorului de'mpărat i se speriasse somnul din nou: stă și se gândiă, și așa îl apucă vremea cântătorilor, când auzi la fereastă:

— Doamne! Doamne!

— Ce-i, *Zodiilor*?—le întrebă bătrânul.

— Astăzi, atâția s'au născut, și-au răposat atâția. Ce facem?

— Pe cei ce-au murit, Dumnezeu să-i ierte; cei ce s'au născut, aibă traiul nostru din seara asta !

Tocmai acuma pricepù feciorul cel împărătesc minunea cea mare. Unchiașul cu care petreceă de două zile nu eră altcinevă decât prea sfințitul Dumnezeu, care toate le știe și toate le cârmuește cu vorba lui cea fără de protivnicie. De ce să-și mai treacă leriul de geaba? Știă un lucru și nici acela prea de veselie, că el se născuse în zodia celor ce au să trăiască traiu de bordeiu, și sănătate bună! De asta n'aveă noroc, și vorba ceea:

Dacă nu-i noroc și parte,
Geaba te mai scoli din noapte !

A sărutat dreapta lui Dumnezeu și a plecat.

Acuma aveà un gând : să meargă acasă la tată-său, împăratul, să pice în genunchi înaintea lui și să-l roage să-l ierte și să-i spuie :

— Tată, sunt om cum se cade, și-mi place munca, și-s om de cinste, și care mi-i vina dacă n'am noroc ?

I-a spune după asta, împăratului, povestea întâlnirii cu Dumnezeu, și poate s'a milostivi împăratul și l-a lăsat în ogradă slujitor ca orișicare slugă, pe mâncare și purtare.

Așa și-a pus în gând și așa a și făcut. Impăratul l-a ascultat, și dacă nu l-a îmbrățișat și nu l-a sărutat, apoi, nici de izgonit nu l-a izgonit. I-a dat și lui o treabă acolo pe la țarcul oilor și l-a lăsat în pace.

Și a început feciorul de craiu munca grea, și-au început din nou supărările să-i vină peste cap, și tot sacul cu amar să se verse peste dânsul. Banul nu și-l mai vedeà strâns în pungă, straiul nu sta o zi pe trupul lui cum se cade, și vorbă legănată dela nimeni nu află. Rău și rău, și din rău tot mai rău, povestea cântecului :

Unde-i bine,
Nu-i de mine ;
Unde-i rău,
Hop și eu !

Și omului i-i greu până se pornește de vale de-a berbeleacul, că nu se mai gândește la opreală. Așa și ist' fecior de'mpărat. După ce se vede deprins cu nevoia ca țiganul cu scânteia, ce-și zice :

— Calicului, scufie de mărgăritar îi mai trebuie ; ce-ar fi să rămân din gol cu pielea ! Hai să mă'nsor !

Și s'a'nsurat scurt și de grabă. Nu cu fată de'mpărat, și nici cu fată de boier mare, da măcar nici cu una, de istelalte, din oameni muncitori, de-alde noi. Sacul știe să-și caute petecul și spinarea scârpina. Și-a ales feciorul de'mpărat nevastă pe *Tun-sâlica*, fata găinăresii dela curțile craiului.

Și a făcut o nuntă de s'a dus vestea și povestea, o săptămână încheiată, de umblau și curcile cu chef ; și după nuntă s'au pus însurăței cu sârg pe muncă.

Și-a trecut numai o zi la mijloc și parcă alt soare bătea aciu peste capul lor.

Ei, nevastă, ce zici: merge?

— Cum să nu meargă! Ziua bună se cunoaște de dimineață; tu ești cruce'ntreagă, dar dintr'o sută, una să fie și-a mea.

— Și-anume care?

— Când te-a'ntrebă cinevă ceva să spui: „nu știu, nu-s ale mele; Tunsâlica știe, Tunsâlica are“!

— Bine, femeie, bine!

Și-așa.

Acu prinseseră tinerii noștri la chiag. De bani nu se puteau plânge, de vite nu, pământ cumpărau, vin la beciu și bucate'n coșare strângeau.

— Ei, da-ți merge bine!—îi zicea unul.

— De, ce să zic; Tunsâlica știe!

— Ai bănet, am auzit; ai strânsură...

— De, ce să zic. Tunsâlica știe, Tunsâlica are.

Că vedeți, Tunsâlicăi îi scriseseră Ursitoarele altă zodie.

Odată numai, într'o vară, făcuse feciorul de'mpărat un stog de grâu cu spicul ca'n poveste, cât vrabia, și paiul cât trestia. Și-l întrebă un boier.

— Dar al măriei tale să fie stogul ista?

— Al meu,—a fost răspuns feciorul de'mpărat; și cum a zis, de-odată s'a auzit un bubuit, și-un trăsnet, și stogul acela cât ai face o mămăligă, s'a prefăcut în cenusă.

Și iaca așa: uitase vorba ceea: „Tunsâlica știe, Tunsâlica are“, că Tunsâlica aveă altă zodie.

Și-atâta-i povestea (1).

Nimănu-i este îngăduit să asculte ursirea Ursitoarelor. Pentru aceasta, cel ce se uită spre ferești în cele dintâi trei nopți ale nașterii unui copil, va fi osândit, întocmai cum este osândit și cel ce ascultă *vitele* cari vorbesc în noaptea de Sf. Vasile, când prorocesc viitorul. Astfel, într'o poveste a *Sfântului Petru*, care nu voiă să se nască, vrăjitoarea adusă la căpătâiul lăuzii, a spus tatălui lui Sf. Petru, care era dascal:

— Să știi, dascal, că are să-ți moară și dascălița, și pruncul, și păcatul cel mare al dumitale va fi. Am să te învăț eu ceva, dacă mă-i ascultă: pune urechea pe pragul casii și ascultă gla-

(1) Auzite dela Ioana Popovici, mahalaua Sf. Ion din Tecuciu, în 1905.

sul Ursitoarelor. Din cuvântul lor dumneata lesne vei afla cheia, dar să știi atâta : că *cine ascultă ursirea, moare de moarte năpraznică*.

— C'apoi ia să vezi! suspină dascalul ; pentru mine tot una-i, — o rogojină veche pe care nici câinii n'ar roade-o. Ce să mai trăesc! Sapa și lopata, și-o mână de țărână în ochi! Feciorul să-mi trăiască și să mă urmoze în lume, că eu mi-am trăit traiul, mi-am mâncat mălaiul, și de-acuma, aleluia!

Și mai mult pe gânduri nu stătù. A pus urechia pe prag și-a ascultat, și-a auzit cum grăia una din Ursitoare :

— Petrea, feciorul dascalului, nu se va naște până când tată-său nu i-a făgădui de nevastă pe Zâna făr'de tată. La urma urmii, pruncul are să se facă Sfânt!

Grăi apoi a doua Ursitoare:

— *Cartea vieții* lui stă deschisă pe o masă, în chilia de piatră dela Izvorul Iordanului.

Iar *a treia Ursitoare, care întotdeauna rostește aceleași cuvinte, sfârși* (1):

— Cine ne-a ascultat întru furiș, de mâna pruncului să moară!

Dascalul, după aceasta a putut făgădui feciorului, acesta s'a născut, dar povestea arată mai apoi cum el a trebuit să fie ucis de copilul său (2).

Altă dată doi Sfinți se roagă lui Dumnezeu ca să se strămute ursirea Ursitoarelor, dar zadarnic:

„La un om odată vin cele trei Ursitoare ca să-i ursească pruncul de curând născut. În casa lui se aflau atunci *Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru*, cari au auzit ursirea prin gura celei mai mici dintre Ursitoare:

— Copilul va crește mare și când se va însurà, va trece cu mireasa lui peste un râu, va cădea de pe cal și va muri înneecat!

Cei doi Sfinți, auzind aceasta, spun omului că atunci când va fi să-și însoare feciorul, să-i poftască și pe dânșii la nuntă.

Ceeace omul nu uită să și facă.

Nunta trebuia să treacă peste apa hotărîtă. Atunci Sf. Dumitru

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 389 v°: Ursitoarele sunt trei, și cum zice cea din urmă, așa rămâne (Cred. din jud. Botoșani).

(2) Pamfile, *Sărbătorile de vară la Români*, p. 119 și urm.

ca să împiedice îndeplinirea soartii, își schimbă calul său cu al mirelui, dar nu se știe cum se întâmplă, căci calul lui Sf. Dumitru poticni, iar cu coada stropi pe mire, așa că acesta s'a înecat numaidecât.

Văzând aceasta, Sfinții merseră la Dumnezeu și se rugară ca să-l învieze. Dumnezeu însă le răspuse că una ca aceasta s'ar putea face numai dacă părinții mortului și-ar da din zilele lor. Dar aceștia nici nu voră să audă și astfel mirele rămase „bun mort” (1).

Din jud. Covurluiu avem această povestire care ne-aduce în minte moartea copilului pe ghizdelele fântâniei :

„Era odată un om bogat. El trăia singur numai cu nevasta. Îi dete Dumnezeu un dolofan de copil, mai târziu, dar pe semne se dat omului, că îi muri copilul.

A doua oară tot așa o păși.

Ce să facă el? Își zice în sine că de-acuma are să asculte Ursitoarele, că până acum nu le luase sama.

Și nevasta născu un copil mai frumos ca ceilalți doi.

Seara se lipi de peretele casii. Trecu un ceas sau mai multe, și numai ce vede trei *păsărele* sau trei *Îngerași* albi, că se puseră la fereastă câte trei.

Întâiu zise:—Copilul născut va fi mincinos și curvar! Al doilea zise:

— Copilul născut va trăi rău: va fi curvar și mincinos!

Iar al treilea, cum zice, așa rămâne. Zice:

— Copilul născut va trăi bine, nu va aveà sfadă, va fi cumințe, cinstit, iar la vârsta de 16 ani va muri înecat în fântâna din curte!

Apoi sburară.

Omul acela, cu inima plină de bucurie, întră în casă, face bal mare de bucurie că poate de-acum să-l scape de moarte pe copil. A doua zi se astupă fântâna, iar de-asupra puse un car de spini.

Și când ajunse la 16 ani, într'o seară vede că băiatul lipsește din casă. Il așteaptă mult și bine, îl strigă,—nu-i. Aprinde o lumânare și se duce cu femeia la acei spini să vadă dacă n'a a-

(1) Pamfile, *Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului*, p. 70. Cf. L. Șăineanu, *Basmele*, p. 22, 144 5. V. și *Ion Creangă*, VII, p. 108 10.

dormit pe acolo. Nu se vede. Atunci omul iea un par și ridică spinii în sus. Ce să vezi ! Băiatul își făcuse loc sub spini și acolo murise!

Zodia omului se împlinește!" (1).

De asemeni se crede că este pedepsit și acel ce umblă pe urmele Ursitoarelor ; unul ca acela *ologește* (2).

Prin Țara Hațegului se povestește că Ursitoarele au ursit unui copil la naștere, că va luă la vremea cuvenită de nevestă pe mama lui. Moașa, auzind, a spus femeii, și aceasta, ca să scape de păcat, și-a trimis copilul în țări depărtate. Peste câțiva ani însă a rămas văduvă și nu s'a măritat decât târziu, după un fecior venit din lume, care eră tocmai fiul ei (3).

Întâlnim totuș povestiri după cari Dumnezeu poate schimbă, ca un atotputernic, scrisa Ursitoarelor.

Iată una care se aude prin Oltenia :

Dumnezeu a plecat odată singur pe drum, și s'a întâlnit cu un om nevoiaș, sărac *luci*.

— Unde te duci tu, omule?—l-a întreat Dumnezeu.

— Unde să mă duc! Merg să aflu pe Dumnezeu și să-l omor, căci el m'a lăsat pe lume sărac, de n'am de pe ce să beau o-leacă de apă!

Iar Dumnezeu îi zise:

— Aici ai o greșală, prietene. Nu Dumnezeu este cel vinovat că ești sărac, ci *Ursoaica* ta. Ea a hotărît să fii așa cum ești!

Și pe urmă l-a îndemnat :

— Haide cu mine. Avem să intrăm într'o casă. Acolo tu să te pituli sub o masă, că nu peste mult vor veni și *Ursoaicele* și vor pune pe masă o mulțime de bani. Când vei putea, să te scoli, să ieai din grămadă cât vei voi și să fugi. Ele te vor alungă, te vor prinde și te vor întrebă de ce ai furat. Tu să le răspunzi așa, că ele te-au *ursat* să furi,—că-ți vor da pace!

Au mers, au ajuns, și lucrurile s'au întâmplat întocmai. Săracul s'a îmbogățit cu chipul acesta, fără ca să știe prin ajutorul cui (4).

(1) *Ghilușul*, II, no. 7, p. 3 4.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 94.

(3) Densușeanu, *Graiul din Țara Hațegului*, p. 232.

(4) Culegere dela Zamfir Otea, com. Florești, jud. Dolj, împărt. de Gh. Schinteie, prin d-l H. N. Țapu.

Deci, o abatere dela «*ce ți-i scris, în frunte ți-i pus!*», dela ur-sirea Ursitoarelor și mai ales dela cuvântul celei mai mici din Ur-sitoare, despre care se spune că este *nestrămutat de obicei* (1), nu se poate.

O singură dată, pe lângă Ursitoarele femeii, întâlnim și pe *Ursitorii* bărbați, și anume tot în povestea *Sfântului Petru*, pomenită mai sus. După cât se pare, ei ajută ca să se îndeplinească *scrisul* fiecărui om.

Iată fărăma corespunzătoare din acea poveste :

„Pruncul se născu, dascălița se sculă și începă să-l îngrijească.

Zilele treceau spre bucuria bătrânilor, dar veșnic își aducea aminte dascalul de osânda Ursitoarelor și pentru asta, făcând sfat cu baba, se hotărî să-și așeze feciorul într'un sicrieș frumos și să-i dea drumul la vale, pe apa Iordanului.

Că, zicea el, dacă Dumnezeu ne are în grijă, nu l-a lăsa să se prăpădească, ci-l va aduce spre vieață!

Și așa, sicriul cu pruncul porni în jos pe apă, părinții îl petrecura cu ochii cât putură, și apoi, când îl prăpădiră din vedere, intrară în casă, plângând amândoi.

Pluți sicriul mult, până când într'un târziu ajunse la castelul cel mare și luminat al celor trei *Ursitori*.

Și Ursitorii aceștia ce-s? Trei mocani.

Cei trei mocani, dară, s'au sculat când l-au văzut venind, l-au prins cu cângile, și cercetându-l, găsiră într'insul odorul și-l scoaseră afară. Și s'au bucurat mult, s'au bucurat că pot să crească și ei un suflet venit de peste ape; l-au sburătăcit și l-au făcut frumos, să se uite lumea la dansul ca la o făptură dumnezească. Iar la nouă ani, când se făcuse băiețandru, îl chemară cei trei Ursitori la ei și cu glas răspicat i-au zis pe rând :

— Să te duci, Petre, și gășind pe *Zâna făr'de tată*, să ți-o faci dragă și să ți-o ieai de nevestă!

Iar al doilea :

Să ceri dela tatăl tău cartea vieții tale!

Și cel din urmă :

(1) *Cosmulei, op. cit.*, p. 9.

— Ascultă, băiete; să nu cumvă să uiți porunca a treia, și să nu omori pe dascal!

Băiatul le sărută mâinile la tustrei, se închină pân' la pământ și plecă în sus, pe malurile Iordanului.

Mers-a mult, o lună, două, cât a fi mers el, eu nu știu, dar știu c'a ajuns la casa lor cea bătrânească, unde și-a găsit părinții sănătoși. S'au bucurat cu toții și s'au ospătat la olaltă, dar vremea treceă, și după socoteala feciorului, vremea eră scumpă.

— Tată, grăi feciorul, să-mi spui unde-i cartea vieții mele?

Dascalul stătù o clipă pe gânduri, își aduse aminte de vorbele Ursitoarelor și zise:

— Cartea vieții tale stă deschisă în chilia de piatră dela Izvorul Iordanului; du-te și ți-o iea.

— M'oiu duce, tată, dar mai înainte de pornire, trebuie să te omor. Cine se măsoară cu rânduiala lui Dumnezeu, vrednic de osândă este; *cine ascultă sfaturile tainice ale Ursitoarelor, după hotărârea lor, se cuvine să moară!*

Luă apoi o secure, și ridicând-o în sus, îi despică în două oasele capului. Pe urmă sărută mâna maică-sei, îi cerù iertare și plecă la drum,

Și la sfârșitul anului
Ajunse la Izvorul Iordanului,

la chilia de piatră.

Înăuntru eră o masă săpată în stană și un covor frumos peste dânsa, iar pe dânsul sta *cartea zilelor* lui Petrea. *In cartea asta a vieții se află, ci-că, scris tot ce are să pătimească omul în lumea lui Dumnezeu, de când se naște și până când moare*" (1).

Prin urmare, după credințele poporului, Ursitoarele scriu viața omului, așa cum are să se desfășoare, în toate amănunțimile, și acel scris alcătuește *cartea vieții* sau *cartea sorții*. După alte credinți, Ursitoarele *cântă* cuprinsul *scrisului* care rămâne așa cum a fost cântat, după cum spuneau și Grecii, prin Homer: „Zei înșiși nu pot scăpa pe eroul iubit de moartea comună tuturoră, odată ce Moira primejdioasă l-a apucat spre a-l cufundă în somnul adânc al mormântului“ (2), și cum am văzut că povestește și crede și poporul nostru.

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară la Români*, p. 120-1.

(2) *Odyssea*, III, 236; cf. L. Șăineanu, *Basmele Românilor*, p. 143 și urm.

Ursitoarele le au aproape toate popoarele vechi și nouă.

Romanii le numiau *Parcae*, și erau trei: *Parca*, *Nona*, *Decuma*, iar mai târziu, *Nona*, *Decuma* și *Morta*, — paralele cu Moirele grecești, iarăș trei: Cloto, cea care toarce, Lahesis, cea care hotărăște soarta, și Atropos, cea neînduplecată dela hotărîrea luată. *Neo-Grecii* le zic aproape la fel.

Bulgarii, ca și Macedo-Românii le zic *Mire* sau *Nărăcinițe* (1), și uneori chiar și *Samodive*, pe cari odată le întâlnim ca și pe *Zânișoarele* noastre, la adăpostul unde s'a născut Isus Hristos, cusându-i hăinuțele (2). *Nărășnitele* sau *Nareșnițele* le întâlnim într'o povestire care ne-aminteste pe una a noastră, după care feciorul trebuia să moară în ziua nunții:

„Cele trei Nareșnițe veniră, însă Todora, — o fetiță mică, — nu închide ochii, ci privește și ascultă Nareșnițele.

Întâia zise:

— Să luăm copilul!

A doua zise:

— Să nu-l luăm, până nu s'a face mare, până nu s'a face de șapte ani!

A treia zise:

— Să se facă mare, s'ajungă flăcău bun de 'nsurat, să se logodească la vreme cu o fată frumoasă, pe care s'o iea, iar când se va înapoiă dela cununie, dela biserică, noi să-l luăm.

Ele l-au ursit, — avem și noi un cuvânt care se apropie de cuvântul bulgăresc: «*l-au nărocit*», — și apoi au pierit.

Povestirea arată apoi cum Todora se 'mbracă bărbătește în Jocul fratelui său mai mic, sorocit să moară, și astfel niște Vânturi o ieau pe dânsa în locul frățiorului său (3).

Sârbii numesc Ursitoarele, *Usude* sau *Suienițe*, aproape să se confunde cu *Stretya* (4).

La *Albanezi* cuvântul celei din urmă este hotărîtor: pașa care le ascultă cuvântul, aude pe a treia Ursitoare zicând:

— Acest copil va trăi mulți ani, va ucide pe pașă, luându-i mărirea și fata (5).

(1) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares*, Paris 1875, p. XXVI.

(2) *Ibidem*, p. 159.

(3) *Ibidem*, p. 331 2. - L. Leger, *La Mythologie slave*, Paris 1901, p. 165. Încă mai numesc Bulgarii Ursitoarele: *Urisnici* sau *Orisnici* sau *Srecia*.

(4) A. Dozon, *Contes albanaises*, Paris 1881, p. XXIII. L. Leger, *op. cit.*, p. 165.

(5) *Ibidem*, p. 99.

Rușii le numesc *Rodjenice, Rōgianice* (*rod*, naștere) sau *Sudjenice* (*sud*, judecată, soartă).

Cehii, Croații și Slovenii le numesc *Sudnice, Sudjenice, Sojenice, Sudicichi* (1).

Popoarele romanice le cunosc sub numele de *Fées, Fate, Fadas* (2).

(1) L. Leger, *op. cit.*, p. 164 5.

(2) L. Șăineanu, *Basmale Românilor*, p. 786.

INGERII.

Căderea lui Lucifer. Inmulțirea Ingerilor. Rostul lor în cer. Întâiul Înger-păzitor al omului, sprijinul lui Hristos. Ingerii mijlocitori între Dumnezeu și oameni. Legenda rădașcelor și-a licuricilor. Ingerul sau Ingerii păzitori și Ursita pruncului. Diavolul din stânga omului și lupta lui cu Ingerul păzitor. Fuga Ingerului păzitor. Incheerea socotelilor în cer. Luarea sufletului și preumblarea lui. Paza mormântului. Rugăciuni către Ingerul păzitor ș. a.

Ingerul, — la Macedo-Români: *ângheleu*, „de-a dreptul din grecește“ (1), la Megleno-Români, *anghil* (2), „trimis ceresc“ întâiu, în latinitatea creștină, ca și ebraicul *malâh*, „trimisul regelui“ (3), se bucură de cea mai mare cinste la Români de pretutindeni.

Credincioasele slugi ale lui Dumnezeu, făcute „dela 'nceputul începutului“, s'au împuținat după răsvrătirea *Necurașilor* (4), a Ingerilor răi de sub căpetenia lui *Lucifer* când, după unele credinți, se pune începutul neamului diavolesc.

Povestirile și credințele poporului român privitoare la căderea Îngerilor le-am dat în altă parte; aici se pune numai următorul fragment de text vechiu:

„A patra ză, când fiace Dumnezău luminele cele mari și stealele, într'aciastă ză au căzut den cerui *Luceafărul* carele [eră] mai mare pre o ciată de îngeri den ceatele îngerești. Carele [pentru-că] s'au mărit dentru săne și s'au mândritu în cugetul său și au zis că-ș[i] va pune scaunul său înpotriva scaunului lui Dumnezău, [ca să să] ivască și el tocma cu Dumnezău; deci numai [s'a gândit] acesta gând întru sine, atăta s'au și desfăcut [din cer și au căzut] cu toată ciata lui. Și trecură unii până în adâncul pământ-

(1) L. Șăineanu, *Semaseologie*.

(2) P. Papahagi, *Megleno-Români*, II, p. 54.

(3) *Iov*, I, 11, după Șăineanu, *Semaseologie*.

(4) Pe larg, credințele și povestirile românești despre *căderea Îngerilor*, le-am arătat în *Povestea lumii de demult*, p. 63 și urm.

țului, alții în fundul mării, alții pre pământ, alții în văzduh, alții într'apă. Și toți aceia căț[il]i au căzut de în cer [cu] acel voevod, făcutu-s'au diavol întunecat..." (1).

Fig. 1. Căderea Îngerilor (iconiță de pe o cărticică din c. 1720 (2).

Cetele îngereste, rămase în cer, se înmulțesc neconținut; într'a-

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 86*, p. 19; în paranteze se completează textul acoperit prin lipirea unei hârtii. Cf. și *Ms. no. 48*, p. 6 v°.

(2) Clișeu împărt. de d-l prof. C. N. Mateescu; cf. Pamfile, *Diavolul învrăjbitor al lumii*, p. 7.

devăr, după credințele întregului nostru neam, copiii mici cără mor îndată după botez, și câte odată chiar și cei ce n'au împlinit șapte ani, deci cari se socotesc fără nici un pacat, *se prefac după moarte în Îngeri*, cari vor sta pe lângă Dumnezeu, slujindu-l și rugându-se pentru sufletele părinților lor. Ei vor scobori și în iad, unde acești părinți, poate, se vor chinui în focul cel veșnic, și acolo le vor face vânt cu aripioarele lor, ca să-i mai răcorească (1).

Pentru ca Ingerii făcuți din copiii mici să poată sburâ, li se despică camașa, de sus până jos (2).

După unele credinți, în cerul lui Dumnezeu sunt trei rânduri de Ingeri: „ mai pe sus, mai pe la mijloc și mai pe jos“, puse sub conducerea Sfinților „înfâi între Îngeri“, *Arhanghelii Mihail și Gavril* (3).

Cu toții fac slujba de noapte a cerului, toacă și poartă făcliile, dânduind împrejurul scaunului dumnezeesc, îmbrăcați în *stina* îngerească (4).

După unele credinți, la miezul nopții, *Ingerii* mătură pământul de *Duhurile necurate*: atunci cântă cocoșii (5).

Ingerii se împărtășesc Sâmbăta; prin urmare, dimineața, în cinstea Ingerilor, oamenii nu trebuie să mânânce (6).

Din cuvântul lui Dumnezeu, Ingerii nu ies nici odată, dar, în noaptea de către *lordzu*, îi sloboade pe toți și le zice:

— Noaptea asta-i a voastră; faceți-vă și voi odată cheful (7).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 511. *Ibidem*, p. 931: „Și aceia de mor, cari (copiii, ce mor), nu sunt na cuți din parinți curați, sunt îngeri de cei dela mâna stânga“.

(2) Gorovci, *Credinți*, p. 153.

(3) Troparul zilei de 8 Noemvrie: „Mai marilor voevozi ai lui Dumnezeu, slujitori ai dumnezeștii mării, *căpeteniile Ingerilor* și povățuitorii oamenilor, ceace este de folos oamenilor, cereți nouă, și mare milă, ca *niște mai mari voevozi ai celor fără de trupuri*“.

(4) T. Pamfile, *Sarbătorile de toamnă* p. 76.

(5) Cred. Rom. din Vale le din Topăș i, împărt. de d-l I. Ciuncanu.

(6) Gorovci, *Credinți*, p. 293.

(7) *Ion Crângă*, VI, p. 307.

Ingerii sunt cu trup omenesc, însă au aripi. Ei nu se văd de cât rare ori (1).

Prin Bucovina se crede că „Ingerul e cât o păpușică” (2).

De întâiul *Inger* pe care Dumnezeu l-a lăsat omului spre ajutor împotriva *Necuratului* care, începând cu Adam, a căutat în totdeauna să robească zidirea sămănătoare lui Dumnezeu, se leagă următoarea povestire bucovineană :

„Domnul Hristos s'a fost făcut doftor, și lecuia oamenii, da *Jidanii* umblau să-l găsească. S'a dus el într'un sat și a lecuît o mulțime de oameni; a mai rămas unul orb, ce venise în genunchi până la Dumnezeu.

Domnul Hristos a muiat degetul în țărână, i-a dat pe la ochi, și orbul a văzut.

— Acesta nu-i doftor, au zis *Jidanii*; e Hristos!

Și a luat fiecare câte o piatră în mână, să-l omoare.

Atunci Domnul Hristos s'a suit iute pe o stâncă înaltă tare, că nu puteau să-l ajungă, nici nu se puteau sui la el. *Jidanii* stăteau împrejur, dar nu-l puteau căpăta. Vine *Diavolul* între dânșii :

— Ce-mi dați mie, să vi-l aduc? Mi-ți da al zecelea *Jidan*?

— Ți-om da!

El s'a ridicat în sus, ca să se suie, dar eră tare sus, și-a căzut. Atunci el a uitat ce a fost cerut. Merge înapoi și întreabă :

Ce mi-ați făgăduit?—zice el.

— Că ți-om da tot al zecelea *cahal* dela strânsură, toamna (3).

Dracul s'a primit și așa, și a doua oară s'a suit până sus.

— Inchină-te mi, ori de nu, te arunc jos de aici! —i-a spus el Domnului Hristos de trei ori.

— Eu am cui să mă închin,— a zis Domnul Hristos: Tatălui ceresc, și acela mă va apăra de tine. Nu mă vei putea tu arunca!

(1) Cred. Rom. din com. Cătane, ju.l. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 511.

(3) Cf. Pamfile, *Văzduhul*, p. 113, despre *Jidanul* care trebuie să moară pe vremea *cuștilor*.

Domnul Hristos a împreunat mâinile și a zis:

— Nu mă lăsa, Doamne, în puterea Diavolului! Trimite-mi ajutor!

Dumnezeu i-a trimis *Ingerul*. Jidanii s'au speriat și au fugit de acolo, iar pe Domnul Hristos *Ingerul* l-a luat binișor și l-a pus pe pământ. Atunci Domnul Hristos s'a rugat lui Dumnezeu:

— Mi-ai dat mie Inger, Doamne; dă și la oamenii mei. Dacă Diavolul poate să îndrăznească la mine cu atâta putere, cum se vor putea apăra oamenii?

Și de atunci Dumnezeu a dat și la oameni că au de-a dreapta *Inger*, și *Ingerul* îi păzește.

De ce cu mâna dreaptă poți face cruce, și cu stânga nu? Fiindcă-i *Ingerul* în dreapta! (1).

Omul nu-și vede nici *Ingerul* păzitor, nici Diavolul care-i stă de-a stânga, căci de i-ar vedea, ar sta veșnic în sfadă fie cu unul, fie cu celalt (2).

Încă din vremurile vechi, *Ingerii* au stătut în totdeauna într'ajutor oamenilor, împotriva dreptei mâini a lui Dumnezeu:

„*Dumnezeu*, spune o povestire bucovineană, — de cu'nceput, umblă pe lume cu *Sânpetru* printre oameni; mergea la nunți, mergea la oameni la mas, și le făcea bine, dar pe urmă oamenii s'au înmulțit, s'au făcut răi și au început a-l sudui și a-l alungă pe Dumnezeu. Pământul s'a umplut de răutăți și Dumnezeu s'a mâniat și s'a dus la cer și mai mult n'a venit. Când s'a mâniat Dumnezeu și s'a suit la cer, le-a luat oamenilor *pânea* și *apa*.

Acum zice că oamenii pieriau, și așa jălania era pe lume, că plângea copilul cel de țâță. Dumnezeu a trimis pe *Inger* să vadă ce fac? *Ingerul* a venit, și fuga merge înapoi la Dumnezeu să-l roage ca să le dea înapoi pânea și apa, că de amù îl vor cunoaște pe Dumnezeu și se vor pocăi.

Dumnezeu le-a dat iar toate, cum a fost.

La câtva timp trimite iar pe *Inger* ca să vadă. Amù a zăbovit *Ingerul* mult, că oamenii erau voioși, cântau din fluere și jucau. Dumnezeu s'a supărat, de ce a șezut așa de mult și l-a certat.

— De ce ai stat așa de mult? De când te-am trimis? Tot te aștept și nu vii mai degrabă!

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 502 3.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

— Dacă, Doamne, să vezi ce frumos e acù pe lume ! Să vezi cum oamenii joacă și se veselesc de ți-i mai mare drag să stai !

— Da dăunăzi, când te-am trimis, de ce ai venit îndată ?

— Dăunăzi am venit de jale, că nu puteam sta să-i văd plângând !” (1).

Altă dată, „când a fost foametea cea mare, erà tot frig și ploaie, că nu puteà crește nimic. Atunci Dumnezeu aveà să trimită asupra oamenilor, pentru că nu țin legea și nu se roagă lui Dumnezeu și se dușmănesc, *șerpi* din cer, ca să-i mânânce. Și au mers toți *Ingerii* la Dumnezeu, să-l roage ca să ne ierte, dară Dumnezeu nu a voit,—s'a întors cu spatele dela oameni. Numai Maica Domnului s'a pus pentru noi și l-a rugat ca să deie șerpilor ceia pe copaci, pe păduri, și măcar 30 de ani să ne mai lase să trăim, iar pe urmă să facă ce va vrea cu noi.

Dumnezeu a ascultat-o și a dat șerpilor pe copaci, pe frunze. Să fi văzut pe toate frunzele copacilor, până și pe captalan, stau scriși șerpilor cu roș, în sus ! Femeile puneau în pepeni [la murat] frunze, și șerpilor înviau și trebuiau să arunce pepenii cu totul afară !

Atunci a fost mare spaimă, și despre aceasta a venit *scrisoare din cer*, dela Dumnezeu, la preotul din Roșă, ce s'a găsit pe un vișin. În scrisoare spuneà care a fost gândul lui Dumnezeu, și că ne mai lasă, dar de vor trece cei treizeci de ani și nu ne vom pocăi, atunci ne va prăpădi cu totul, va deschide pământul sub noi și ne va izări !” (2).

Mici zizanii au fost totuș și între Ingeri. Astfel se pomenește despre Ingeri neascultători cari n'au voit să ajute lui *Sf. Ilie* ca să-și lege rafurile la căruța de foc și pe cari Dumnezeu i-a osândit să se prefacă în insectele numite *rădașce* (3).

Altă dată se „zice că scoborîndu-se odată bunul Dumnezeu din cer, jos pe pământ, a luat cu sine și vreo câțivă *Ingeri*, ca să le arate și lor lumea în care trăesc oamenii pământeni.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 255 6. — Cf. Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 11—2.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 256.

(3) S. Fl. Marian, *Insectele*, p. 36—7.

Ingerii, umblând în colo și'n coace prin lumea largă cât timp vor fi umblat, le plăcură tare mult de lumea oamenilor pământeni, și mai cu samă unuia, așa în cât la despărțenie începù a plânge cu hohot, de-i curgeau lacrimile vale.

După ce se depărtară de pământ, înălțindu-se în sus către cer, Dumnezeu a întreat ce au văzut ei mai frumos și ce le-a plăcut mai mult pe pământ?

Ingerii răspunseră că biserici frumoase ori călugări îmbrăcați în haine potrivite, ori codrul cu frunza verde, ori florile mirositoare, numai unul nu-i răspunse nimic, fără sta trist și îngândurat.

Mai în urmă îl întreat Dumnezeu și pe acesta, că pentru ce e atât de trist și de ce nu răspunde nimic?

— Mi-e frică că mă vei certă rău!—ii răspunse Ingerul.

— Nu-ți fie teamă de nimic! îi zise Dumnezeu, — căci de una și aceeaș soarte vă veți bucură!

Ingerul, căzând în genunchi dinaintea lui Dumnezeu, cu ochii scâlțați în lacrimi, îi zise:

— Doamne, îs trist și amărit de aceea, că ochii unei pământence mi-au picat așa de dragi, cât nu-i modru ca să-i mai uit vreodată, fiind așa de frumoși, cum nu mai văzusem nici odată!

— Și ai cui erau? întreată Dumnezeu.

— Ai unei păstorite, ce pășteă oi albe pe un câmp verde.

Și ai grăit ceva cu ea?—întreată iarăș Dumnezeu.

— Da, căci îmi căzuse dragă, și i-am spus că mi-aș da vieța mea îngerească pentru ochii ei cei albaștri ca cerul înseninat!

Auzind Dumnezeu cele spuse, începù a se face îngândurat, și din om cu fața senină și fruntea curată, se prefăcù într'un moșneag cu fruntea toată crețe. Și apoi, cum mergeau așa, înălțindu-se cu toții încetinel către scaunul cel dumnezeesc, ajungând la marginea cerului, Dumnezeu îi oprî în loc și le zise:

— Știu că dacă veți merge cu toții în cer, și vă veți întâlni cu ceilalți Ingeri, acolo veți povesti despre lucrurile cele pământene, și fiindcă lucrurile acestea nu-i iertat ca să le știe și cei din cer, acum vă opresc pe toți aici!

Și cum rostî cuvintele acestea, Dumnezeu i-a prefăcut pe toți în *stele lumincase*, lucirî de fericire că ele în teată vremea pot vedeă lumea pământeană.

Ingerul cel îndrăgostit, prefăcut fiind și el în stea, nu lucia de bucurie, ci mereu scăpără, aruncând scânteii de foc asupra celorlalte stele.

Dumnezeu văzând că din asta au să se întâmple neînțelegeri între stele, a luat pe steaua cea plângătoare, și deslipind-o de pecer, i-a dat drumul spre pământ, aruncând-o așa de tare, că tot în picuri de scânteii a picat pe pământ, umplând întreg câmpul, unde fata cea cu ochi albaștri eră cu oile.

Scânteile acele însă nu s'au stins, ci s'au făcut *licurici*, pentru ca să nu-i piară urma Ingerului celui îndrăgostit în fata cea pământeană.

. De atunci a trecut multă vreme, dar și acuma se povestește că licuricii nu sunt altceva decât scânteii din steaua cea aruncată de pe cer" (1).

De cum se naște un prunc, Dumnezeu îi trimite îndată *Ingerul* său *păzitor*, care se și apropie de casă, dacă nu află *sare* pe fereastră, dacă nu găsește ferestrele închise sau nu vede pe cei din lăuntru ascultând pe la geamuri.

Mai sus, am văzut cum Ingerul vine odată cu Ursitoarele.

Pe alocuri se spune că la nașterea pruncului vin *doi Ingeri*: unul intră și ajută femeii ca să nască ușor, iar celalalt îl întreabă de afară:

S'a născut?

La care răspunde cel din casă:

— Ba încă nu!

— Bine că nu s'a născut, că de se naște în *ceasul* acesta, eră tâlhar,—sau altceva.

Și tot astfel întreabă, până când i se răspunde că s'a născut, și când îi spune cel de afară ce va fi copilul cu adevărat (2).

Sortirea pe care o face Ingerul păzitor cu acest prilej, este nestrămutată. Deci, *iată pe Inger cu acelaș rost ca și Ursitoarele*.

„Un om odată umblă în negustorie, și a rămas peste noapte să mâie la o casă. În lăuntru nu l-au primit, căci se trudiă femeia de copil.

El s'a culcat afară pe prispă.

(1) S. Fl. Marian, *Insectele*, p. 45 7.

(2) *Revue des traditions populaires*, X, p. 4: *Armenii* cred că Ingerul păzitor stă pe lângă copil până când acesta se face mare și-și cunoaște mama sa.

La o vreme de noapte, aude că vine la casă *Ingerul*, și zice:

— La casa asta s'a născut o fată și ea are să fie partea omului celui ce doarme aici!

Omului i-a fost ciudă:

— Cum, eu să nu mă însor până n'a crește *fânca* asta? Lasă, că-i fac eu!

După ce s'a ușurat femeia, oamenii l-au chemat în casă. El, peste noapte, s'a sculat, a luat copila și s'a dus afară și a înfipt-o într'un par.

— Lasă, zice el, că nu te-oiu mai luă eu pe tine!

Și a fugit.

Părinții, auzind copilul plângând, s'au trezit din somn, și mergând afară, îl văd înfipt în gard. Au scos copilul din par; parul îi intrase în piele pe-alătura de coastă și nu i-a făcut nimic; rana s'a tămăduit de grabă și cu vremea, fata a crescut fată mare.

Omul acela, tot umblând cu negustoria lui, nu s'a mai însurat. Unde mergea, tot nu-i plăcea, până când trece el iar odată prin satul acela, și vede pe fată, și-i place. Merge la părinți și o cere. Părinții, săraci lipiți pământului, văzându-l pe el că-i bogat, au dat-o.

După ce s'a însurat, vede el la dânsa pe trup semnul, și-o întrebă ce are acolo? Ea începù a-i spune cum în noaptea în care s'a născut, a mas la ei un om și acela a înfipt-o într'un par; părinții au dat degrabă și au scăpat-o, căci parul intrase numai pe sub piele și nu i-a stricat înlăuntru nimic.

— Tu ești aceea, — zice omul; vra să zică tot tu mi-ai fost partea!

Și i-a spus ceeace știm“.

O variantă a acestei povestiri spune că „după ce-au stâns părinții lumânarea, omul a luat copila, cu ajutorul *Ingerului*, căci *Ingerul* așa a vrut, să se împlinească ce a ursit.

De atunci însă a rămas obiceiul ca să nu se lase copilul {fără de lumânare până la botez, căci până atunci lăsaus oamenii, și *Diavolul* îl schimbă, „ca să-și înmulțească neamul său necurat“ (1).

Din acestea rezultă că *Ingerul* păzitor, ca o slugă a lui Dum-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 512-3.

nezeu, este trimis pe lângă copil *numai după botez*, deci *după creștinare* (1), ceea ce lasă să se înțeleagă că numai creștinul se bucură de acest neprețuit sprijin al lui Dumnezeu.

Îndată ce copilul se naște, *Diavolul* se și apropie de dânsul, cum văzurăm, astfel că cei din casă nu trebuie să rostească numele *Necuratului* până ce pruncul nu este botezat sau până când nu-l împărtășesc. Diavolului i se va zice prin urmare cu alt nume al său: „cel mititel“, „cel cu coarne“, ca să nu prindă de veste că-l chiamă cineva pe nume, căci el îndată vine (2).

După botez Ingerul se apropie statornic de copil și, obișnuit, nu se mai desparte de dânsul până la moarte. El stă de-a dreapta omului, sau pe umărul lui cel drept, în timp ce Diavolul s'așează în partea stângă a omului, sau pe umărul lui cel stâng (3). Ingerul îl păzește, îi arată drumul cel bun, îl îndeamnă la bine, iară Dracul, la păcate și la rău. Ingerul scrie faptele bune ce le face omul, iară Dracul, faptele cele rele. „Necuratul stă la om pe *mâna stângă* și pe *piciorul stâng*; acele-s ale lui. Să nu dai în cinevă cu mâna stângă, că de se întâmplă..., pe loc îl omori“.

De aceea, seara, când omul se culcă, trebuie să se culce pe mâna stângă, ca să-i fie Ingerul de-asupra, vesel, spre pază, — și nu pe dreapta, când ar rămâne Dracul mai puternic (4).

„Ingerul totdeauna stă lângă om și-i trage *chezul*, îl trage la inimă, ca să fie cum mai bine, să nu facă rău. Numai când merge omul în *crâșmă*, Ingerul nu merge cu dânsul, ci stă pe prag. Atunci Dracul îl *iudește* ca să uite de Inger, că l-a lăsat afară și-l îndeamnă să se sfădească, să se bată, să facă cuivă rău, ori să puie gând la alte cele, la păcate; dar altfel, Ingerul, din zi

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 513. Gorovei, *Credinți*, p. 153.

(2) *Ibidem*, p. 503. — *Ibidem*, p. 507: Pe copilul mic, în leagăn, când îl culci, îi faci cruce și suflă de-asupra lui de trei ori, ca să nu se apropie nici un *Duh necurat*.

Despre venirea Diavolului, când i se rostește numele, cf. Pamîile, *Povestea lumii de demult*, p. 134-5.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 504: „Să te culci pe partea stângă, adică după cum e mersul *soarelui* (*patul* fund așezat cu capul la răsărit, în toate părțile, la popor). Altfel e Dracul de-asupra și se bucură că Ingerul e jos“.

și până în noapte stă lângă dânsul și-l păzește să nu zică cuivă ceva, să nu facă vreo supărare, să nu facă rele" (1).

Ingerul stă pe umărul drept al omului, iar Dracul pe cel stâng și de acolo povățuesc pe om cum cred dânșii, și omul face cum știe el (2).

Fiecare om are Inger păzitor al sufletului, care se luptă pentru a depărtă pe Diavol dela trupul omului, ca să nu-l înșele Diavolul,—omul fiind purtat de Diavol. Diavolul e în stânga și omul în dreapta, și cum Diavolul ține minte numai relele, tot ce *se bate în stânga* e a rău. Și Ingerul, și Diavolul știu ursita omului și de aceea prevestesc pe om: bate ochiul, mâna și altele".

„Când îți țiuie în vreo ureche, e *Ingerul*: sună clopoțelul și-ți dă de știre, că din acea parte se apropie Diavolul, ca să-ți faci îndată *cruce* la acea ureche (3).

Necuratul, dacă vede că omul e blând, bun, se duce dela dânsul. Doamne ferește să fie Necuratul totdeauna lângă om! De aceea, omul să-și calce totdeauna pe inimă. De ce se zice: „rabdă un ceas, că-i trăi un an“?

Acel ce e rău, e al Necuratului. El se lipește de dânsul și îl îndeamnă la rău, de-i vin feldefel de gânduri în cap; și dacă nu-și aduce aminte și nu-și face *cruce* ca să piară Diavolul, atâta se ține de dânsul, până îl prăpădește ori face vreun rău. Cum face *cruce*, Dracul n'are putere, fuge, și numai de departe umblă și-l păzește până când să se poată iar apropiă.

De aceea, nu-i bine să zici din gură, cum au o samă obiceiul: „am să mă în nec“, „am să mă spânzur“, ori altceva de rău, că el vorba ceea și-o scrie, și dacă omul zice de trei ori că are să-și facă samă, atunci trebuie să-și facă.

Omul, dacă se roagă la Dumnezeu, dacă merge la biserică, Ingerul îl întărește și-l ferește; dar dacă uită de Dumnezeu și nu

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 505-6.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 506: În Moldova, atunci se obișnuiește a întrebă pe unul să-și găcească urechia în care îți țiuie, și dacă găcește, este socotit ca prieten. - Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamț, împărt. de d-l A. Moisei: Când îți țiuie urechile, să-ți faci *cruce*, că altfel Dracul stupește pe Inger în ochi.

se închină, atunci Ingerul și Dumnezeu se depărtează dela dânsul și Dracul se întărește" (1).

Când te duci la apă, să clătești *cofa*, căci Ingerul și cu Dracul se apucă în rămășag. Dacă clătești *cofa*, atunci rămâne Dracul pătâlît (2).

„Ingerul și cu Diavolul se luptă și se bucură ori se întristează, după cum și omul face pe voia unuia ori a altuia.

Așa, eră odată un om, și pentru dânsul Ingerul se luptă cu Diavolul.

Se pune omul la masă și nu-și face *cruce*. Atunci zice Diavolul bătând în pumni Ingerului :

— Vezi? Nu și-a făcut *cruce*; este al meu. Ce mai umbli degeaba!

— Sfăi, nu te grăbi,—zise Ingerul domol. Acù nu și-a făcut omul *cruce*, că a fost flămând, dar stăi să vezi pe urmă, după ce s'o sătură, cum are să-și facă, mulțumind lui Dumnezeu.

Dar omul, după ce mântui de mâncat, căscă cât putu de tare, întinzându-se a lene pe pat, cu luleaua în colțul gurii. Și cum umblase cu cărbunele, să-și aprindă luleaua, se fripse, și trase și o sudalmă de cele îndesate.

— 'Ți *crucea* mă-tii de cărbune!

Bietul Inger, ci-că s'a îndepărtat plângând, iar Diavolul, bucuros, rânjând de veselie, mai căpătă un suflet în stăpânirea lui" (3).

Să nu ridice nimeni degetul în sus către cer, când arăți soarele ori luna, că scoți ochii Ingerilor (4).

Inima omului are ureche. Acea e a Diavolului, căci Dumnezeu nu i-a dat-o: e așa, ca urechea inimii dela porc, care se taie, ca să nu se mânânce. Urechea aceea ascultă și aude ce-i spune Diavolul, când vine la ceasul lui: urechile inimii se ridică în sus și poartă pe om, iar omul se înnegrește de mânie, se învinețește, se îngălbenește, bate, omoară, pentru că îi dă Diavolul mintea cea rea.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 506.

(2) Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamț, împart. de d-l A. Moisei.

(3) *Ion Creangă*, VI, p. 362-3.

(4) Gorovei, *Credinți*, p. 386.

Cu mintea lui Dumnezeu,— cea bună,— bun lucru face.

„De ce,— cum am mai pomenit,— dacă dai în cinevă poți să-l omori?” Că e al Diavolului. Lucrul acesta nu se întâmplă, dacă vei da cu mâna dreaptă, cu care omul își face cruce: cu mâna dreaptă dacă bați, poți lovi pe însuș Necuratul; cu mâna stângă, nu, că nu-l poți nimeri.

Sunt oameni *stângaci*, cei ce fac toate treburile cu mâna stângă. Aceia sunt ai Diavolului (1).

„Omului care-i *tare de Inger*, nimică nu i se arată, ori și unde ar merge noaptea, pentru că i-i Ingerul tare, dar cel al cărui *Inger e moale*, acela vede feldefel de necurățenii.

La care om Ingerul e mai slab,— cel care s'a născut în așa *ceas*,—Necuratul e mai tare acolo și de aceea se lipește de dânsul și capătă boale, cum e spasmul, nebunia. Ingerul n'are bucurie de acela, pe care îl păzește el. *Dacă e mai slab, nu-l poate dovedi pe Necurat*” (2).

Nu se aude în popor urarea: „Ingerul păzitor să-ți fie aproape!”. Totuși ce frumos stă când cetim în „Somnoroase păsărele” urarea lui Eminescu:

Trece lebăda pe apă
Intre trestii, să se culce,
Fie-ți îngerii aproape,
Somnul dulce! (3).

Ingerul păzitor spune câte odată de-a dreptul celor păziți câte una din tainele viitorului. Astfel, la Bobotează, când *cerul* se deschide, unii flăcăi sau fete ce-și așteaptă căsătoria, află dela Ingerii lor, partea ce vor avea-o după nuntă (4).

Când omul este pe un drum, să nu se uite înapoi pe partea stângă, căci vede Diavolul și se înfricoșează; să se uite pe partea dreaptă, ca să-și vadă Ingerul păzitor și să prindă putere (5).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 508. Despre *urechea inimii* se spune că de se va clăti, prevestește o supărare.

(2) *Ibidem*, p. 506.

(3) Și într'o scrisoare, către Veronica Micle, Eminescu încheie cu: „La revedere, *îngerul meu de pază*, la revedere! (O. Minar, *Veronica Micle*, 1914, p. 44).

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 192.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu, împărt. de fratele meu Vasile.

Când omul se culcă pe stânga, șade *Îngerul cel bun* lângă el: când se 'ntoarce pe partea dreaptă, acest Inger fugе și în locul lui vine *Ingerul cel rău* (1).

„Noaptea cât dormim, *visurile* cele bune dela Ingeri ne vin,— ni le șoptește Ingerul în ureche,—și cele rele, dela Necuratul: ni le șoptește el.

Noaptea când dormi, Dracul face răfueală la toate păcatele câte le-ai făcut peste zi și le scrie, iar Ingerul scrie faptele cele bune ce le-ai făcut și apoi îți iea mâna și pune degetul cel mic pecete, că adică singur ai iscălit, și cu acelea mergi pe ceea lume, când te va judecă Dumnezeu“ (2).

De Diavol, Ingerul păzitor nu se teme; după unele credinți însă, se teme de insectele numite *țiboace*, cari, se spune, sunt fețele Satanii (3),— și de *țânțari* (4).

Câte odată, Ingerul păzitor fugе de omul rău și anume:

Dacă amenință cineva cu un cuțit pe altul, din glumă chiar, ca și cum ar vrea să-l străpungă, Ingerul păzitor se îndepărtează 40 de zile dela cel ce se răstește; acesta, mai iea încă și șapte păcate dela cel pe care îl amenință (5); prin urmare, în acest răstimp, cel ce s'a răstit cu cuțitul, rămâne cu totul în sama Diavolului (6).

Prin Bucovina se spune că să nu te răstești niciodata cu cuțitul, căci Ingerul se îndepărtează cu trei pași de tine; dacă te vede că astfel ascuți sfaturile Necuratului și faci după spusele sale, atunci Ingerul păzitor fugе cu totul la Dumnezeu, supărat peste măsură că și-a perdut sufletul care îi eră încredințat (7).

Tot 40 de zile, Ingerii nu se apropie de acele case, în cari au

(1) *Ghilușul*, II, no. 8 9, p. 46.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 505.

(3) Marian, *Insectele*, p. 229. Insecta este *Pompilus viaticus*, Fabr.

(4) *Ibidem*, p. 319.

(5) *Șezătoarca*, XIV, p. 71 2.

(6) Cred. Rom. din com. Ardeoani, jud. Bacău, împărt. de d-l D. I. Proconie; a celor din com. Jorăști, jud. Covurlui, împart. de d-l P. G. Savin; a celor din Podu-Turcului, jud. Tecuciu, împărt. de d-l V. Gheorghiu. *Șezătoarca*, I, p. 121.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 507.

intrat *irozii* la sărbătorile Crăciunului (1) sau *capra* la Sf. Vasile (2).

De lehuză, Ingerul iarăş nu se apropie, fiind *spurcată*; pentru aceasta, când iesă afară, trebuie să iea cu sine o *mătură* şi un *cuţit*, ca să aibă cu ce să se apere împotriva Duhurilor rele, în lipsa Ingerului păzitor (3).

De asemeni Ingerul fuge de copilul mic pe care mama sa îl lasă să plângă pe afară. Prin urmare, atunci când copilul este singur, Diavolul se poate năpusti asupra lui, punând stăpânire pe dânsul.

Ingerul păzitor mai fuge şi de *femeia* ce a născut de curând, dacă aceasta este lăsată singură în casă (4).

Ingerul fuge 40 de zile de cel ce mănâncă nespălat (5), cum şi de cel ce mănâncă fructele *cacadârului*, —trandafirul sălbatec,— tot pentru timp de 40 de zile, căci ghimpii cacadârului seamănă cu *căncile* Diavolului (6); de asemeni fuge şi de cei ce mănâncă *macieşe*, căci din crengi de măcieş s'a făcut cununa de spini pusă pe fruntea Mântuitorului Isus Hristos, când a fost răstignit (7).

După unele credinţi, Ingerii nu stau pururi pe lângă oameni; ei se duc şi vin, se duc să spună lui Dumnezeu cele văzute împrejurul omului şi vin să-i aducă poveşte.

Sâmbăta, *Ingerii* merg în cer, ca să se împărtăşească. În această dimineaţă, nu trebuie să măture gospodinele, ca să nu se colbăiască împărtăşania Ingerilor. Nimeni nu trebuie să mănânce pâină ce nu va iăsări soarele, iar fumătorii se vor feri de tutun. Alţii nu mănâncă Vineri seara *usturoiu* tot spre acest scop, ca nu cumvâ Ingerii să fie mâlniţi şi prin urmare, ca nu cumvâ să nu se poată împărtăşi la slujba de Sâmbătă dimineaţa, când se roagă pentru oameni (8).

(1) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(2) Gorovei, *Credinţi*, p. 385: „nu se apropie Ingerul 50 de zile”.

(3) *Ibidem*, p. 161.

(4) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(5) Gorovei, *Credinţi*, p. 181.

(6) *Şezătoarea*, XV, p. 12.

(7) *Ibidem*, p. 64.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 893.

În cer, stând Ingerii la sfat, pomenesc pe oamenii de pe pământ, și aceștia atunci sughiță. Cel ce sughiță, trebuie să zică:

— Mă pomenește Ingerul Mihail, Gavriil . . . — urmând astfel până-i stă sughițul (1).

Seara, când se apropie de fereastră, Ingerii nu trebuie să aplece pe ferestri nici *pieptene*, nici *luleă*, cari sunt necurate, și nici *sare*, — cum am mai pomenit, — căci pe drum sărat Ingerul nu calcă. Miros de *usturoiu* să nu fie seara prin casă, pentru acelaș lucru. Cu toate acestea unii socotesc că mirosul de usturoiu alungă numai pe Necurat.

Cei ce se culcă, să nu fie încinși, căci vine Ingerul și nu-i cunoaște. „Zice că-s snopi“ și pleacă (2).

Când vine sfârșitul omului, Ingerul păzitor îi ia sufletul. Această credință o aillăm în următorul bocet transilvănean:

Puișorul meu iubit,
Eu de asta n'am gândit,
Că ai de calătorit
Și dela noi de pornit.
O, prea sfânt Ingerul meu,
Ce i-aș da lui Dumnezeu,
Sa-mi lese puițul meu!
Da-i-aș aur și argint,
Să mi-l lese pre pământ!
— Nu-mi trebuie-aurul tău
Și nice argintul tau,

*Că n'a mânat Dumnezeu
Sufletelul să i-l ieu!*

— Cu ce fapte m'aș mai duce
La tatăl meu cel prea dulce,
Ca ni i-a chemat Hristos,
La orașul cel frumos.
O! câtu-i de luminos,
Cum spuneă Doinnul Hristos;
O, câtu-i de depărtat,
Nice când n'am mai umblat!(3).

El ne vine de-a dreptul din „Cugetările în ora morții“:

„Așă se roagă sufletul cu mare rugăciune:

— Lăsați-mă, Ingerii lui Dumnezeu, să mă pocăesc; miluiți-mă, lăsați-mă într'un an, să plâng de păcatele mele cele rele ce am făcut, doară mă va milui Dumnezeu. După aceea mă veți lua cum v'a zis Dumnezeu.

Atunci grăesc Ingerii fără milă și zic așa:

— Anii tăi s'au sfârșit; ieși, sufletule din trup, că mi-a zis marele județ cel înfricoșat, să te mutăm din această lume, că toți

(1) *Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, Bârlad 1914, p. 67.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 505.

(3) Marian, *Inmormântarea*, p. 501.

anii tăi i-ai visu în negândirea ta, de poftiai să bei și să mănânci iar de moarte nu te temeai...» (1).

După ce Ingerul iea *sufletul* omului (2),—lucru care intră de obicei în rostul *Morții*, cum vom vedea, sau al *Arhanghelului Mihail*, cum am arătat în altă parte (3),—îl poartă prin toate locurile pe unde omul a umblat în vieață și apoi îl duce din nou la easa lui, unde îl lasă să se ospăteze trei zile (4), și numai în urmă îl suie în cer la Dumnezeu:

„După ce iese sufletul din trupul omului, îl poartă Ingerul prin toate locurile și pe toate potecuțele, pe unde i-au cutreerat piciorușele, cât a fost în vieață. După ce a colindat peste tot, vine îndărăt și s'așează la streășina casei, unde stă trei zile“.

Cuprins de rele, sufletul zice Ingerului:

— Mult mi-e sete, Ingere!

Du-te'n casă și bea apă!

Intră sufletul și vede rudele jelind mortul. Iesă scârbit:

— Ai băut apa?—întreabă Ingerul.

— Nu, n'ain băut?

— De ce?

— Apoi, mi-au venit mațele la gură, de scârbă mare, ce mî s'a făcut. Acolo eră un *hoit* și niște *ciori* grămadă pe el. Il mâncau..., nu știu ce făceau.

— Vezi? îi zice Ingerul,—în hoitul ăla ți-ai făcut tu vacul iar acum nu-l mai cunoști, cu toate că ieri-alaltaieri, nu mai departe, ieșiși dintr'însul. Alea, de zici tu că sunt ciori, sunt rudele mortului, rudele tale: te jelesc“ (5).

(1) Textul primitiv în N. Drăganu, *Două manuscripte vechi*, București 1914, p. 213. cf. *Miron Costin*, III, p. 186-70.

(2) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 31; „La tatăl tau de aceea am plâns, ca, să fi văzut cum îl rupeau Dracii; îți eră mai mare mila. Da la copilul nostru [la moartea căruia a n răs], au venit o mulțime de Îngeri de l-au luat și drept la Dumnezeu l-au dus“.

(3) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 77 și urm.

(4) Cred. Rom. din jud. Muscel.

(5) R. Codiu, Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 45.

Tot astfel cred și *Bulgarii* (1).
 În cele ce urmează, vom da o frumoasă povestire musceleană,

Fig. 2. Ingerul (Arhanghelul Mihail) cântărește, după lumea sufletului fa-
 tele răposatului (după Bianu și Hodoș, *Bibliografia românească veche*, I, p. 202).

(1) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares*, p. 176 :

O mamă aveà, aveà
 O fată, Encița.
 De când ȧanca se născuse,
 Nu ieșise din cuvântul mă-sei.
 Acum s'a îmbolnăvit dintr'o dată.
 Mă-sa stă alături,

Tată-său stă la căpătăiu.
 Dumnezeu a trimis Ingeri
 Jos, în lumea de pe pământ,
 Să cate suflet creștinesc,
 Să-l aducă în raiul lui Dumnezeu
 Ca să îngrijească de flori...

din care rezultă chipul cum *Ingerul slujește și-și apără omul și după moarte, când pentru acela s'au făcut fapte frumoase:*

„Măre, erà o dată o femeie harnică și cuminte, nevoie mare. Și când îi erà ei mai drag pe lume, rămăsese văduvă cu trei *haidoși* de flăcăi, frumoși și chipeși, de nu te mai săturai privindu-i..., flăcăi pe cari îi crescuse sârmana, numai în fapte bune și în frica lui Dumnezeu.

Și bietul răposat, biet să fie de păcate, lăsase neveste-sei din agonisita lor, o mie de lei și mai lăsase încă trei mii pentru cei trei feciori, să se hrănească și ei în lume.

Acù, ce-or fi făcut feciorii cei mari cu banii lor, nu știu, că nu m'am dus să-i întreb. Știu numa că într'o zi, când erà bâlciu mare la unu din satele vecine, feciorul cel mic, care făcèa ca și taică-său, negustorie de vite, plecà la târg.

La mijloc de cale, după un deal și-o vale, în dosul unei biserici, aude: buf!... buf!... buf!... Numai bușeli și răbufneli.

— Mă, cè să fie! se întrebă flăcăul.

Se duce mai aproape, și ce vede, se crucește: în cimitir, *un Jidan bâteà mormântul unui rumân.*

— Ce ai cu el, jupâne?

— Cum, ce? Hoțul ăsta de rumân mi-e dator o mie de lei. Și când mă gândiam să mi-i dea, uite: l-a luat *Cel de pe scorbură*, și eu am rămas așa. Acù, iacă, bat și eu mormântul, să m'aleg *incailea* cu atâta și să mă pomenească și mort!

— Nu-l mai bate! E păcat de Dumnezeu să n'aibă odihnă în mormânt bietul creștin. Na, mai-bine, mia de lei, și du-te'n treaba dumitale!

Și-i dă flăcăul mia de lei, iar Jidanul sărià în sus, nu alta. A luat-o și s'a dus unde a dus mutul iapa.

Pe urmă, flăcăul drege pământul *dricuit* și pângărit de lifta spurcată, îi pune câteva flori acolo și se duce acasă.

Când îl vede maică-sa:

Da bine, mamă, aproape fu târgul!

— Ei, mamă, nu mai zice așa, ci mai bine închină-te!

Și-i spune de-a-fir-a-păr toată tirișenia.

Și-acù, zice flăcăul, dă-mi, mamă, mia dumitale, să negustoresc, că eu nu mai am parà chioară.

Maică-sa, suflet bun, i-o dă, iar Românașul plecă tot la târg, călare.

La o răspântie îi răsare'n cale un băiețel.

— Unde mergi, neicuțule?

— Uite, nene, am plecat să-mi găsesc stăpân. Nu mă bagi dumneta?

— Apoi, zice flăcăul, nu m'am gândit la asta până acum. Da să-mi mai ieau sama.

Și pleacă amândoi spre târg. Da uitasem să spui, pe flăcău îl povătuise tată-său, când încă nu închisese ochii, să nu-și bage slugă pe cel care o mănca mai mult decât el. D'ăia au tras la un han, și pe când mâncau, flăcăul tot trăgea cu coada ochiului la băiat, să vadă cât mânâncă.

Imbucă, sărmanul, te miri ce, — nimica toată; se scoală și-și face cruce.

— Știi ce, neicuțule? Te bag. Cât ceri pe an?

— Apoi, nene, eu nu mă tocnesc cu anul. Să stau eu la dumneata și dacă te-i mulțumî, mi-i da cevă; dacă nu, m'oiu duce cu Dumnezeu.

L-a băgat: apoi, și-au văzut de drum!

La târg, numa se pomenește flăcăul cu sluga că-i zice:

— Știi ce, stăpâne? Dă-mi mie banii dumitale, să-i negustoresc.

Flăcăul, ce-i vine, îi dă; băiatul se depărtează, iar el rămâne să se hodinească acolo, pe un *răsloj*.

Sluga a luat-o prin târg și a cumpărat niște boi; când i-a vândut, a câștigat cinci sute de lei. Cu o mie cinci sute, a cumpărat niște cai. Când i-a vândut, a luat pe ei două mii de lei.

Pe urmă vine cu socoteala.

Se miră flăcăul: — Mă băiețele, bun noroc mi te-a trimes, cin'te-a trimes!

Se înserează, și ei pleacă acasă.

Le eră drumul peste o apă. Plouase și veniseră mari talazurile. În urma lor venia în goana mare o droșcă cu cai, în fundul căreia se vedeau doi boieri.

— Stăpâne, stăpâne, — strigă băiatul, — stai să treacă întâiu droșca.

L-ascultă flăcăul. Intră droșca 'n apă, dar... o ieau talazurile, nenșorule, și se înneacă. Bieții boieri strigă cât le iea gura:

— Ajutor, oameni buni, ajutor, că ne prăpădim!

Flăcăul și-a încălecat calul și s'a dus în apă, de a ajutat pe

cel de care mai putea fi nădejde de scos. Celalalt eră ca și dus.

Stăteau acum la mal, se uitau cum se duce pe lumea dușilor suflet de creștin și dădeau din umeri că... de, n'aveau nici o putere.

Da de-odată se pomenește cu sluga:

— Las' că-l scot eu, stăpâne!

Și, spre mirarea boierului și a flăcăului, s'aruncă baiatul înnot și apucă de mână pe cel înecat; ba scoate și desagii cu galbeni. Rămâne în apă numai trăsura cu caii.

— Mă, mă, mă! Țsta nu e *rumân!* Câtă putere pe el! Și nu e decât un *ghibărdeiu!*

Le lasă boierii și banii, și tot, și pleacă mulțumindu-le cu lacrimi în ochi, că i-a mai lăsat să calce iarbă verde.

Apoi, vesel nevoie mare, stăpânul își încalecă roibul și se duce în treaba lui, cu slugă cu tot!

Trec așa trei ani de zile, și în timpul ăsta cât nu dă înainte flăcăul nostru! Ce mai case, ce mai *sloane*, magazii, acareturi, moșii întinse, vițișoare!... mă rog, nici nu-l mai cunoșteai. Și astea toate, numai pe urma băiatului care tot ghem rămăsese. Un-de puneă el mâna, puneă și Dumnezeu mila.

Acù, într'o Duminică, cum sta flăcăul pe prispa casei, se pomenește cu sluga că-i zice:

— Ia ascultă, stăpâne! Mult o să stai așa fără niciun căpătâiu? Insoară-te și dumneata odată, să fii în rândul oamenilor. Nu vezi că ai cam albit?

— Bine, bine, băiete, să mă însor. Dar pe cine să ieau?

— Ei, pe cine! Pe fata împăratului!

— Ce, mă băiețașule, tocmai acum ți-ai găsit să râzi de mine? O să mă iea fata aia?

— Da bine, stăpâne, —zice iar sluga,—când te-am mai dus eu la rău și când am mai răs de dumneata? Dacă te trage inima, iea-ți paloșul ce ți-a lăsat răposatul și... hai, înainte cu Dumnezeu!

Vezi, dumneata, *moșicule*, eu m'am tot luat cu vorba și am uitat să-ți spun că răposatul taică-său lăsase moștenire flăcăului și un paloș.

Își ieau ei merinde în desagi și pleacă spre curțile împărătești. Acolo altă dandană: la fata asta,—ea știe ce aveă,—cine veniă împețit,—n'ar fi mai venit,—nu se întorcea cu zile. Adică împă-

ratul puneà pe pețitor de se culcà noaptea în palat și, până în ziuă, tânărul erà înghițit de un șarpe ce-i ieșà fetii pe gură.

— Impărate, — zice voinicul, — am venit să-mi dai fata !

— Bine, bine, băiete! Da întâiu să te culci o noapte în palat. Apoi țî-om da-o!

Ziceà astea, măria sa, da în gând :

— Apoi tot nu e cine știe ce sculă de tine. O să te duci și tu plocon lui Ucigă-l-toaca.... că s'au dus ei alții mai cevà ca tine!

Se învoesc, dar flăcăul își iea și sluga.

— Stăpâne, dă-mi paloșul și așteaptă-mă aci!

Intră sluga în odaia unde dormià mlădița împăratului, și cum erà întunerec, fata nu l-a cunoscut. Odată se răstește el la ea și o amenință cu paloșul.

— Hi!... fetică, până acum țî-a fost, — zice el. Aın să te taiu în noaptea asta !

Și mai repède odată paloșul.

Atunci, măi taică, să vezi minune! De groază, fata odată *otic-nește* și, — să iertați dumneavoastră, — odată varsă pe gură un șarpe *balaur*, cu solzii de aur, care, nici una, nici alta, dă năvală să înghițită pe băiat. Dar el mai iute decât fulgerul, repède paloșul și îl taie drept în două. Amenință pe fată a doua oară și iarăș iesă un șarpe pe care îl taie. Și tot așa, până de trei ori. Pe urmă :

— Uite, stăpâne, țî-a rămas fata tot cu sufletul curat, știi: curat și luminat, ca argintul strecurat!

Fata, scăpată de duhurile necurate, doarme dusă până la ziuă și când vine măria sa împăratul, găsește pe flăcău viu nevătămat, stând cu paloșul de pază lângă patul fetii, iar în odaie alături, slugulița, făcută ghem, mânà porcii la jir!

De unde să-i trăsnească măriei sale prin cap, că ghemul de colo, făcuse minunea?

— Impărate luminate, — zice voinicul, — acum ai o fată de toată bunătatea. Vezi ce e pe jos?

Și-i arată stârvurile de balaur făcute ciopăți :

— Da să mi-o dai de nevastă, măria ta, c'asă ne-a fost vorba.

I-o dă și fac, moșicile, o nuntă, de se duce vestea.

Mai petrec ei, ce mai petrec, pela socri, cari le dau în samă împărăția cu toate bunurile și grijele ei, apoi împăratul cel tânăr, zor nevoie, să se ducă pe la mă-sa cu nevasta.

Pleacă la drum și ieau cu ei și pe băiat.

Dar prin o pădure, numa ce aude împăratul:

— Stăpâne dragă, ai fi, n'ai fi mulțumit cu mine, eu te las. Mă duc în alte părți.

— Da bine, băiețele, din ce-ți veni? — zise împăratul întristat cum nu se mai poate. Nu ești mulțumit de mine?

-- Ba sunt mulțumit, dar nu mai stau.

— Incailea spune-mi: cât să-ți plătesc? E atât amar de vreme de când te străduiești să mă faci om!

— Ce să-mi plătești? Nu mi-ai plătit acum trei ani? Știi: când ai dat o mie de lei și nu mai aveai după sufletul dumitale nici o pară!

— Cum? Cine ești dumneata?

— Cine? — zice sluga. Află, împărate, că eu sunt *Ingerul românului* pe care l-ai scăpat dela Jidan. Nu i se putea odihni sufletul sărmanului creștin și numai dumneata te-ai milostivit cu el. D'aia te-am slujit!

Și, când zice cele din urmă cuvinte, băiatul începe să se ridice în sus, încet-încet, până pierе în văzduh, într'o lumină orbitoare.

Iar împăratul cel tânăr și cu împărătița cad în genunchi plângând, uluiți și mirați de atâta putere dumnezească.

Și așa, măi taică, văzurăți cât poate faptă bună?" (1).

Pentru marele ajutor și bunăvoință pe care Ingerul păzitor le dă omului, acesta este dator să se roage numai, seara mai ales (2), Ingerului sau Ingerilor săi, precum și altor lucruri sfinte,

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 1—6. Se citează povestea lui Stan Pățitu, de Ion Creangă, unde un Drac ajută omului, pentru că la o nevoie i-a dat o bucată de mămăligă. Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului*, p. 159 și urm.: *Sf. Nicolae* ajută celui ce-i scoate icoana sa dela un crâșmar.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 505: „Fiecare om are Inger; el vine în toată seara dela Dumnezeu să vadă ce face omul, cum îi merge, ce-i trebuie și apoi merge iar la Dumnezeu de spune. Ingerul vine în toată seara când ne culcăm, și de ne culcăm pe mâna stângă, el se pune pe umărul nostru și cineză și se bucură; de nu, se duce. Nu numai cât omul, dar și *fiecare casă are Inger*: fără Inger nu se poate. Ingerul vine în toată ziua până la miezul nopții la om, că el tot ce se întâmplă în casă, știe, de este vre-o naștere ori de moare cineva. El intră iute, de se uită, și iar se duce“.

ca să-i fie de strajă pentru noapte, când nu se va putea feri singur de atâtea Duhuri necurate (1).

Iată mai multe rugăciuni :

Întâiu, numai către Ingerul păzitor :

Înger, Ingeraşul meu,
Ce-mi ești dat de Dumnezeu,
Vino cu-a' tale-aripioare :
Mă 'nveleşte,
Ma 'ncâlzeşte,
Și pe urmă mă adoarme ! (2).

Înger, Ingerul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu,
Peste zi și peste noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte ! (3).

Înger, Ingeraşul meu,
Roaga-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu
Și de zi, și de noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte ! (4).

Înger, Ingerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu :
Zi cu zi să tot sporim,
Tuturor să folosim ! (5).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 507 : „Îngerul, la om, numai cu rugăciuni se ține și cu fapte bune. Când ai Înger, el te păzește de toate relele, ori unde te-ai duce. Cu Îngerul poți să treci peste dușmani ca printre câni și nimic nu ți-or face. Din care parte ți-ar veni vreun rau, ori te-ar lovi, el dintr'aceea se pune și te ferește...”

Seara, când te culci, și n'ai timp să te'nchini cum se cade, măcar *cruce* să-ți faci, că dacă vine Ingerul și n'ai făcut cruce, zice :

Aista-i snop !

Și nu te cunoaște, și se duce !

Dar dacă faci cruce, stă.

Dacă prinde el,—credem că *Dracul*, putere asupra omului, nici nu-ți vine să te'nchini ; ți-i greu. Cartea de rugăciuni de aceea e bine s'o pui sub cap, căci *el* se mai depărtează”.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 75, din jud. Botoșani.

(3) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu. Marian, *Nașterea*, p. 184.

(4) *Ion Creangă*, V, p. 150.

(5) Culegere din Sâncel, lângă Blaj, împărt. de d-l Tr. German.

Inger, Ingerelul meu,
 Roagă-te lui Dumnezeu,
 Ca și noaptea care vine,
 Să te lese lângă mine,
 Spre a mă scăpa de toate
 Ce îmi face răutate!
 Inger bun, adoarme-mă

Și de rău păzește-mă,
 Iară mâne dimineață,
 Mă deșteaptă la vieață.
 Inger, Ingerelul meu,
 Roagă-te lui Dumnezeu
 Și de ziuă și de noapte,
 Pân' la ceasul cel de moarte! (1).

Doamne, noaptea a trecut
 Și noi liniște-am avut,
 Al tău inger prea iubit
 Cu 'ngrijire ne-a păzit,
 Varsă, Doamne îndurate,

A ta mare bunătate
 Din locașul cel ceresc
 Peste ceia ce ne cresc,
 Ca de noi să îngrijească
 De cel rău să ne ferească! (2).

Inger, Ingerelul meu,
 Roagă-te lui Dumnezeu
 Pentru suflețelul meu.
 Eu sunt mic, tu fă-mă mare,
 Eu sunt slab, tu fă-mă tare,
 In *tut* locul mă 'nsoțește
 Și de rele mă ferește! (3).

Inger, Ingerașul meu,
 Ce mi te-a dat Dumnezeu,
 Păzește suflețelul meu
 Până decuseara,
 De cu seară pân' la cinișoară,
 Dela cinișoară pân' la cântători,
 Dela cântători până'n zori,
 Din zori pân' la răsăritul soarelui,

Dela răsăritului soarelui
 Până'n vecii veacului.
 Eu sunt mic, tu mă fă mare,
 Eu sunt slab, tu mă fă tare,
 Eu pe tine te alduesc,
 Da tu pe mine
 De toate relele
 Și de toate grelele

Să mă păzești (4).

(1) Culegere din Sâncel, lângă Blaj, împărt. de d-l Tr. German.

(2) Culegere din Țara Oltului, Ardeal, împărt. de d-l Tr. German; se vede că-i compoziție de om cărturar.

(3) *Ion Creangă*, V, p. 150.

(4) Vezi D. Dan, *Straja*, rugăciunea *Îngerul cu mir*, care 'ncepe astfel :

Inger, Ingerașul meu,
 Sluguța lui Dumnezeu,
 Pază suflețelul meu,
 Cel de zi și cel de noapte,
 Pân' la ceasul cel de moarte
 Cruce dulce-adoarme-mă,

Inger bun, deșteaptă-mă,
 Din patul lui Dumnezeu,
 Din acoperemântul lui Dumnezeu,
 In știrea lui Dumnezeu.
 Vîno, Inger bun, și mă stârnește,
 Doamne miluește...

Rugăciune către Ingerul păzitor, și către *cruce* :

Inger, Îngerelel meu,
Păzește sufletul meu
Și de ziuă și de noapte
Pân la ceasul cel de moarte.
Sfântă cruce—*adurme-mă*,
Inger bun deșteaptă-mă ! (1).

Inger, Îngerașul meu,
Sluguța lui Dumnezeu,
Păzè-mi sufletelul meu,
Cel de zi și cel de noapte,
Până 'n ceasul cel de moarte.
Inger bun, păzește-mă,
Cruce dulce adoarme-mă ! (2).

Inger, Îngerașul meu,
Crucița lui Dumnezeu,
Stă într'ajutorul meu,
Pân' la miez de noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte !

Sfântă cruce-adoarme-ma,
Inger bun, trezește-mă,
Cu darul tău îngrădește-mă,
Doamne miluește-ma,
Doamne miluește-mă !

„Rugăciunea aceasta se zice seara și noaptea, dacă te temi.
Cum o zici, îndată, orișice frică pierе“ (3).

Inger, Îngerașul meu,
Roagă-te lui Dumnezu
Pentru sufletelul meu,
Și din zi și din noapte,
Pân la ceasul cel de moarte.
Sfântă cruce adoarme-mă,
Inger bun, deșteaptă-mă (4).
Doamne sfințe, iartă-mă ! (5).

(1) Culegeri din vecinătatea Turdei, Ardeal, împărt. de d-l Tr. German.

(2) Marian, *Nașterea*, p. 184. La fel și în com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 503.

(4) E o greșeală când s'a scris : „Înger bun, *așteaptă-mă*“.

(5) Marian, *Nașterea*, p. 184.

Inger, Ingeraşul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu
Şi din zi şi din noapte
Pân' la ceasul cel de moarte

Sfântă cruce, apără-mă,
Inger bun, deşteaptă-mă,
Doamne, milueşte-mă,
Cu crucea păzeste-mă ! (1).

Inger, Ingeraşul meu,
Sluguţa lui Dumnezeu,
Fereşte-mi sufletul meu,
Peste zi si peste noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspătru cornuri de casă;
Cruce'n cer, cruce'n pământ,
Cruce'n locul un' mă culc ! (2)

Cruce'n casă, cruce'n masă,
Cruce'n toate unghiurile de casă;
Şade Ingerul în mijlocul casei
Cu canaşa scurtă,
Cu sabia sinultă.
Cu uşile 'nferecate
Cu fereştile 'nziuate
Şi ne vede,

Ne prevede
De toate relete până decuseară,
Decuseară până la cinioară
Dela cinioară pân' la cântători,
Dala cântători pân' în zori,
Din zori pân' la răsăritul soarelui,
Din răsăritul soarelui
Pân în vecii veacului,

Amin ! (3).

Rugăciune către *cruce*, *Sf. Duh* şi cei doi *Ingeri păzitori*, care se rosteşte seara, la culcare, făcând cruce şi pe perină :

Cruce'n cer, cruce'n pământ,
Cruce'n locul ce mă culc.
Doi Ingeri mă străjueşte,
Sfânta cruce mă păzeşte,
Sfântul Duh în mine este !

Rugăciunea se încheie cu

Cruce'n casa,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspătru cornuri de casă,

făcându-şi creştinul cruce spre tuspătru cornurile de casă (4).

(1) Marian, *Naşterea*, p. 184 5.

(2) *Ibidem*, p. 185.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 504.

(4) *Ibidem*, p. 503.—*Ibidem* : „fiecare om are doi Ingeri ; cum asfinţeşte soarele, îngerii vin şi-l păzesc”.

Rugăciune către Inger, Dumnezeu și cruce :

Inger, îngerul meu,
 Roagă-te lui Dumnezeu
 Pentru sufletelul meu
 Și în zi și în noapte,
 Până'n ceasul cel de moarte.

Cruce'n casă,
 Cruce'n masă,
 Ingerii împrejur de casă,
 Dumnezeu cu noi la masă ! (1).

Rugăciune către Dumnezeu și Ingeri :

Inger, Ingerul meu
 Ce mi te-a dat Dumnezeu
 Tot deauna fii cu mine

De ma 'nvață să fac bine.
 Doamne, Ingereii tăi,
 Fie păzitorii mei ! (2).

Rugăciune către Dumnezeu, cruce și cei trei Ingeri, — dacă nu va fi contopită din două rugăciuni :

Cruce'n casă,
 Cruce'n masă,
 Cruce'n tuspătru cornuri de casa !
 Cruce'n cer, cruce'n pământ,
 Și într'al meu așternut sfânt.
 Lângă sălășelul meu
 Șade singur Dumnezeu
 Cu trei Ingeri lângă mine :
 Unul ma adoarme bine,
 Unul din somn mă trezește,
 Unul veșnic ma pazește
 Și de rele mă ferește.
 Inger, Ingerașul meu,

Sluguța lui Dumnezeu,
 Roagă-te lui Dumnezeu,
 Pentru sufletelul meu,
 De cu zi și până'n noapte,
 Pân' la ceasul cel de inoarte
 Și-atunci iea sufletul meu
 Și du-mi-l la Dumnezeu.
 Ingerel adoarme-mă,
 Ingerel deșteaptă-mă,
 De păcate iartă-mă,
 De rele ferește-ma,
 Doamne, miluește-mă ! (3).

Rugăciune către Maica Domnului, Inger, cruce și Dumnezeu.

Cruce'n casă,
 Cruce'n masă,
 Cruce'n tuspătru cornuri de casă.
 Dumnezeu cu noi la masă,
 Maica sfântă la fereastră,
 Ingerașul mă pazește,
 Sfânta cruce mă 'ntarește ;
 Ingerașul mi-i lumină,
 Sfânta cruce mi-i hodină ! (4).

(1) *Ion Creangă*, V, p. 150.

(2) *Ibidem*.

(3) Marian, *Legendele Maicii Domnului*, p. 344.

(4) Marian, *Nașterea*, p. 185.

Prin Bucovina când se culcă oamenii seara, și fac rugăciunile, spun și următoarea rugăciune la Inger, să le păzească casa:

<i>Sf. Ioan</i> șade în mijloc de casă		Sunt patru Ingeri ai lui <i>Sf. Ioan</i>
Cu straițe scurte,		Și apără sălașul
Cu sabii crunte		De toate relele
În patru cornuri de casă		Și de toate grelele! (1).

Variantă este următorul început de rugăciune:

Cruce'n casă,		Cu straițele scurte,
Cruce'n masă,		Scurte, mohorîte,
Cruce'n tuspatru cornuri de casă.		Șade și cetește
Șade <i>Sf. Nechita</i> în casă,		Ne 'nțetat din zori
La mijloc de masă,		Până'n cântători,
Cu sabia scoasă,		Pân' la răsăritul soarelui! (2).

În sfârșit, alte variante pomenesc pe *Evangelistul Luca* și *Sf. Vartolomeiu* (3).

Prin unele părți, pentru cinstea sfinților Ingeri, unii oameni postesc *Lunia*, care se socotesc a fi ziua lor (4).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 504.

(2) Marian, *Nașterea*, p. 186.

(3) *Ibidem*.

(4) Gorovei, *Credinți*, p. 170.

NOROCUL.

Lumea și înfățișarea Noroacelor. Norocul culegător de rouă. Norocul unui împărat. Norocul unui frate bogat și al altui frate sărac. Bătăia între două Noroace. Norocul silit s'aducă bogăție. Un om merge la scorbura Soartei și se încredințează că nu se poate schimba ce-i este partea. Noroc fără parte. Noroc și minte. Semne de noroc. Urări de noroc. Păstrarea norocului. Cântece.

Norocul fiecărui muritor trăește *într'o lume*, — „unde va fi aceea“, — *a Noroacelor*. Când se naște omul, acolo i se naște și Norocul lui; cât trăește omul, îi trăește și Norocul, până la moarte, când se stâng amândoi.

Se întovărășesc câte odată; atunci însă Norocul este nevăzut: „Norocul e ca un Inger; el umblă peste tot cu omul, dacă nu știe cum să-l poarte: să nu facă vreo greșală, să nu fure, să nu blasteme pe altul, să nu huească, căci Norocul fuge de omul care strigă și blastă, care ocărăște pe altul, căci omul acela se chiamă că-i cu *Dușmanul*, — cu *Necuratul*“ (1).

În „voia cea bună“ arătându-se felul cum omul își înțelege *norocirea* sau soarta sa, vom înțelege de ce pe alocuri se spune că Norocul se ține de cel *bețiv*, că acela bea și dă și altuia: îl cheamă, îl cinstește și e tot cu *voie bună, cu chef, cu veselie*. Și Norocului, zice că atunci îi place, când e bucurie și veselie în casă, când oamenii vorbesc, sfătuesc și nu stau posomorîți (2).

Poveștile noastre cuprind aproape toate credințele populare cu privire la Noroc. Pentru aceasta, în cele ce urmează vom da vreo câteva, din cele ce ni se vor părea mai caracteristice. Iată una care se aude prin Bucovina:

„A fost o babă care avea casă și trăia foarte bine. Sta toată ziua pe cuptor, pe când oamenii veniau la dansa să împrumute bani și să se sfătuească.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 904.

(2) *Ibidem*.

O fetiță ce o slujă, îi zice într'o zi :

— Ce bine ți-i dumneatale, mătușă!

— Că *așă mi-i Norocul!*—răspunde ea.

— Doamne, când ți-aș vedeà eu Norocul, să știu cum e!—zice fata.

— L-ai vedeà ! Du-te mâni și du-i de mâncare în câmp, și-l cheamă să vie, că va veni !

A doua zi baba o învăță cum să facă mâncare în trei ulcele mititele, să ducă în câmp pe ogorul ei și să-l strige :

— Noroace, Noroace, vino în coace și vei mânca!

Fata a făcut *așă* și Norocul a venit, ud totul de *roua* ce o luà de pe toate câmpurile și o aduceà pe câmpul babei: și pânea la toți erà proastă, numai la ea frumoasă și cu spicele plecate în jos.

Norocul s'a pus să mânânce, dar de unde mâncà, la loc creșteà.

Vine fata acasă și-i spune babei ce a văzut.

— Amù, când l-aș puteà vedeà și pe al meu!—zice fata.

— L-ai vedeà și pe al tău, zice baba. Fă mâncare, da în oalele cele mai mari și du-te în câmp și-l strigă.

Fata a făcut *așă*. A venit și Norocul ei, dar uscat, nu ud ca al babei, s'a pus la mâncare și a mâncat totul. Ba la urmă încă i-a zis.

— Mâne să-mi aduci mai mult când vei veni!

Și s'a culcat.

Fata a venit plângând și a spus bătrânei ce i-a zis Norocul.

— La ce să-i duci încă de mâncare, dacă nu te slujește?— a zis baba.

— Da oare de ce nu-i și Norocul meu ca al dumitale?

— C'așă a rânduit Dumnezeu, pentru fiecare altul. Nu-s toate Noroacele întru una! (1).

Iată a doua poveste cu lămuriri privitoare la lumea Noroacelor:

„Fost-a odată, ca nici odată, un împărat bătrân și plin de griji, că-și vedeà zilele sfârșite și urmaș pe scaun nu-i dăduse Dumnezeu.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 252 3.

Și acù, să spun că fusese un om rău, — nu; Iacom, ferească Sfântul; și erà harnic, de treabă și așezat la judecată. De tânăr muncise fără curmare în frica Celui-de-sus, aducându-i jertfă de multumire în toate chipurile; a botezat și-a înzestrat pe săraci, a îngrijit părintește pe bolnavi, a miluit pe toți nemiluții, și de aceea toți supușii împărăției lui băteau mătânii și se rugau la icoane:

— Dă-i, Doamne, împăratului nostru, zile, să trăiască în pace, că bun și creștinesc suflet mai are!

Toată lumea se rugă, toată, fără numai un fecior de babă sărmană.

Baba asta își aveà căsuța ei lângă castelul craiului. Uncheșul ei muncise cât trăise, muncise din greu și își agonisise atâta cât îi trebuise babei ca s'o ducă fără dor și grijă o sumă de ani, și fără să-și puie odorul de băiat la vreo treabă.

Băiețașul crescuse cu toate de-a gata, crescuse repede și lesne, că unde-i traiul îmbielșugat, ziua sboară iute, dar vai și amar când banii albi, strânși pentru zile negre, se isprăvesc, și când zile tot mai sunt!

Împăratul luase aminte despre toate acestea și într'o zi îi spuse:

— Buna ziua, flăcăiașule, — că pe semne erà așa cam de paisprezece-cincisprezece ani.

— Sărutăm mânilor măriei tale! — îi răspunse băiatul.

— Voinic flăcău, nu-i așa?

— Cu vrerea lui Dumnazeu, voinic, măria ta!

— Dar ce mai muncești, că nu te prea văd ziua pe afară?

— Dorm, mărite împărate, dorm de dimineață și până în seară și decuseară până a doua zi dimineața, dorm, că n'avuiu nici un noroc pe lume. De tată n'avuiu parte, c'a murit de mult, iar mama, săraca, s'a topit de bătrânețe. Straietele de pe mine s'au rupt pentrucă n'am noroc și tot pentru asta îmi mânâncă și mâțele bucatele din străchini! Nu-i noroc și pace! De asta dorm toată ziua și toată noptica, și-mi pare rău că n'a lăsat Dumnazeu câte două dimineți și două înserări pe zi, că le-aș dormi pe câte amândouă!

Iar împăratul:

— Vai de tine; flăcăiașule, vai de zilișoarele tale, că rău te mai chinui! Grea năpaste și mare nenoroc pe capul tău, băiete!

Împăratul oftă și plecă în treaba lui, iar cel fecior de babă săracă intră în casă, își puse palmele sub cap și se culcă.

Au mai trecut după asta câteva săptămâni și împăratul trecut din nou pe la ușa celui flăcău de vădană. Flăcăul tocmai se trezise și acum se păleă la soare.

-- Hei, ce-ți mai face *Norocul*? Trezitu-s'a, ori tot îți doarme?

— Mărite împărate, apoi, cum a fi, cum n'a fi, cine-l știe! Nici eu nu l-am văzut pe el, nici el pe mine; știu atâta că mi-i somn de nu văd înaintea ochilor!

— Apoi, cum văd eu, grele păcate, nepoate; dar mare-i Cel-de-sus, și s'or isprăvi și-acestea odată și odată!

Vorba asta a bătrânului craiu nu-i prea veni puturosului la îndămână, că zise:

— Nu cred, mărite împărate, nu cred!

Împăratul își căută de nevoile lui, dar peste trei zile trimise vorbă strașnică celui fecior, să plece ca să-și caute *Norocul* și să i-l aducă lui la judecată. I-a dat răvașe, precum ca să fie îndreptat pe drumuri, și atâta tot. Eră astfel chip să nu plece? Ași!

Mult s'a căinat feciorul nostru, mult, dar eră poruncă împărătească și trebuia să asculte de dânsa; de aceea, cu chiu, cu vai, porni la drum.

Merse el cât merse, prin locuri pustii pline de fiare sălbatece, și, mă rog, cine nu ostenește și nu se ostenește la drum? Flăcăul nostru și-a făcut ciomag bun,—trudă; și-a făcut încălțăminte din coajă de teiu,—trudă; a fost trecut prin toate prăpăstiile,—trudă; ca să culeagă o poamă cu care să-și potolească foamea și setea,—trudă, mă rog. Azi se lovește de-o muscă, mâne se 'ntâlnește c'un iepure, poimâni, Doamne ferește, c'un lup,—câte nu-s prin cele pustiuri,—și așa, brațele voinicului nostru încep să se desmorțească, puterile încep să-i crească și după nouă luni dela plecare, feciorul babei, cel făr' de noroc, sta voios la trântă cu șapte smei de-odată!

Acù, ajunsese într'o pădure fără fund, fără lumină de soare, fără potecă. Jigăniile, forfotind ca diavoli în iad, săriră asupra lui ca să-l doboare, dar el le ucise pe toate. Înainte, și iar înainte! Și mergând înainte dă de prăpastia cea adâncă a *bălaurilor* cu cari se iea la luptă. Ce luptă? Pe vieață și pe moarte și mai multe nu. Și din tăvăleala aceea se înțelege voinicul nostru c'o

piatră scumpă care să-i lumineze calea prin întunericul și desigurul pădurii.

A mai mers ce-a mai mers și-a răsbătut la lumină. La poalele codrului s'a așezat jos ca să se hodinească și să cugete la câte'n lume, toate, la dânsul, la Norocul lui, și mai pe urmă, la rostul celei porunci împărătești.

Ajunse în *câmpul Noroacelor*.

Hm! Da ce-s Noroacele, mă rog?

Apoi, ce să fie? Lume și iarăș lume ca și a noastră, oameni cari se nasc și mor ca și noi, cari trăesc azi cu jale, mâni cu veselie, — *lume, leită-poleită lumcea noastră cu cea a Noroacelor*.

Trece prin sate, trece prin mijloc de târguri, și de Norocul lui nu mai dă.

Intr'un târziu, se întâlnește c'un uncheș. Uncheșului, ca tuturora, voinicul îi spune rostul pornirii lui și cu mare bucurie află că se întâlnise tocmai cu *Norocul Împăratului*. Eră bătrân, ca și craiul, dar vedeți, uncheșul munciă și-și agonisiă pentru un fecior al lui, care nu preă dăduse semne de hărnicie până mai ieri-alaltaieri.

— Vezi, dragul meu, m'am gândit ca să nu-l las pieritor de foame, — zise uncheșul, — și de asta m'am ostenit într'atâta. Da de-o samă de vreme văd că mai mișcă!

Și mergând așa, donda — donda, ajung la casa uncheșului. Ce casă! Nici nu te mai pricepeai ce de acareturi, de bogăție; binele pământului, tot, tot!

Acolo, voinicul nostru a fost ospătat cum se cade, iar când se pregăti ca să plece, uncheșul îi dădù răvaș către Împărat cu vorbele acestea :

„Și noi om muri, frate dragă, peste câțivă ani, dar copiii noștri, oameni întregi au să rămână pe lume!”

Iar flăcăului îi zise :

— Intoarce-te înapoi și spune frățiorului meu toate câte le-ai văzut. De te-o întrebă că unde ți-i Norocul, grăește-i că l-ai găsit, că-i feciorul meu, că eu sunt bătrân, și că de-o bucată de vreme mi-i drag feciorul ca lumina ochilor.

Și așa feciorul babei purcese 'napoi, cu capul plin de gânduri. Drum lung, drum greu!

A ajuns la castel, și când împăratul îl văzù și auzi celea toate,

a priceput ce se pricepe. Și începù să-l ispitească, și-l află schimbat din creștet și până în tălpi, și-l socoti fără samăn de vrednic.

Și l-a făcut fecior, și s'a pus să-l dăscălească și să-l poarte pe la toate rosturile împărăției, ca să se deștepte încă mai mult. Se bucură împăratul că se învrednicise Dumnezeu de dânsul și nu-l lăsase să intre în pământ cu sufletul întristat.

Peste câți-vă ani, craiul a murit, iar în locul lui rămase stăpân feciorul babei de alături.

Și atâta-i tot!

Povestea asta de bună samă c'adevărat grăește. V'o spun și eu, ca să știți și dumneavoastră și s'o aveți la îndămână. Iar dacă cumvâ veți întâlni în lume chipuri ca cel fecior de babă săracă și fără noroc, să le spuneți cum îi spuneà cel împărat bătrân :

— Culcă-te, băiete, culcă-te, că Norocu-ți doarme!" (1).

Iată a treia poveste care se aude prin jud. Tecuciu, despre Noroacele celor doi frați: unul sărac și altul bogat.

Au fost odată doi frați: unul bogat, putred de bogat, și celalt sărac lipit pământului; și amândoi aveau câte un bou stingher.

— Măi frate, zice într'o zi cel nevoiaș,—hai să punem amândoi în plug: tu c'un bou și eu c'un bou, să ne 'nțelegem și noi cu ceva.

— Bucuros, măi frate,—îi răspunse fratele bogat. Uite, iea-mi-l pe-al meu tu astăzi, du-te de ară și mâni n'oiu duce eu la plug; și pe urmă ne-om rânduì tot așa, până când s'a 'ncheià aratul.

Invoeala erà bună, n'aveau ce zice; și treaba mergeà din partea asta fără nici un bănat, nici din partea unuia, nici dintr'a celuilalt, dar, dela o vreme, vorba celuia: tot un bou și-o beleà: boul fratelui sărac slăbià din zi în zi, vâzând cu ochii.

— Apoi, la omul sărac, nici boii nu trag! Dacă-i va merge boului tot așa, îi aduc într'o zi pielea pe băț dela câmp. Măi, măi, ce să fie!

Ce să fie? Până una-alta, săracul își face socoteală și se pune la pândă.

— Cine știe? Poate că frate-meu ară numai cu boul meu, ori poate că nu-i dă demâncare; mai știi?

Și cum zice, se și pune la pândă.

Erà 'ntr'o noapte cu lumină. Pe la mezul nopții, pe când frate-său dormià, iaca vede un flăcăuș strențos călare pe boul lui.

(1) T. Pamfile, *Un tăciune și-un cărbune*, p. 119 25.

— Măi, cine ești tu.

— *Norocul lui frate-tău.*

Și ce faci tu?

Muncesc pentru dânsul, ca să-l las să doarmă.

Dar pe boul meu de ce-ai încălecat.

— Dar pe-al cui să încălec? Încalec pe-al tău, că tot ești tu sărac și n'ai nici un noroc!

Cum n'am noroc, rogu-te?

— Ba ai, dar Norocul tău e domn mare și nu vrea să muncească pentru tine.

— Și cum aș putea da ochii cu dânsul?

Uite cum: ie-a pe ici, dă pe dincolo, mergi, mergi și ai să dai de-o pădure: în mijlocul pădurei ai să vezi *târgul Noroacelor*. Întreabă de Norocul tău și caută-l unde te-or îndreptă Noroacele altora.

Pleacă săracul, pleacă, merge mult cât merge și ajunge în pădurea cu târgul Noroacelor. Acolo oameni de fel și chip: unii dormiau pe drumuri, prin ogrăzi, alții pe prispă, alții hodiniau în case, alții stăteau în castèle mari și frumoase. Unii munciau, așa ca să nu-i găsească moartea șezând, degiaba, alții mai din greu, alții icniau și trăgeau cu sapa,—mă rog, feldefel după cum felurită este și lumea asta a noastră.

Săracul întreabă ba 'ncoace, ba 'ncolo de Norocul lui, și găsi unul ca să-i arate o curte boerească, înaltă și mândră. Cum ajunse omul nostru la poartă, începu să strige:

Hai, Noroace,
Noroace!
la te dă încoace!

— Doarme boerul, doarme,—fi răspunse o aschidă de slugă. Să vii de-amiază c'atunci se scoală!

Săracul n'avu 'ncotro și trebuî să mai aștepte, iar pe la prânz, când boierul îl primi să stea cu dânsul de vorbă, înțelese creștinul nostru de ce n'are nici un noroc. Și-i zice:

— Șezi, hai? nu te dai la muncă pentru mine?

— Nu! Mi-i mai drag să dorm și să-mi petrec vremea fără nici o treabă!

— Bine, Noroace. Da Norocul lui frate-meu de ce muncește și se trudește într'atâta pentru frate-meu? De ce nu stă talaghir toată ziua ca tine?

Hei, băete; ce mă 'ntrebi tu acuma, mai poate întrebà și alții. Acestea-s tainele lui Dumnezeu și nici ție, nici mie, nici nimănui nu i-i dat să le afle!

— Ci taci!

Ce să tac dacă-i așa!

Bine că aflăiu și asta. Acù, pentru cât drum făcuiu până la tine, dă-mi și mie o dășagă de bani să mă 'nțeleg și eu cu atâta de pe-aici!

— N'am.

Cum n'ai. Da-mi că-ți trag o flocăeală, de-ți merg petecele!
— sare flăcăul.

Când a auzit Norocul de-așa plească, fugi repede în visterie și repede se 'ntoarse cu poala antereului plină de bani și-i umplu dășaga săracului. Flăcăul își iea pe urmă ziua bună și pornește să vie acasă, bun bucuros și cu cât căpătase. Dar vezi, tot nenorocul lui : când să iasă din pădure, iaca îi răsar de-odată niște hoți înainte, îi ieau toți banii, îl bat măr și-l lasă 'n drum.

Săracul pleacă cum poate spre casă. Merge cât merge și când ajunge de moșia satului, trage de-adreptul la locul cu grâu, unde nădăjduia să găsească pe Norocul lui frate-său și să-i tragă de răsbumare o sfântă de bătae soră cu moartea. Și de ce? Pentru că l-a 'nșelat cu sfatul și l-a trimis cine știe 'u ce cetate de nebuni și de vrăjitori, în loc să-i arăte drumul cel adevărat care duce la Norocul lui.

Ită îl și 'ntâlnește.

— Ce faci, Noroace?

— Iaca muncesc pentru frate-lău.

Păi cum de-ai îndrăznit tu să mă 'nșeli pe mine și să mă trimeți la dracu'n praznic?

Cela : că nu, că hâr, că mâr,— a trebuit să stea Norocul lui frate-său toată noaptea de vorbă cu cel sărac, să-l încante, să-l descante și să-i spue cum stau lucrurile pe lumea asta. Și pînă a doua zi în ziuă, a fi priceput săracul, n'a fi priceput, nu știu. Știu atâta că la urmă tot el și-a zis:

— Atunci dacă-l așa, muncește și pentru mine.

— Pentru tine muncește tu, că altcinevă nu are cine.

Dar cum să muncesc dacă n'am noroc?

Vezi, asta nu ți-aș putea-o spune. Dar dacă vrei, iaca tăiem oleacă din norocul lui frate-tău. Du-te 'n pădure și taie mlădiți

și tufani, lasă-i să se usuce, fă-i porcan și păstrează-i pentru la anul. Te-or râde alții, tu taie mereu, că la anul are să fie secetă mare, de-or muri vitele de foame din partea nutrețului; și atunci tot omul va veni la tine cu banul legat cu nouă ațe, să-și cum-pere răsul din astă vară! (1).

În a patra poveste vedem lupta dintre *Noroace*.

„Erau odată doi boieri, frați buni, și frați într'un noroc mare și frumos,—și amândoi o duceau de când binele. Trăiau în bună pace și înțelegere, ba încă fiecăruia din ei îi creștea inima vă-zând că și fratele său are atâta îndestulare.

Dela o vreme însă, pe fratele cel mai mare îl mușcă de inimă șarpele trufiei, și vru să întrecă în bogăție pe cel mai mic. Dar ori cât se frământă el, nu eră chip să-l rămână, pentru că *Norocul* lui eră tot așa de mare ca al celuiilalt.

Pe când se *învinciau* mai amarnic, numai iacătă undevă, pe câmp, se întâlneșc și *Noroacele* lor și se ieau la bătae. *Norocul* celui mai mare, care simția ce-i în inima stăpânului său, s'a luptat mai dușmănește și l-a omorît pe-al celui mai mic; pe urmă l-a luat în spate și l-a dus de l-a îngropat.

Atunci, ca prin minune, a început a se risipi averea celui mai mic, și în scurtă vreme a sărăcit de n'avea, vorba ceea, nici ce-nușă în vatră.

Fratele mai mare s'a bucurat pe de-o parte, dar pe de alta, făcându-i-se milă, l-a dăruit cu doi boi și o vacă. Istalalt a primit cu bucurie darul și plângând, i-a mulțămît, că el eră bun la inimă și nici nu știă ce se întâmplase cu *Norocul* lui. Da să nu zici dumneata: cum i-a luat în primire, și boi și vacă, au pierit ca trăsniți! Vezi că *Norocul lui murise*, și acù, unde eră chip să se mai fie ceva de dânsul!

* Fratele mai mare, în loc să-l ieie atunci pe lângă el și să-l cate ca pe un frate ce-i eră, l-a tocmit slugă și l-a trimis la moșie, la niște hambare și coșere. Acolo trăia el într'un bordeiu păcătos, ziua muncind pe câmp de-avalma cu ceilalți oameni, iar noaptea având ochii în patru să nu se fure ceva, după cum îi hotărîse frate-său.

(1) Auzită dela fratele dascalului Dumitrache din cătunul Vizurești, com. Bucumeni, jud. Tesuciu.

Odată, cum veghiă el pe lan, în puterea nopții, numai ce i se pare că aude glas. Se pune la pândă, ascultă....., și iacată zărește printre clăi o *arătare* și aude lămurit o gură de om ocărând și suduind, că de ce nu seceră oamenii bine, și nu strâng spicele! Omul nostru se sprinteni străngând cu amândouă mâinile bâta ce aveà cu el, și sărind iute, se proțâpi înaintea mă-tăhălii:

— Stăi, că dau! Cine ești?

Mătăhala rămase nemișcată, fără să răspundă.

— Cine ești?

Acù, nu mai sămănà a om; parcă erà de piatră. Tocmai după a treia întrebare, când aproape s'o lovească, zise:

— Nu da; *sunt Norocul lui frăține-tău!*

Omul rămase ca prostit.

— Tu ești Norocul? Și ce umbli pe aici?

— Ehei; dacă n'aș fi eu, crezi că ați aveà vreun spor?

Omulul i se făcù lumină în minte.

Da Norocul meu unde-i?

Că-i câr, că-i mâr, că:

— Nu știi!

— Pe cine vrei să chiorăști? Dacă ești Norocul lui frate-meu, trebuie să știi unde-i și-al meu! Spune mai iute, dacă vrei să scapi cu zile.

Neavând încotro, a spus drept ca s'au bătut și l-a omorît.

Atâta i-a trebuit omului, că l-a și înhățat și a început a-l târnuî printre clăi și a-l îmblăti cu *hudumacul*.

— Vra să zică, din pricina ta mă chinuesc eu?

— Nu mă omorî, că sărăcește frate-tău și nu folosești nimica. Ascultă ce-ți spun. *Norocul tău n'a murit de tot*; e îngropat chiar sub bordeiul în care stai. Du-te și sapă acolo, că ai să găsești trei căzi (tocitori) de bani. Atunci Norocul tău are să învie, are să se întâlnească cu mine ca să ne batem din nou, în luptă dreaptă, și dacă m'a dovedî, nu mai trag nădejde de iertare, iar de nu, cum va hotărî Cel-de-sus!

După ce Norocul s'a legat prin strașnic jurământ că are să steie, să se întâlnească tot în noaptea asta cu celalăt Noroc, omul s'a dus să facă cum l-a învățat.

S'apucă el de stricat bordeiul, și de săpat, și îndată, numai dă de margenea unei căzi, pe care desvăbind-o puțin, i se luă ochiul de strălucirea aurului ce eră într'însa. După îndoitura gardinii se cunoșteă ce amarnic de mare trebuie să fie cada cu bani. Săpând înainte, dă și de a doua cadă, iar când începe să desvălească și margenea celei de a treia, numai iacătă iesă, trăgând greu din pământ și Norocul lui și-i stă drept în față.

— Stăpâne greu somn am dormit!

— Păi, unde-am știut eu că-mi ești așa de-aproape, zice omul zăpăcit de bucurie.

— Eu am văzut în vis tot ce s'a petrecut,—răspunde Norocul,— și știu cum ați hotărît cu cânele de Noroc al lui frățâne-tău!

Atâta a apucat să zică și s'a făcut nevăzut.

S'a luptat din nou, cele două Noroace, luptă cumplită dar dreaptă, pentru că acù mânia fratelui chinuit și cu dreptatea călcată ajunsese și poate că întrecuse în mărime răutatea fratelui mai mare. Acù *Norocul* fratelui mai mic a omorît de tot pe *Norocul* celuilalt frate. Și acesta cum s'a trezit a doua zi, a simțit, a cunoscut că nu-i a bine. Vitele au început să-i moară, clăile și hambarele i-au ars, banii nu se știe ce s'au făcut. Rămăsese numai moșia goală, și când voiă s'o vândă și pe asta, ca să plătească niște datorii, cari mai înainte vreme nu se băgau în samă, numai vine frate-său mai mic:

— Nu vinde moșia; las'o între noi!

Fratelui mai mare, cât eră de amărît, dar i-a venit a râde, când a văzut ce zice istalalt, care venise, tot cum eră, flenduros și jerpelit.

— Da cu ce s'o purtăm? Cu surcele?

— De bani te plângi?—zice fratele mai mic; am eu bani; hai-de să-ți arăt!

S'a dus la cele trei căzi cu galbeni, i-a arătat și i-a istorisit după aceea întâmplările din noaptea trecută, cu cele două Noroace, după care, fratele mai mare a văzut lămurit toată prăpastia ce s'a deschis pentru el de azi înainte și a zis:

— Ce tovrășie să mai facem, măi frate, dacă *mi-a murit Norocul!* Bătaia lui Dumnezeu! Trecem moșia pe numele tău; îi plăți și datoriile cari mai sunt și poart'o singur, sănătos, iar eu rămân ce-ai fost tu, că alt chip nu-i!

Au făcut așa, și fratele mai mic a rămas boer în locul celui-lalt, pe toată vieața lui (1).

Această povestire vasluiană se aude și prin jud. Dolj în următorul cuprins mai pe scurt:

„Au fost o dată doi frați: unul ci-că eră bogat și unul sărac.

Al sărac, într'o zi, a fost la secerat la ăl bogat. Când a plecat dela loc, a uitat secerea acolo. S'a dus îndărăt la loc să găsească secerea și acolo a găsit un băiat desculț, amărît ca vai de el care luă spice din locul ălui sărac și duceă în locul ălui bogat.

A pus mâna pe el și l-a luat la bătaie, și-l întrebă de ce luă spice dela locul ălui sărac și duceă la al ălui bogat?

Copilul, neavând încotro, a început să spue că el e *Norocul* ălui bogat, și că așa își servește stăpânul.

— Apoi, spune-mi: *Norocul* meu unde e, de eu sunt sărac și nu pot să mă arânesc?

Norocul tău e boier; umblă cu trăsura!

Apoi, ce să-i fac, cum să-l prind?

— Bine,—zise el atunci,—o să vină el în sat, când o fi niște lume adunată; atunci să pui mâna pe el și să-l ieai la bătaie, să spui la lume să fugă, că ăla e norocul tău.

N'a trecut mult și *Norocul* lui a și venit. A pus mâna pe el l-a luat la bătaie și a început să-l întrebe, de ce el nu se poate arâni?

Și unde mi s'a început să se roage:

— Lasă-mă, că eu sunt *Norocul* tău!

Să mergi în cutare loc, să scoți un cazan cu bani!

Nu merg, eu; să te duci tu, dacă ești *Norocul* meu, să-l scoți și să-l aduci acasă!

Și iarăș dă-i și dă-i!

Văzând *Norocul* că n'are încotro, a căutat unelte de săpat, s'a dus, a scos cazanul și i l-a adus. De aici încolo a pornit și s'a făcut și fratele ăsta bogat iar *Norocul* boierul, a 'nceput a sărăci" (2).

O astfel de povestire o au și *Bulgarii* (3).

(1) *Ion Creangă*, II, p. 85—87.

(2) *Șezătoarea*, VII, p. 193- 9.

(3) Ad. Strausz, *Die Bulgaren*, Leipzig 1898, p. 243 și urm., cf. *Revue des traditions populaires*, XXIX, p. 106.

A cincea povestire ne vorbește despre o fată fără noroc, care merge și și-l află într'o *scorboră a Noroacelor*. Dela Norocul ei, fata iea *floarea Norocului* (1).

Fiind hotărît de soartă, Ursitoare, Noroc ori Dumnezeu, *noroci-rea*, partea sau scrisul omului, rămâne nestrămutat. Prin urmare, spre mângâierea celor fără de noroc, se poate spune pentru dâșii :

Când s'au împărțit *noroacele*,
Eram pe câmp cu vacile;
Iar când s'a împărțit *norocul*,
Păziam pe coastă porcul !

Sau, fără teamă de păcat, se poate ameninã :

Hai, Noroc, Noroc, Noroc,
De te-aș prinde la un loc,
Să-ți pun paie, să-ți dau foc!

În această privință iată o frumoasă povestire moldovenească :

„Aproape de moarte, un părinte cheamă la patul său pe singurii lui doi copii ce-i aveau și le zise :

— Dragii tatei, eu simt că mor, dar voi, după moartea mea, să luați tot pământul, cu casă, vite, pluguri și să le împărțiți drept în două, și pe urmă puneți-vă singuri și munciți, căci eu am presimțire că muncind cu cinste și osteneală, veți câștiga înzecit și însutit decât v'am lăsat eu, și pe urmă veți fi fericiți și voi și cei cari se vor afla împrejurul casei voastre!

După moartea bătrânului, băieții făcură întocmai cum le zise tatăl lor, măsurară pământul și împărțiră toată averea așa ca să nu deie de bănuț la nici unul, măcar cât un capăt de ață, și se puseră la treabă.

Dar, Norocul nu merge deopotrivă la toți oamenii. Frații, de și aveau pământul alături unul de altul, unuia însă îi mergea ca din apă, iar altuia ca din piatră.

Se necăji fratele cel mai mic un an, doi, cinci, și văzând că prăpădește neconținut și sărăcește, desnădăjduit, într'o zi vine la fratele cel mai mare, care eră foarte bogat și-i mergea cât se poate de bine și-i zise :

— Dragă frate, eu nu pricep ce-i cu mine; nici eu nu sunt le-neș, și eu sunt cinstit, și drept cu toată lumea ca și tine, însă mie nu-mi merge de loc cu pământul și averea rămasă moște-

nire dela tata. Tot ce samăn, se usucă sau nu iesă. Vitele îmi mor ba de dălac, ba de brâncă, ba de strechia în ele și apucă peste deaiuri, de le gălesc moarte prin râpi. Precum vezi, dă-unăzi mi-a ars casa și eu veșnic sunt supărat, necăjit și parcă neconținut în tot bolnav. Știi ce, frate? Eu îți vând ție partea mea de moștenire, și cât mi-i da, cu banii aceia îmi ieau lumea în cap și mă duc în altă parte, *că poate schimbându-mi locul, mi se va schimbă și Norocul.*

Fratele cel mai mare îl mângâia ; cătă să-l împuternicească cu vorbe bune, dar văzând că toate sunt în zădar, și el eră hotărît cu ori ce chip să fugă departe de locurile acelea, îi cumpără pământul cu toate căte erau pe dânsul.

Atunci fratele cel mic, primindu-și banii, își luă rămas bun dela fratele cel mare, pe care îl lăasă fericit, și plecă.

Se duse el cât se duse, mai pe dealuri, mai pe văi, până ce iacă într'un târziu ajunse la capătul unei păduri. Acolo îi ieși un bătrân înainte. Portul și cătătura acelu om i se părură lui foarte ciudate. El, ca mai tânăr, îi dădù buna ziua, și intrând în vorbă, începù să i se destăinuească de soarta lui.

Bătrânul îi zise:

— Făcăule, apucă pe cărarea asta tot înainte prin pădure. La capăt ai să vezi un munte: în vârful muntelui ai să vezi un palat. *Acolo e locuința Soartei.* Intră înlăuntru, dar de ceece vei vedeă și auzi, nici să te miri, nici să vorbești, la toate să rămâi surd și mut. Acolo vei sta trei zile, și pe urmă vei puteă vorbi. Și așa ai să afli care ție soarta ta pe lume.

Ajungând el în vârful muntelui, văzù de odată un palat ce-i apuneă ochii de frumos și strălucitor ce eră. Se suie de-adreptul pe scări cari erau frumos împodobite și acoperite numai cu covoare scumpe, intră el înlăuntru, deschide o ușă, două, trei,—nu vede pe nimeni, dar de loc pe nimeni; odăile însă, din ce în ce erau mai frumoase, și mai minunat îmbrăcate. În sfârșit deschide el până la a noua odaie.

Acolo vede pe un pat de aur, frumos împodobit, o femeie tânără ce ședeă cu cotul sub cap, îmbrăcată numai cu pietre scumpe și brilante. El se uită lung la dânsa, fără a se miră, nu zise nimica și nu făcù vreun semn, ci punându-se pe un scaun, șezù lângă dânsa.

Amândoi stătură așa cam jumătate de ceas. La urmă ea se sculă repede, se uită drept în ochii lui și îl întrebă că ce caută acolo și cum a îndrăznit să intre așa, tamnisam în palatul ei, fără nici un binecuvintează. El la toate amenințările, la toate zâmbetele, la toate marafeturile ce-i făcea, nu-i răspundeà nimic, dar nimic!

Văzând frumoasa femeie că nu poate să-l înduplece ca să vorbească, începù a-i arătà toate bogățiile palatului, a-l purtã prin toate părțile, că doarã s'ar minunã măcar; dar omul nostru se ținea tare la toate câte îi arătã și la cele ce vedeà, așa că parcã erã ca de ghiață.

Venì ceasul prânzului; o masã ca din povești se puse singurã, încãrcatã cu tot felul de bucate, cari de cari mai alese, mai bune și mai gustoase, de credeai cã-i masã de împãrat, împodobitã cu tãcãmuri de aur, mãnunchiuri de flori, și cu vinurile cele mai alese. El se puse, coleà, tacticos la masã, mânâncã bine, bãu și mai bine, dar de nimic nu se mirã, nici nu vorbi un cuvânt.

Acea tânãrã femeie se învãrtia împrejurul lui ca titirezul, făcându-i feldefel de întrebãri, feldefel de schime și întorsãturi, cã doar ar zice vreo vorbã. Intr'un ceas se îmbrãcã în o sutã de rochii, cari de cari mai mândre și mai strãlucitoare, dar el tãcù și nici cã se mirã.

Venì noaptea, și ca din pãmânt, ieși un pat împodobit numai cu mătãsuri și catifele; el se desbrãcã frumușel și culcându-se, începù sã-i tragã la aghioase.

Intr'un târziu, cinevã bãtu la fereastã. Femeia cea tânãrã întrebã cine-i? De afarã îi vorbi acela, care va fi fost, așa:

S'a nãscut un copil!

Femeia din lãuntru îi rãspunse cã:

— Atãta am, atãta dau!

Și pe urmã, acel cinevã s'a fãcut nevãzut.

Omul nu înșelese de loc acele vorbe tãnuite, dar nici cã întrebã.

Nu trecù multã vreme la mijloc și bãtù un altul la fereastã. Atunci au urmat între femeie și acel de-afarã aceleași vorbe ca și cu cel dintãiu.

A doua zi, când se trezi omul din somn, fãcù ochii roatã prin

casă, și ce să vezi? Nu mai era palatul cea plin de podoabe și frumuseți; el se prefăcuse într'o casă mare, gospodărească, cu un pat de lemn curățel, dar sărăcuț, și în casă, lucrșoare, așa, cam cum se găsec și pe la mahalalele noastre de prin Tătărăși sau Ciurchi. Acea femeie îmbrăcată gospodărește, îmbrobodită cu un testemel curat, dar cam ponosit, cu cațaveică și fustă bunișoară și nu prea! Ea eră mai grosolană, nu așa frumoasă ca cea din-tâi care parcă era o împărăteasă, dar eră harnică și îi trăgea dintr'o furcă de credeai că sfârâie pământul.

Cum îl văzù pe dânsul, îl întrebă cum a dormit. El nu răspunse nimic.

Se puse masa, care eră pregătită din vreo două feluri de bucate, mîncă cum putù, mai umblă cât mai umblă și seara se puse în pat și se acoperi cu un oghelaș cam de mâna a doua.

Nu apucă a închide bine ochii, când cineva bătù la fereastă. Femeia din lăuntru îl întrebă ce voește?

— *S'a născut un copil*,—îi răspunse de afară.

— *Atâta am, atâta dau!*—îi răspunse femeia din lăuntru.

Și îndată acel cineva se lăcu nevăzut.

Peste puțin veni un altul și pe urmă altul și tot așa, poate peste o sută au venit în noaptea aceea la fereastă, și tot asemenea vorbe s'au petrecut între dînșii.

Omul nostru nu dormise toată noaptea de vuet, ci ascultă; și nu zise o vorbă.

Dimineața, când se sculă din pat, se uită împrejur și se văzù într'un bordeiu sărac de tot; patul se făcù nevăzut și el rămase pe o rogojină ruptă ferfenițe; un țol și câteva lencuți prin bordeiu erau toată averea. Femeia cea tânără îmbătrânise și se istovise cu totul; eră îmbrăcată sdrențuros și de abia se mișcă de bolnavă. Sărăcie mare în toate pățile.

Ei mîncară niște ceapă cu mămăligă, băură o ulcică de apă rece, și ziua trecù ca prin vrajă.

Noaptea veni la casa acelei femei atâta lume, câtă frunză și iarbă, și care de care bătea mai cu putere la fereasta ei, ca să se depărteze pe urmă cu răspunsul cunoscut la întrebările făcute: „s'a născut un copil!“ și „atâta am, atâta dau!“

A treia zi, când se sculară ei, femeia îl cheamă la dânsa și îi zise:

— Dragul meu, acum poți să vorbești cu mine; știu că bătrânul,—*Norocul*,—care te-a îndreptat la casa mea, ți-a spus să nu vorbești trei zile. De acuma să faci așa cum te-oiu învăța eu.

Pe mine mă chiamă *Soarta omului*. Tu ai văzut în ziua întâia podoabele și bogățiile de cari eram încunjurată și ai auzit peste noapte cum au bătut doi la fereasta mea. Aceia erau noii născuți pe lume, cari îmi făceau cunoscut aceasta, ca să le hărăzesc ce trebuie, la naștere, și, se înțelege, le-am răspuns că le dam ceea ce aveam. Bogăție și mărire aveam,—bogăție și mărire le-am dat. A doua zi ai văzut că eram mai săracă, și la toți acei peste o sută cari s'au născut în acea noapte și au bătut la fereasta casii mele, le-am răspuns și lor că le dau ceea ce am. Muncă și cinste aveam,—muncă și cinste le-am dat. A treia zi ai văzut că sărăcisem cu totul, și boala mă gătia. În noaptea aceea au venit peste o mie la fereastă: eu le-am dat ceea ce aveam, adică sărăcie și boală.

Apoi să știi, măi omule, că tu ești născut în ziua a treia, iar fratele tău e născut în ziua întâia. Și orice-i face și de orice te vei apuca, tot sărac ai să rămâi. Du-te dar și te lipește pe lângă fratele tău care s'a născut cu noroc, slujește-l, muncește-i cu credință, fii cinstit și vei trăi pe lângă dânsul pună te vei stânge!" (1).

În înțelepciunea sa, Românul a așezat pe lângă noroc,—norocire, așezământul *Norocului*,—un alt cuvânt, pe care l-am putea foarte bine boteza „noroc de Noroc“, care arată că cel dintâiu poate fi cu adevărat folosit cum se cade. Acest cuvânt este *Partea*, care de multe ori înlocuiește cu totul *Norocul* și care, ca și *Norocul*, se personifică în unele povestiri ale poporului.

Alte ori, *Norocul* se împerechează cu *Mintea*.

Proverbul zice:

Fă-mă, Doamne, cu Noroc,
Și măcar m'aruncă'n foc!

dar alte ori se strigă:

Dacă nu-i *Noroc* și *Parte*,
Geaba te mai scoli din noapte!

(1) I. I. Ionescu, *Povești, anecdote*, ș. a., Iași 1915, p. 63 8.

Iată o povestire în care *Norocul* vine singur, când „Norocul e orb”.

„Ci-că a fost o dată un om sărac și nevoiaș de nu mai avea sămănare. Orice făcea el, orice dregea, nu-i mergea de loc, par'că era un făcut.

Văzând omul că nu mai scăpa de sărăcie, se hotărî să-și iea lumea în cap, și pleacă să caute pe *Dumnezeu*, ca să-l întrebe ce gând are cu dânsul.

Mergând el pe drum, iaca și Dumnezeu cu *Sf. Petru*, cari plecaseră prin a lume, dar omul nostru nu-i cunoștea.

Dumnezeu zise atunci:

— Uite, mă Petre: vezi omul acela? Pe noi ne cată. Este sărac, sărac topit, și a plecat să ne ceară să-i dăm și lui *noroc*.

Sf. Petru răspunse:

— Bine, Doamne, de ce nu-i dai și lui *noroc* ca la alții, să se îmbogățească?

— Ei, Petre, i-am dat eu, dar el nu știe să se folosească de *noroc*.

— Cum așa, Doamne? Eu nu înțeleg.

— Uite Petre, zise Dumnezeu: iea tu punga cu bani și du-te și pune-o pe podul acela pe care are să treacă omul nostru.

Sf. Petru făcu așa cum îi spusese Dumnezeu.

Când săracul ajunsese aproape de pod, se gândi în sine:

Ia să închid eu ochii, să văd: aș putea trece dacă aș fi orb?

Inchise ochii și trecu podul, fără să se împiedice măcar de pungă.

Puțin după aceasta iată că vine pe urma lui și un orb. Orbul avea o cârjă în mână cu care cercetă drumul, apipăind înainte, și când ajunsese pe pod, cârja i se împiedecă de pungă, el o simți, s'aplecă și o ridică de jos, văzându-și apoi pe drum.

Ei, vezi, Petre?—zise Dumnezeu; pricepi acum cum fugi singur de *norocul* ce i-l dau eu?

Pricep, Doamne; lasă-l tot cum este, că ori el e orb, ori *Norocul*.

Astfel a rămas vorba: „*Norocul e orb*”. „De va fi *Norocul*-ți pe urmă, dormi, dacă ești *norocos*, și el te va ajunge; iar de va fi

înainte-ți, el te va aștepta. Cel fără noroc, orice ar face, orice ar drege, nu va da ochii cu Norocul!" (1).

Una din multele variante ale acestei povestiri sună în următoarea cuprindere:

„Pe când *Dumnezeu* umblă cu *Sf. Petru* pe pământ, s'au întâlnit cu un om la care găzduiseră ei în mai multe rânduri. Acel om era *om fără noroc*,—asta o știa *Dumnezeu* ca un a-toateștiutor ce este.

Dumnezeu zise către *Sf. Petru*:

— Petre, vezi pe acel om ?

— Văz, Doamne,—zise toavărășul său. Acesta este omul care ne-a primit în mai multe rânduri în casa sa.

— Așă este,—zise *Dumnezeu*; el este un om fără noroc!

— Cum, Doamne ?—zise atunci *Petru*. Tu știi aceasta și nu voești să-i ajuți, și el de atâtea ori a făcut bine cu noi, primindu-ne în casa sa. Oare nu ar fi bine ca să-i dai o pungă cu bani ?

— Bine,—zise atunci *Dumnezeu* tovarășului său ; însă el tot nu va vedeà ca s'o iea!

Așă se și întâmplă. *Dumnezeu*, trecând peste pod, puse la mijlocul podului o pungă plină cu bani, pentru ca trecând omul pe acolo, să o iea. Dar ce să vezi ? Omul fără noroc, tot fără noroc ! Când intră pe pod, cum era cam strâmt, închide ochii pentru ca să cerce dacă poate trece podul cu ochii închiși, și astfel trecu pe lângă pungă, fără a o vedeà ! (2).

Prin urmare, împotriva *Norocului* nici *Dumnezeu* nu are putere !

Varianta acestei povestiri, pentru jud. Ialomița, sună astfel :

„Au fost odată doi frați cari nu se potriviau la noroc. Partea care le rămăsese dela părinți, unul din ei a înmulțit-o,—ba încă făcuse moșii,—și ălălalt nu putea să lege două într'un teiu.

(1) *Luceafărul satelor*, I, Pitești 1910, no. 5 7. Variantă și în *Șezătoarea*, IX, p. 27 : „...Tocmai când ajunge la capul podului, care de altfel era hăt lung, ce-și face el răfueala în capul lui : închide ochii și trece pușcă dincolo. A cerat și el să vadă de-a putea trece podul cu ochii închiși, și n'a dat greș, da a dat și pe-alături de burduful de bani. În urma lui, altul, cu ochii *Norocului* deschiși, a dat peste bani și i-a luat. „*Geaba are omul parte, dacă n'are noroc*” !

(2) *Șezătoarea*, III, p. 56.

Cel bogat văzând cât noroc căzuse pe bietul frate-său, merge la un pod și pune la un capăt de pod o pungă mare cu bani, ca să vadă dacă are fratele lui noroc s'o găsească, iar el s'a ascuns sub pod.

Când vine cela, zice :

— Mă, da eu de când m'am pomenit, podul acesta a fost pe moșia lui tata, și niciodată nu l-am trecut cu ochii închiși; ia să-l trec acum cu ochii închiși!

Și trecu cu ochii închiși pe pod și nu văzù punga cu bani.

Fratele lui, când aude vorbele astea, l-a lăsat în plata sfântului, că dânsul se căsnise să-l pricopsească!

Cine n'are noroc, n'are,
De când naște, până moare! (1).

Iată o povestire a fericitei împerecheri dintre *Noroc* și *Parte* :
„*Norocu-i* noroc și *Partea*, parte. C'o duce omul bine, când ori Norocul, ori Partea îi păzește oala pe vatră, nu mai rămâne vorbă, dar mai bine-i când și Norocul și Partea stau pe lângă om și nu-l mai slăbesc cu dragostea.

Un pescar se nevoia din greu să-și scoată cele pentru casa lui, dar de dat înainte, ca racul!

Stătea într'o zi pe malul apei cu năpatca, când iaca vine unul și-i zice :

- Buna ziua și 'ntr'un noroc!
- Mulțumesc dumitale!
- Da ce faci aici?

Păi, iaca mă trudesesc și eu să prind câte-un chitic de pește!

Bună treabă; dar de ce, mă rog, nu-ți cumperi din târg?

- Pentru că-s sărac!
- Și de ce ești sărac?
- Petru că n'am noroc!
- Cum n'ai noroc. Iaca eu îs *Norocul* tău. Na-ți galbenii aceștia și păstrează-i!

Norocul a plecat, și pescarul, ce socotește el? Pune galbenii în mămăliga cu care momia peștii la năpatcă, vără năpatca în

(1) Candrea, Densușeriu, și Speranța, *Graiul nostru*, I, p. 210.

apă, vine un pește mare, înhață mămăliga cu galbenii și drumul! Așă, iaca pe pescar din nou sărac.

Nu trece mult după asta și iaca pescarul nostru din nou pe malul apei la prins pește, și iaca un om strein că intră în vorbă cu el.

— *Noroc* să dea Dumnezeu!—zice străinul.

Noroc am avut, dar pe semne că n'am avut *parte*!

Păi, iaca, eu-s *Partea* ta!

— Să-ți dea Dumnezeu zile, dacă este așa!

Și până să plece streinul, pică în năpatca săracului un pește greu. L-a prins omul, l-a spintecat și a găsit într'nsul punga cu galbenii dăruită de *Noroc*.

Străinul a plecat în drumul lui iar pescarul și-a strâns ce avea și a luat-o plin de gânduri spre casă (1).

Iată acum o povestire în care *Norocul* se întrecește prin *Minte*:

„Eră un văcar. Și văcarul acesta o ducea pe unde mai bine, pe unde mai rău, dar *se chemă* că nu ducea nici o grijă. Dar de la o vreme, *Norocul și cu Mintea lui începură a se ciondăni*. *Norocul*, nu, că el e mai mare, și *Mintea* tot așa.

Azi așa, mâni așa, *Mintea*, dacă văzù că *Norocul* tot o bate la cap, se dădù jos din scaun și-l lăsă pe dânsul să fie mai mare peste văcar, să vadă ce *pricopseală* are să facă.

Acù, văcarului îi mergeau toate în plin,—vorba ceea: unde puneă dânsul mâna, puneă și Dumnezeu mila.

În scurtă vreme, văcarul nostru ajunsese bogat, în cât nu mai eră nimeni ca dânsul în împărăția aceea, afară doar de împăratul. Și văcarul nostru, acum, dacă-i dădea mâna, se duse la împărat, și-i cerù fata de nevastă.

Împăratul i-o dădù. Se fac pregătiri peste pregătiri, mă rog ca la nuntă împărătească. Vine și vremea cununiei. Toată lumea se îngrămădisese în biserică să-și apuce locuri mai bune și așteptă să vină mirii.

Numai iaca și ginerele împăratului,—văcarul nostru,—veniă cu mireasa. Cum intră în biserică chiui odată:

— Ho, ne-a-nea, vacă!

(1) Spusă de d-l L. Holintiriu. com. Țepu, jud. Tecuciu.

Toți încremeniră. Iar *Norocul*, văzând că a stricat-o rău, se dă du jos, încetișor, de unde se cocoțase, și se rugă de *Minte*:

— Vin tot tu, unde-ai mai fost, căci tu ești mai mare!

Iar *Mintea* se suie în scaun, și mirele grăi:

— Așa vă trebuie, căci, sunt eu văcar și dumnevoastră vite, de nu-mi ești întru întâmpinare?

Toți îi dădură dreptate, căci cum se făcuse, nu-i ieșiseră nimeni întru întâmpinare și deci aveă mirele dreptul să-i batjocorească.

Și iacă așa a dres *Mintea* ce-a stricat *Norocul*, iar de atunci și până astăzi *Mintea*-i mai mare la om, căci ea-i mai de folos" (1).

Și Macedo-Românii au asemenea povestiri. Una se încheie astfel: *Tiha*-i bună (*Norocul* e bun), ma fără minti, doi parați nu fați (dar fără minte, două parale nu face) (2).

Nevăzut, câte odată, *Norocul* vine și la casa omului: aceasta se cunoaște, căci atunci scârție ușa dimineața (3).

Norocul vine după alții, la casa omului atunci, când ușa se deschide singură (4), dimineața (5).

Alte ori vine la cel care îi întinde masa; aceasta se întâmplă la lăsatul secului de postul Paștilor, când se crede că nu este bine să se strângă masa, ci să se lase așa,—bucate și vin,—că să poate mânca *Norocul* peste noapte (6).

Se înțelege, fiecare om dorește să-și afle *norocirea* lui, dărurile cu cari *Norocul* l-a împodobit în vieață, ceace-i tot una de multe ori cu soarta ce-i este hărăzită dela nașterea lui. Pentru aflarea acestei taine, se cunosc mai multe mijloace.

Mai norocoși ca alții vor fi cei ce se nasc pe vreme bună, dimineața, Duminica, Lunea, și cei ce postesc această zi; de asemeni cei ce postesc Vinerile,—pentru fete,—sau Ajunul Crăciunului.

Norocos e copilul care se naște cu *căiță* sau *cămeșă*, un fel de peliță.

(1) *Ion Creangă*, II, p. 267 8. Variantă și în II, p. 334.

(2) P. Papahagi, *Basmе aromâne*, p. 96 9.

(3) *Șezătoarea*, V, p. 45.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Gorovei, *Credinți*, p. 233.

(6) *Ibidem*, p. 232.

Cel ce vede în noaptea Ajunului deschizându-se *cerul* ;
 Celui căruia îi plouă la *nuntă* ;
 Cel care are mai multe cuiburi de *rândunele*, *lăstuni* sau cui-
 buri de *cocostârci* la casă ;
 Cel căruia îi iese *păr* alb prea de timpuriu ;
 Cel ce are *pecingeni* ;
 Cel ce are pe cap un fel de *bube* roșii-gălbui ;
 Cel ce are doi colaci în creștetul capului, adică *părul* răsucit
 în două părți, în chip de cruce ;
 Cel ce poate afla o frunză de *tr foiu* cu patru sau mai multe
 frunzișoare ;
 Cel ce se trezește dimineața cu fața în sus, sau doarme cu mâ-
 nile peste cap (1).

În seara de Sf. Vasile se pun afară, pe prichiciul ferestii, atâ-
 tea coji de *ceapă* menite pe numele celor din casă, câți inși sunt
 în casă. În fiecare coajă de ceapă se pune câte puțină *sare* și
 așa se lasă până a doua zi, când se caută ca să se vadă în care
 coajă este mai multă apă sau în care s'a umezit sarea mai mult,
 pentru ca să se vadă astfel cine va avea mai mult noroc pes-
 te an.

Alții pun tot atunci „linguri pline cu apă într'o tavă cu tăvile
 și a cui o fi șeacă, n'are noroc (*sic*) (2).

Se oprește în ziua de Paști un *ou roș*, se acopere cu o fâșie
 de ceară pe la mijloc, ca să se poată lega, și apoi se atârnă în
 cuiu, în casă, și la un an, la celalt Paști, se sparge ; dacă se gă-
 sește cu viermi, cel ce l-a pus va fi om norocos : dacă nu va a-
 vea viermi, va fi fără noroc. Alții păstrează oul acesta 40 de zile
 și dacă în acest răstimp nu se împuțește, e semn că cel ce l-a
 păstrat este norocos (3).

Spre Sf. Andreiu se măsoară bine nouă ceșcuți de apă, după
 care se toarnă toate într'o strachină așezată sub icoană. Acolo
 se lasă strachina toată noaptea, și a doua zi se măsoară din nou
 apa din strachină. De va fi mai multă decât s'a pus, „măcar cu

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 231 7.

(2) *Șezătoarea*, III, p. 122.

(3) *Ibidem*, V, p. 45.

o picătură", acest fapt arată că respectivul om are *noroc*. Dacă va fi mai puțina, lucrul acela arată nenoroc (1).

Prin jud. Ialomița, în seara de Sf. Vasile se pun lingurile pline cu apa într'o tavă „și a cui va fi seacă, nu are noroc" (2).

Unii pun în grindă planta numită *masa raiului* (*Sedum carpaticum*, Reuss.) în grindă, și dacă stă pururea verde, unul ca acela are noroc (3).

Alții pun la Andreiu, o crânguță de *măr* în apă, într'un loc unde nu-i nici prea cald și nici prea frig. Dacă crânguța înmușurește și înflorește, cel ce-a pus-o este om norocos (4).

La *Sâmzenii* se ieau flori de *scai*, se tund de puful tot și se atârână de streșina casii, unde se lasă până a doua zi dimineață. Când ieai scaiul, găsești puful crescut. După cum acesta a crescut mai mult sau mai puțin, așa va fi și *norocul* tău, mai mic sau mai mare (5).

Cu toate că norocul este o părticică din *scrișa* sau *data* omului, poporul are credința că une ori se poate aduce, se poate mări și deci, se poate și micșuna dacă nu se ține sama de unele lucruri. Până „una-altă", celui ce-i voești bine trebuie să-i urezi noroc :

Hai, noroc să dea Dumnezeu!

ca să-ți răspundă:

Să dea Dumnezeu!

Sau:

- Hai noroc!
- Intr'un noroc!
- Norocul cel bun!
- Norocul cel mare!
- Noroc și bine!
- Tot norocul!
- Noroace!
- Norocire!

Hai noroc și sănătate,
Ca-s mai bune decât toate!

(1) 1. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 144.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 232.

(3) *Șezătoarea*, XV, p. 74.

(4) *Ibidem*.

(5) *Ion Creangă*, VI, p. 307.

Cu aceste urări se încep toate lucrurile *din nou*, însoțindu-le cu facerea *crucii* și ridicarea privirii spre cerul lui Dumnezeu.

În credințele privitoare la păstrarea, aducerea sau mărirea norocului, pomenim următoarele:

Când te speli pe *picioare*, să nu te ștergi, că-ți ștergi norocul (1), firește, lucru mai practic decât ștergerea cu o cârpă murdară;

„Dacă vrei să ai *noroc*, în ziua dinaintea zilei în care o să te împărtășești, să nu mânânci nimic. Numai apă poți să bei sau să mânânci numai moare”. Dacă ești bătrân, săptămâna întâia și ce din urmă a postului se cade să o postești, mâncând numai pâine și apă (2).

Când cineva îți cere *acul*, să nu i-l arunci, ci să i-l dai în mână, că-ți fuge *Norocul* (3), lucru și practic, căci acul fiind mic, se poate pierde ușor, iar pierzându-se, poate aduce primejdia înțepatului.

În timpul cât un naș ține în brațe un copil la botez, să nu-l sâsâiească dacă plânge, căci îi sâsâie *Norocul* (4).

Să nu te duci mîncând la apă, că-ți mânânci *norocul* (5).

Să nu mânânci din genunchi sau din poale, pe pragul casei, sau să mânânci mult, dacă ești fată ori flăcău (6), că-ți fuge *Norocul* (7).

Să nu mânânci la gura hornului, că-ți mânânci *Norocul* (8).

Să nu te uiți în *oglinďă* când mânânci, că-ți fuge *Norocul* (9).

Când la nuntă îți fură cineva ceva, îți fură și *Norocul* (10).

Să nu mânânci de pe vatră, că-ți mânânci *norocul* (11), — toate, rândueli, cari se împacă minunat cu igiena mâncării.

(1) Cred. Rom. din com. Gohor, jud. Tecuciu, împărt. de d-l V. G. Beldi.

(2) *Ion Creangă*, IV, p. 150.

(3) Cred. Rom. din com. Țuțcani, jud. Covurlui, împărt. de d-l I. O. Zurgavu.

(4) Gorovei, *Credinți*, p. 233.

(5) Cred. Rom. din com. Golești-Badii, jud. Muscel, împărt. de d-l D. Mihalache.

(6) Gorovei, *Credinți*, p. 181.

(7) Cred. Rom. din com. Tătăruși, jud. Suceava, împărt. de d-l Al. Vasiliu.

(8) Cred. Rom. din com. Albești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l O. Rotundu.

(9) Cred. Rom. din com. Tătăruși, jud. Suceava.

(10) Gorovei, *Credinți*, p. 234.

(11) Cred. Rom. din com. Podu-Turcului, împărt. de d-l V. D. Gheorghiu.

Să nu pui traista cu cărțile în căpistere, nici să mânânci, fiind cu ea la gât, că-ți mânânci norocul (1).

Când dai *gunoiul* afară, pe la sfințitul *soarelui*, îți dai Norocul afară (2),—adică, pe lângă că nu poți mătură bine din pricina lip-sii de lumină, dar se poate întâmplă să se dea afară lucruri căzute jos din întâmplare.

Dacă un mort a fost norocos în viață, membrii familiei lui îi ieau măsura și o țin în grinda casii, ca Norocul să nu se depărteze de acea casă. Uneori se păstrează și *păr* din capul mortului.

Prin Transilvania, ca să nu plece *Norocul* dela casa unui răposat, i se taie câte-vă fire de păr din cap, înainte de înmormântare (3).

Megleno-Românii nu deschid în noaptea *Crăciunului* nimănuși ușa, și nu răspund la nici o întrebare de afară, ca să nu li se fure *Norocul*. „O femeie, ca să fure Norocul din casa unor oameni mai bogați, se desbracă în pielea goală, veni apoi la casa acestora și începù să-i cheme pe un ton mai jalnic. Dintre membrii acestei familii avute, unul care nu știă de însemnătatea păstrării datinei, a greșit și a întreat:

Cine este?

— Eu,—răspunse femeia, dar nu te vreau pe tine, nu te chem pe tine, ci averea ta din casă!

Din momentul acela a sburat *Norocul* avutului în casa acelei femei!“ (4).

Cântecul dela țară, de cele mai multe ori se pânge de lipsa de noroc:

Frunză verde ca bobù,
Mândru 'nfloare Norocii,
Dar nu-l are tot omù;
Că-mi 'nfloare lângă cale,

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 236.

(2) *Șezătoarea*, V, p. 45.

(3) Marian, *Înmormântarea*, p. 55.

(4) P. Papahagi, *Megleno-Momâni*, I, p. 111 2.

Și n'alege cine-l are ;
Că-mi înfloare lângă drum
Și mi-l are-un om nebun ;
Și-mi înfloare lângă râț
Și mi-l are-un prăpădit ! (1).

Și-am zis verde salba moale,
Cine are Noroc, are :
Pune piatră și răsare.
Pus-am și eu busuioc
Și nu răsări de loc :
Se vede că n'am Noroc ! (2).

(1) *Floarea darurilor*, II, p. 428.

(2) Impărt. de d-l A. Moisei, com. Vânători, jud. Neamț.

ȘARPELE CASII.

Denumiri. Infățișări. Credinți. Șarpele casii la alte popoare. Broasca omului.

Dacă ar ascultă cinevâ cu băgare de samă, vara, în liniște deplină, în odaia unei vechi case făcute de lut lipit pe-o'ngrăditură de nuiele în pari și în furci, ar auzi câte odată un ticăit ca al ceasornicului de buzunar. Acest ticăit se crede că este datorit unei vietăți numite *Șarpele casii*, *Șarpele de casă* (1), *Știma casii* (2), *Ceasornicul de casă* (3) sau *Ciasornicul morții* (4), una și aceeaș vietate. Numai o singură dată întâlnim credința că *Șarpele* ar fi deosebit de *Ceasornicul casii* (5).

Șarpele casii are înfățișarea unui șarpe obișnuit, dar culoarea solzilor săi este albă (6), albicioasă (7) sau alb-galbenă, din pricină că trăește numai la umbră, — ca și planta crescută la adăpost

(1) D. Dan, *Straja*, p. 27. T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 104: „Asculta-ma, Evo, [zise Dracul, cu care Eva se avea de bine]; Adam a simțit că noi ne iubim și vrea cu orice chip să ne desparta. Corabia o face ca să vă mutați pentru totdeauna de aici. Fără tine eu nu pot. Când veți porni voi, eu am să ma fac *șarpe*. Tu să nu te sui în corabie, până nu [mă] vei lua și pe [mine, despre care vei zice că sunt] *șarpele de casă*“. Ion Creangă, IV, p. 363: „Fiecare casă are *ceasul* ei; unii zic ca-l aud cum ticăe în perete“.

(2) Cred. Rom. din Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom. — Credem că tot despre acest spirit este vorba și în Marian, *Nașterea*, p. 68: Prin Transilvania se crede că *știma casii* este un duh care apară copiii mici.

(3) Cred. Rom. din com. Hânțești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânțescu.

(4) *Șezătoarea*, XI, p. 109: El povestește *moartea*.

(5) Cred. Rom. din jud. Tutova, împărt. de d-l T. Popovici.

(6) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 76 v°, și 88 v°: Cred. Rom. din jud. Botoșani: *Ceasornicul de casă* sau *Șarpele de casă* este alb.

(7) *Ibidem*, p. 175 v°.

de bătaia soarelui. „E blând, și nu mușcă; el trăește în peretele casii; să nu-l omori, că nu-i bine“ (1).

Fiecare casă își are *Șarpele* său; prin unele părți însă, se crede că fiecare suflet din casă își are *Șarpele* său de casă, care moare odată cu cel pe lângă care și pentru care a trăit (2) sau odată cu nănuirea respectivei case.

„Dacă *Șarpele* fuge dela casa cuivă, atunci acea casă are sa rămâie pustie sau are să moară mai mulți din casă (3).

Obișnuit, el nu se arată decât copiilor, cu cari de multe ori împarte și mâncarea pe care le-o lasă părinții (4).

Prin Transilvania se spune că *Norocul* unei case atârnă în întregime de acest *Șarpe*, a cărui ucidere se socotește ca o nelegiuire.

Atât prin Bucovina, cât și prin Macedonia (5) și Moldova, se crede că dacă s'ar ucide acest *Șarpe*, ar muri unul din casnici sau s'ar întâmplă vreo primejdie în vite (6); prin unele părți se spune că moare bărbatul sau femeia din casă (7) iar prin altele, că cu moartea *Șarpelui*, moare și *Norocul* casii (8).

Prin jud. Dorohoiu se crede că dacă Ceasornicul de casă bate în fundul casei sau între ferești, nu prevestește nimic; dacă însă bate înspre ușă, este semn că va ieși cineva din casă, adică va muri (9).

(1) *Șezătoarea*, I, p. 128.

(2) Cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.

(3) Cred. Rom. din Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 838: „Șerpe este la toata casa; unde este Șerpe, e *Noroc* la casă; merge bine și nici un rau, nici un farneac nu se apropie, dar sa ferească Dumnezeu sa-l omori, că îndată moare unul din gospodari. Acela se chiamă *Șerpe de casă*. S'au văzut astfel de Șerpi bând lapte din strachină, de-a-valma cu copiii. Copiii le dădeau cu lingura peste cap, plângând că le mănâncă laptele, dar șerpii mâncau înainte, nu se supărau“.

(5) *Cosmulei*, *op. cit.*, p. 50: *Șarpele* casei nu-i bine să-l omori, că mor cei din casa.

(6) D. Dan, *Straja*, p. 27.

(7) Cred. Rom. din com. Vârlezi, jud. Covurlui.

(8) *Șezătoarea*, V, p. 45. Gorovei, *Credinți*, p. 235.

(9) Cred. Rom. din com. Hânțești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânțescu.

Prin jud. Botoșani se crede că Ceasornicul casei are înfățișarea unei musculițe care bate din aripi (1).

Prin jud. Tecuciu întâlnim următoarea credință: „dacă doi copii se măsoară, adică se pun alături ca să vadă care e mai înalt, să scuipe jos, căci astfel, se măsoară și Șarpele cu ei, și mor“. De aici ar ieși, că *fiecare om își are Șarpele său* (2).

Șarpele casei îl întâlnim și la Ceho-Slavi și Poloni sub numele de *hosponarjicec*, cară trăește de obicei sub pragul caselor (3).

Ca geniu al casei eră privit și la *Grecii* vechi, ca și la cei de astăzi unde, „bine îngrijit, aduce casei noroc“, iar desprețuit, duce norocul cu sine (4). Acestea numai întru cât se aseamnă cu credințele noastre (5).

Neputându-i face loc deosebit, pomenim aici că prin unele părți din Bucovina se crede într'o știmă a fiecărui om, care are chipul de *broască* : omul moare când cinevă ar omorî această vietate (6).

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 71.

(2) Cred. Rom. din com. Teșu.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 86. Cf. L. Leger, *Mithologie slave*, p. 160 1 și V. Bugiel, *La Démonologie du peuple polonais*, Paris 1902, p. 11.

(4) L. Șaineanu, *Basmele*, p. 975.

(5) Despre cultul șerpilor, cf. A. Lefèbre, *La religion*, Paris 1892, p. 44 5. *Ibidem*, p. 439 : On connaît le sens menaçant que la superstition populaire prête en divers pays à „l'horloge de la mort“, innocent scarabée qui fait un petit bruit régulier dans le mur, au frôlement d'un oiseau de nuit contre le vitres, „d'un pas sur le parquet“. La multe popoare e în legătură cu moartea.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 984.

ZÂNELE BUNE.

Două fete frumoase ajutătoare. Cele trei fecioare sfinte. Paterii.

Zânele bune ies în calea oamenilor și-i ajută :

„Unul, mergea acum câțiva ani la iarmaroc la Tecuciu, vara, în apropiere de Sâmbănești. Eră bătrân și ducea de vânzare, legați în funie, doi boi.

La un pod, îi ies în cale *două fete frumoase*.

— Unde te duci, moșule ?

— Le Tecuciu, să vând boii iștia.

— Să știi, moșule, că ai să iaei trei sute de franci pe dânșii!

— Știe Dumnezeu !

— Na-ți trei zeci de bani, ca să ne ieai două batiste și când vei trece înapoi, să ni le dai !

Unchiașul a făgăduit și a plecat, și la târg, cum i-au spus cele două fete, așa s'a 'ntâmplat.

Acuma, întorcându-se înapoi cu cele două basmale, n'a aflat la locul știut pe *cele două fecioare*, și de aceea a mai așteptat până 'ntr'amurg, când fetele îi ieșiră înainte ca din pământ.

— In cât ai dat boii, moșule ?—îl întrebară dânsele.

— In trei sute de franci, *prea-sfintelor* !—le răspunse moșul.

— Mai na-ți trei sute de franci, și cu ei să-ți cumperi un ghiociu cu un cal.

Moșul rămase înlemnit, dar tot își ținù firea și la urmă le întrebă :

— Dar ce slujbă să vă aduc pentru facerea asta de bine, *prea-sfintelor* ?

— Să spui ori cui întâmplarea asta (1). Și apoi, să mai spui

(1) Porunca aceasta de *a spune, de a vesti*, încheie atâtea epistole cazute din cer și atâtea *povești* religioase. Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 12, 14-5, 19, 22, 25.

oamenilor că fac mare păcat când *văruesc grâul și stropesc via*, că tare o ustură ochii pe *Maira Domnului!*

Zânele pieriră într'o clipeală, iar uncheșul porni spre satul lui, spunând tuturorora întâmplarea asta, de unde se vede că a ajuns și la urechile noastre" (1).

Prin unele părți din Olteția se cinstesc *Cele trei fecioare sfinte*.

Miercuri seara și Joi dimineața din săptămâna patemilor, se fac focuri prin curți cu lemne de *jugastru, alun și corn*. Lângă foc se pun: un ciob cu *tămâie*, un pahar cu *apă*, trei *asme de pâine* și trei *scaune*. Aceste focuri sunt făcute de copii până la 15 ani, ca fiind curați. Au să vină cele trei fecioare sfinte să se spele, să mânânce și să se încălzească la foc. Venite aici, ele aduc bine (2).

La acestea vom adăoga și credința pe care o întâlnim prin Transilvania despre *pateri*, „năluci îmbrăcate în haine albe lungi și de bun augur, dacă le întâlnești“. Aceste năluci umblă prin unele părți cum ar fi acea a Tibrului (3).

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Dat și cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(3) Frâncu și Candrea, *Mofii*, p. 18.

SPIRIDUȘUL.

Puterea Spiridușului. Dobândirea Spiridușului din ou și înfățișările lui. Ancuțul. (Spiridușul ban). Cumpărarea și întreținerea Spiridușului. Povestiri privitoare la ajutorul și primejdia Spiridușului. Mătrăguna. Floarea de ferigă.

Spiridușul sau *Spiritușul* este un Drăcușor „în carne și oase” sau întruchiparea acestuia într’o vietate văzută sau nevăzută, care, la casa unde șade, aduce toate norocirile de pe lume, atât cât trăește omul.

Prin jud. Argeș se crede că cu ajutorul Spiridușului se pot schimba chiar și „hotarele Ursitoarelor” (1).

Spiridușul se dobândește dintr’un ou, în mai multe chipuri:

Prin jud. Botoșani se zice că trebuie clocit *oul părăsit* 40 de zile subțioară, iar puiul ce iese, *Spiridușul*, se ține într’o *oală* roșie, nouă, cu coji de *ceapă*. La moartea stăpânului, se vinde cu 2 parale (2).

Prin Bucovina se zice că „dacă poartă cineva întâiul ou al unei *puice negre* 9 zile, înainte de Paști, subțioară, și dacă pe timpul când se iese cu Invierea și se cântă „Hristos a înviat”, se zice: „și al meu a înviat!”, atunci iese din acel ou un *Spirituș* care dă celui ce l-a clocit averea de pe lume, dar după moarte, îi iea sufletul” (3).

Alții cred că este de ajuns să țină cineva subțioară un ou nouă luni, ca să se scoată dintr’însul *Necuratul*, gata să-l slujească pe respectivul purtător toată viața, la orișice, și primejduindu-i zilele numai atunci când nu i-ar da de lucru (4).

Tot prin Bucovina se mai crede că *Spiridușul* se poate dobândi dintr’un ou *părăsit*, un ou mic, numit prin jud. Tecuciu

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 14 v°.

(2) *Ibidem*, p. 77 v°.

(3) D. Dan, *Straja*, p. 98.

(4) Gorovei, *Credinți*, p. 101.

stârpitură, și care este făcut, cum se crede prin jud. Iași, — de o găină ce a fost *călcată* de *Diavol* (1).

O astfel de *stârpitură* crudă, să nu se strice, ci să se învelească cu jăratec, că-i *Dracul* înlăuntru în chip de *șarpe* (2).

Credința aceasta o au și Aromânii, cari numesc un astfel de ou *prolug* (3).

„In satul Dobrănoți de lângă Sadagura (Bucovina) eră o femeie saracă, cu șase copii; ea a luat un ou *părăsit* (4) și l-a clocit subțioară nouă zile: nici nu s'a spălat, nici nu s'a închinat, nici la Dumnezeu n'a gândit. A noua zi a ieșit un pui, și puiul a întreat:

Stăpână, ce să-ți aduc?

Și ea a răspuns că: bani.

Și i-a adus peste noapte parale, câte i-a trebuit ei, până ce a spus că nu-i mai trebuie.

Și apoi s'a dus cu dânsul în alt sat și l-a vândut în loc de *puiu* și așa s'a desfăcut de el și a rămas femeia bogată cu toți copiii ei.

Tot în acel sat mai eră o femeie săracă, tot cu mulți copii, și se gândia:

— Doamne, cumătră-mea aceasta eră și ea săracă, tot așa ca mine, și am-i așa de bogată; trebuie să mă duc s'o întreb ce-a făcut de-i așa de bogată și să mă învețe și pe mine!

Și s'a dus și s'a rugat, s'a plâns, și-a învățat-o să găsească un ou *părăsit* și să-l poarte nouă zile subțioară, să nu se spele, să

(1) *Șezătoarea*, V, p. 46: „Când găinile fac ouă mici, părăsite, e semn de *sărăcie*, și se zice că *Diavolul* a călcat găinile“. Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu: Să nu strici *stârpitura* de ou crudă, ci s'o învelești în jăratec, că-i *Dracul* înlăuntru în chip de *șarpe*“. Și: „când găinile fac ouă părăsite (*stârluce, stârpituri*), atunci se zice că *Dracul* le-a călcat; dacă aceste ouă s'ar pune sub cloșcă, ar ieși un *berbec* sau un *șarpe*, care ar face a *secetă*“. P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 97: Când o găină ouă *uoă minut* (ou mititel) și nu ca de obicei, prevestește moartea stăpânului, a unui membru din acea familie sau a unei vite mari.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(3) *Cosmulei, op. cit.*, p. 48: Găina dacă ouă un ou prea mic, coboște nenorocire de moarte la casă. *Ibidem*, p. 49: Găina când face *ouă mari*, e bine; iar când face *prolug* (ou mic), e rău.

(4) Gorovei, *Credinți*, p. 104: *Ouă părăsite* nu este bine a se lua, c'apoi din ele or ieși *Necuratul*.

nu se 'nchine, nici la Dumnezeu să gândească, și atunci și ea va avea un puiu, care puiu, are să-i aducă cecece va vrea. Ea l-a purtat opt zile și apoi s'a gândit: ce să-l poarte de geaba, că cumătra a amăgit-o, ca să nu se gândească la Dumnezeu și să nu se spele. Nu-i trebuie ! Și l-a asvârlit pe gunoiu.

A doua zi dimineată a ieșit o altă femeie cu gunoiul, și vede un *puiu* țipând pe gunoiu; și a zis :

— Săracul puiu! S'a rățicit dela cloșcă; l-a plouat și i-i frig. Hai să-l ieau în casă!

Pe la miezul nopții aude un glas.

— Stăpână, stăpână, ce să-ți aduc?

Femeia știă că nu-i nimeni în casă, și n'a răspuns.

Puiuul a 'ntrebat-o și-a doua oară și a treia; atunci femeia a ieșit din răbdare și-a zis :

— Ia un c...

Și-a adormit iar. Dimineata s'a trezit cu casa plină de c., așa că nu putea să iasă din casă.

Vai de mine, ce-i asta! Un lucru necurat îi în casă!

Și s'a dus în sat, și-a chemat preotul și i-a arătat. Popa o întrebă de mâtă, câne; nu avea în casă. Atunci ea își aduce aminte pe *puiu*l găsit, și popa zice :

— Aist puiu nu-i curat.

Și-a adunat spini, și-a pus puiuul subt ei, și-a dat foc. S'a strâns satul, și-a pus oameni cu furci și țăpoaie împrejur, să păzească, și ce-a ieși de acolo, — muscă să fie, — să-o omoare.

N'a ieșit nimic din foc. Și când focul s'a potolit, și s'a împrăștiat cenușa, s'a dat de-o bortă adâncă, de nu s'a mai dat de fundul ei cu bețele cele mai lungi.

Atunci popa a zis :

— Aista n'a fost puiu; a fost Dracul!" (1).

Prin jud. Tecuciu se crede că *Spiridușul* scoș din clocirea oului părăsit are înfățișarea de *mic șarpe* (2).

Prin jud. Covurluiu se crede că „de-i cloci *ouă de stârpitură* (ouă mici de tot și cam moi, cari le fac unele puice întâiu), subțioară, și-i crește ce-a ieși din el, îți crești *Spiriduși*, și aiștia, câți barfi îi voi, ți-aduc, și nimeni nu te poate bate, că nu-

(1) *Șezătoarea*, II, p. 97 8.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

mai îl chemi în gând [și el îți și sare într'ajutor]. *Dar după moarte, al lui ești.*

Alții mai cred că Spiridușul este un *ban* cu putere de-a aduce banii dela alții, cari au mai mulți. Astfel de *Spiriduș*, zic ei că se cumpără.

Când vei luà niscaivà bani dela cel ce are Spiriduș, când ajungi acasă, nu-i mai găsești toți. Dar vai de sufletul celui ce-a avut Spiriduș!" (1).

Prin Bucovina, un astfel de *ban spiriduș* se chiamă *Ancluz*, despre care se crede că este făcut „tot cu Dracul ieșit din oul cel părăsit”.

Alte ori Ancluzul se dobândește astfel: „Vrăjitoarea aduce apă dela 9 fântâni și pune un leu curat, nevrăjit, în apă, apoi descântând, spune că cu leul acesta dimpreună îi dă pe Necuratul la omul care îl cumpără, să-l slujească toată vieța zicând:

— Iată, te dau după Necurat, dimpreună cu leul acesta lui N., să-i fii de noroc; unde va schimbà leul, tu să-l aduci înapoi!

Apoi, omul ce-l iea, trebuie să poarte leul acela 9 zile sub călcâiu, în ciubotă, și în timpul acesta să nu se spele, să nu se închine și să nu vorbească cu nimeni, și apoi se ține de el”.

Ancluzul nu are, după unele credinți, puterea de a adunà, de a aduce bani streini la cel ce îl păstrează, ci are puterea de a veni singur, după ce stăpânul l-a dat cuivà:

„Sunt bani fermecați cu cări de câte ori ai voi să cumperi ceva și-i dai, îți vin înapoi în pungă. Astfel s'a întâmplat lui N. la oaste. Un prieten al acestuia aveà un astfel de ban fermecat, și de câte ori îl da, îi tot venià înapoi. Odată l-a împrumutat și el dela prietenul său ca să aibă ce cheltui. Acela l-a încunjurat întâiu de câteva ori împrejurul piciorului unui scaun, ca să se ție la cel ce l-a împrumutat și după aceea i l-a dat. Acela l-a fost dat de câteva ori și iarăș a venit înapoi, iar când a venit termenul să-l dea prietenului său, nu mai erà în pungă: a fugit la stăpân, căci acum nu mai erà legat să steà la altul”.

(1) *Șezătoarea*, I, p. 278-9.

După alte credințe, *Ancluzul* atrage dela streini numai banii făcuți din acelaș metal ca și dânsul :

„Cineva a schimbat în Siret bani și-a căpătat mai mulți bani de argint pe cari i-a legat într'o legătură, la un loc cu bani de hârtie și de aramă. Când caută acasă, toți banii de argint au fost fugit din legătură, și numai cei de hârtie și de aramă au rămas. Va fi fost, de sigur, vreun ban fermecat între aceia“.

Ca să nu fugă banii, unele femei de-asemeni din Bucovina, pun printre dâșii *nafură* (1).

Pentru dobândirea Spiridușului, prin jud. Vâlcea se crede că trebuie să fie clocit subsioară cel *dintâiu ou de puică neagră* vreme de șase săptămâni, după care oul va ciocni și Spiridușul va ieși în chip de *puiu*. El este Ucigă-l-toaca întrupat, punându-se îndată în slujba celui ce l-a clocit (2).

Prin părțile de către munte al acestul județ se crede despre cei ce se îmbogățesc în vreme prea scurtă, că își aduc Spiridușul dela *Sibiui*, de unde îl cumpără. Spiridușul trebuie păstrat într'o sticlă (3). Are înfățișarea unui drăcușor mic cât degetul, și negru. În sticlă, Spiridușul stă cât vrea stăpânul: după ce își dă sama că acesta i-a mărit îndeajuns averea, trebuie să-l vândă la alții, căci dacă se 'ntâmplă ca să moară acel cu Spiridușul, înainte de a-l fi vândut, pe lumea cealaltă sufletul lui va fi în stăpânirea Necuratului (4).

Prin jud. Vasluiu ci-că dacă ouă găina *o stârpitură de ou* și ține cineva stârpitura ceea subsioară nouă zile și nouă nopți într'o *casă pustie*, fără semn de *cruce* ori *icoană*, iesă un puiu mititeluț și negru, și acela-i *Dracul*. Dracul acesta este al celui care a ținut oul subțioară: el îl poate trimite unde vrea, să aducă ce-i vrea inima, însă zice-se că trebuie să fie cu inima tot voioasă. Dracului trebuie să-l dea îngrijire, și cu nimica nu trebuie *să-i bănuască*, că-l omoară când nici nu gândește.

(1) Voronța, *op. cit.*, p. 478 9.

(2) *Ion Creangă*, III, p. 244 5.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 3 v°, cred. Rom. din jud. Argeș: „Spiridușul zice că este Diavol domestic care șade în sticlă, aducând bani la stăpânul său“.

(4) Culegere dela d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea, și un țaran din Căineni.

Dacă cineva ar strică acel ou stârpit și l-ar întinde pe farfurie, fără să-l sdrobească, ar afla un cap de șarpe (1).

Prin jud. Brăila se crede că *Spiridușul* se cumpără pentru un anumit timp și atâta se și ține, căci dacă s'ar ținea mai mult, sau nu mai aduce nici un folos, sau primejduște vieța celui ce-l ține. În această vreme, trebuie îngrijit cât se poate de bine, dând jos la fiecare prânz, din fiecare probă și bucățică de mâncare câte ceva.

La sfârșit, vânzarea spiridușului să se facă astfel: să-l lege stăpânul într'o basmă bună și nouă, să o pună în buzunar numai cu un colț, și astfel să umble prin adunări de lume, unde se va găsi cine să întindă mâna și s'o iea, spre norocul lui (2).

Prin jud. Suceava se pare că *Spiridușul* este un drăcușor dat de *Diavol* unui om care, sau are un legământ cu Necuratul pentru o vreme oarecare, firește, în schimbul darului sau slujbei ce acela o aduce Dracului, sau în schimbul unei *închinări* către Necurat, sau în sfârșit, în schimbul unei dăruiri de sine, pentru după moarte. Unii ca aceștia se știu: ei sunt *vrăjitorii* cari se folosesc în meșteșugurile lor de sprijinul Necuratului căci Dumnezeu nu le-ar putea ajuta la rău; aceștia nu cată la fața lui Dumnezeu și când mor, se chinuie îngrozitor. „Săteanul cu spiriduș, în biserică, ori la casa popei, nu trebuie să meargă“.

Hrănit cu „miez de nucă și alte lucruri bune“, ținut în sticle (3), în „ulciorașe mici de marmoră ori pământ alb“, acest Drăcușor stă pururi la porunca stăpânului său.

Cu Spiritușul se fac toate *farmecele*, se aduc călare pe prăjini ibovnicii la drăguții lor, se omoară ursitele ibovnicilor cu drăguțe, se iea mana vitelor, se mulge lapte din inima carului, se tămăduesc boalele ce sghihue pe oameni, ș. a.“.

„Când un bolnav e chinuit de Necuratul, numai cu ajutorul Spiridușului îl poți scăpa. Vrajitorul atunci pune la încercare Spiritușul său, și dacă Dracul ce chinuște pe bolnav e mai slab ca Spiritușul, acesta îi făgăduște însănătoșarea și alungarea Necura-

(1) *Ion Creangă*, V, p. 270.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 257.

(3) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. Șt. Tuțescu: „Vrăjitoarele [pe Drac] îl țin în sticle; ba ard țăstul și-l trimit să slujească de obicei la judecăți, însurătoare, făgaduindu-i cap de vită: bou, cal, ce plesnește în acea cu noapte“.

tului din cel bolnav; dacă însă Spiritușul e mai slab ca Necuratul ce chînuiește pe bolnav, acesta atunci nu făgăduiește bolnavului însănătoșare, și fugе de el, căci se teme sa nu supere pe Necuratul din bolnav" (1).

Din aceste părți sucevene iată și o povestire:

„Intr'un sat erà un cioban, ce se dăduse în dragoste cu fata unei babe. Baba știa multe *drăcării* și n'ar fi vrut ca ciobanul să se depărteze mult de ea, ca nu cumvã să-și găsească altă drăguță, și pe fata ei s'o lese cu buzele umflate.

Ciobanul, în tovărășie cu alții, se dusesе la câmp să ierneze cu oile acolo, fiindcă fânul, în părțile acelea, erà mai eftin, și nu ascultă de rugămintele babei și ale fetei, spre a nu le părăsi. Se vede însă că ciobanului nu-i mai erà dragă uriciunea babei, căci nu le ascultă, și se duse.

Intr'o sară vine la babă un străin s'o roage de găzduire pe noapte, că-i drumet și l-a apucat înserarea pe acolo. Baba îl primește, îl ospătează cum poate și-l culcă pe laiță subt icoane.

Străinul, care băgase de samă că baba și cu fata tot șoptiau și vorbeiau de cinevã, temându-se ca nu cumvã să fie vorba de el spre a-i face cevã, nu pûtù adormi. Intr'un târziu baba scoate din pãlãmida lãzii un ulcioraș cu două torți și-l pune lângă foc, începând a-l descântã și a-l învãrti cu un bețișor de alun. Cu cât ulciorul se apropiã mai tare de foc, cu atât strigã mai tare „Ștefane, Ștefane“, și cu cât îl depãrtã, cu atât strigã mai rar.

Intr'un târziu numai ce aude o zupăiturã, ca și cum s'ar scuturã cinevã de omãt, și în casã intrã un flăcău înalt și frumos, care nu erà altul decât ciobanul ce fugise de fata babei, adus de *Spiritușul* babei, călare pe bățul lui ciobănesc" (2).

În sfârșit, iată și o povestire din jud. Muscel în care se arată chipul cum Spiridușul nenorocește pe cel ce mai întâiu l-a slujit

„Spiridușul, nepoate, e *clocit* de Sașii din Brașov. El nu e decât Dracul *alicit*, făcut mic, mic de tot, cât bobul de porumb și ținut într'o sticlă. Omul care-o purtã la el, la brâu, zi și noapte, sticluța aceea și o hărăni pe Spiriduș, așa cum nu oricine știe să-l hărănească, omul acela se îmbogățește: banii i se înmulțesc în pungă, vitele-i sporesc văzând cu ochii, *pomostul* i se mărește:

(1) *Șezătoarea*, I, p. 249.

(2) *Ibidem*, p. 250.

iar când se duce la târg, cumpără ieftin și vinde scump. Ba de multe ori, banii ce-i dă pe un lucru cumpărat, i se întorc îndărăt în pungă, fără să vadă vânzătorul. Da nu la oricine face isprăvi d'astea Spiridușul până la sfârșitul vieței. Slujește el, nu-i vorbă pe unii, în tot vacul, și-i învață la rele ca să-i agonisească iadului: da p'alții îi slujește până la un loc și... tocmai când i-e omului lumea mai dragă, îl dă în capcană. Și... să vedeți ce a pățit cu Spiridușul un biet călugăr de prin părțile Apusului. Călugărul acela aveà darul de spovedià lumea și-o iertà de păcate.

Odată, vine la el un păcătos, care toată vieța se slujise de Spiriduș. Dorià omul să se lapede de Spiriduș și să se pocăiască; iar sticluga cu pricina o lasă la fereastra bisericii, în dreptul unei străni din apropierea aceleia în care sta călugărul. Spune păcătosul și spune tot ce-a făcut și arată și Spiridușul. Apoi, călugărul îi citește o slujbă, îi dă sute de mătănii, două sărindare și un canon mai mare, și-i spune să plece că e deslegat de păcat.

Atunci, omul plecă închinându-se și se duce tun, tot fiindu-i teamă că s'o mai luà sticluga după el. Și dus a fost.

Așà. Acù, călugărul spovedià înainte pe oameni, da nu-și mai luà ochii dela sticlă. Dacă a văzut așà, Spiridușul, când venià vr'un păcătos, nu se lăsà mai pe jos și sărià și el cu gura din sticlă:

— Părinte, părinte! Femeia asta, — ori omul, — nu spune toate păcatele. Ia vezi nu ascunde păcatul cutare? N'o lăsà nici sfinția-ta *Deveghiază-i-l!*

— Așà?

— Așà.

— Bine dar. Și după ce se spovedește femeea, călugărul o întreabă:

— Ai spus, tată, toate păcatele?

— Le-am spus.

— Minți fiică; nu ți-e rușine? Ai ascuns păcatul cutare?

Femeea începeà să tremure și spuneà:

— Iartă-mă, părinte! Am greșit; da, așà e.

Atunci femeia deveghiată, — ori omul, — plecă dela biserică și spuneà pe la prietini că în cutare loc este un călugăr sfânt care cunoaște păcatele lumii. Și vorba se întinde. Se duce și altul să e spovedească și tot ca femeea pățește, și altul tot așà, și lățesc și àștia vorba. Spiridușul, vezi dumneata, își făcea meșteșugul și

spunea călugărului orice, că nu e nici o faptă să n'o ştie Spiriduşul ; iar stăpânul său se umpluse de bani, cari-i veniau din toate părţile.

Şi vestea despre călugărul cel sfânt, s'a dus departe până a aflat şi împăratul ţării aceleia. S'a dus şi el să-şi spuie păcatele, — că, cine n'are? Dar a ascuns unul, să vază minunea. Spiriduşul însă îşi făcù şi aici meşteşugul.

— De ce ai oprit păcatul cutare, împărate? — zice călugărul, răstindu-se. Nu ți-e ruşine?

— Am uitat, — zice măria sa; dar e adevărat că l-am făcut.

Şi după ce-şi iea *pocania*, vine şi împărăteasa să se spovedească, şi tot aşà păţeşte. Pe urmă vine şi fata împăratului, — că avea măria sa o mândreţe de fată, s'o bei într'un pahar cu apă.

Acù, uitasem să spui : împăratul şi împărăteasa, când ieşiră afară, spuseră fetei : — Tată, tată, da sfânt e călugărul ăsta!

Da când intră fata, ce să vedeţi dumneavoastră? Spiriduşul *rupse tichia 'n două* : puse jumătate în capul călugărului şi jumătate într'al fetei împăratului. Şi atunci călugărul, după sfatul Spiriduşului, păcătuì cu fata, — să iertaţi dumneavoastră.

Aşà... şi s'au dus toţi acasă, fără să bănuască ceva părinţii fetei.

Da trece azi, trece mâini şi încă două luni de zile. Iată că începe pântecul fetei să crească. Când fu după a patra lună, împăratul intră la mare grijă :

— Ce-ai făcut tată? Cu cine ai greşit? *Că sucită, că 'nvârtită*, până *rupse* şi spuse :

— Cu sfântul ăla al vostru.

— Aşà? Chiu şi vai pe împărat, foc mare pe împărăteasă. Trimiseră să aducă pe călugăr.

Ala, când veni trimisul împăratului, spovedià înainte. Cum auzi de poruncă, se uită la sticlă :

— Ce facem acum, Spiriduşule? Că uite sunt chemat să dau samă.

— N'ai grijă părinte. Te-oiu face eu să nu fii în rândul oamenilor, şi aşà o să rămâie fata mincinoasă.

— Cum?

— Ai să vezi. Ia pipăie-te. Vezi, ai ceva?

Când se pipăie călugărul şi se dibue bine, erà la *trup* chiar aşà cum îi spusese Spiriduşul.

— Aşè e; n'am nimic.

Și fără grijă, se duce la împăratul. Acolo măria sa, gata *să-l*
iea prin pene.

— Nu, măria ta, strigă călugărul: nu sunt vinovat. Să am ier-
tare, dar fata măriei tale minte.

— Așă? Cu ce dovedești?

Eu, măria ta, nu sunt în rândul oamenilor!

Când aude așă împăratul, pune doftorii să-l cerceteze, dar ce
să vază ăia? Nici vorbă să mai fie călugărul cum eră în fața
Spiridușului, când a plecat din biserică. Rușine mare pe bietul
călugăr, măi nepoate!

— Așă? răcnește împăratul. Mai umbli și cu minciuni? Și po-
runcește la slujitori:

— Luați-l, măi, luați-l repede și-l duceți la spânzurătoare.

Călugărul atunci se uită la Spiriduș, că-l luase în brâu.

— Ce facem acum Spiridușule? Pe unde să scot cămașa?

Numai p'atât te sperii? N'ai grijă, părințele, că te scap eu.
Cum?

— Mă pun eu piuă sub picioarele sființiei-tale și te țiu sus, ca
să nu te strângă lațul de gât. Oiu sta așă, acolo până s'o depărtă
lumea și apoi ți-oiu da drumul și o să fii bun teafăr.

— Așă?

— Așă.

Și-l luară pe călugăr, îl umflară pe sus și-l duseră la ștreang.

Lumea după el, *ciopor*, să vază pe călugăr în spânzurătoare.

Așă. Și-i puseră lațul. Spiridușul atunci se țină de vorbă și se
puse piuă sub picioarele călugărului.

Da șeză numai până plecă lumea. Atunci Spiridușul ce soco-
tiți că face?

Lasă pe călugăr în ștreang și se depărtează.

— Ce faci Spiridușule?—zise călugărul, începând să gâfâie.

— Nimic.

— Păi bine, cum ne a fost vorba? Tocmai acum mă lași?

— Te las părinte, că... ia uită-te colo pe câmpie.

— Mă uit, dar spune iute, că-mi iese sufletul.

— Ei, vezi ceva?

— Văz.

— Ce vezi?

— Douăzeci de care încărcate cu opinci și toate sunt sparte.

— E! părinte! Vezi? Află că eu sunt *Dracul*, și toate opincile

alea le-am spart eu, până să te văd pe tine în spânzurătoare. Acú? Rămâi, părinte, sănătos și stai aci unde stai, că bine stai!

Și Diavolul se depărtă, iar călugărul, săracul, dete ochii peste cap-

Și de atunci, ci-că, ăi cari spovedesc pe oameni, în bisericile de-acolo, au un zid despărțitor între ei și păcătoși.

Și tot de-atunci a rămas vorba: „și-a spart Dracul opincile“, atunci când cel care face rele e dat în capcană“ (1).

„Mai de mult erau o mulțime de babe ce aveau Spirituși. Spiritușii în acele vremuri se puteau vinde. Astăzi însă Spiritușul se găsește foarte rar“ (2).

Prin jud. Dorohoi găsim altă înfățișare a acestui duh ajutător: „Dacă vrei să ai bani neîntrerupt în tot cursul anului, să ieai un ou de rândunică și să-l fierbi până se va răsfierbe, și apoi să-l pui iarăș în cuib între celelalte ouă, însemnându-l cu ceva, iar după zece sau unsprezece zile, cât timp le-a clocit pasărea și l-a făcut iarăș moale, ea îl va ciocni, și tu, luându-l atunci și stricându-l, vei găsi în el la mijloc ceva mărișor ca o jumătate de unghie dela degetul cel mic, tare ca bucata de os. Aceasta de o vei lua-o și o vei purta în pungă, se vor ține paralele de tine“ (3).

Apropiem la aceste credinți altele, cu privire la întruparea duhului aducător de avere în burueana numită *mătrăgună*.

„Dacă te duci într'o zi de Duminică acolo, în câmp la dânsa, și-i dai mâncare și băutură,— vin și pâne, — și-o ieai cu lăutari și cu norod acasă, și dacă pe urmă o ții tot în cinste și te arăți voios, nu te sfădești cu nimeni și nu blăstemi,—că de te scapi cu ceva dintr'acestea, te omoară,—apoi, poți s'o trimeți ori și unde, și să-i ceri orișice, că-ți aduce și-ți dă. Dar atât să știi: să nu care cumvă să treacă Duminecă fără a nu-i aduce lăutari și *români* din sat, să facă joc, iar tu să fii tare bucuros, mai ales în ziua asta“. Acestea pentru jud. Vaslui (4).

Tot astfel se crede și prin jud. Tecuciu că fac cei ce au bogății (5).

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 198-201.

(2) *Șezătoarea*, I, p. 251.

(3) *Ion Creangă*, VI, p. 207.

(4) *Ibidem*, V, p. 270.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu.

Un cântec de țară cuprinde aceste credinți :

Mătrăgună, poamă bună,
Mă mărită 'n iastă lună ;
De nu 'n iastă, 'n cealaltă,
Doar m'oiu mărită odată !
Mătrăgună de sub pat,
Și tu nu m'ai măritat,
Fată mare m'ai lăsat ! (1).

Prin alte părți, însușirile mătrăgunii le are *floarea de ferigă* (2), albă și strălucitoare ca o stea, care se ivește în noaptea Sânzâienilor între ceasurile 10 și 12, fără ca mulți să o poată vedea din pricina *Dracului* care o culege.

„Floarea de ferigă e foarte bună de noroc. Cine o are la casă, *Norocul* vine chiar la el. Crășmarul care o are în beciu, vinde băuturi foarte degrabă ; negustorului care o ține în dughiană îi curg mușterii ; țaranului care o are în casă, la toate îi merge foarte bine.

Floarea de ferigă se poate însă căpăta cu mare greu. Ca să se poată vedea și lua, trebuie să se ducă spre Sânzâiene doi frați, doi veri primari din frați, doi veri al doilea din veri primari, toți scoborîtori din aceeaș familie, gemeni, și îmbrăcându-se curat, cu cămeși albe, și fiind curați de păcate, — feciorelnici, — se duc la locul unde înflorește feriga. Aici stau cu toții în privighere, fără să vorbească între ei, fără să râdă, fără să doarmă și fără să se așeze jos. În timpul cât cei șase oameni stau de pază și privighiază în condițiunile arătate, se ivește *Necuratul* care nu voește să-l vadă pe om fericit, și începe a face feldefel de ghidușii, care de care mai gogonată, spre a face pe *nemușuguri* să râdă, să vorbească ori să-i adoarmă. Și dacă vreunul din ei calcă condițiunile spuse, ori dacă se aude cântând cocoșul, floarea dispare, o fură *Necuratul*, și oameni rămân păgubași. De se păzesc să nu râdă ori să vorbească sau să doarmă, — lucru foarte greu, atunci cel mai vrăstnic dintre rude se duce la floare, face trei cruci și mătăanii spre răsărit, rupe floarea și o pune într'o nă-

(1) *Șezătoarea*, XV, p. 81.

(2) Z. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român*, p. 96 : *Polystichum Filix mas*, Roth. *Aspidium Filix mas*, Swartz : numită și feligă, feregă, ferică, ferică, iarba-șarpelui, năvalnic, spasul *Dracului*, spata *Dracului*.

framă curată, câte una de fiecare, și o duce acasă, așezând-o deodată la icoane. În urmă o pune omul în locul și la lucrul la care voește să aibă noroc, și treburile îi merg minune de bine.

Se poate lua numai floarea ferigii din păduri depărtate, unde cocoșul nu se aude cântând" (1).

Credința în Spiriduși o întâlnim și la alte popoare; astfel sunt *Francezii* (2), *Polonezii* (3) și *Ceho-Slavii* (4).

(1) *Șezătoarea*, XV, p. 30 1.

(2) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 227 : „Ferice de servitoarea care are un *Spiriduș* în mâneca sa : casa-i va fi măturată în toate zilele, fără ca ea să ostenească, pâinea va fi frământată, clătitele vor fi făcute, fără ca să pună mâna... Dar pentru a dobândi bunăvoința și serviciile acestui duh mofturos și cu toane, trebuie să te porți foarte îndatoritor cu el și cu prea multă atențiune“.

(3) V. Bugiel, *La Démonologie du peuple polonais*, p. 7 8. Într'o regiune a Poloniei „se vorbește de un țăran care are un Drac într'unul din stupii săi. Acest Drac îi sporțește stupii, și țăranul câștigă mulți bani, mulțumită lui. Aici se vede că este vorba de geniul binefăcător al casei, numit în Germania *Hauskobold*, în Scoția *Brownie*, și în Anglia nordică *Kilmoulis*“.

(4) *Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 86 : Il numesc *plivgnic* ; iea felurite înfățișări și aduce celui ce-l are toate bogățiile pe cari le vrea cu toate că unul ca acesta își primejduiește vieța. E aproape tot una cu *Zmoc*-ul, „care se întâlnește sub forma unui *puiu negru* pipernicit ; cine vrea cu dinadinsul să își dobândească unul, trebuie să iea oul unei găini negre, să-l poarte subțioara stângă până ce va ieși un puiu schilod ; în acest timp clocitorului nu-i este îngăduit nici să se roage, nici să meargă la biserică, nici să-și taie părul, nici unghiile. *Zmoc*-ul aduce tot ce stăpânul lui vrea și mai cu samă grâu, noaptea, schimbat într'un balaur ce varsă foc ; când pleacă, iesă pe hornă. La sfârșit iea sifletul celui pe care îl îmbogățește“.

PIAZA REA ȘI PIAZA BUNĂ

Piazza rea, protivnica Norocului. Întruparea Piezii rele în șarpe, câne, mătă, găină și om. Sărăcia legată de casă și îndepărtarea ei. Piezile rele obștești: Nălucile, oamenii „însemnați“, preoții, cucuveicile, egipturoaicele și pasărilor cu ciocul de fier.

Piazza bună. Întruparea ei.

Piazza rea este protivnica celui mai mare Noroc. Dacă la unii, Norocul aduce „și pe uși și pe ferești“ o vreme îndelungată, Piazza rea pe toate le poate risipi într-o singură zi, pentru că dânsa stă necurmat pe lângă om, urmărindu-l fără nici o milă și producându-i cele mai mari pagube. Tocmai prin deasa repețire a pagubelor se cunoaște că la casa unui om s'a încuibat *Piazza rea*, Duhul rău al nenorocului, întrupat în ceva,—ființă ori lucru,—om, animal, piatră, ș. a.

Povestea fetei cu *pieze rele*,—lămurit născută prin contopirea a două subiecte, ne zugrăvește foarte bine credința populară în acest duș.

„Unui împărat cu doisprezece feciori, i se născu în cele din urmă și o fată. Cu nașterea ei, toate îi începură a merge rău și a da îndărăt, în cât bietul împărat ajunse la sapă de lemn.

Un filosof sau cetitor de stele spuse împăratului să cerceteze pe copii cum dormiau, și spunându-i-se că fata doarme pe brânci ori făcută ghem, răspunse:

— Aceasta e *Piazza rea* a împărăției tale!

Și-l sfătui pe împărat s'o oropsească, că nu se va alege nici praful de el și de copiii săi.

Bietul împărat se văzu nevoit a face după povața filosofului și a vorbi cu credinciosul său s'o lase în pădure.

Rătăcind mult timp, ea ajunse la o colibă unde fu primită de o babă, dar peste câteva zile o rugă să plece, căci cu dânsa, intrară toate belelele în bordeiul ei. De acolo, îmbrăcată ca cerșitoare, ea se duse la o stână, unde o primiră bucuros ciobanii,

dar după trei zile o goniră, căci se luaseră de gând bieții cio-bani de paguba ce încersaseră de când venise fata" (1).

Astfel de povestiri întâlnim și la alte popare (2).

Piazza rea sau *Piazza cea rea* se întrupează în ori și ce:

Ea poate avea înfățișarea de *șarpe*, născându-se dintr'un *ou* care a slujit drept *cuibăr* (3).

De multe ori trăește în chip de *câne*, ce vine de cine știe unde sau se naște la casa unui om, odată cu începutul unui și-reag de nenorociri mărunte deocamdată; după o vreme, sea-ra, începe să urle, să se ude pe pereți și să se murdărească prin ogradă. Un astfel de câne trebuie îndată izgonit sau ucis.

Ca Piazză rea este bănuț mai ales *cânele negru* (4).

Mâța neagră poate deasemeni întrupă Piaza rea, ca să aducă pagube unei case (5).

Găina care câte odată cântă *cocoșește*, care *cobește*, este Piazză rea: o astfel de găină se taie, ca prin aceasta să-și adevereze că a cobit moartea și răul ei, și nu al celor din casă. Unul o prinde, se duce în fundul casei și-o dă de-a tumba. Dacă pică cu coada pe prag, i se taie coada; dacă pică cu capul, i se taie capul (6).

Omul, după povestea pomenită, este un minunat cuib al Piezii rele.

„Ion al lui Neculai Pamfile din com. Țepu, jud. Tecuciu luase un băț,—Ghiță a lui Buza-briciu, cu anul. Băietul eră harnic, dar și Piazză rea. În anul dintâiu i-a murit omului un bou, un junc, două oi, iar de păsări nu se mai ține socoteală. După un an pe băiat l-a dat afară și de atunci o duce bine”.

După cum am pomenit, Piaza rea se întrupează și în lucruri:

(1) L. Șăineanu, *Basmale Românilor*, p. 797.

(2) Subiectul s'a cules și în Dalmația; fata cu pieze rele este *desfortunada* (*Archivio per lo studio delle tradizioni popolari*, X, p. 311) sau *sfurtuna*, după o poveste siciliană (*Revue des traditions populaires*, XXIX, p. 102-3), întâlnită și la *Greci*, (*Ibidem*, p. 104).

(3) Pentru com. Țepu, jud. Tecuciu: *cuibarul* este oul pus în *cuib* sau *cuibar*, covată sau altceva, unde se ouă găinele, ca să fie vazut și să nu se ducă să se ouă în alte părți, unde ouăle se vor pierde sau le vor mânca câinii. Cuibarul deci, poate să fie ori cât de vechiu.

(4) Artur Gorovei, *Credinți*, p. 6.

(5) *Ibidem*.

(6) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

o haină, o casă, cari aduc îndestul de mari nenorociri. Iată, tot pentru com. Ţepu :

„Tatăl lui Ion Chirvase a luat, aşă, cu *sahagnila* un loc cu casă pe el, dela nişte orfani; nu mult după aceasta, orfanii s'au dus la Galaţi, au plătit nişte liturghii la *Sf. Minăh* şi iaca Chirvase bătrânul că moare într'o zi. Peste puţin moare şi Ion, de 34 de ani, iar după el îi vine rândul nevastei lui. De-acû, băieţii stau la cumpene, să lase şi casă şi tot, şi să-şi caute acioală în alte părţi, numai să scape de locul cel cu *Pieze rele*“.

Fiind-că de cele mai multe ori Norocul, după socotinţa poporului, se arată prin *bogăţie*, Nenorocul său *Piaza rea* se leagă de *sărăcie*, care se personifică într'un duh cu toate însuşirile *Piezei rele*. Pe aceasta, deci, o vom înţelege-o în următoarea povestire care ne arată chipul cum un nenorocos a putut să scape de-o astfel de *Piază rea*.

„Ci-c'a fost o dată într'un sat un om sărac, sărac, aşă de sărac, că iaca nici eu n'am cuvinte să vă spun cum.

Aşă, el ce să facă? *Dacă stă, îi stă Norocul!* S'a gândit :

la să plec eu cu copiii, cu nevasta în lume, ca doar-doar am scăpă de sărăcie.

Şi au plecat numai cu ce aveau pe ei, căci acasă erau *plini de goi!*

Mergând el aşă pe drum, el îşi aduse aminte cum că mai aveau acasă un ulcior, şi-l uitaseră. Şi zise nevaste-si :

— Fă, nevastă; să dau o fugă să ieau şi ulciorul ăla, că o să ne trebue!

— Aşă e; du-te.

Şi a luat-o îndărăt. Când ajunse şi deschise uşa casei şi intră, vede aşă ca o mutră de *cocoşneaţă* lungită pe vatră. Se încrucă când o văzû.

— Oliu! *Macheà*, da ce-o mai fi şi asta?

Şi-o întrebă:

— Cine eşti tu?

— Eu, *Sărăcia!*

— Sărăcia! Da ce-o mai fi? Ce cauţi la mine?

Şi Sărăcia apucându-l de gât:

— Am venit ca să-ţi țin de urît, c'am văzut eu că tot îţi trebue. Da la ce mai venişi, că plecaseşi?

— Veniiu să-mi ieau şi *sărăcia* asta de ulcior, c'o uitasem!

- Păi, atunci să mergem, dacă ziseși așa!
- D'apoi cum o să mergi? Cum o să te ieau?
- Ei, cum o să mă ieai! Uite, eu o să mă bag în urcior ca să-ți fiu mai ușoară! Destupă urciorul!

Românul nostru, neavând încotro, face ce-i zice *Sărăcia*: destupă urciorul.

- Dar cum faci ca să intri, că nu ești mai mică?
- Ei, cum o să intru! Uite, mă fac așa!

Și *Sărăcia* se mototoli și intră în urcior, cât eră ea de mare. El o înfundă bine, își luă urciorul și plecă, cântându-și cântecul:

Foaie verde *sirsinele*,
 Vai de păcatele mele!
 De când de-acas'am plecat,
 Încotro m'am dus, încotro am apucat,
 De *Sărăcie* am tot dat!
 De *Sărăcie* am tot fugit,
 Și tot *Sărăcia* am întâlnit!

Pe drum se întâlnește c'un om. Din vorbă în vorbă, își spun fiecare care încotro se duc. Da ăla vede urciorul.

- Da ce ții ăl urcior astupat cu plumb?
- Să știi tu ce am în el, nu m'ai mai întrebă!
- Eu, de! De unde să știi; d'apoi spune!
- *Sărăcia!*
- Taci mă! *Sărăcia* astupată în urcior? Bată-te'n cap, să te bată! Ce-ti mai dete în gând și ție! Și unde o găsiși?
- Acasă!
- Și unde o duci?
- Eu știu!
- Mă, ci leagă și tu un pietroiu de gâtul urciorului și aruncă-l Dracului în balta asta, mă; scapă-te de ea și vezi-ți de treabă!

Acesta, cum aude așa, iea un pietroiu, îl leagă de gâtul urciorului și apoi îl aruncă cu urcior cu tot în baltă.

- Mă: cu bine, mă!
- Să dea Dumnezeu bine!

Și s'au despărțit. A scăpat bietul om de *Sărăcie*.

Apoi a luat-o pe drum înainte ca s'ajungă pe-ai lui. Mergând ei așa, dau de-o curte boierească. Cer boierului să le dea și lor o bucată de pământ pentru bordeiu, iar ca plată, se îndatorau

să-i vândă țuică la drumeți. Boerul a primit, că vedeà el că o să-i priească c'un astfel de om.

Acù, apucându-se omul nostru să sape la groapa boierului, dà peste un cazan plin numai *safi* cu galbeni de aur! Iacă unde i-a fost stând norocul lui : în pământul boierului, în groapa bordeiului. Acum iar își începù cântecul:

Și-alte frunze trei lalele,
Vai de păcatele mele!
Eri fuseiu un biet argat,
Alalt'eri un prea sărac,
Astăzi sunt un om bogat,
De Sarăcie-am scăpat!

Șezând el mai mulți ani de-a rândul la moșia asta boierească, s'a îmbogățit de nu mai aveà nici ce le mai face banilor; s'a făcut și el boier mare. S'a întâmplat însă că a venit odată și frate-seu pe la el, c'auzise că s'a îmbogățit. Frate-său ăsta, mai mare, erà și el bogat, nu e vorbă, dar sgârцит și *vrăjmășos* nevoie mare, și mai ales *vrăjmășos*, de când auzise de îmbogățirea lui frate-său, fiind că-l întrecuse. Nu e vorbă, se uità mai înainte la el mai rău ca la un câine.

Acum, ei, din vorbă în vorbă, își povestesc fiecare cum își făcuseră averile. ăsta al nostru, îi mai spune cum făcuse când a prins *Sărăcia*, cum o băgase în urcior și cum o aruncase în baltă, de scăpase de ea.

Astui alalt atâta i-a trebuit:

— Dar bine o mai fi *Sărăcia* aia acolo?

— D'apoi cum să nu fie! Cine s'o iea? Numai sărăcie nu le-ar mai trebuì altora.

— Dar nu mergem într'acolo, frate, c'aș vrea s'o väd și eu!

— Dacă zici tu că mergi, eu merg, — cum să nu merg, că tot n'am eu nici o treabă până una alta!

Și plecară. Ajungând acolo, intră în baltă ăl *vrăjmășos*, găsește urciorul, îl scoate și-l destupă. *Sărăcia*, când se văzù scăpată, i se încârligă pe după gât zicându-l:

— Ti., ce bine îmi făcuși, frate! Mai văzui și eu odată lumina soarelui! Îți mulțumesc din suflet, frățioare, că m'ai scos, căci altfel, aici îmi putreziau oscioarele. Acum, fiindcă mă scăpași dela moarte, cu ce să te mulțumesc?

— Apoi, dacă vrei să mă mulțumești, nu-ți cer nici mai mult,

nici mai puțin, ci numai atâta: vreau să faci pe frate-meu cum a fost mai înainte, că prea și-a ridicat nasul sus, de m'a întrecut în bogăție până și pe mine!

— Nu știu zău, pe el ori pe tine,—îi răspunse *Sărăcia*; el acum este prea tare, nu-l mai pot doborî, pe când pe tine, e-hehe! ești și căzut! Haide la tine, că la tine e de traiu de-acum înainte!—îi zise *Sărăcia*, strângându-se și mai bine pe după gâtul lui.

A pățit-o! Curat vorba ceea: „unde dai, și unde crapă!”, sau:

„Vrând altuia a face rău,
Îți faci tot capului tău!” (1).

Iată acum o variantă tot olteană:

„Fiind doi frați,—unul sărac și altul bogat,— după ăl sărac se ținea în totdeauna o *pasăre neagră*. De se ducea la muncă, de se ducea la moară, de se ducea la pădure,—ori unde se ducea, pasărea eră după el.

Intr'o zi s'a dus la pădure s'aducă lemne pentru foc. Eră o vreme rea: un *sfic* de ploaie și altul de ninsoare. Pasărea, după el. Văzând-o *închichinită* de frig, i se făcù milă de ea. Dete gură cu sfredelul în copac și-i spuse să intre acolo la adăpost. Pasărea intră, numai să scape de frig.

Omul a făcut un dop de lemn, l-a bătut în copac și a astupat-o acolo.

După ce a venit dela pădure, a băgat de samă că a 'nceput a-i merge și lui mai bine.

Paserea aia eră Sărăcia lui.

I-a pornit bine, bine, și mai bine, până ce a ajuns mai bogat decât frate-său ăl bogat.

Frata-său începù să-l întrebe:

— Măi frate-meu! Ce ai făcut pasărica aia care se ținea după tine?

Eră viclean și se gândiă să se ducă să dea iar drumul pasăricii, să se pună iar pe frate-său. Fratele îmbogățit, nepricepând viclenia lui frate-său, i-a spus că atunci când s'a dus la pădure să-și aducă lemne de foc, a băgat-o în cutare copac,—alunul în care știă el.

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 4 7.

Frate-său s'a dus ca să-i dea drumul. A scos dopul de lemn din copac, și păsărica a ieșit.

— Haid' să te duc la frate-meu !

— Frate-mi ești tu de aici înainte,—i-a spus păsărica,—pentru că m'ai scăpat dela moarte, și de tine nu mai rămăiu !

Țiindu-se păsărica după el, a sărăcit până a ajuns în starea demult a frate-său ; și o fi sărac și acuma, dacă păsărica s'o mai ține după el!" (1).

O astfel de povestire o au și *Polonezii* (2).

În *Alsacia* un cioban o închide în sticlă ca să-și scape turmele ce i se nimiciau (3).

Văzurăm până acum *Piazza rea* legată de o anumită persoană. în chip statornic ; sunt însă și *Pieze rele* ale unui sat, ale unei părți de țară :

„Nu știu, adevărat ori minciună, da' s'aude că departe, undeva, s'ar fi născut o nălucă așa cum nu s'a mai pomenit : la mărime-i băiat, la chip îi om bătrân, cu barbă, cu musteți, și zice că îndată ce l-a făcut mă-sa, el a prins a grăi. Ș'a zis : „Să nu mă botezați, că eu oiu ședeă și nebotezat. Da să știți dela mine, că anul ista pâne pe câmp are să fie de-are să facă bureți și n'au s'o poată căra oamenii; decât, la toamnă, nici pe dânșii n'au să-i poată căra la groapă! (4).

După acest soi de *Pieze rele*, vin cele ce sunt ale tuturor. Astfel întâlnim :

Oamenii însemnați, cum ar fi spânii, cei cu părul roș, încrușișaii, ciungii, ologii, pociții ș. a., cari de obicei *deoache* lumea.

Preoții (5), cum mărturisește însuș Mitropolitul Gavriil al Moldovei în 1757 (6), și *călugării*.

(1) *Șezătoarea*, VII, p. 199-200.

(2) L. Leger, *Recueil des contes populaires slaves*, Paris 1882, p. 125-8.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 618.

(4) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună.

(5) Cred. Rom. din com. Albești-Botoșani, împărt. de d-l O. Rotundu : Dacă întâlnești trei *popi*, sa legi un nod la batistă, ca să nu-ți meargă rău.

(6) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 319.

Astfel cred multe popoare între cari pomenim *Spaniolii, Germanii, Englezii, Francezii* (1), *Rușii* (2), *Rutenii* (3) ș. a.

Aceasta se întâmplă din pricină că duhul cel rău își poate îndeplini menirea lui mai ușor sub forma unor persoane cari de obicei au mai multă trecere în fața oamenilor, decât dacă s'ar arăta sub forma lor proprie (4).

Impotriva preotului cu care cineva se întâlnește, ca să nu-i meargă rău, se zice că trebuie să scuipe și să arunce cu țărână, „cu fân, paie, bețe, pietre, orice vei găsi la îndemână“, cu „ac, bold“, sau să treacă drumul de-a curmezișul (5).

Macedo-Românii, crezând de asemeni că le merge rău dacă se întâlnesc cu un preot, după întâlnire se întorc cu 40 de pași înapoi, și numai după aceasta își urmează drumul (6).

Amintim în treacăt și despre *cucuveicele cobitoare*, veșnica Piază rea a tuturor oamenilor, de *Eghipturoaice*,—niște păsări „grozave“ cari urmăresc prin toate chipurile nimicirea pământului (7),—și de *Pasărilor cu ciocul de fier*,—unii zic că acestea-*boierii*,—cari vor năpădi lumea la sfârșitul veacului.

Unii oameni, spre a se feri de Piezele rele, poartă la dâșii o bucățică dintr'o *frânghie* cu care s'a spunzurat cineva.

Va fi fost de sigur în cinste de mult și vre-o „Piază bună“ (8). Amintirea poporului însă a șters-o cu totul, sau a contopit-o cu credințele despre *Noroc* și *Șarpele de casă*, despre cari am vorbit.

(1) Iord. Goleșcu scrie (după G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 319): Călugăr de ai văzut, cât de departe, du-te la o parte, că îndată te poticnești. *Ibidem*, despre credințele popoarelor streine.

(2) *Revue des traditions populaires*, VIII, p. 180.

(3) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 16: „Poporul rutean crede că dacă întâlnește cineva în cale o babă ori un preot, atunci îi va merge rău; deci spre a preîntâmpina aceasta, ridică de jos un paiu, o pietricică sau orice află și aruncă în urma lui“.

(4) Cf. Pamfile, *Diavolul învrăjbitor al lumii* p. 9, 46 și urm.

(5) Art. Gorovei, *Credinți*, p. 15 6.

(6) Cosmulei, *op. cit.*, p. 54 5.

(7) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(8) Despre dâșele, credem că e vorba, când se spune „*cheji buni*“: „M'a găsit în *cheji buni*“ „în *cheji cei buni*“ sau în „*duși buni*“.

Pomenim aici *cănele* aducător de noroc,—cel ce se pripășește la casa cuivă și care nu trebuie izgonit, căci făcând altfel, se alungă Norocul dela acea casă (1),—*paserea* pripășită pe lângă casa cuivă, care nu trebuie să se taie (2), *vita* de pripas, *vita* pripășită, numită și *de colac* sau *colăcită*,—*banul de găsit*, care se păstrează, însuș *omul* strein, pripășit pe la casa altuia, și altele.

(1) *Drum drept*, X, p. 685: „Un câine strein, când îți vine la casă, sa știi că-i semn de noroc“. Bucată *Noroc la casă* e urzită pe aceasta credința. (*Ibidem* p. 683 6).

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

DESPĂRTIREA II.

MUNCA.

JOIMARIȚA.

Denumiri. Pedepsirea femeilor și-a fetelor găsite cu cânepa netoarla. Alte soiuri de lene femeiască. Paza femeilor. Colindatorii Joimăriții. Alte prilejuri de venire ale Joimăriții. Sperietoarea.

Despre *Joimariță*, *Joimăriță* sau *Joimariică* se crede, prin jud. Muscel, că este o femeie bătrână și urită de mama focului, despletită și cu dinții rânjiți, care vine și toacă *deștele* sau *frige unghiile* acelor fete, *nebarbate*,—leneșe (1), la cari ea, în noaptea de *Joi-mari*, va mai găsi cânepa netoarsa.

„Inainte vreme, când lumea era rara, nu ca acum, în noaptea de Joi-mari, când venia Joimarița, toți ședea de frica ei cu ușile încuiate și mânjite cu *usturoiu*. Dar de ea tot nu scăpau. Venia la fereastră și strigă:

Câlți,
Câlți,
Tors-ai călții?
Câlții daca n'ai *torcat*,
Măinile ți le-am tocat!

Fetele răspundeau:

— Tors! tors! tors!

Așa a răspuns și o fată, care mai avea un fuior în pod. Hoața de Joimariță n'a crezut. S'a și urcat în pod și a început a cotrobăi prin *sgrebeni* prin *leftere* (2), prin dinții dăracilor, pân' a dat de fuior. A venit jos, făcută foc și răcnind:

(1) Academia Română, *Ms. no. 3419*, p. 4 v°.

(2) Pieptenii cu cari se perie fuioarele.

Hor, hor, hor!
Mai e în pod un fuior!

Apoi a intrat prin uşile mânjite cu usturoiu, în casă, şi tot n'a lăsat pe fată în pace, până nu i-a ciopârţit mâinile.

D'atunci încoa, toate fetele zoriau să nu le mai apuce Joimăriţa cu cânepa netoarsă.

La vreme, dacă cuivă i-ar fi mai rămas vreun caier, două, de i-ar fi dat foc, şi tot „îi făcea de Muma-pădurii“. Iar când venia Joimăriţa şi întrebă:

Câlţii, călţii torsu-i-ai?
Sgrebeni 'ndrugatu-i-ai?,

fata răspundeă cu curaj:

Două ouă 'ncondeite
Puse la părete,

adică, „am isprăvit şi de tors şi de 'ndrugat, ba am încondeiat şi două ouă; uite-le la perete“.

Unii spun că Joimăriţa e o femeie făcută *necumpănit*: lungă până'n podină, care umblă despletită şi cu o *procoviţă* de cânepă în cap. Ci-că-i miroasă de departe cânepa şi caierile netoarse şi n'ai cum le piti. Unde-o miroşi, vine la fereastă şi zice:

Pute-a călţii!
Tors-ai *hâlţii*
Călţii?

Tot ce-o găsi nelucrat din cânepă, dă jos, trage jarul şi-l pune pe foc; apoi, iea pe leneşă, o pune cu mâinile în jar şi i le acopere cu spuză. I le frige.

Aşa păţesc şi flăcăii sau gospodarii pe cari îi apucă Joi-mari cu *gunoiul* prin curte: dă Joimăriţa foc gunoiului şi le bagă mâinile 'n spuză.

Frige şi mâinile celor cari au *gardurile* nefăcute ori rupte în vreo parte“ (1).

Din Transilvania avem aceste frumos alcătuite şire:

„Cine-i *Joimăriţa*? Intrebaţi pe nevestile tinere şi *tândăloase* şi pe fetele mari şi leneşe. Ele vă vor spune că Joimăriţa e soră bună cu *Muma-pădurii* şi mare duşmancă a lor. Joimăriţa nu face nici un rău la lume, dar e lăsată dela Dumnezeu, ca într'un

(1) R.-Codin şi Mihalache, *op. cit.*, p. 45 6.

an odată și anume în *Joia mare*, să facă o cercetare strașnică printre fetele mari și să le întrebe ce au făcut ele peste iarnă. Tors-au fuiorul tot, țesut-au pânza, și cu călții și feștila ce au făcut?

Ținând samă de înalta și sfânta ei trimitere în lume, în *Joia cea mare*, pleacă desdimează prin sate și prin orașe, gârbovită și afumată pe față, dar pripită ca o babă iute de picior, cu un hârb plin de jar în mână, acolo unde va afla neveste și fete mari, cari n'au tors fuiorul și n'au țesut încă pânza, să le arză unghiile și degetele.

Mișelul, când e întrebat, ascunde cât poate faptele și păcatele lui; tot așa și nevestele leneșe și fetele mari și trândave. Ele, când știu că are să le cerceteze *Joimărița*, dacă pânza nu-i țeșută, pun la fereastră un crâmpeiu de pânză din anul trecut, iar călților și *feștilii* le dau foc, ca să nu aibă de ce să se lege *Joimărița*, când le va cercetă casa și munca lor. Cele harnice nu se tem.

Dar *șișca* de *Joimăriță* miroasă bine și tot știe ce-au făcut ele. Pare că pleacă popa cu Iordanul la Bobotează, și unde sosește, începe cântând de prin curte: „In Iordan, botezându-te tu, Doamne...”; tot așa începe și ea, însă dela poartă:

Pute-a călți, pute-afeștilă,
Pute-a lene de copilă;
Pute-a pânză nețesută
Și-a nevestă nebătută!

Și-apoi intrând, în loc de binecuvântare, le pune pe toate cele leneșe din casă cu unghiile și deștele în hârbul cu jar și li le prăjește bine, întrebând, de ce au ele unghii și degete, și nu fac nimica bun cu ele!

O, ce jale, ce chin, și zor, e azi la poarta dumnealor!“ (1).

De *Joimăriță* își aduce atunci poporul aminte când,—e vorba tot de Transilvania,—„pe gruiu“ se văd „roate de fum“ și când seara „*hodâițează*“ „și se spun versurile următoare“:

(1) *Șezătoarea*, XIV, p. 129 30.

Cine n'a tors călți[i],
 Să-i cază dinții ;
 Cine nu și-a tors *facișelele* (1),
 Să-i caza măselele ! (2).

Prin unele părți se zice că Joimarița jupoaie unghiile fetelor leneșe, cari n'au spălat *cămășile* și n'au grijit *casele*, de bună samă că pentru Paști. Cu privire la acestea, femeile au aceste versuri de îndemn :

Curațiți, mama, casele
 Și spălați cămășile,
 Că vin Joimărițele
 Cu custurile
 Și sulile ! (3).

După cum se vede, pe alocuri se spune că pot veni la o casă chiar și o ceată de *Joimarițe*, cari, câte odată nu fac alt rău decât că dau femeii pe care o găesc dormind la Joi-mari, „o lene strașnică“, de care nu mai poate scăpa tot anul (4).

Prin alte părți se crede că Joimarița vine și peste an, și anume în fiecare săptămână, *Joi seara*, când iesă din munți sub înfățișarea unei *flăcări* : astfel de munți, cari adăpostesc Joimarițe, sunt Măguradin Putna și Penteleul din Buzău. Dacă află ușa închisă la o casă, Joimărița strigă lucrurile din casă spre a i-o deschide, înainte de *cântatul cocoșilor*, căci după această vreme, nu mai au putere (5).

Pe-allocuri se crede despre Joimarițe că vin pe la case și la *Patruzeci de mucenici* (9 Martie), când, spre a le izgoni, gospodintele afumă casele cu *cârpă nouă* (6) sau fac *focuri* de gunoaie în cele patru colțuri ale curții (7).

(1) N'or fi *păcișelele* ?

(2) *Ramuri*, Craiova, an VIII, p. 196.

(3) *Revista „Tinerimea română“*, V, p. 300.

(4) Marian, *Sărbătorile la Români*, II, p. 267 - 8 : Joimărița sau Joimărica umblă în ajunul *Joi mari* și la femeile cari n'au isprăvit de tors în timpul postului, ori n'au făcut cămăși nouă de Paști, le batjocorește și le arde cânepa netoarsă, le bat peste degete, le arde și le răpește, frigându-le și mâncându-le. Inlenoșează pe cei ce-i află dormind și mai ales pe femei.

(5) *Revista Tinerimea română*, V, p. 300.

(6) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*; p. 55.

(7) *Revista pentru ist., arh. și filolog.*, II, vol. II, fasc. 2, p. 388.

Prin unele părți ale Olteniei, venirea Joimarițelor este închipu-
ita chiar prin cete de colindători, cari, Miercuri, în săptămâna
patemilor, sau în ziua de *Joi-mari* o ieau cu-așteamătu prin sat,
cu clopote la gât și umblă din casă 'n casă. Ajungând pe pris-
pă, încep să strâge :

Câlți,
Câlți,
Tors-ai câlți ?
Două ouă 'ncondeiete,
Puse bine pe perete!

Femeile,—zice-se că de teamă,—le dau ouă.

Mai de mult se spune că acei colindători erau flăcăi chiar, și
pârliau fetele leneșe cari aveau încă neisprăvit torsul câlților (1).

Acești flăcăi umblau prin jud. Dolj cu căldărușele cu jaratec

Fig. 3. Copiii umblând cu *Câții-mâții*, au răsturnat coșul cu ouăle
de frica cânelui.

și aveau în grijă, pe lângă femeii, și pe cei ce nu porniseră plu-
gurile la arat. Acestora le strigau :

Cui nu se duce la plug,
Îi bag *fcheru* 'n c.

Copiii ce umblă cu colindatul, dobândesc dela gospodine
ouă (2).

Prin alte părți oltene, datina se chiamă *Câții-mâții*. Ceata

(1) *Revista „Tinerimea română”*, VI, 1-2, p. 89.

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

colindătorilor se alcătuește din doi copii cari sună clopoței și zic :

Câții
 Mâții
 Toarce câții ;
 Ori i-ai tors,
 Ori i-ai ros,
 Scoate țolul să ți-l văz,
 Și de-l ai
 Să te 'nduri și sa ne dai
 Cele ouă 'ncondeiete,
 De colò din *cobilete*.
 Unu mie,
 Unu ție,
 Și unu de tovărășie,
 La anul și la mulți ani!

Gazda iese și le dă ouă pentru încondeiat la Paști (1), pe cari le adună în coșulețe.

Alte ori se crede că *Joimarița* pedepsește femeile cari lucrează. Joi seara, spre Vineri (2).

În sfârșit, prin alte părți *Joimărițele* caută să pocească femeile și cu alt prilej, cum ar fi vara, la muncă pe câmp. Pentru aceasta, femeile, înainte de a se culca la prânz, pe ogor, trebuie să facă cruce pe pământ, ca să fie ferite de poceala acestor duhuri necurate (3).

Prin jud. Brăila, copiii ce plâng sau fac gălăgie, sunt speriați cu venirea *Joimariței*, „Țigancă urită“ (4).

(1) *Ion Creangă*, II, p. 187.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 122 v°; cred. din jud. Brăila.

(3) L. Șăineanu, *Basmele Românilor*, p. 986.

(4) Academia Română, *Mc. no. 3418*, p. 173.

MARȚI-SEARA.

Denumiri. Pedepsirea lucrătoarelor de Marți seara. Povestiri cu neisbutirea răutăcioasii Marți-seara.

După credințele populare române, *Marți-seara*, *Marseara* (1), *Marțole* (2) sau *Marțolea* (3), este o babă răutăcioasă care umblă Marți seara,—spre Miercuri deci, lucru care face să se mai cheme și *Sf. Miercuri*,—pe la casele gospodarilor, spre a pedepsi pe gospodiniile pe cari le găsește lucrând. În această seară ele trebuie să nu lucreze; de aici a rămas vorba pe care și le spun femeile între dânsese și astăzi:

Marți seara, după ușă,
Culca-te, mătușă! (4).

Dacă Marți-seară află ușa deschisă, intră; dacă nu, cearcă să răsbată înlăuntru prin tot soiul de înșelăciuni.

Cu privire la aceasta, iată câteva povestiri.

Întăia se aude prin Bucovina și are următoarea cuprindere:

„De mult, umblau *Zilele* pe pământ: se suiau în car la oameni și dacă le lucrau de ziua lor, le stricau ceva: dădeau carele peste oameni.

De *Marți-seara* mai ales, tare se temeau.

Odată a fost copt o femeie fuiuarele Marți seara, și a venit în fereastă *Marți-seara* și a început a vorbi cu celelalte, ca erau trei, eră *Miercuria* și *Vineria* cu dânsa.

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 192 v¹.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 186; din Transilvania: „Marți nici se toarce, nici se coa ca vine *Marțole*”.

(3) Șineanu, *Basmele Rom.*, p. 986.

(4) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu. O. Densusanu, *Graiul din Țara Hațegului*, p. 285: *Marți-seara* este o mui renazdravina și se arată la unii ce iese în ziua ei (Marți seara) și-i pedesește. Acad. mia Pom'na, *M. no. 3814*, p. 70 v, credința brăileană: *Joimărica* și *Marți-seara* mui d mul, când ședeau în ile la lucru, veniau la geram și le sp'iau, oii trop'iau p' r p duri. Îngro- te, fem ile fugiau, iar ele într u în c sa și pu teru fucile și fus le pe foc.

Haide și-om coace copilul ei!

Femeia s'a speriat când a auzit așa, da altă femeie a învățato-ca să întoarcă toate în casă și să încuie ușa. Marți-seara vrea să deschidă, dar nu poate.

Vino, *oală*, și-mi deschide! zice ea.

Ba nu, că mă bate!

Femeia sta cu bățul și, poc! în oală.

Așa a strigat ea pe toate și nici una nu i-a deschis; numai cât *cofa* s'a duc și i-a deschis; nu i-a păsat de bătaie.

Ele au intrat în casă, au făcut focul, au așezat *ștubeiul* în mijlocul casii, ș'au pus torturile de-asupra, da înlăuntru, copilul.

Femeia fugise afară și se uită pe fereastă, ce fac. Văzând așa a strigat:

— Săriți de grabă, că ard munții Canagalilor!

Și ele au fugit!" (1).

Urmează acum a doua povestire, care se aude prin jud. Tecuciu.

Marți-seara este o babă cătrănit de afurisită, care trăește în munții *Gărgăuțului*, departe, departe, și care n'are altă grijă decât să osândească pe femeile cari *torc* Marți seara, în spre Miercuri. Atâta tot!

A fost o fată săracă, sărăcuță, căreia îi murise mă-sa. Fata, purtând singură grija casii, rămăsese cu cânepa nelucrată, și de aceea, căută să și-o toarcă atunci când putea, ne mai ținând socoteală de toate sărbătorile femeiești.

Sărbătorile, toate câte sunt, i-au îngăduit cu toatele, fără una numai nu, și aceea a fost Marți-seara, care n'a vrut s'o lase'n pace.

Iaca așa, într'o Marți spre Miercuri, văzând pe fată cu furca'n brâu, plecă valvârtej spre satul ei, și într'n casă.

— Buna seara, fată mare!

Fata face niște ochi cât roata carului, și se minunează mult. Iar baba, fără ca să-i mai aștepte răspunsul, începe:

— Iaca, veniiu și eu, draga mamei, de pe cealaltă lume, ca să-ți ajut la tors: adă-mi și mie furca mea din pod! Ce? Nu mă mai cunoști! Hei, bată-te să te bată! Eu-s mama ta!

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 276 7.

Fata îi aduce furca și Marți-seara începe să toarcă. Dar cum torcea? Pe *mică*, pe ceas, dădea caierul gata, că fata nici nu dovedea să-i întocmească furca. Apoi, când isprăvi de tors, zise baba:

— Acum, degrabă pune cazanul cel mare pe foc, să fierbem tortul, că știe baba toate câte trebuesc în casa fetii!

— Apoi, mamă, ceainul s'a spart și nu-l mai am!

— Du-te degrabă în sat și adă altul!

Și fata a plecat într'o fugă, iar Marți-seara a rămas să se bucure în sufletul ei, că peste puțin apa ară să fie clocotită și așa, are să aibă cu ce opări pe fata care îndrăznește să lucreze în spre Miercuri.

Fata, cum ajunsese la vecine, și spuse ce s'a ntâmplat la casa ei, iar vecinile, repede cu gura:

— Vai de noi și de noi; asta n'am mai auzit-o! Mortul dela groapă să se'ntoarcă! Baba ceea, fată hăi, nu-i mă-ta!

— Ba-i mama, — zice fata, — că num ai mama știe toate câte le avem în casă!

Și repede s'au strâns mai multe vecine la un loc, și s'au chitit, și s'au socotit, și la urma urmii a zis una mai știută și mai pricepută:

— Joacă ursul la vecină și nu-i bine! Acea, nepoată dragă, nu-i mă-ta; aceea-i *Marți-seara* din munții Gărgăuțului, care vrea să-ți puie capul. Du-te fugulița acasă și strigă în gura mare că-i ard lăcașurile. Pe urmă pune-te și răstoarnă toate din casă pe dos, că baba ceea are să vie plină de mânie înapoi, ca să te omoare pentru c'ai amăgit-o!

Pe urmă i-a mai spus ba una, ba alta, și după asta, fata a plecat într'un suflet, strigând:

— Văleu, mamă, văleu! Ard munții Gărgăuțului, ard munții Gărgăuțului!

Marți-seara atât a așteptat! A sărit arsă de pe pat și-a ieșit pe ușă ca o furtună năpraznică, și-a pornit drept spre munții Gărgăuțului. Și fata, în urmă, s'a apucat și-a întors cofele cu gura'n jos, pirostiile'n sus, opaițul l-a răsturnat, icoanele le-a pus la pe-retele de către asfințit, — toate le-a strămutat dela culcușul lor, și n'a rămas nimic nemutat din loc. Pe urmă a încuiat ușa, a pus o roată'n ușă, și de roată a legat o vacă neagră.

Marți-seara, când s'a fost văzut amăgită, s'a făcut ca racul de mânie, și a pornit ca o năpaste înapoi, spre casa fetii. Dar când a ajuns și-a dat de *vaca cea neagră* și de *roată*, și știind că 'nă-untru sunt toate 'ntoarse și clintite, și-a mușcat buzele și și-a luat tălpășița din nou spre munții cei pustii ai Gărgăuțului, unde să-lăsluește de-atunci ca și până atunci (1).

A treia povestire se aude în Ardeal și sună astfel:

„A fost un moș și-o babă. Ei avură *doauă* fete: una a moșului și una a babei. A moșului eră mai frumoasă ca a babei, și de aceea ii veniau pețitori de nu putea închide ușa de ei.

Baba eră cătrănită foc pe fata moșului, și nu știă cum să o poată prăpădi.

Intr'o Marți seara, baba legă fetii moșului un fuior mare în furcă, îi puse într'o măramă de o pogace și o îndrumă la casa moșului, care eră pe coasta dealului, cam depărțitor de sat,—că uitasem să vă spun că moșul a venit ginere în casă,—și-i porunci că până nu va fi fuiorul gata de tors, n'are ce căută a-casă.

Le luă fata moșului și porni, și ca să nu-i fie urit, luă și mâța cu sine.

Ajungând la casa moșului, adică la a ei, și-a strâns niște vreascuri, a făcut focul în vatră, a frământat pogacea, a luat vre-o *doauă*-trei frunze mari de hrean, a învelit pogacea în ele, a pus-o pe vatră, trăgând jarul peste ea, și îi dete pace să se coacă. După ce se coapse, se puse și cina, dând o bucata buna și mâții și apoi se apucă de furcă. Mâța, și ea, se așeza pe genunchii fetii, și se apucă și ea de tors.

Când colo pe la miezul nopții, cineva bate în ușă. Fata fiind fricoasă ca toate fetele, întreabă cam cu jumătate de gură:

— Cine ești?

— Eu sunt *Marți-seara*; am venit să te joc.

Biata fată nu știă ce să se facă de năcăjita. Atunci, *mâța* de pe genunchi, care eră năzdravana, îi zise încet:

— Stăpâna, să nu-i descui ușa, ci spune-i, că până atunci nu-i deschizi ușa, până nu-ți aduce un *viziclu* (2) tot cu fir de aur

(1) Culegere din com. Țej u.

(2) Jacheta.

cusut.

Și fata o ascultă. Marți-seara plecă să-i aducă viziclu. Atunc mâța o învăță că de câte ori va veni, totdeauna să-i ceară ceea ce dorește ea.

— Toc, toc! Deschide-mi ușa, că ți-am adus un viziclu mai frumos de cum ai cerut,—zise Marți-seara.

— Iți deschid, dacă-mi vei aduce și-o rochie de mătăasă învrâstată tot cu fir,—zise fata moșului.

Și tot așa o mână fata moșului după cum o povățuise mâța până se răvărsară zorile. Atunci, văzând Marți-seara că nu și-a dat de om, se duse cu buzele umflate.

Răvărsându-se zorile, fata noastră își luă furca, fusele pline de tort, de gândiai că sunt de a fătă, și hainele frumoase ce i le adusesse Marți-seara, și plecă voioasă acasă.

Cum ajunsese acasă, puse furca după ușă, fusele pe fereastă iar hainele le acăță în cuiu. Văzându-le moșul, nu mai putea de bucurie, pe când baba cu fata ei, să crepe de năcaz, nu alta!

În Marția următoare, baba îi puse de astă dată fetii ei aceleași merinde ce-i puse și fetii moșului și o mână și pe ea, gândind că și ea să dobândească ca a moșului.

Își luă merindea și mâța, și porni să-și încerce norocul. Când ajunsese la casa moșului, se puse de-și strânse surcele, își învăli focul, făcù pogacea și o învăli în frunze de hrean, și învălind-o în jar, se apucă de lucru.

Nu trecù doar ca de când vă povestesc, pogacea erà coaptă. Lăsă furca și se apucă de cinat. Mâța, sârmana, erà lihnită de foame, și mă rog, nici o bucătură nu-i dădù, necum să se sature, ba îi dădù una cu piciorul, de sări cât colo ca o *loptă*. După ce cină, fata babei se puse la tors, și toarce-toarce, până cătră miezul nopții, când de odată întristă. Cinevă bătù la ușă!

• — Cine-i?—zise fata babei.

— Eu sunt Marți-seara; am venit să te *strofloc* și să te joc, să te învăț eu să mai lucrì tu Marți seara.

— Vai, săraca de mine,—zise fata,—da ce să mă știu face?

Marți-seara luă ușa din țîțini, luă fata de mână și începù a mi-o învărti, de gândiai că *Vântoasele* o întorc. Săturându-se Marți-seară de joc, o apucă de păr să o *strofloace*, și atât o stroflocă, până o omorî. Apoi a luat-o, a pus-o în fereastă și s'a cam dus.

Se făcù ziuă și fata babil nu mai vine. Baba, temându-se să nu i se fi întâmplat ceva, o luă iute spre casa moșului. Când se apropiă de casa moșului, o văzù în fereastă, și începù a o strigà, dar fata, de unde să-i vină, când ea erà moartă! Numai dupăce se apropiă mai tare, văzù că fata ei e moartă. Să fi văzut la vâietate și la sbierate, de gândiai că dă în alte celea, așa se tânguià baba, după fata ei.

Știind baba din spusele fetii moșului că mâța e năzdrăvană, începù a ispiți mâța, care se cucuiă în vârful unui pom dinaintea casii. Mâța povestì toată pățania fetii: cum a făcut pogace și cum a mâncat-o toată, și ei nu i-a dat nimic. Apoi îi zise mâța:

— De erà numai atâta, n'aveam grijă; o învățam eu ce să facă, dar la urmă îmi dădù un picior, de gândiam că nu ajung dimineața.

— Ei, afurisită de mătă! Fi-te-ar fi bătut Dumnezeu, că rău ți-ai mai bătut joc de mine! — zise baba oftând și plângând.

Ba lasă, că destul și-a bătut Marți-seara joc pe tine, întocmai cum și-a bătut fata ta de mine. Să ții bine minte că „binele cu bine se răsplătește, iar răul cu rău“ (1).

A patra povestire, care se aude prin Oltenia, are următoarea cuprindere:

„O dată, nu tocmai de mult, într'un sat de pe aici, o muiere, într'o zi de Marți seara, erà singură acasă în bordeiu și torceà, torceà de zor, la fuioare de cânepă.

A tors ea așa, până pe la miezul nopții, când se pomenește că intră în casă peste ea o muiere, care-i zice:

— Torci, ai?

— Păi ce să fac? Torc că să puiu pânză!

— Dacă este așa, dă-mi și mie o furcă cu caier și fus, ca să ajut și eu la tors.

Toarseră ele amândouă, hee... mult, și femeia aia isprăvià caier după caier, așa că după un ceas, două, isprăviră toate caierile de tors. S'au pus pe urmă de au depănat tortul pe rășchitor și l-au făcut jurebii.

— Ei, știi, ce?

— E!

— Fiind că isprăvirăm de tors și de depănat, hai să și coacem tortul, ca să isprăvim treaba odată.

Dar ea aveà alt gând, șireata!

— Păi că n'am căldare!

— N'are nimeni în tot satul ăsta?

— Ba are numai o muiere!

— Du-te d'o iea și vino iute!

Ea pleacă și se duce la moașă-sa, de-i spune toată tărășenia.

Da moașă-sa, muiere bătrână, de, îi zice numai decăt:

— Fă! Păi ție nu-ți dă în gând cine e aia? E *Sf. Miercur* care te bagă'n căldare, cu tort cu tot, să te coacă bine și pe tine. Tot așa am mai pățit și eu odată și de-abià, de-abià, am scăpat cu vieață. Tu du-te acasă și suie-te pe bordeiu și strigă cât ai puteà:

Aoleo! între deal

Și 'ntre Ardeal,

Cum ard casele sfintei Miercuri!

căci pe acolo, prin părțile alea trăia Sf. Miercuri. Ea când o auzi așa, o să se ducă numaidecăt acasă. Tu să intri în bordeiu, să 'ncui bine ușa, să ungi toate vasele cu *usturoiu* și să le întorci cu gura în jos; și dacă o mai veni, tu să nu răspunzi nimic. M'ai înțeles?

Auzind așa, muierea s'a dus acasă și-a făcut întocmai cum o povățuise moașă-sa. S'a suit pe bordeiu și-a strigat cât a putut.

Aoleo, între deal

Și 'ntre Ardeal,

Cum ard casele sfintei Miercuri!

Cum a auzit Sf. Miercuri din bordeiu, iute a ieșit afară și s'a chitit pe fugă acasă. Când acolo, nu erà nimic!

Repede se 'ntoarce iar îndărăt la bordeiu, cu gând rău asupra acelei femei, și bate tare în ușa:

— Deschide ușa, fă!

Din năuntru nu se auzia nici o țipenie; *pa'c'ar* fi fost pustiu. Mai încearcă odată,—degeaba:

lii., mi-o făcuși tu mie,

Da ți-o făceam eu ție!

Și așa a scăpat biata muiere de moarte, căci altfel o păția bună de tot.

Iar de aici în colo, fiindcă i se dusese vestea ca de popă tuns, nici ea și nici altele n'au mai îndrăznit măcar, ca Marți seara să toarcă cânepă și să necinstească pe *Sf. Miercuri*" (1).

În sfârșit, a cincina povestire, care se aude prin jud. Brăila, confundă *Marseara* cu *Jòimarița* și arată că odată a venit la o nevastă sub înfățișarea răposatei sale mame, de bună samă, ca să fie mai bine și mai ușor crezută. După ce a îndemnat-o să curățe căldarea pentru *coptul* sau *opăritul tortului*, nevasta o fugit la nașă-sa, unde i s'a spus cine-i oaspetele înnoțat, scăpând astfel de primejdie (2).

(1) *Ion Creangă*, IV, p. 324 5.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 192 v°.

SFÂNTA VINERI.

Pedepsirea lucrătoarelor de Joi seara. Povestiri cuneisbutirea Sfintei Vineri.

Ca rămășița dintr'un cult străvechiu,—poate, ca o înrăurire a învătăturilor și literaturii creștine cari fac din ziua *Vinerii* o mare zi de post, ziua de îngropare a Mântuitorului,—sau, ca o înrăurire orientală unde este socotită Vineria ca zi de odihnă,—*Vineria* poporului român se bucură de o mare cinste. Credințele cari se leagă de această zi sunt nenumărate, dar în cele ce urmează nu vom pomeni decât pe acele ce stau într'o oarecare legătură cu persoana mitologică a *Sfintei Vineri*.

Bandinus observă la 1642 un pronunțat cult al *Sf. Vineri* în Moldova (1)

Sf. Vineri, după credințele populare românești, este o vădană (2) slabă (3), rea și *napăstoasă* care nu îngăduie gospodiniilor să facă o sumă de lucruri în ziua ei din săptămână, pedep-sindu-le,—când le găsește lucrând, întocmai ca și *Marți-seara*. Și fiindcă o zi, după socotința poporului începe din seara zilei de dinainte, cam de pe când preotul începe slujba vecerniei. *Sf. Vineri* vine pe la casele gospodinelor, Joi-seara, înspre Vineri.

Povestirile unor atari „cercări”, sunt următoarele :

În Bucovina se povestește că o femeie s'a apucat să facă *leșie*, când de odată s'a pomenit cu o babă care s'a așezat cu furca la tors, lângă dânsa. Văzând femeia lucrul acesta, „s'a speriat, și fără să rostească vre-un cuvânt, a ieșit din casă afară, s'a dus la o vecină, și i-a istorisit din fir în păr toate cum s'au întâmplat.

Vecina, cum a auzit, ceeacei-a spus, îi zise :

(1) V. A. Ureche, *Codex Bandinus*, p. 152.

(2) Cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împart. de d-l C. G. Vartolomeiu : *Vineria* e vădană ; nu-i bine de *tors*, nici de *'mpletit*, nici de *lăut*, nici de tăiat *unghiile*. Cine încearcă, o pate.

(3) Fiind zi de post. De aici porecla ce se dă unui slab : „Parcă-i Sf. Vineri”.

— Vai, draga mea, aceea nu e babă, cum spui și crezi dumneata, ci aceea e de bună samă *Sf. Vineri*. A venit să te pedepsească pentru că ai îndrăznit să faci leșie și să fierbi cămeșile în ziua ei. Dar, n'avea frică; fă ce te-oju învăța eu, și vei scăpa de dânsa!

Și-i spuse vecina tot ce avea să facă. Iar la urmă zise:

Și acuma întoarce-te de grabă îndărăt, și cum te vei apropia de casă, începe a striga în gura mare:

Sus pe vârful dealului,
Dealul *Galileului*,
Arde strașnic un foc mare
Cu para pâna la soare,
De se vede 'n lumea largă,
Și se miră lumea 'ntreagă!

Nevasta făcù așa cum a învățat-o vecină sa: se întoarse tot într'o fugă până acasă, și cum a intrat în ogradă, a început a striga, după cum o învățase.

„Baba venită, adică *Sf. Vineri*, cum a auzit cuvintele acestea a și ieșit din casă afară zicând:

— Para aceea arde copiii mei!

Și fără a mai sta mult pe gânduri, a început a alerga, ca să vadă ce-i.

Nevasta, la rândul ei, cum a văzut că s'a depărtat baba, s'a vârfit în casă, și după învățătura vecinii sale, a încuiat ușa cu retezul, a astupat fereștile și apoi a răsturnat toate vasele, câte le avea în casă, cu gura în jos.

N'a apucat însă a fi bine gata, și iată că *Sf. Vineri* se și întoarce îndărăt cu o falcă în cer și cu alta în pământ; și văzând că ușa e încuiată și nu poate intra înăuntru, a început a striga să-i deschidă, că de nu, e vai și amar de capul ei.

Însă nevasta se făcù că n'o aude și nu voi să-i deschidă. Atunci *Sf. Vineri* a început a chema vasele pe nume, ca acestea să-i deschidă. Dar vasele, întoarse fiind cu gura în jos, încă nu-i deschiseră, până ce în urmă *opaițul*, care nu era cu gura în jos, a sărit de pe prichiciu, unde sta, și a voit să-i deschidă, însa ajungând lângă prag, căzù jos și se sparse. Și așa, nici el nu-i putù deschide..

Nemijlocit după ce s'a spart opaițul, nevasta a zărit o mulțime de *cruci* în pragul ușii și un glas nevăzut se auzi vorbind:

— Cuminte a fost cel ce te-a învățat să faci așa după cum ai făcut, că de nu făceai astfel, rău ai mai fi pățit!

Și după aceasta nu se mai văzù, nici nu se mai auzi nimic! (1).

A doua povestire se aude prin jud. Botoșani:

„Vineria să nu coși, să nu torci”.

O femeie torceà spre Vineri, și a venit la ea altă femeie, care, uitându-se la tort, i-a zis:

— Țră! cât de frumos torci și ce harnică ești! Ian dă-mi și mie să-ți ajut! N'ai caiere?

Femeia a adus un oboroc de caiere și *Sf. Vineri* s'a apucat de tors, și-a tors, că nici n'a băgat de samă când a gătit tortul.

— Știi ce? zice ea; dă ceaulul să pun la foc și ți le voi u zoll, să fie încaltea gata!

— Dacă nu am ceaul, zise femeia, da are vecina mea!

— Mergi și-o strigă:

— Cumătră, cumătră!; împrumută-mi ceaulul, că mi-a picat o femeie așa de harnică! Mi-a tors toată cânepa, a rășchiat-o și am u vrea să-mi zolească torturile!

D'apoi aceea-i femeie? — zice cumătra-sa. Am u în puterea nopții vrea să-ți zolească? Aceea e *Sf. Vineri*; îți spuneam eu să-i ții ziua! Mergi fuga și o amăgește ca să iasa din casă. Strigă așa de afară: „vai de mine, ian uită-te cum arde casa *bojei*, pe dealul *Galariului*”, și ea are să fuga, că așa o chiamă pe dânsa! Da tu, pe loc să întorci toate din casă cu gura în jos.

În vremea ceea, *Sf. Vineri* a făcut focul, a luat copilul și l-a pus în zolniță, și aveà de gând să toarne uncrop peste el. Femeia, venind repede, a strigat dela poartă cum a învățat-o. *Sf. Vineri* s'a speriat și a fugit iar femeia a închis ușa și a întors totul cu gura în jos.

Vine *Sf. Vineri* înapoi:

— Ai, fată de lele ce ești, că bine m'ai înșelat! Deschide-mi ușa, cofă!

Nu pot că-s cu gura în jos!

— Deschide-mi ușa, oală!

Iară așa i-a răspuns.

Și tot așa le-a pomenit pe toate.

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 295 6. Varianta: St. Ștefureac, *Scriseri*, Suceava 1896, p. 212 -5.

Deschide-mi tu, opaițule, ușa !

Opaițul a sărit să-i deschidă, dar s'a stricat.

Dară femeia tot n'a putut scăpa de dânsa, că tot o întrebă :

Ce vrei să mânânci ? Carne de om viu, sau de om mort ?

Femeia a spus că de om mort.

Atunci ea s'a dus și i-a adus pe *unul, nu de mult îngropat*, cu raclă cu tot, și l-a trântit pe vatră. Când au cântat cocoșii, ea s'a făcut nevăzută.

A doua zi, femeia a trecut pe lângă vatră și nici nu s'a uitat, ca să nu se spărie. A mers la vornicul de au venit [oamenii] și au luat mortul, iară ea a fost multă vreme bôlnavă de spaimă" (1).

A treia povestire se aude prin jud. Suceava și are următorul cuprins :

„Eră Vineri, când femeia unui gospodar... s'a apucat să spele cămeșile. C'o zi mai înainte, bărbatul femeii pornise la cărăușie, ca să câștige ceva parale, iar femeia, folosindu-se de lipsa bărbatului care veșnic o cihăia să se lese de spălat cămeșile în ziua de Sf. Vineri, s'a apucat disdimin-ață să moaie tot ce avea negru

Zoli până către seară toate cămeșile ce avea, în două leșii, și după ce le așează în ciubăr, s'a apucat de turnat pe ele.

Eră vară când s'au întâmplat cele ce vă povestesc ; cămeși adunase multe biata femeie și fiind numai singură la un vrav de cămeși cât o căpiță, seara o apucase. Copii aveau gospodarii numai unul, care, după ce se ștregărise toată ziua, căzuse seara ca un trunchiu, de somn.

Un foc mare înaintea unei case mândre ardeà ; mai depărțitor, pe un scaun mare, stătea ciubărul care mărturisià drept de munca ce adusese biata gospodină. Departe, pe un scăunaș cu trei picioare, roșie la față și asudată, ședeà femeia cu un băț mare în mâni, cu care dregeà focul și așteptà să fiarbă ceaulul, ca să-l toarne pe cămeși.

Nu turnase nici două ceaune și numai ce vede înaintea ei o babă, așa de hădă și de pocită, de-ți venià să fugi în toată lumea, să n'o vezi.

Fără să zică nimica, baba se așează pe prispa casii și se uită la nevastă cum turnă în ciubăr. Cum sfârși de turnat, baba se apropie de dânsa și-i zise :

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 275 6.

— Ești tânără, draga mătușii; toată ziua te-ai chinuit azi; du-te și te culcă oleacă și te odihnește, că în locul tău oiu turnă eu pe cămeși!

Fără să se opui, femeia intră în casă, închide ușa după ea, și în loc să se culce,—căci nu știu cum, o frică o cuprinsese dela venirea babei, o tulă pe ușa din fundul tindei la cumătră-sa, prin popușoi, și-i povestii despre baba ce venise la casa ei.

— Vai, draga mamei, căci și cumătră-sa eră o *cloșcovenie* de hârcă poate tot așa de tânără ca și cea pe care o lăsase acasă,—aceea are să fie *Sf. Vineri*, care a venit să te prăpădească, căci ai lucrat azi; am pătit și eu odată o nevoie dela ea, de care cu multă umilință am scăpat.

După ce-i povestii asta, de-i mai mări frica, dăscăli pe femeie ce-i de făcut. Femeia fuge repede acasă, intră pe ușa pe care ieșise, deschide ușa casii de din față și strigă odată cât putu:

— Vai, cum ard munții unde șade *Sf. Vineri*, că le-au dat foc smeii paraleii!

Ca prin minune, baba nu se mai văzu. Atunci femeia dădu drumul leșiei din ciubăr, stânse focul și intră în casă, aprinde opaițul și s'apucă de 'ntors toate lucrurile din casă de-a 'ndoasele. În graba cu care lucră, uită să schimbe locul opaițului.

După ce'ncluiă ușa, după ce rosti o rugăciune plină de milă la icoane, făcând și nouă mătăanii, se culcă lângă băiet, pe care-l așezase cu capul la locul picioarelor. Somnul n'o prindea de loc.

Intr'un târziu aude pe cinevă bătând la ușă, dar nu se coboară să-i deschidă. Atunci hârca de babă, se duce la fereastă și cheamă pe rând toate lucrurile din casă, ca să-i descuie, dar fiecare-i răspunde:

— Nu pot, că sunt întors!

Baba se rugă *opaițului* să-i descuie; opaițul țup! de pe prichiciu jos, aleargă la ușă s'o descuie. Când baba eră pe pragu ușii, un cocoș cântă de miezul nopții. Atunci baba zise femeii:

— De ai făcut ce ai făcut din capul tău, bun cap ai avut, iar de te-a'nvățat cinevă, bine ți-a priit. Află, muiere *ahotnică* de lucru și necinstitoare de zile sfinte, că eu sunt *Sf. Vineri* ce venisem să te fierb în ciubărul cu cămeși, pentru că de multă vreme îmi feștelești ziua cu *leșie* și *zoi*. Ai scăpat acum, dar n'ai să-mi scapi altă dată!

Și când cocoșul cântă a treia oară, baba părăsi casa.

Toată noaptea femeia nu putu dormi; povesti patarania ei la tot satul și bărbatului, care o dojeni în tot soiul, de numai cu pumnul nu-i dete, și-i hotărî să n'o mai afle că lucră Vineria, că al ei va fi Dracul.

Și de atunci, rară femeie vezi că îndrăznește să pângărească ziua Sf. Vineri (1).

Trecând peste *Muntenia*, unde este peste puțință ca această povestire să nu se cunoască (2), pomenim cea din urmă variantă care se aude prin Oltenia:

„Nu e bine să lucrezi nimic Joi seara spre Vineri. Să nu întârziezi la lucru, ca a fost o femeie și a tors Joi seara la cânepă. S'a pomenit cu *Sf. Vineri*,—o femeie bătrână-bătrână ce umblă în cârjă, că a bătut la ușă. Ea s'a dus și-a deschis ușa, căci n'a știut cine e.

Dacă a intrat Sf. Vineri peste ea, a cerut o căldare mare s'o puie țe foc, să fiarbă apă, să coacă tortul.

Mai stăi aici,—zise femeia care n'avea căldare, să mă duc coala la o megieșă să ieau o căldare.

Și femeia s'a dus la nași-sa. Aceea n'a vrut să-i dea, dar i-a spus că baba dela casa ei este Sf. Vineri, care umblă s'o opărească.

Femeia cu nași-sa, ce s'au gândit! Au ieșit afară și au zis:

— U! Ard *cășile* Sfintei Vineri cu văpăi!

Sf. Vineri a ieșite afară și a dat fuga la căși. Femeia a cărat băligar la ușa din afară, a intrat în casă și a închis ușa dela ogeac. A întors apoi toate vasele cu gura la vale, și numai pe polița a rămas un ciob neîntors cu gura în jos.

(1) M. Lupescu în *Șezetoeana*, I, p. 59-61.

(2) Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, ed. N. Iorga, 1914, p. 49: „...non debbo tralasciare un'altra uzanza (al creder mio superstizioasa), dalla quale non sono esenti anco le donne cattoliche nostre nate nella Valachia: cioè che in giorno di Venerdì chiamasi da' Valachi il giorno del Venerdì *Sfinta Vinere*, che verrebbe a significare in lingua nostră *Santa Venerdì*), si astengono da ogni lavoro, che si fa con l'ago in vece di che attendono a qualsisia altro lavoro, e, dimandandone la cagione a una nostra cattolica, mi rispose esser peccato adoperar l'ago in un giorno in cui il Nostro Signore avea sofferto per noi tante punture“.

Vine Sf. Vineri și strigă la ușă :

— Găleată, deschide ușa!

— Nu pot, că sunt cu gura în jos! a zis ea.

A strigat apoi Sf. Vineri la toate vasele, dar toate au spus că sunt cu gura la vale. Ciobul a răspuns :

— Acuș! acuș!

Și când a sărit după poliță, s'a făcut praf! Vede Sf. Vineri că nu mai vine, strigă iar ciobul și ciobul de colo îi răspunde :

— Mă spărseiu, mă spărseiu!

Și s'a dus Sf. Vineri acasă (1).

Din numărul de povești în cari nu lipsește Sf. Vineri, pomenim numai una singură: cea care arată chipul cum dânsa a prefăcut în nevăstuică pe-o femeie leneșă. Legenda se aude prin jud. Muscel în următoarea cuprindere:

„În vremea de demult eră o nevastă tânără și frumoasă, fată de popă, naltă și mlădioasă, iar de subțire, îi cuprindeai mijlocu'n palme. Dar vezi dumneta, aveă și ea două *madèle* (2): eră leneșă de-i păsă pamântului, și rea de se făceă foc și otravă pentru nimica toată. Și să nu te fi carat păcatul sa-i zici atunci vreo vorbă, că se făceă moarte de om. Incai bărbatu-său, vai de pieea lui, ce-i pațiă sufletul! De surda munciă, că, din pricina leneșii, nu legă două'n teiu: cămașa, *hartapăle* pe el; țării cu douăzeci de petece și patruzeci de găuri, iar minteanul, *șofile*!

De surda încercase el s'o mai dea pe brazdă cu vorba, cu spusul la alții, cu resteul, că dacă vazū că-i mai rea decât o viespe, începū să-i iea și el frica. Dar tot trăg^oă nădejde că s'o mai îndreptă și d'aia, cu gândul că s'o puteă odată îmbracă și el mai de Doamne-ajută, puneă în fiecare primăvară câte un petec de cânepă. Dar fără folos o puneă. Că o culegeă omul cu mânușițile lui, o topiă tot el, dar d'aci încolo nu puteă sta tot de cânepă, nu se pricepeă în ale muerești și mai aveă și el treburi. Apoi socotiă că s'o luă de lucru nevastă-sa. Degeabă, că pe cânepă o apucă de multe ori zăpada în grădină și nemelițată, de-și făceau câinii culcuș în ea. Alte ori o și meliță tot omul, dar o arunca în pod unde slujia cuib soarecilor. Ședeau în pod fuioa-

(1) *Vieța literară* I, no. 4. — Aceeaș și în Șt. St. Tuțescu, *O parte din Sfinții poporului*, p. 61-2 și, cu greșeli, *Taina ăluia*, p. 31.

(2) *Cusururi*.

rele și niște caiere rămase dela răposăți, și leneșa, învățată ca tot bărbatu-său să-i facă d'a gata ce i-o trebui, tot zicea furcii:

Toarce, furcă, caietul,
Toarce-te-ar, pârdaľnicul!

Da furca n'auziã. Incotro te uitai, prin pod, prin tindã, prin pat, pe sub pat, tot maldãre de fuioare, *știmi* și *sgrebeni* :

Pãn' și'n fundul pimniții
Gasiu tîrna cu cãlții;
Niște cãlți afurisiți,
De cinci ani nedãraciți !

Așã își laudã bietul creștin scula de nevastă!

Fugi! femeia de furcă și de caier mai rău ca de Dracul.

Când vãzũ omul cã nu mai e nãdejde de îndreptare, 'cã slãbise de atãta amar și rămãsesese ca o umbrã, se hotãri sã facã ce-o face și sã se cotoroseascã de leneșã.

Își luã trãistioara cu merinde la spinare și plecã în lume. Când osteni de mers, dete, în mijlocul unui codru neumblat, peste o femeie bãtrãnã, bãtrãnã, cu pãrul alb ca felia cașului și cu fața sbãrcitã ca o prunã opãritã.

Biata bãtrãnã, când l-a vãzut așã de slab și de trențãros, a cuprins-o jalea.

— Ce vânt te-aduce pe-aici, creștine?

Ți-oiu spune, bãtrãnico, cã dup'aia umblu, da întãiu spune-mi cine ești dumneata?

— Eu sunt *Sfãnta Vineri* !

— Maicã Sfãntã Vineri, scapã-mã de focul ce e pe mine!— zice omul. Și-i spune de-a fir a pãr traiul ce-l duceã cu leneșa și scorpia.

Odatã se fãcũ foc Sfãnta Vineri, fãcu niște semne cu mâinele, și-i zise:

— Ascultã omule! Te-am scãpat! Când te-i duce acasã, n'ai sã mai gãsãști nevastã, ci o dihanie în patru picioare, *șueatã* (1) și frumoasã. Așã dihanie a rãmas din *nevastã*-ta, și d'aci încolo, îi zice lumea *nevãstuicã*. Am fãcut-o așã pentru faptele ei cu lumea și cu tine, dar rãutãții celei mari ce-o are în suflet, nici eu n'am ce-i face. D'aia și nevãstuica o sã fie tot rea și înveninatã,

(1) Subțire,

iar vita mușcată de ea, moare, de nu te-i folosi de un singur leac: să dai vitei să bea apă trecută printr'un burduf ce-a fost făcut tot din piele de nevăstuică!

— Bine, maică Sfântă Vineri, dacă e tot rea și înveninată, ce-o să mă fac eu, săracul! Când oiu intră la ea n'o să sară să mă muște?

— Fă cum te-oiu învăța eu, și scapi.

— Cum?

— Nu intră în casă, să nu te vază până nu te-i sui în pod. D'acolo să ieai un caier, să înfigi fusu'n el și să-l legi la o furcă de tors și tot așa să intri în casă, că de te-o vedeă cu furca, are să facă băști! pe ușă și n'ai s'o mai vezi prin casă cât lumea; că nevăstuica și acum, și cât o fi neam de neamul ei pe pământ, are să se sperie mai rău ca de orice și are să fugă de furcă și de caier. Tot așa să faci și când îi simți vreo nevăstuică pe lângă casă: să înfigi furca cu caierul aproape de culcușul ei, că se duce, și îndărăt nu mai vine.

Și a făcut omul cum l-a învățat Sf. Vineri și a scăpat de beleă. Și ci-că d'atunci, din femeea rea și leneșă se trage *nevăstuica*, iar sfaturile date de Sf. Vineri sunt folosite și azi ca să scapi de nevăstuică (1).

(1) C. Rădulescu- Codin și D. Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 111-3.

INĂTOAREA

*Pedepsirea lucrătoarelor cari nu serbează ziua Ignatului (20 Decembrie).

Din jud. Muscel avem următoarea povestire și credință :

„*Inătoarea*,—nume care se dă *Ignatul ui*,—e o femeie lacomă și urită, care mânâncă lumea. Ci-că o creștină, în loc să țină ziua asta,—20 Decembrie,—s'a apucat să toarcă. *Inătoarea*, fiind că erau ușile încuiate, s'a lăsat pe coș și a intrat la femeie'n casă, zicându-i :

— Hai, surată, să-ți ajut și eu !

Femeia a crezut-o. Au tors amândouă, până au isprăvit. Pe la miezul nopții, *Inătoarea* zice surate-sii :

— Fuga de caută un hârdău, ca până la ziuă să și coacem tortul.

Femeia se duse să caute prin vecini, spunând cu cine a isprăvit tortul.

— Fugi, fă, că aia e *Inătoarea* și vrea să te opărească pe tine în hârdău și să te mânânce !

Ea nu se încredințează până nu-i spuseră toate vecinele în acelaș chip.

— Păi dar,—zise femeia,—cum să scap ?

— Pune scara la spatele casii, suie-te sus pe coș și cântă cocoșește de trei ori, pe coș: „Cucurigu gagu !”, că ea, cum o auzi cocoșul, o șterge la sănătoasa. Pe urmă intră în casă și stinge focul, să nu mai vază lumină, că dacă o vedeă, vine iar la tine !

A făcut femeia cum au învățat-o vecinele și a scăpat de *Inătoarea!*” (1).

Cu toată legătura acestei ființe de ziua *Ignatului*, trebuie să vedem în *Inătoarea* o față a celorlalte ființe: *Marți-seara* și *Sfânta Vineri*.

(1) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 93—5.

DESPĂRȚIREA III.

PĂMÂNTUL ȘI VĂZDUHUL.

STRIGOII.

Denumiri. Nașterea Strigoiiului. Semnele după cari se cunoaște Strigoiiul viu și mijloacele de a-l descoperi. Privigherea morților bănuși a se preface în Strigoii. Intruparea Strigoiiilor îndată după moarte. „Ingrijirea“ sau „dregerea“ aceluiași morți, înmormântarea și alte griji de mai pe urmă. Isprăvile Strigoiiilor vii. Vremea de noapte pentru ieșirea Strigoiiilor din mormânt. Zilele potrivite pentru aceleași ieșiri și sorocul lor. Ieșirea din mormânt. Prefacerea suletului de Strigoiiu viu în Tricoliciu și reîntruparea lui. Tricolicii și isprăvile lor. Strigoii deopotrivă de puternicii ca Dumnezeu. Bătăliile Strigoiiilor. Povestiri despre aceste bătălii. Venirea pașnică a Strigoiiilor pe la ai lor. Povestiri. Apărarea casii împotriva Strigoiiilor. Hoțul, Strigoiiul și strănutarea. Primejdii mari: suptul sângelui, poceala și altele. Leacuri împotriva acestor boli și povestiri deosebite despre ispravă Strigoiaicelor: seceta, piatra, luarea manei câmpurilor, a frumuseții și a manii vacelor. Prinderea Strigoiaicelor și vrăji pentru adusul manii înapoi. Seceta. Grindina. Vârcolacii și întunecimile de soare și lună. Paza în deobște împotriva Strigoiiilor. Povestiri. Aflarea mormântului cu Strigoiiu. Desgroparea și dregerea Strigoiiului. Mărturii istorice. Strigoii la alte popoare.

Strigoiiul, Strâgoiiul (fem. *Strigoaia* sau *Strigoaica*) (1), *Șișcoiiul* (2), *Moroiiul, Muroiiul* (fem. *Moroaica, Muroaica*) (3), *Vârcolacul* (4),

(1) *Șezătoarea*, VIII, p. 16.

(2) Marian, *Înmormântarea*, p. 418.

(3) Candrea, Densușeanu, Speranța, *Graiul nostru*, I, p. 26; jud. Mehedinți.

(4) G. Cerușeanu, *op. cit.*, p. 131. A. Pan, *Opere complete*, I, București 1914, p. 310-11:

...Bărbațelul meu iubit!
De aseara ai murit,
Of! și nu pociu sa te uit,
Și la altul sa ma uit!

El acum, ca mortul, ca sa nu-l îngroape,
Aștepta când fuse, de un gard aproape,
Și-aci la'ndemâna un par bun cum vede,

sau *Cel-rău* (1), se numește de Megleno-Români *Vampir* (2), având pluralul masc. neart. *Strigoni* (3) iar fem. *Strigoane* (4), *Străgi* (5), *Strige* (6) sau *Moroane* (7).

Din cosciug la dânsul, mâinele repede,
 Și din loc smulgându-l la nevastă sare,
 Însăimântă'n dată, pe mic și pe mare,
 Toți petrecătorii se însăimântează,
 Și ca prinși de friguri, se înfioțează,
 O pornesc la fugă, ca o vijelie,
 Care spre pădure, care spre câmpie.
 Unii iar d'alături, sar într'o ogradă,
 Alții se împiedic', jos se fac grămadă,
 Nu știu ce să zică, strig : „Aoleo Dracul !
 Aoleo, ne'nghite de vii *Vârcolacul* !“
 Iar nevasta-i dete fuga drept acasă
 Ca o potârniche cu pășirea deasă.
 Mortul iar în urmă-i în mână cu parul,
 O mână în fugă ca vița vâcarul.
 Ea fugea de frică și țipă cu plânsul
 El râdea gonind-o înecat într'însul.
 Dar cu astă faptă, bietul răposatul,
 Ardică cu spaimă asupra-i tot satul ;
Vârcolac crezându-l, pe loc alergară,
 Cu prăjini, cu lemne, toți se înarmară,
 Și sărind asupra-i în grab', cu iuțime,
 Dând, îl omorîră cu mare cruzime.
 Și așa, Păcală, cu multele-i glume,
 Și-a pierdut vieța și s'a dus din lume,
 Deci acum cu mortul mergând să-l îngroape,
 Când eră să treacă iar de pod aproape,
 Începù nevasta-i a strigă'n glas mare :
 Duceți-l, de garduri, mai în depărtare,
 C'apoi iar cu mâna de vr'un par se'ncurcă,
 Ș'o să aveți iarăș cu dânsul de furcă !.

(1) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 130.

(2) P. Papahagi, *Megleno-Români*, I, p. 94.

(3) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

(4) *Ibidem*, III, p. 95, 97.

(5) Culegere de d-l P. Cârstean, com. Vicovul de sus, Bucovina : *Străgi*, Strigoii. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 130.

(6) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 97.

(7) Viciu, *Glosar*, p. 61 : *Moroane*, Ștrigoii, Moroi.

Populațiunea românească din Bucovina, în atingere cu Rutenii, îl numesc, ca și aceștia, *Vidmă*, pl. *Vidme* (1).

Denumirea de *Moroiu* se întâlnește mai ales în Ardeal și în părțile apusene ale Munteniei, precum și în Oltenia. Imprumutându-se cuvântul și în celelalte părți, n'a putut fi pus alături în totul cu numele de *Strigoiu*, ci s'a căutat să i se dea o deosebire în înțeles, cât de mică măcar, și aceasta, firește în mod silit și nestatornic. Astfel se face că „unii zic că *pocitura rea* n'o dă *Strigoitul*, ci *Moroiul*”, — precum se spune prin Bucovina; alții zic că „*Strigoitul* se preface în *ogar*, în *lup*, iar *Moroiul* în *muscă* (2). — Amândouă aceste credinți, sunt numai niște însemnări nestatornice, cari nu vor putea niciodată să despartă cele două denumiri de căpetenie ale aceluși Duh rău, întrupat în om viu, „în carne și oase”, sau numai întrupat, adică în *Strigoitul viu* și *Strigoitul* sculat din mormânt.

Sunt și *jumătăți de Strigoii*, — mai ales de *Strigoaice*, niște uce-nice ale Strigoaicelor adevărate, cari fac pe *ursită* și omoară oamenii (3). Și această însemnare ni se pare singuratecă, căci dacă o credem, trebuie să credem că sunt oameni cu însușiri mai diavolești decât ale Diavolilor, dacă e a da un astfel de crezământ zicalii: «cutare e un *Drac și jumătate*». Tot așa, vom da înțelesul ce se cade și acestei însemnări românățene: «*Moroi și Moroaice* se numesc și Țiganii sau Țigancele cari deoache copiii” (4). Aici e altceva: Țiganii au de obicei *ochii negri*; ochii negri sunt socotiți de poporul român ca cei ce deoache mai adeseori, și cum Strigoii, printre alte neajunsuri, au încă și darul a deochia, Țiganii au fost porecliți de cineva, și întâmplător, cu numele de *Moroi*: oameni cari deoache ca Moroi.

Din cine se naște sau se face *Strigoitul*?

Strigoitul se naște ca orișice copil; el însă se cunoaște căci are

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(2) *Șezătoarea*, XIII, p. 155.

(3) Cred. Rom. din Bucovina.

(4) Dr D. Ionescu și Al. Daniil, *Culegere de descânțece din jud. Romanși*, II, p. 193. Pentru apropiere cu credințele tutovene, se dă acest început de descântec de *deochiu* (*Șezătoarea*, XIV, p. 102):

Tu Moroiule,
Tu Moroaico,

pe cap o *chitie, tichie* (1), *căiță, perdeă*, sau pe corp o *cămașa* (2) sau *căciulă* (3) de piele. Un astfel de copil este născut de o femeie care, fiind însărcinată, bea apă necurată, amestecată cu *bale diavolești* (4), sau când o astfel de femeie iesă noaptea afară cu capul gol. Atunci, *Satana* vine și-i pune pe cap o *chitie roșie*, cum și-o are pe a sa, iar la soroc, face ca să nască copilul cu chitia de Strigoiu (5).

Pentru ca să se preîntâmpine o astfel de nenorocire, este bine ca această chitie să se ia îndată de pe capul copilului, căci altfel se zice că copilul o trage și o înhite și cu chipul acesta se face Strigoiu (6).

O astfel de chitie se crede că-i bună de păstrat pentru a lecuî pe cei bolnavi de *deochiu*; mamele deci, o strâng, o usucă, și când au copii deochiați, rup câte o bucățică dintr'însa, o scupă și îi freacă la buric, ca să le treacă (7).

Prin jud. Teleorman, copilului care se naște Strigoiu, — cu capul și fața îmbrobodită cu o peliță, — i se rupe îndată acea peliță, ca să n'o înhită și să rămâie *Strigoiu învrăjbit*, care *dăoache* rău, și după moarte își mânâncă neamurile. În urmă, moașa are grijă să ieasă cu dânsul afară, după ce l-a scăldat și l-a înfășat bine, să se suie pe *casă*, — dacă e bordeiu în pământ, sau să treacă la spatele casei și să strige, având pruncul în brațe:

Tu Strigoiu le,
Tu Strigoaico,
Tu leule,
Tu leoaico,
Tu deochetorule,
Tu *deoaco*,
Acolo să vă duceți,
Acolo să dormiți...

(1) *Șezatoarea*, XIII, p. 158.

(2) T. Burada, *Innormântarea*, p. 53-4. Cred. Rom. din Oltenia, împart. de al-1 N. I. Dumitașcu: „Pororul dela țară crede ca omul născut cu *chitie* și cu *cămașă* sau numai cu chitie, după moarte, la 6 săptămâni, are să se faca Moiroiu. G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 130.

(3) Cred. Rom. din Ardeal.

(4) *Șezatoarea*, XIII, p. 159.

(5) *Ibidem*, p. 157.

(6) *Ibidem*, XIII, p. 158.

(7) *Ibidem*, IV, p. 31.

— Auziți, lume, că s'a născut un *lup* pe pământ! Nu e lup să mânânce lumea, și e lup să muncească și să aibă triste de ea !

În chipul acesta se strică puterea Strigoifului, iar răul se întoarce spre folosul casii, de oarece puterea Strigoifului strigat se mărește, aducând spor la toate (1).

Strigoii se mai fac și din copiii născuți din rude,—frați și veri primari, cari, spre a fi ascunși de gura lumii,—mor uciși și deci nebotezați (2) și neudați cu aghiasmă patru ani (3), precum și din cei lepădați, pierduți,—adică născuți morți înainte de vreme, cari se îngroapă în țintirim, mai de-oparte (4), cum de altfel socotesc și *Rutenii* (5).

Strigoii se fac și din copiii de *Strigoi*, pe cari aceștia îi lasă lângă lăuzele nepăzite, după ce ieau copiii femeilor (6).

Se fac din copiii pe cari *moașele*, la naștere, îi menesc să se facă Strigoi (7).

Se fac din copiii născuți prin tufe (8).

Se fac din copiii întorși dela țâță, adică din acei cari, fiind odată înțărcați, au fost puși din nou la piept ca să sugă (9).

Se fac din copilul care sugă țâță pe furiș dela maică-sa, la o săptămână după înțarcare (10).

Se fac din cei pe cari îi mușcă *fânțarul* în noaptea de *Sf. Gheorghe*.

Strigoiu este al șaptelea băiat din cei șapte băiați născuți la șir ai unei perechi ; tot astfel Strigoaică se face și a șaptea fată din

(1) *Ion Creangă*, VI, p. 53.

(2) Candrea, Densușeanu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 297.

(3) *Ion Creangă*, IV, p. 149: Copilul îngropat nebotezat dacă nu-l uzi 7 ani cu aghiazmă, se face Moroiu și vine la casa unde s'a născut, ori la mă-sa, și o *moroește* toată noaptea.

(4) Marian, *Nașterea*, p. 75.

(5) D. Dan, *Rutenii din Bucovina* p. 17. „Sufletele copiilor născuți morți sau muriți fără de botez, se cred pierdute și acei copii devin Moroi cari umblă noaptea prin sate și sug sângele copiilor și fetelor tinere, cari, apoi, mor”.

(6) Candrea, Densușeanu, Speranță, *op. cit.*, I, p. 314.

(7) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 95-7.

(8) *Șezătoarea*, VIII, p. 20.

(9) *Ibidem*, XIII, p. 160.

(10) Gorovei, *Credinți*, p. 309.

șirul de șapte fete (1), cum cred și *Rutenii* (2); alte ori se face Strigoiu sau Strigoaică unul din cei șapte frați sau una din cele șapte surori (3).

Se fac cei ce jură strâmb (4).

Din sufletele rele și vrăjmașe (5), fie vite, fie oameni (6).

Din babele cari au de-aface cu Diavolul (7).

Din oamenii morți în împrejurările pe cari le vom vedea.

Cari sunt semnele după cari se cunosc *Strigoii vii*? (8) — acei bărbați, și femeii mai ales, din preajma noastră, cu cari sălășluim laolaltă într'o grozavă primejdie, cari numai cu greu se pot afla? Căci, cum să știi că vecinul de alături sau vecina din partea cealaltă, cari se culcă noaptea în casa sa, își lasă peste noapte trupul pe pat, neînsuflețit, și iesă afară, ca să se înhăiteze cu alte Duhuri rele, spre a săvârși cele mai grozave blăstămății! (9). Sunt câteva semne, după cari se cunosc Strigoii, însă și acestea sunt grele de aflat.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 860. Marian, *Nașterea*, p. 75. Gorovei, *Credinți*, p. 309.

(2) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 17.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 309.

(4) Cred. Rom. din com. Bâzgărei, jud. Romanai, împărt. de d-l Al. Saint-Georges.

(5) *Șezătoarea*, VIII, p. 18.

(6) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 334.

(7) *Șezătoarea*, VIII p. 18, — Cred. Rom. din Oltenia împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu-Moroi se fac și „acei cari au fost răi și au avut fapte rele în vieață și mai ales femeile cari umblă cu Necuratul, cu *descântecetele*“.

(8) O singură mărturie îndoielnică ne spune că Strigoii, având cap de om și *coadă*, au și *picioare de cal*.

(9) *Revue des traditions populaires*, XV, p. 625 și urm. Credințele despre parăsirea trupului omenesc de către *suflet*, se cunosc de mult. Din veacul IX se povestește că regelui Gunthram al Merovingienilor i-a ieșit odată sufletul sub chipul unui animaluș. Credința o întâlnim în Germania, Franța, și Elveția. Se crede prin Serbia și prin Bulgaria, unde mai ales sufletele vrăjitorilor și vrăjitoarelor părăsesc trupurile, că dacă se strămută trupul celui ce doarme căta vreme sufletul îi este ieșit sub o înfățișare de animal, acea vietate nu-și mai gasește locașul ei la întoarcere, și omul moare. În Transilvania s'a văzut un muscoiu care voiă să intre în gura unei femei, ce dormia. Fiind închisă într'un sac, femeia a rămas adormită și nu s'a trezit decât după ce musca a putut scăpa din sac. Mai departe, despre sufletele de pe lumea cealaltă, sub înfățișare de animal, cari nu-s tot una cu Strigoii. Cf. aici, p. 144-5.

Românii cred că *fluturii* sunt suflete de copii mici; pe-afocuri acelaș lucru se zice și despre unele păsărele.

Strigoiiul este chel în creștetul capului, — de unde însă nu se poate scoate socotința ca toți cei chei sunt Strigoii.

Cât sunt copiii mici, Strigoii *deoache*, de unde iesă legătură cu însemnarea de mai sus, că Țiganiii ce deoache se numeccc *Strigoii* (1).

Strigoii nu mânâncă *usturoiu* și *ceapă* (2).

Numai copiii gemeni până la vrâsta de 7 ani, — adică atunci când, deși văd, nu pot împărtăși și altora știința lor, — cunosc Strigoii.

Strigoii se feresc de *tămâie* (3).

În spre *Sf. Andreiu* dorm afară (4).

Au coadă, adică șira spinării le este prelungită în formă de coadă (5), acoperită cu păr, care pe-alocuri se chiamă *costroș* (6). La unii Strigoii, această coadă este mică; ea însă se întinde la căldură. Coada le este Strigoilor de putere, căci ea îi poartă și tot ea îi învie (7).

Mai ușor este să se știe dacă într'un sat sunt Strigoii; aceasta se cunoaște după *seceta* care bântuește, — căci Strigoaicele împiedcă ploile, de după *ploile cu piatră*, cu cari *Dumnezeu* le bate tocmai pentru că aceste Duhuri necurate nu-l lasă să ploaie ploaie curată (8), — și după *ploile cu soare*, când se crede că una din Strigoaice se mărită (9).

Cine ar dori cu dinadinsul să știe cine e Strigoaică, poate află la Paști, în biserică, în chipul următor : să prindă un *șarpe*, să-i

(1) *Șezătoarea*, XIII, p. 160.

(2) *Ibidem*, I, p. 245.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) *Șezătoarea*, I, p. 246.

(5) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 95-7. — Și *Armenii* cred că vrăjitoarele bătrâne au coadă (*Revue des traditions populaires*, X, p. 196).

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 860. Îmi amintesc de o scurtă și groasă crișmăriță din Tecuciu, din mahalaua Țigănimii, Safta Groasa, despre care se spune că are coadă. Nu știu însă dacă se ziceă că-i Strigoaică. La crișmă aveă mare a-lișveriș.

(7) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 866.

(9) Cred. Rom. din Ardeal, împărt. de d-l P. Ugliș. — Însemnăm și credința aceasta : când plouă cu soare, își mărită Dracul feciorii.

taie capul, să-i pună în gură trei fire de *aiu* și să-l țină în sân, în biserică, în ziua de Paști. Atunci va vedea cine e Strigoaică (1).

„Dacă vrei să cunoști pe Strigoaice, cel întâiu *șarpe* ce-l vei vedea în Mart, să-l omori și să-i tai capul. In gura lui să pui *usturoiu de vară* și în ziua de *Sf. Gheorghe*, pân' a nu răsări soarele, să-l pui în pământ. După ce crește, îl strângi. La anul, în ziua de *Sf. Gheorghe*, să te ungi pe piept cu usturoiul acela și să te sui într'un copac, și toate Strigoaicele vor veni la copacul acela și ți se vor închină ca la cel mai mare. Atunci le întrebi :

- Tu unde te duci ?
- Eu merg la cutare, să-l *sărăcesc* !
- Da tu ?
- Eu merg la cutare să-i ieau mintea !

Alta merge să îmbolnăvească.

— Voi să nu mergeți acolo, dar să vă duceți pe al nouălea hotar, și să vă bateți, ș'apoi iar acasă să vă duceți, căci dacă nu veți ascultă, eu voiu ști!" (2).

Cine petrece Lunia Paștilor pe un *pod*, vede Strigoaicele trecând pe acolo (3).

Pe Strigoaicele femei, și pe vrăjitoare, le afli dacă strângi *brânză* de pe dinți în Lunia întâia din Postul mare, dacă o păstrezi până la Paști și apoi dacă atunci o duci la biserică, că se arată Strigoaicele (4).

În sfârșit, alte chipuri le vom mai afla când vom pomeni răutățile și păgubirile ce Strigoii aduc oamenilor.

Acum vom descrie felul cum se fac Strigoii oamenii cari mor, fie că aceștia, în vieța lor, au fost sau nu Strigoii,—și ce măsuri se ieau pentru a se împiedecă această mare nenorocire.

Dacă cel ce moare a fost Strigoiu, lucrul este mai lesnicios. Dacă răposatul n'a fost Strigoiu în vieța, lucru este mai greu. Cu toate acestea, după semnele pe cari le-am pomenit până aici, unii ca aceia se bănuiesc, și ceea ce se face cu mortul 'ce-al fost Strigoiu, se va urmă și cu cel bănuie că se va preface în Strigoiu.

(1) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 95-7.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(3) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 95-7.

(4) *Ibidem*.

Printre cei bănuți sunt:

Copiii cari mor nebotezați (1).

Cei cari pe această lume au fost făcători de rele, vrăjmași și pismătareți; după moarte, Duhul cel rău intră într'înșii, și unii ca aceia se vor preface în *Strigoii* (2).

Cei cari mor de-o moarte grabnică (3): spânzurați, înnecați, împușcați, cei cari „cad, așa, din picioare, ca din senin”, — cu un cuvânt, cei ce „nu mor bine” (4). Aceștia se preface în Strigoii. Cu acest prilej, apropiăm *Strigoii* de *Stăfii*, pe temeiul știrilor cari se vor da la locul cuvenit.

Bolnavii, dacă sunt nepăziți pe timpul zăcerii, dacă a trecut peste dânșii vreo *pisică*, se vor preface în Strigoii (5). Tot astfel se va întâmpla și cu *morții* nepăziți, peste cari sar *mâfile* (6), *câinii* (7), *găinile* sau orice altă pasăre, *șoarecii* (8) sau orice altă viețuitoare (9). Lucrul acesta se observă și cu privire la groapă, atâta vreme cât este deschisă (10).

Pentru aceasta, morții, atâta vreme cât stau în casă, se păzesc (11) împotriva ființelor arătate și împotriva *Duhului rău*, care ar

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 14 v°, cred. din jud. Botoșani.

(2) *Șezătoarea*, VIII, p. 18.

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(4) *Șezătoarea*, VIII, p. 16.

(5) *Ibidem*, VI, p. 57.

(6) *Ibidem*, VIII, p. 15 și 20.

(7) Candrea, Densușeanu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 314.

(8) Marian, *Inmormântarea*, 89: „*Câinii, mâfile, găinile*, ba chiar până și *șoarecii*, cari ar avea datină de a umbla prin casă, se prind, se omoară, se leagă, se pun sub vreo copaie, se închid în pivniță sau se duc în câmp, departe de sat și se lasă acolo, anume ca să nu treacă peste mort, căci trecând, se crede că mortul se face *Strigoii* și vine noaptea la toți din casă, de le mănâncă *i-nima*”.

(9) P. Papahagi, *Mcgleno-Români*, I, p. 94: „Când trece pe de-asupra mortului o viețuitoare oarecare, face ca acel mort să devie *Vampir*. Credința în Vampiri este tot așa de răspândită ca la toate popoarele din *Peninsula balcanică*”.

(10) Cosmulei, *op. cit.*, p. 34 5: „In cursul celor 24 ore și mai mult, adică până ce-l duc la groapă, mortul trebuie să fie *avigliat* (priveghiat), ca nu cumva să-l *tresară* (să sară peste el) vreun *câine* ori alt *animal necurat*, că în cazul acesta s'ar face *Vârcolac* sau *Strigoii*, și-i mare păcat. Acelaș lucru trebuie să se observe și cu groapa lui, până când este deschisă.

(11) *Șezăto.*, VI, p. 57: Mortul să nu se lase singur în casă, că se face *Strigoii*.

putea intra într'înșii, spre a-i învia mai de apoi, cu înfățișarea de Strigoi (1). Prin *Duhul cel rău* se închipuie și însuș Diavolul.

După alte credinți, *Strigoii* se fac din vietățile cari sar peste un mort (2).

Când dintr'o pricină oarecare, cineva este silit să lase mortul singur în casă, trebuie să-i pună pe piept o *secere* și un *inel*, ca să fie ferit de Duhurile rele.

Când urmează să fie pus mortul în sicriu, și trebuie să i se taie legătura picioarelor, această legătură trebuie să se pună în sicriu; cei de casă, trebuie să bage de samă ca nu cumva s'o fure cineva, căci se preface mortul în Strigoiu (3).

Fiind teamă că se va preface în Strigoiu mortul care lasă în viață un frate *lunatec*, acesta trebuie să-i toarne *vin* în sicriu, sau să intre și să iasă de trei ori din mormântul răposatului; altfel Strigoiul îl va mânca (4).

Ducerea mortului la groapă trebuie să se facă iarăș cu băgare de samă, ca să nu treacă pe sub dricul sau droaga mortului un *câne*, căci de se întâmplă una ca asta, mortul se face Strigoiu (5)

Strigoii se mai fac și din morții „cari n'au fost bine cetiți,—bine prohoditi,—de popi“ (6).

La groagă să nu i se dea de pomană mortului un *cocos*, că se face Strigoiu (7).

Dacă un mort s'a făcut Strigoiu, fie că n'a fost păzit, fie că a fost Strigoiu și în viață, se cunosc după roșeața nasului, căci dacă *Dracul* îi poate suge sângele din tot corpul, de nas se fește ca să nu-l vadă răposatul cu ochii! (8).

Toate sufletele celor prefăcuți în Strigoi se vor întrupă, după un anume timp dela moarte, iarăș în *oameni*, de cari uneori nu

De aici acel mare număr de jocuri se se întâlnesc la *priveghiuri*, ca să țină lumea, prin veselie, trează, cât mai mult împrejurul mortului. Cf. T. Pamfile, *Jocuri de copii*, 1904, *Glosar*.

(1) *Șezătoarea*, VIII, p. 16.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3419*, p. 83.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 302.

(5) Cred. Rom. din jud. Botoșani, împărt. de d-l D. Furtună.

(6) *Șezătoarea*, VIII, p. 15.

(7) Gorovei, *Credinți*, p. 309.

(8) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

se vor putea deosebi întru nimic. Ei vor trăi în acele părți unde nimeni nu-i poate cunoaște, și unde nu-i poate întâlni *om* sau *câne* născut într'un loc cu dânșii (1), sau *om* ori *câne* născut înaintea *Paștilor*. De îndată ce un asemenea câne îi va simți sau îi va întâlni un asemenea om, asemeni Strigoii vor muri pe loc și pentru totdeauna (2).

Prin unele părți se crede că *sufletul* omului făcut Strigoiu se preface în insecta nocturnă numită *strigoieș* (3), *strigă*, *cap de mort*, *cap de moarte*, *capul morților*, *fluturul morții* sau *suflet de strigoiu*, care prin jud. Vâlcea, când este prinsă, este bătută cu un ac sau un cuiu în grindă, sau în peretele casii (4).

Măsurile cari se ieau împotriva Strigoilor morți și a celor bănuți, ca să nu se prefacă după înmormântare în Strigoii, sunt următoarele:

Li se pune de către rude câte un bob de *tămâie* în nările nasului, ca să nu mai poată răsuflă,—în urechi, ca să nu mai poată auzi sfaturile Necuratului de a ieși din groapă, —în ochi, ca să nu mai vadă pe Diavol,—și în gură, ca să nu mai poată spune Diavolului numele neamurilor sale (5).

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-l P. Cârștean.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) Marian, *Insectele*, p. 295: *Botys margaritalis* Tr.

Slavii cred că *Strigoaicele* pot fi recunoscute în chipul următor: Să se prindă *strigele*, fluturii, seara, și să se ardă la para lumânării puțin, cu vorbele: „vino dimineața să-ți dau sare!“ Dacă a doua zi va veni o femeie după sare ori altceva și va avea vreo arsură, se va ști că-i Strigoaică (Ceașanu, *op. cit.*, p. 25, nota). Mai toate credințele noastre despre Strigoii le întâlnim și la *Slavii* din dreapta Dunării (*Ibidem*, p. 132). *Ibidem*, p. 183: „Ați văzut niște fluturi albi-gâlbui, lănoși, cu trupul foarte mare, comparativ cu ceilalți fluturi, cari vin orbește la lampă sau spre lumină. Acest flutur se numește în Vâlcea *strigă* și se crede că este metamorfozarea unui suflet de Strigoiu, care vine să caute cui să sugă sângele peste noapte. De aceea, mai ales femeile ce sunt însărcinate, cred că e bine să puie mâna pe ea și s'o ținutească de vie cu un ac în grindă, căci altfel ar mânca, ar suga sângele copilului lor și ar face *copilul mort*, „răcilă“.

(4) Ceașanu, *op. cit.*, 183.

(5) *Șezătoarea*, XIII, p. 162.

Tot spre acest scop, prin alte părți, un frate de-al răposatului îi împănează ochii, gura, nasul și urechile cu *mieiu*, *pietricele* (1) sau *usturoiu* (2).

Unii zic că-i bine să i se taie capul mortului, și să i se pună la picioare (3).

Alții leagă capul și trupul mortului cu un *rug*, ca dacă se va scula Strigoii, să se împiedece în spinii rugului și să nu mai poată ieși afară. În loc de rug, pe alocuri i se pune în sicriu un băț de *măcieș*, după ce o babă știutoare i-a străpuns capul cu un *ac lung* și l-a uns un *untură* de porc tăiat la Crăciun (4).

Alții îi adaogă *mestecăul* (făcălețul) în tron (5).

Unor morți, pe alocuri, li se înfig o *andrea* în buric (6) sau în *inimă* (7).

Prin altele li se vără prin inimă o *frigare* înroșită în foc (8), o *șeapă* (9) sau un *par* (10). Parul trebuie să fie de *carpen*. Când

(1) Marian, *Inmormântarea*, p. 83. T. Burada, *Inmormântarea*, p. 53 4. *Sârbii* pun mortului un bulgăr de pământ pe piept, ca să nu se facă Strigoii (Ceașanu, *op. cit.*, p. 12).

(2) Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu: „Acei născuți cu *chitie* în cap, și cu *camașă*, și știind că s'au născut astfel, spre a-și feri neamurile mai târziu de nenorociri, lasa vorbă până nu mor, ca după ce vor muri, *să-i dreagă*. *Dresul* se face astfel: când să-l înmormânteze, îi umple gura, nasul, urechile, buricul ș. a. cu *pietricele* și *tămâie*, și apoi îi mai înfig și o *udrea* în buric“.

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(4) Schott, *Valachische Märchen*, 1815, p. 259.

(5) Cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(6) T. Burada, *Inmormântarea*, p. 53 4. *Șezătoarea*, VI, p. 56 7: „Când s'a născut un copil și e Strigoii, trebuie să-l țină minte ai casei lui, precum și rudele, ca la moarte să-i străpungă burta cu o *undrea*, că de nu, apoi va ieși din mormânt și va veni noaptea a casă, de-și va omori toate *rudetele*, pe rând Asemeni va omori și *vitele*“.

(7) *Șezătoarea*, XIII, p. 157: Femeia, când naște copilul Strigoii, trebuie să țină minte când moare copilul, și să-l străpungă cu o *sulă* în inimă, căci atunci, când îl străpunge, dă *sângele* din el și moare, și nu mai înviază, ca să mânânce inimile rudelor.

(8) *Șezătoarea*, VIII, p. 18.

(9) Marian, *Inmormântarea*, p. 419.

(10) *Ibidem*: *Strigoii*, *Strigele*, *Strigoanele*, *Strigoicele*, iar în Banat *Strigoanele*.

i se bate parul, sângele sare de 7 stânjini în sus; atunci îi moare Strigoiiului și cealaltă inimă (1).

Altora li se străpunge capul, dacă nu, după cum am văzut,— chiar li se taie (2).

Prin Bucovina li se face racla sau sicriul de lemn de *tisă* și în acea raclă mortul se pune cu capul unde trebuie să-i stea picioarele (3) sau se așează cu fața în jos (4).

După înmormântare, merge un bărbat,—rudă cu mortul,—sau trimite pe femeia sa ori pe a mortului la groapă având în sân *câlți de in* sau de *peritură* (5), ca să dea ocol mormântului, după care, să dea foc călților și să zică:

— Omul acesta să nu se facă Strigoiu sau Moroiu!

Prin unele părți Strigoii *se dreg* în chipul următor: se pun în jurul mortului *pietrecèle* iar în poală i se așează *rug* și *marmură*. Când merg cu el la groapă, un om iea meu să-l presară pe drum zicând:

— Strigoiiul să mânânce pe an câte un bob de meu și să nu mânânce inimile neamurilor lui!

sunt mitici și reali. Cei dintâi rar se arată în chip omenesc, dar cei de-al doilea, întotdeauna, atât vii, cât și după ce mor, când se prefac în Spirite rele, dacă la moarte nu li se împlântă în inimă un par.

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Marian, *Inmormântarea*, p. 419: „Morții, despre cari se crede că sunt Strigoii ori Pricolici și cari se cunosc mai cu samă pe aceea că, după cum spun unii, au *coadă*, se îngroapă cu fața în jos sau li se bagă în gură *ustunoiu* (usturoiu, aiu), și pietre, sau li se împlântă în inimă o *țepă*, sau li se taie capul și așa se pun apoi în sicriu și se îngroapă, ca să nu se poată scula din mormânt și să sugă sângele sau să mânânce inima celor vii, căci pretutindeni se crede că Strigoii ies noaptea din morminte cu deosebire în seara spre Sf. *Gheorghe*, *Înălțarea Domnului* și Sf. *Andrei*, când au cea mai mare putere, și atunci nu numai că iau *laptel* de la vacile mulgătoare și le sug sângele, nu numai că fac oamenilor o mulțime de neplăceri, neajunsuri și daune, de cum înnoptează și până cântă cocoșii, ci tot odată mânâncă rând pe rând câte un membru din familia lor, sau le mânâncă numai inima și le sug sângele, din care cauză trebuie numai decât să moară!”

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(4) Marian, *Inmormântarea*, p. 420.

(5) Poate că *perietură*.

Acasă, unde a zăcut, i se pune la picioare un *cușit* iar la cap un *fus*, și se zice :

— De va veni strigoiul dela răsărit,
Să se înțepe în cușit,
Iar d'o veni dela apus,
Sa se înțepe în fus! (1).

Prin jud. Teleorman, când moare Strigoiul, este dres în modul următor : I se vâra *pietricèle* în ochi, în urechi, în nas, în gură, sub unghii, ca să aibă ce roade, și se pune *mieiu* în poală, ca să zăbovească multe zile, până să-l mânânce, și în sicriu e încunjurat cu un *rug* de jur împrejur. (De altfel rugul se pune acum la toți morții).

Când se duc ai casei, la trei zile, ca să-i tămâie, ieau și nouă *fuse*, pe cari le înfig în mormânt, ca să-l înțepe, când va cerca să ieasă din mormânt. Mai ieau și *câlți* pe cari îi presară pe mormânt, și le dă foc, de ard, ca să-l pârlască pe Strigoiu.

Când răposatul are frați sau surori *ziuateci* sau *lunateci*, adică născuți în aceeaș zi sau aceeaș lună, „se scot din fiare“. Se așează cosciugul (tronul), cu mortul în el, pe pragul casii cel mai dinafară. Intr'un lanț de fier,—de obicei verigele coșului,—se leagă piciorul drept al mortului cu piciorul fratelui său, surorii sale,—ziuateci sau lunateci,—și se închid capetele lanțului cu un lacăt.

Altceivă, strein de-ai casei, și de alt sex cu cel viu, întrebă :

— Mi-ești frate (sau : soră) până la moarte, ca să te scot din fiare ?

— Îți sunt,—răspunde cel cu piciorul în lanț.

Așă se întrebă de trei ori și se răspunde de trei ori. După al treilea răspuns, se deschide lacătul, și cel scos din fiare rămâne în casă.

Li se dă apoi o *furcuță de lemn* tăiată atunci din vreun pom, ca s'o rupă. Peste prag,—unul afară și altul înăuntru,—despică furcuța care este semnul *înfrățirii* lor până la moarte, neputându-se luă unul pe altul de bărbat și soție.

(1) *Șezătoarea*, XIII, p. 160.

În urmă, se ridică îndată răposatul și e pornit la biserică, în cântecele preotului" (1).

Prin unele părți se zice că-i bine ca să se aprindă pe mormântul Strigoilor *porumbei* (2).

Altora li se înfige trei *surcele* în spinare, lângă coadă (3).

Prin părțile Oraviței, când se așează mortul pe masă, i se taie din cap de către o femeie câteva fire de *păr* cari se păstrează, pentru ca mai târziu, dacă mortul se va preface în *Muroiu* și va veni acasă, să i se aprindă din părul lui, și astfel, să se ducă.

Alte ori, înainte de a așeza mortul în sicriu, o femeie iea rădăcină de *leuștean*, *spini* și puțini *câlți*, le așează în jurul sicriului, pune peste câlți *praf de pușcă* și le aprinde cu toiagul, le acopere cu capacul sicriului și apoi așează mortul, ca să nu se facă Strigoiu (4).

Prin Banat, după înmormântare, mai târziu, unul din familie merge la mormântul bănuitului cu *pâne* și *vin*. Cu vinul stropește mormântul iar pânea i-o dă de pomană. Cu acest prilej îl bocește și-l tămâiază, cu credință că nu se va face mortul Strigoiu (5).

Prin jud. Vâlcea, pentru a împiedeca Strigoii ca să se scoale din mormânt, i se pune în sicriu, la înmormântare, un *cocoș* (6).

Prin unele părți din Moldova, la împlinirea celor șapte ani dela îngroparea unor copii născuți morți necreștinați,—despre cari, cum am arătat, se crede că se fac Strigoii,—femeile cară cu gura *aghiasmă mare* dela Bobotează și le stropesc mormintele, ca morții să nu se facă Strigoii.

Prin alte părți, și tot spre acest scop, stropesc asemeni mormânturi cu *aghiasmă mare* dela Bobotează, adunată dela 7 biserici în 7 șipușoare. De sufletul morților se dă vreo trei coți de pânză ca crijmă.

Pe-alocuri se toarnă cruciș, peste mormânt, sau se toarnă în sicriu printr'o gaură făcută în pământ, și se zice:

(1) *Ion Creangă*, V, p. 243.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) *Idem*.

(4) *Familia*, XXV, p. 434 6.

(5) Schott, *op. cit.*, p. 203

(6) *Șezătoarea*, XIII, p. 158.

— Botează-se robul (sau roaba) lui Dumnezeu, N., în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, Amin! (1).

La acestea trebuie să mai adăogăm și următoarea credință: Strigoii nu se fac numai din Strigoii vii sau morți, ci, ca oamenii noștri, ei se înmulțesc prin încrucișări și nașteri. Lucrul acesta se întâmplă mai ales iarna, „când nu-i trăsnește *Sf. Ilie*; vara însă, n'au cum se face, că Sfântul îi trăsnește ca pe niște Duhuri necurate ce sunt“ (2).

Trecând la isprăvile Strigoilor, îi luăm întâiu pe cei vii. Pute-rea de căpetenie a acestora este *deocheatul* (3). În această prjvință iată credințele pe cari le întâlnim prin unele părți ale Ardealului:

Strigoiu e acela ce se naște cu *căciulă* în cap. Pe ce lucru îi sparge moașa căciula, pe ce va aruncă-o întâiu, *pe acel lucru e acel om Strigoiu*. Strigoiu nu se va putea astâmpară, până când nu se va aninà de acel lucru. Dacă moașa va fi aruncat căciula pe un om, pe o vită, Strigoiu va avea mai ales darul de a deochia oamenii sau vitete. Să se uite Strigoiu numai în pământ, și omul sau vita va muri numai decât, căci deochiul lui nu se mai poate înturna.

După moarte, acești Strigoii se hrănesc tot cu oameni sau cu vite, adică cu lucruri, ființe și lucruri, și ființe, de acelea pe cari *au fost puși*.

Astfel, se spune că *o fată fiind pusă Strigoaică pe un câne*, după ce a îmbătrânit și a murit, *s'a prefăcut în lup și a mâncat toți câinii din sat*.

Prin unele părți se spune că fiecare om trebuie să deoache ceva, adică să fie Strigoiu pe ceva: om, vită, piatră, ș. a., despre cari însă omul Strigoiu nu-și de sama (4).

Cu privire la adevărații Strigoii, întâiu lucrul care trebuie știut este vremea când ei ies din mormânt sau când, cei vii, își părăsesc trupurile lor spre a începe a se da la tot soiul de răutăți.

(1) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 208-9.

(2) G. F. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 411.

(3) *Calendarul folcloric pe 1910*, Craiova, p. 28. Copilul deochiat de Moroiu sau de Strigoiu, trebuie să fie decântat cu chita Strigoii care l-a deochiat Cf. și p. 29

(4) Impărt. de d-na E. Voronca.

După toate credințele, lucrul acesta se întâmplă noaptea, pe la miezul nopții, după ce *cocoșul* a cântat (1) și anume: între ceasul 12 și 1 (2), sau până ce cântă cocoșii de două ori (3), sau între întâiul și al treilea cântat de cocoși (4).

Prin unele părți se crede că Strigoii ies „în nopțile întunecoase și joacă până se îmbină ziua cu noaptea, apoi intră iarăș în groapă și nu mai vezi nimic pe mormânt, pe unde au intrat” (6).

Un semn că peste noapte vor ieși Strigoii, este cântatul cocoșilor de cu seara (7).

Vremea cea mai plăcută Strigoilor este noaptea cu *lună nouă* (8).

De umblat, Strigoii umblă tot anul, dar mai ales pe la *Sf. Vasile* (9), în noaptea *Paștilor* (10), spre *Sf. Gheorghe* (11), după *Filipi* (12) și îndeosebi spre *Sf. Andreiu*, care se numește și *noaptea Strigoilor*, despre care se zice că poporul n'ar trebui să știe când cade. Atunci, scrie Alexandri,

Sgomot trist în câmp răsună,
Vin Strigoii, se adună,
Părăsind, a'lor secru,
Voi creștinelor popoare,
Faceți cruci mântuitoare
Căci e noaptea 'ngrozitoare,
Noaptea Sfântului Andrii !

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt de d-na E. Voronca. *Șezătoarea*, VIII, p. 16.

(2) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 109.

(3) *Șezătoarea*, VIII, p. 18.

(4) *Ibidem*, p. 16.

(5) *Ibidem*, XIII, p. 161.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 437.

(7) *Ibidem*, p. 861 : Strigoicele la luna noua umbla mai tare.

(8) *Șezătoarea*, XIII, p. 162.

(9) Cred. Rom. din Bucovina, împart. de d-na E. Voronca.

(10) Marian, *Sărbătorilor*, III, p. 202-224.

(11) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 118-9 : „După ce trece sarbatoarea *Filipilor*, femeile se feresc de a lăsa afară limbile dela melițe și melițoae cu cari au melițat cânepa, pentruca sa nu se bată cu dănele *Strigele*, pâna ce painântul se cutremu ra”.

Am descris pe larg în altă parte această noapte (1); în cele ce urmează se vor adăoga știrile nouă și credințele cari se leagă în deobște de ieșirea Strigoilor.

Dacă Strigoii vii pot ieși ori când, noaptea, cei morți ies din morminte numai după anumită vreme dela îngropare. Unii spun că aceasta se întâmplă la 9 zile după înmormântare (2), alții cred că la 40 de zile (3), la 6 săptămâni (4), alții la 6 luni (5), iar alții la șapte ani (6).

Prin unele părți se zice că Strigoii ies numai trei ani dela moarte (7), iar prin altele se crede să ies șapte ani, când *morții trebuie să se dcsgroape*, ca să se sfințească din nou (8).

Celor din morminte le vine ușor ca să iasă pe găuricea dela capul mormântului; tot astfel de ușor le este și Strigoilor vii ca să-și părăsească trupurile. Aceștia, ziua, fac treburile de nevoie la gospodăria care o au, iar seara, după ce se culcă de vreme, sufletele lor ies și merg de se înhăitează cu alte suflete de Strigoii, lăsându-și acasă trupurile ca și moarte. Dacă cineva ar simți în acest timp trupul cel fără suflare al Strigoiiului și i-ar pune de pildă, capul, acolo unde i-au fost picioarele, acel om ar rămâne mort pentru totdeauna, căci venindu-i sufletul înapoi, n'ar mai ști pe unde să intre în trupul său ca să și-l învieze (9).

(1) *Ibidem*, p. 126 135. - A. Gorovei, *Credinți*, p. 5 6: „Spre Sf. Andrei se fac cruci pe la ferești, cu *usturoiu*, se ung coarnele vitelor, și mănâncă cu toții *usturoiu*, de care miros fug *Strigoii*.”

(2) *Șezătoarea*, XIII, p. 159.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 9, cred. din jud. Argeș: Strigoiiul ace din copilul cu căiță care iesă la 40 de zile șă-și omoară rudeniile

(4) *Șezătoarea*, XIII, p. 159.

(5) Cred. Rom., din com. Bâzgărei, jud. Teleorman, împărt. de d-l Al. Saint-Georges.

(6) Acad. Rom. *Ms. no. 3418*, p. 43, cred. din jud. Botoșani: Moroiiul se face din copiii nebotezați; ies peste 7 ani. La fiecare Bobotează se toarnă aghiasmă pe mormânt, ca să nu mai iasă.

(7) *Șezătoarea*, I, p. 246.

(8) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(9) *Șezătoarea*, I, p. 245 6: „Strigoii vii totdeauna spre Sf. Andrei se culcă afară, iar cei morți ies din mormânt, până la trei ani, și vin noaptea pe la casele lor, să facă ceva celor din casă cu cari și vorbesc, stând totdeauna până la miezul nopții. Unii povestesc că chiar *Strigoii vii*, nu se duc toți cu trupul, ci la unii adormind în spre Sf. Andrei, li iesă numai *sufletul care se*

Iată o povestire care se aude prin jud. Suceava:

„Unui om îi muri femeia în pripă, și fiind el întrebat cum și ce boală a avut femea lui, povestii astfel:

— Aseară,—eră spre Sf. Andreiu,¹ ca niciodată, nevasta mea, Dumnezeu s'o ierte, s'a culcat mai de vreme. Eu am mai stat cât am mai stat dinaintea focului și dela o vreme, sculându-mă să merg să mă culc, oameni buni, Doamne păzește (omul se bătă cu palma peste gură), cruce de aur în casă, pe gura femeii ieșă o pară roșie! Mi-am făcut cruce și n'am mai văzut nimic. Am strigat nevasta, să se scoale,—ea n'a răspuns: am început a o scutură, am luat-o din locul acela, am pus-o pe cealaltă laiță, dar pace bună! Era moartă ca toți morții, cum o vedeți și acuma.

Iar babele de prinprejur, după ce mai scoaseră câte un suspin, ziseră:

— Sărace om! De știai tu de mai înainte că femeia ta îi Strigoaică, tu n'o mutai din locul în care s'a culcat, și ea nu muriă, căci *para cea roșie a fost sufletul ei*, care, când s'a întors înapoi, n'a găsit trupul unde-l lăsase, și s'a tot dus pe cecea lume" (1).

Unii cred că în aceste călătorii de noapte, *Dracii* poartă pe Strigoi în spinare (2).

Aceste duhuri de Strigoi se văd jucând noaptea pe *haturi* ca niște *făcliuțe* mici sau având fiecare în mână câte două lumânări (3). Târziu, se strâng la căpetenia lor unde mătură vatra, o ară și o seamănă cu *mălaiu* mărunț. După ce acesta crește și se coace, este strâns, pisat și făcut cu *lapte*, cu care se ospătează Strâgele și Strigoi. După aceasta ies pe hornuri, se 'nvolvorează prin văzduh și pe sub streșini și apoi pleacă de-și însuflețesc trupurile (4).

Anii spun că Strigoi, îmbrăcați în haine roșii, joacă până 'n zori de zi.

preface în fel de fel de animale, și dacă trupul acestor Strigoi este mutat din locul unde s'a culcat, rămâne mort, căci sufletul întorcându-se, și ne mai găsi trupul în locul în care l'a lăsat, se duce pe beea lume". Cf. aici, p. 132, nota 9.

(1) *Șezătoarea*, I, p. 247.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) *Șezătoarea*, VIII, p. 18.

(4) I. Sbiera, *Povești*, Cernăuți 1885, p. 139-47.

Prin multe părți însă se crede că Strigoii umblă și sub alte înfățișări, cum ar fi cele de *iezi*, *pisici*, *câni*, *purcei*, *șobolani* (1), *ogari*, *lupi* ș. a. (2), cari par a se chema *Pricolici* (3) sau *Pricoric*, adică Strigoii întrupați în animale.

După unele credinți, *Pricoliciul* se face din al nouălea frate din nouă frați lunatici, adică născuți în aceeaș lună a anului (4).

După alte credinți, *Pricoricul* se face din cei ce beau *ud* de om; cine este silit să se clătească în gură, împotriva *brâncii*, cu acest ud, s'o facă cu băgare de samă, ca să nu-l înghită (5).

După altele, *Pricoliciul* se face unul din soții ce s'au luat fiind rude (6).

(1) *Șezătoarea*, VIII, p. 19 20.—*Ibidem*, XIII, p. 157: „Un om, fiind Strigoiu, a murit și nu l-a străpuns nimeni. Acest Strigoiu a mâncat nouă ani rudenii, și la nouă ani s'a făcut *Pricoliciu ogar* și s'a înhaitat cu lupii“. L. Șăneanu, *Basme*, p. 875 6: „Asemenea Demoni nocturni, când sug sângele victimelor, poarta (mai ales în țările slave) numele special de *Vampir*, cum se numește Strigoitul și în graiul macedo-român. El e sufletul unui om viu (obișnuit *vrajitor*) sau și al unui om vrajit, și merge sa soarbă sângele celor adormiți, cari, după aceasta, încep a slăbi și lăncezi, și înă mor. Aceste ființe demonice, când ieau o forma animală (obiceiuit de lup, mai rar de câne turbat), poartă unele de *Vârcolaci* și *Pricolici*, adică „oameni-lupi“ (*Wervolf*, *loup-garrou*) și fiindcă morții cari ies din groapă, spre a suga sângele, se arată uneori în chip de animal, *Vârcolacul* s'a identifica la unele popoare balcanice (Bulgari, Albanezi, Greci) cu *Vampirul* sau *Moroiul* sugător de sânge. Pe de alta parte, superstiția universală că monstrul animal (adesea în chip de *lup*) devoră luna și cauzează astfel întunecimea ei, a făcut să se atribue *Vârcolacilor* cauza directă a eclipselor lunare. În Europa orientală, licanthropia datează din cea mai înaltă vechime și Herodot (IV, 105) raportează despre Neuri, un popor dela nordul Scitiei sau Basarabiei de astazi, că orăta pe an fiecare Neur se făcea lup câteva zile și revenia în urmă la forma-i umană. De asemenea episcopul italian Luitprand, istoric serios, povestește despre un țar bulgăresc, fiul lui Simon, care era vrăjitor și putea într'o clipă să se prefacă în lup sau într'altă fiară“.

(2) G. Grigoriu Rigo, *Medicina poporului*, I, p. 49: Strigoii după moarte sunt toți Strigoii în viața, adică oamenii cari până trăesc, se prefac când voesc în fel de fel de jigăanii, d. e. *iepure*, *vițe!*, etc., sug și laptele dela vaci și se duc apoi la „Rotundu“ în Banat, pentru a lupta cu Strigoii“.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 9 v°: *Pricoliciul* e o fantomă ca porcul sau viezurile.

(4) Gorovei, *Credinți*, p. 281.

(5) *Ibidem*, p. 334.

(6) Acad. Rom., *Ms. no. 3419*, p. 91.

Pricoliciul are picioarele dinainte mai scurte ca cele dinapoi (1).

Tot Strigoi sunt și *Tricolicii*. „Tot omul care e *Tricoliciu*, când îi sosește timpul, fie ziua ori noaptea, se duce până'ntr'un loc, unde se crede a fi scutit de ochii lumii, ocolo se dă de trei ori peste cap, își schimbă făptura sa de om și se prefăce în *lup* sau *câne*, și în această stare cășunează apoi o mulțime de daune, răutăți și neajunsuri celorlalți oameni, cari nu sunt Tricolici ca dânsul și pe cari îi întâlnește în calea sa” (2).

După unele credinți, Tricoliciul se face dintr'un copil din flori (3); după altele este copilul unei fete greșite cu un flăcău, născută și dânsa tot astfel, dintr'o mamă zămisliță la fel (4).

Iată povestirea unui *Tricoliciu*, botezat aici *Pricoliciu*:

„Un tânăr flăcău care era Pricoliciu (5) din naștere, la timp se căsătorii cu o tânără fată dintr'alt sat. După obicei, la săptămâna după nuntă, înjugă boii la car, puse mâncare și băutură în car și luă nevasta să se ducă pe cale întoarsă la socrii lui, pentru a se cinsti.

Mergând pe drum, el spuse nevestii că poate să le iasă înainte vreo fiară sălbatecă, dar ea să nu se sperie, ci să pună mâna pe secure, și să dea până la sânge.

Ajungând ei până într'o pădurice, pe unde ducea drumul, el opri boii și intră în pădure, fără a fi bănuit de nevastă. Acolo se despuia, se dete peste cap de trei ori și se prefăcû într'un mânz roșu, cu capul de om. După aceea ieși și sări asupra nevestii, s'o mânânce. Nevasta însă, care îl observase de departe, puse mâna pe secure, și cum se repeziă el peste căruță asupra ei, îl lovii peste o ureche, făcându-i o tăietură adâncă.

Indată ce el fu sângerat, a fugit în pădure, și dându-se înapoi,

(1) Gorovei, *op. cit.*, p. 281 : *Pricoliciul*, adică un om prefăcut în câne, însă, zice poporul, au picioarele dinainte mai scurte și cu cele dinapoi mai lungi, se amestecă într'un *haitic* de lupi, umblând cu ei după prăzi de vite și chiar de oameni, mai ales după cei născuți din *flori*“.

(2) Marian, *Tradiții populare române din Bucovina*, București 1895, p. 343. Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 72 v°: Tricoliciul mânâncă copiii în lipsa părinților de-acasă, înșirându-le mațele prin cuiele păreților.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 193 v°.

(4) *Ibidem*, p. 372 v°.

(5) Popescu-Ciocănel, Patriciu și Salviu, *Brașoave*, p. 264 : „*Pricolicii* se cred a fi niște oameni, cari la anumite epoci se prefăceau în fiare sălbatece și faceau rău omului“.

peste cap de trei ori, se prefăcù iarăș om, după care se îmbracă cu hainele și veni la căruță spre a urmà drumul.

Intrebat fiind de nevasta sa, el i-a spus că nu știe nimic, și că bine a făcut de a dat cu securea, căci altfel, de nu l-ar fi sânge-rat, ar fi mâncat-o.

Ajungând la părinții ei, le-a povestit întâmplarea pe furiș, arătându-le și rana dela urechea sângerândă, iar părinții au priceput că ginerele lor e Pricoliciu și i-au luat nevasta, oprind-o la ei acasă" (1).

Iată a doua povestire :

«A fost unul, și s'a făcut Strigoiu, și a umblat cu *lupii* trei-sprezece ani. Și s'a dus la niște Ungureni, la oi, și au sărit câinii și l-au prins pe el, și l-au făcut sânge. Și el a început a strigă, că s'a făcut om cum l-a sânge-rat.

Când l-au auzit ciobanii strigând : „săriți de mă scăpați, că mă mânâncă câinii !", l-au găsit despuiat. Atunci l-au luat ciobanii și l-au băgat în târlă. Atunci le-ar fi spus lor că a fost treisprezece ani cu lupii" (2).

Și în sfârșit :

«Un om, fiind Strigoiu, a murit, și nu l-a străpuns nimeni. Acest Strigoiu a mâncat nouă ani rudenii, și la nouă ani s'a prefăcut *Pricoliciu ogar* și s'a înhăitat cu lupii.

Acest Pricoliciu, fiind în ceată cu doisprezece lupi, a urlat la o *cruce de piatră*, și le-a dăruit Dumnezeu să se ducă să mânânce un armăsar dintr'un cârd de cai peste Olt ; și până în ziuă l-au mâncat.

Și s'au întors pe la niște ciobani, și au sărit câinii ciobanilor și au mușcat pe Pricoliciu. Și cum i-au făcut sânge, a început să tipe, adică s'a făcut om și le-a spus ciobanilor tot ce-a fost cu lupii" (3).

Astfel de credinți întâlnim și la *Polonezi* (4).

Prin jud. Covurluiu, *Tricolichul* apare cu însușile *Jòimăriței*, ca Strigoiu,—om metomorfozat ; din descrierea lui însă, se va vedea că nu-i altceva decât toț un Strigoiu viu și nu un *Tricoliciu*. Iată-o povestire :

(1) Pop.scu-Ciocănel, Patriciu și Salviu „*Brașoavz*, p. 264.

(2) *Șezătoarea*, III, p. 156.

(3) *Ibidem*, p. 157.

(4) Bugiel, *op. cit.*, p. 11.

„Mai înainte, oamenii aveau de îndurat multe din pricina *Tricolilor*. Aceștia erau oameni în carne și oase, cari, atunci când îi apucă un fel de duca-se-pe-pustiu, umblau din casă în casă și unde găsiu vreo fată mare ce nu-și deriticate lucrurile, punându-le cu gura în jos, o mâncau.

Astfel se spune că un popă plecând la târg, ca să cumpere cele de nevoie pentru sărbătoarea Paștilor, și-a lăsat acasă fata, după ce i-a spus ca să meargă la o prietenă a ei, să o aducă la dânsa, și să doarmă împreună, *după ce vor pune toate lucrurile din casă cu gura în jos,*

Ziua, fata a mers la prietena ei, au lucrat împreună, dar seara, luându-se cu alte celea, a uitat s-o poftescă. Acasă, și-a așezat tot ce avea prin dulapuri și polițe, le-a pus cu gura în jos, și numai o lingură, din cele opt, câte le spălase, a uitat-o cu gura în sus.

Peste noapte, iată, se făcù așa cum se făcù : un *Tricoliciu* veni la casa popii și începù să strige :

— Oală, dă-mi drumul, că nu mai pot !

Și *oala* îi răspunse :

Poți, nu poți, nici eu nu pot, că-s cu gura 'n jos !

Și *Tricoliciul* începù să strige mai departe :

Strachină, dă drumul ! *Ulică*, dă drumul ! *Lingură*, dă drumul !

Și când zise pentru a opta oară „lingură, dă drumul !”, sare lingura a opta și îi deschide. *Tricoliciul* intră în casă și o mânâncă pe fata, după ce îi spânzură mațele și părul prin cuiele părților.

Când se întoarseră popa și preoteasa dela târg, găsiră porții încuiate. Făcură ce făcură și deschiseră, și-și puseră mâinile în cap la cele ce văzură ! (1).

Puterea Strigoilor este foarte mare. „Strigoaicele sunt date tot de Dumnezeu”, ne spune o credință bucovineană, iar o altă, tot de pe-acolo, adaogă că Strigoaicele sunt mai puternice decât însuș Dumnezeu.

„Strigoaicele, Doamne ferește, ce putere au !

Zice că pe când umblă *Dumnezeu* și cu *Sf. Petru* pe lume,

(1) Culegere din com. Zărnești-Jorăști, împart. de d-l N. I. Munteanu.

Dumnezeu s'a suit pe o cruce înaltă și le-a întrebat pe Strigoaice :

— Ce faceți voi acolo ?

— Noi așa facem, — au zis ele, că atât vedem cu ochii, de Duminica mare să fie *brumă* !

Eu nu v'oiu lăsa să faceți voi asta !

— Apoi nici noi în cer nu te-om lăsa pe tine, la Ispas, să te sui !

Când a venit la Ispas, Domnul Hristos nu s'a putut sui. A venit înapoi la ele și s'a suit pe cruce de le-a vorbit :

— Faceți voi ce faceți, și când veți veni în cer la mine, v'oiu întrebă eu ce faceți aici !

Ș'apoi tocmai s'a putut Domnul Hristos sui la cer. Dacă le-*a* dat lor voie, i-au dat și ele lui Dumnezeu" (1).

O înșusire caracteristică a Strigoilor este *bătaia* ce și-o fac, mai ales în noaptea de către sărbătorile mari, pe cari le-am pomenit.

Prin Ardeal se spune că Strigoii se ung întâiu cu *usturoiu* sau alcevă și apoi se duc prin văzduh la un munte, călări pe câte o *lopată*. Ei sunt în trupurile lor. Acolo dau de *Mamonul* lor, — căpetenia Strigoilor (2).

Mai pretutindenii însă se spune că înainte de a merge la locul lor de întâlnire, Strigoii umbă prin sate și adună *limbile dela melife, melițuice și melițoaie*.

Cu aceste unelte, Strigoii se adună pe *haturi* sau *hotaruri de moși* și sate, și acolo *se ieau la bătaie*.

(1) Voronca, *op. cit.*, 866. — N. I. Dumitrașcu, *Snoave și legende populare*, Valenii de Munte 1908, p. 7: „Pe când umblă Dumnezeu și cu Sf. Petru pe pământ, călări, au întâlnit o *vrăjitoare* ce-și fierbea în drum, cu puterea ei vrăjitoarească, oala, fără foc sub ea.

Când o vede Dumnezeu astfel, zice :

Sta-ți-ar oala !

Și ea, de acolo :

- Sta-v'ar și vouă caii !

Și oala a stat ; și caii lor.

Dac'a văzut așa Dumnezeu că vrăjitoarea are aceeași putere ca el, și-a luat vorba :

- Porni-ți-ar oala !

Și ea :

Plecă-v'ar caii !"

(2) Impărt. de d-na E. Voronca.

Prin unele părți se zice că se bat cu *săbiile* (1) prin codri și locuri tănuite, pe la răscrucile *drumurilor* sau împrejurul unui *foc*.

Prin Bucovina se spune că bătăliile acestea se întâmplă între *Draci* și *Strigoi* (2), căci Dracii au mare ciudă pe Strigoi. Prin cele mai multe părți însă se spune că lupta se dă numai între Strigoii amestecați, adică între Strigoii vii și Strigoii morți.

N'am putea încredința dacă această adunare și bătaie se face la porunca unui spirit, „*Baba Coaja*, regina tuturor spiritelor rele”, pe cari unii o identifică cu *Samca* sau *Avestița*, *aripa Satanei* (3).

Bătaia între Strigoi începe atunci când unul zice „usturoiu roșu”, și încetează când altul strigă „usturoiu alb”, sau când cântă *cocoșii* pentru miezul nopții (4).

Câtă vreme se bat, Strigoii zic :

Dau, dar nu taiu ! (5).

Când o Strigoaică, dintr'o pricină oarecare, nu poate să se ducă la întâlnirea convenită, îndeamnă pe alții s'o înlocuească. Astfel, prin jud. Suceava se povestesc următoarele :

„Ci-că a fost odată un om care aveă o femeie Strigoaică și tocmai de Sf. Andreiu o păli de copil. Femeia zise bărbatului său așa :

— Măi bărbate, du-te de ia limba dela melițoiu, mergi la crucile drumului, fără să vorbești cu cinevă chiar de te-ar întrebă, dă de nouă ori în pământ cu limba melițoiului și zi din gură; „dau, dar nu taiu“.

Bărbatul ascultă pe femeie, se duse, și în loc să zică după cum

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 863 4.

(3) Marian, *Nașterea*, p. 33 și urm. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 100 și urm.

(4) *Șezătoarea*, I, p. 245. Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 37 v°: Strigoi se bat la *hotare* la Sf. Andreiu și Sf. Gheorghe. Oamenii se feresc unghind peste tot cu *usturoiu*, și strângând limbele de *melițe* de pe-afală.

(5) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

îl învățase de acasă, el a zis : „dau și taiu“, și când veni acasă își puse mâinile în cap, căci găsi femeia toată tăiata !“ (1).

Prin unele părți se crede că în aceste bătălii, Strigoii se împart pe țări, și că țara cetei ce biruie, va avea bielsug, căci toate ploile menite pentru țara Strigoilor biruiți se vor răvărsa peste cea a biruitorilor (2).

Venirea Strigoilor morți pe la casele lor, pe unde au trăit, nu este întotdeauna însoțită de primejdii. Ei vin, caută prin casă, mănâncă ce găsesc și varsă făina din căpistere (3). Dacă află ușile închise, intră pe coș ; după ce beau și mănâncă, dau rămășițele la vaci, și apoi pleacă (4).

Povestiri de amănunte nu lipsesc :

Iată una din jud. Mehedinți :

„Se povestește că murind bărbatul unei femei și făcându-se Moroiu, venià noaptea la dânsa, se așeză pe pat și femeia îi da demâncare, iar când cântă cocoșii, plecă fuga.

Femeia a spus vecinilor ce se întâmplă și că îi este urît singură. Vecinii i-au zis că dacă va mai veni, să-i dea demâncare și sa-i tragă cismele din picioare.

Așă a și făcut : i-a tras o cismă și a pitulat-o, iar când eră să o tragă și pe a doua, au cântat *cocoșii* și Strigoii a plecat.

Femeia a arătat a doua zi cisma la vecini“ (5).

A doua povestire din jud. Romanți :

(1) *Șezătoarea*, I, p. 247. *Ion Creangă*, VII, p. 24 5: „Femeile [cui-s Strigoaice], ele chiar lăuze sa fie, spre Sf. Andreiu merg la al noulea hotar, pe gura sobei sau pe horn, și când vin înapoi, sunt toate stâlcite și ferfenițite. Despre o damă din societatea înalta, dar cam excentrică, din Botoșani, se spune că de un revelion, cum eră îmbrăcată cu haine scumpe, comandate din Paris, s'a dus în odaia copiilor, și pe gura sobii, fiu ! a tulit-o ! Iar când a venit înapoi, eră atât de sdrențaroasă“.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 861.

(3) *Revista „Tinerimea română“*, VI, 1 2, p. 93.

(4) *Șezătoarea*, VIII, p. 18. *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 140: *Spaniolii* crea în cei ce ies din morminte prin gauri, ca să-și supere neamurile. Indata se aduce o povestire ca dovadă : un bărbat care se strecoară pe „gaura Strigoilor (trou des Revenants). Sufletul strigoiiului se îndepărtează prin cetirea preotului. Familia lui traeste apoi în pace.

(5) *Șezătoarea*, VIII, p. 19 20.

„Un român dintr'un sat, a murit acum doisprezece ani. Și s'a dus trei oameni acolo, în satul acela, unde se însurase el și au tras în gazdă la socrul lui, unde erà și nevasta lui“.

Nesțiind că murise, drumeții au întrebat de dânsul. „Nevasta celui mort a zis :

— A murit bărbatu-meu, dar vine numai Joia și Sâmbata.“ (1).

A treia povestire din jud. Suceava :

„Erà odată un om, care, cât a trăit el, totdeauna în spre ziua de *Sf. Andreiu* se culcà afară, din care pricină îi și ziceau oamenii că-i Strigoiu.

Murind omul acesta, ieșià în toata noaptea din groapa și venià acasă la nevasta lui, ședeà până ce cântau cocoșii de miezul nopții și apoi pierià.

Biata femeie, îngrozită de astă întâmplare, se plânse la o babă care o sfătui așa :

— Du-te acasă, așteaptă până va veni el, și cum îl vei vedeà că intră în casă, tu te și apucă de te spală, te piaptănă, te oglindește, te gătește și nu-i răspunde nimic, până ce nu-i fi gata, iar atunci zi că te duci la nunta frate-său, care se însoarè și ia pe soră-sa.

Atunci el are să zică că nu se poate, dar tu spune-i :

— Nu se poate cei morți la cei vii, dar asta se poate !

Și pe loc are să crape !

Un „mulțumim și bogdaprosti“ ieși din gura femeii, care ducându-se acasă, și făcând cum a îngățat-o baba, a scăpat de Strigoiu“ (2).

Une ori Strigoii trebue „să-și facă păcatul“ chiar și ziua.

„Unul,—ne spune o povestire,—a plecat la rude, cu nevasta, și pe drum, s'a dat jos din car și s'a dus la o fântână. Și i-a zis nevastei :

— Când o veni un ogar, să dai cu strămurarea în el, cât vei puteà, să nu-l lași să te mânânce !

Și el, fiind Strigoiu, s'a făcut ogar și i-a ieșit înainte și s'a *atârnat* de ea s'o mânânce. Și ea a dat cu strămurarea cât a putut, până l-a răsbit. Și el atunci a fugit, dacă l-a răsbit și a pie-

(1) *Șezătoarea*, XIII, p. 156.

(2) *Ibidem*, I, p. 246.

rit el. Și a ieșit pe altă parte făcut om și a început să râdă când a văzut-o.

Și el când s'a bătut cu femeia, i-a rupt brâul, și ea l-a văzut cu scamele în dinți, și s'a dus acasă cu el la socru-său și s'a cinstit.

Când a fost să plece, femeia n'a mai vrut să plece,—și le-a spus tot rostul, cum s'a întâmplat!" (1).

Dacă sunt lăsați „în plata lor”, ca și *lelele*,—Strigoii une ori nu sunt primejdioși; dimpotrivă, pot ajuta cu cine știe ce daruri pe un drumeț ca acela :

Un om venia c'un sac de mălaiu dela moară, când vede o horă de Strigoi nu departe de dânsul.

— Să vă crească jocul!—le ură trecătorul.

— Și ție să-ți crească mălaiul!—îi răspunseră Strigoii jucăuși.

Și de atunci, într'adevăr, mălaiul din sacul omului nu s'a mai isprăvit, până când n'a făcut greșala și a spus și femeiei care-l tot ispitia, taina acelei minuni" (2).

Din jud. Muscel avem această interesantă povestire :

„Se vorbește, că Strigoii, venind la horă ca flăcău și fiind în joc observat de un flăcău că i se vede o *codiță* atârând pe cap, din pălărie, acesta i-a spus, și atunci Strigoii, de bucurie că i-a spus, și ca să nu-l mai *devegheze* la alții, i-a făgăduit că-i dă lucru mare, dar să vie în cutare loc cu ăl mai bun prieten al lui.

Flăcăul s'a însurat și s'a dus cu *nevasta*, că, cine să-i fie mai prieten ?

La locul cu pricina, Strigoii s'a făcut un voinic frumos, și pe când voinicul însurat dormia, a sucit mințile femeii și s'a hotărât să omoare pe bărbat.

Când însă eră să-i dea chiar nevestă-sa cu securea în cap, Strigoii l-a luat de picioare și răsucindu-l l-a deșteptat :

— Bine, mă, nu ți-am zis să vii cu ăl mai bun prieten al tău? *Nevasta nu ți-e prieten!*

— Așa?

A venit a doua zi cu frate-său. Dar atunci Strigoii s'a făcut o față frumoasă și a sucit mințile frate-său, de s'au hotărât să omoare pe voinicul care dormia.

(1) *Șezătoarea*, XIII, p. 155 6.—Vezi aici, p. 147 8: se zicea *Pricoliciu*.

(2) P. Pârvescu, *Hora din Cartal*, p. 104. Variantă în *Șezătoarea*, I, p. 246-7.

Iar l-a deșteptat Strigoii și i-a zis :

— Ascultă, mă! Vino cu *ăl mai bun prieten* !

Și a treia zi, ne mai având cu cine, s'a dus la locul acela singur.

Dar fără voie-i, s'a luat un *câne* după el. Și cânele a lătrat și a mârâit așa de puternic, ba s'a și repezit, că n'a lăsat pe Strigoii să se apropie de voinic, pe care, ca și întâia și ca și a doua oară, îl adormise cu o boare din gură, lăsată dela depărtare.

Atunci l-a deșteptat Strigoii și i-a zis :

— E, acum e adevărat. Ai venit cu *ăl mai bun prieten al tău*.

— Iată, îți fac și eu un bine!—și i-a suflat în gură *limbile păsărilor și al tuturor lighioanelor din lume*, dar a zis că de-o spune cuivă secretul lăsat, moare.

Nevastă-sa însă, nu știă de asta, și de câte ori el, înțelegând ce *vorbesc vitele*: iapa ca să meargă mai încet, că ele sunt patru suflete (ea, însărcinată, și nevasta, sus, tot însărcinată),—oia, ca să nu-i taie mielul, că numai unul are, alta să-l taie că are destui,—râdeă, de atâtea ori ea-l întrebă pe bărbatu-său, că, de ce râde?

— Așa mi-a venit!—răspundeă el.

Intr'o zi însă, nevasta n'a mai răbat : să-i spuie, și mai multe nu, că *n'au să mai stea la un tăciune*.

Atunci el și-a făcut *lemnul*, s'a gătit, s'a pus în sicriu și a cerut lumânarea. Când eră însă gata să spuie secretul cu limbile, aude pe câine tot certându-se cu *cocoșul*:

— Cânti, mă, și te fudulești, și stăpânul, uite, săracul, își dă sufletul!

— Păi dacă e prost! Il prostește o femeie!

— Cum?

— Apoi uite, eu am douăzeci de neveste și le stăpânesc pe toate și el are numai una și nici p'ăia n'o poate stăpâni. Să se scoale, să iea biciul și să-i dea pe spinare: „d'astea știu, d'astea spun!”,—să-i zică!

Omul a auzit, s'a sculat și a făcut cum l-a învățat cocoșul.

Atunci femeia a tăcut și n'a mai întrebat niciodată! (1).

În căsnicia lor, Strigoii au darul să-și ascundă însușirile lor, făcându-și soții să nu vadă :

(1) C. Rădulescu-Cbdin, *Îngerul Românului*, p. 260 1.

„O femeie odată erà Strigoaică, și erà cârnă. Dar bărbatul ei n'o vedeà că erà fără nas. Oamenii îi spuneau, și el nu credeà.

Când erà aproape să moară, i-a zis bărbatului său:

— Bărbate, în urma mea să-mi duci tu la groapă *ulciorul* cel de după horn!

El a ascultat-o! Din întâmplare pe drum, s'a rupt gâtul ulciurului. Cum s'a uitat omul la femeie, a văzut-o că e fără nas.

— Da bine, cine a rupt nasul femeii mele?

— D'apoi tu amù o vezi că e cârnă? Cât ai trăit n'ai văzut-o?—au început a zice oamenii" (1).

Alte ori însă, Strigoii întâlniți sunt hărăgoși și buclucași; ei se ieau la goană după drumeți, dar nu-i pot prinde. Dacă omul nu fuge, este muțit (2).

Dintre case, Strigoii aleg pe cele luminate. Din această pricină se crede că este bine ca ferestrele să fie oblonite (3). Când dintr'o pricină oarecare nu poate intra, Strigoii *strigă* (4) cu glasul unui om pe care cel diu casă îl cunoaște, doar va ieși afară, crezându-se cu adevărat chemat de acel om. E bine însă ca noaptea, omul din casă să nu răspundă decât la a treia întrebare, căci odată sau de două ori, orice Duh necurat poate întrebă; a treia însă, nu poate. Unul care ar răspunde ori ar ieși afară, ar fi muțit (5), i s'ar strâmbă gura ori i s'ar tăia picioarele. Strigoii „slobod așa, un duh rău asupra omului" (6). „Când ajunge la vreo casă, strigă câte un lucru din casă, să-i deschidă, dar românul pune toate lucrurile cu gura în jos. Dacă lucrul strigat e cu gura în jos, să-i dea Strigoii toată puterea lui, și tot nu-i poate deschide" (7).

(1) *Ion Creangă*, VI, p. 139.

(2) *Șezătoarea*, I, p. 240 7.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 1172.

(4) Inseamnă și următorul înțeles al verbului *a striga*: Când unul vede la casa altuia un lucru de care îi este ciudă că nu-l are și el, începe să *strige* asupra acelui lucru. De pildă: „Ce? Se laudă cutare că are casă frumoasă! D'apoi sa vă spun eu cu banii cui a făcut-o și cu munca cărora a ridicat-o! Așa, ori și cine ar putea avea nu numai câte o casă!" Este credința că nu merge bine unui lucru sau ființe asupra caruia *se strigă*.

(5) Cf. T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 33.

(6) Cred. Rom. din Bucovina, împart. de d-ua E. Voronca.

(7) *Șezătoarea*, XIII, p. 162.

Când nu pot face nici un rău, Strigoii fură bucatele, pe vremea treieratului sau îmblătitudului, după îndemnul Diavolilor. „Au ei niște *broaște* mari, de coloare cafenie: pe acestea le trimit în șurile oamenilor unde stă grâul grămadă. Ele își umplu gușile cu grâu și-l aduc acasă la Strigoiu. Fiind ele foarte multe, și pagube mari pot face. Pe astfel de Strigoii îi află păgubașul așa că prinde o broască de acestea, o pune în o oală nouă (*ol*) de pamânt și o pune la foc de se încălzește. Când începe a arde olul tare, broasca începe a sări și în timpul acela Strigoiiul respectiv, care a trimis broasca să fure, vine la casa păgubașului și se roagă de iertare. Dacă este iertat, se duce acasă, dar nu mai poate face ce a făcut. Dacă nu se arată, moare“ (1).

Când nu vrea să facă rău, Strigoiiul intră în nasul omului; atunci omul *strănută, străfigă*; și atunci cei de prin prejur îi zic:

— Să-ți fie de bine! (2).

Sau însuș cel ce strănută își urează:

— Ajută, Doamne, cu bine și cu sănătate! ca să fugă Strigoiiul.

În această privință, iată o povestire:

„Mult trebuie să fie de pe vremurile acelea, când nu erai volnic ca să pleci noaptea prin sat, că erai schilodit și pocit de ale *Frumoase*, de *Strigoii*, *Miază-noapte* și alte *Mătăhânii* de pe pământ. Dar acestea n'au ținut mult, căci oamenii au aflat meșteșugul vorbelor cari să le zică și scapă de ele chiar în ziua de astăzi.

Au fost o dată un *hoț* și un *Strigoiiu*.

Intr'o seară de iarnă, pe când lupii ieșiseră la urlătoare, hoțul a găsit vremea ca să se ducă să fure calul popii din sat, pentru că sbură ca vântul. Dar până a ajunge la casa popii, aveă să

(5) *Șezatoarea*, III, p. 134. Cf. aici, p. 78: *Broasca omului*.

(6) Iată ce însemna Del Chiaro în a sa *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, ed. Iorga, p. 63 cu privire la *strănutul* de la Anul nou: „... avvertendosi però che, nel giorno primo di gennajo (solenne presso de' Greci per la festa di San Basilio), se qualcuno de' commensali starnutasse a tavola, subito gli si porta un bicchier di vino, e di più gli vien donato un taglio di panno fino e uno di raso, per farsi abito e sotto-abito ... se starnutasse il principe (este vorba de masa lui Constantin Brâncovanu) allora il Gran-Tesoriere a spese pubbliche sarebbe obbligato di donargli un broccato d'oro per farsi un abito“.

treacă pe lângă un țintirim. Și îi eră urît, că auzise că-i ies înaintea Strigoii. Se gândia: să lase calul,—eră prea sprinten; să se ducă,—îi eră frică că-l pocește.

Nu stătù mult la îndoială și o luă la sănătoasa, prin vremea aia urîtă, focmai pe la miezul nopții, când toate jigăniile ies pe pământ, și mergând, par'că zicea cântecul ăsta:

Plouă, ningă, bată vântul,
Eu mă duc unde mi-e gândul!

Când fu aproape de casa popii, îi ieși înainte o *mogândiță* cât un stat de om, cu o lumânare în mână. Eră un Strigoiu. Avea dinți mari ca de cal și printre gingii se vedeau firile de carne de om; unghiile îi erau de un *sfartal*, și la picioare și la mâni la fel, ca la urs, ba încă și sub barbă, avea păr.

În cap aveà o *chichie* la fel cu cea ce-o poartă Ucigă-l-toaca, ce înșeală oamenii.

Hoțul, cum se văzù că este față în față cu matahala asta, începù a scuipà și a se închinà:

— Ptiu! ptiu! ptiu!, ucigătecrucea! ptiu! ptiu! ptiu! ucigăte toaca dela sfânta biserică, crucea și Sf. Ilie din cer!

Se sbârlise părul pe el ca pe porc și se îngălbenise ca turta de ceară, dar cu tot zisul și închinatul lui, nu a făcut nimic, pentrucă erau *frați de cruce*. Hoțul eră Diavol necurat cu gândul rău la inimă, iar Strigoitul eră duh necurat de pe altă lume, și venia pe lumea asta numai când îi eră scris lui.

— Ho, ho, frate, stai, frate, ce mă scuipi? Ce, nu suntem frați? Nu mă cunoști?

Hoțul, când auzi vorbele astea, parcă-și mai veni o țîră în fire; deteră mâna amândoi ca și cum s'ar cunoaște de o mie de ani.

Înțelegeți dumneavoastră ce-a fost aici. S'a întâlnit un *Ghiavol* de pe lumea asta cu un alt Ghiavol de pe lumea cealaltă,—că doară hoțul e Ghiavol curat pe lumea asta.

S'au găsit tovarăși hoțul cu Strigoitul și au început să vorbească amândoi de vieța lor. Hoțul spuneà că se duce să fure calul popii. Strigoitul îl întreabă că poate să țină minte ce a furat întâiu și întâiu? El a spus că a furat, când eră copil de șase ani, un ou dela un vecin, și pe urmă un miel, un bou, o coasă, un plug, un topor dela un pădurar și patru găini dela neică-so Stan. Și a spus hoțul, de nu le puteai ține minte.

Strigoii zice :

Lasă, frate, că tu ai timp să plătești păcatele astea pe cari le-ai făcut, dar e rău de mine, că mie nu mi-a dat Dumnezeu răgaz nici ca să pot să-mi mărturisesc păcatele, și acuș ard toată vieața mea în iad, într'un râu mare de foc, și niște șerpi îmi rod oasele, și niște frigări roșii le bagă șapte oameni în mine și iar le scoate. Și dacă vrei să știi cine sunt ăia, sunt cele șapte suflete pe cari le-au luat eu : i-am omorît eu cu mâna mea!

Vezi, dacă ai vrea, te-ai lăsa de hoție și n'ai mai cădea în halul în care sunt eu!

Hoțul, luând bine în băgare de samă vorbele Strigoiiului, îl întreabă că el de ce se duce ca să iea copilul popii?

Strigoiiul îi răspunde :

— Sunt trimis de tartorul Ghiavolilor, că eu sunt sluga lui, să ieu suflete nevinovate din leagăn.

Hoțul își zise atunci în gândul lui :

Mă, săracul bietul popă ! Să știe el ce are să fie pe capul lui în noaptea asta !

Hoțul, tot ca să afle bine, îl întreabă că cum s'a făcut sluga Ghiavolului și unde-i este locul lui, în care s'a născut?

— Am mâncat carne de om, zice Strigoiiul, și locul meu este uite colo, în satul ăla : casă, copii, toti,—arată în spre țintirim Am omorît șapte oameni, fără frică de păcat ! Odată, când am vrut să prind o *fată de căprioară*, care mi-a rupt vieața, m'am pomenit cu toate stâncele de pe un munte, că s'au rostogolit *de-a prăstăvala*, sfărâmându-mi picioarele; m'a dus în fundul unui pustiu, unde au venit cei șapte Ghiavoli cari bagă totdeauna frigările roșii în mine. Și așa, vezi, asta mi-i munca grea. Cine face rău pe lumea asta, rău găsește pe lumea cealaltă.

Hoțul, tot hoț ! Văzând că nu-i face nimic Ghiavolul ăsta de frate, îl întreabă iar, cum iea sufletul copilului.

— Mă fac muscă sau scânteie și intru pe cheia ușii și merg la leagăn și intru pe nările nasului. El atunci *strănută* și dacă nu va zice „Doamne, ajută cu bine!” de trei ori, îi voi lua sufletul ! Dacă va zice, fug dela el, că *Sf. Ilie*, cum aude, vine să mă prindă, și mă omoară !

Pe-aproape de cântarea cocoșilor se despărțiră.

Hoțul e la fereasta popii, și așteaptă să zică „Doamne, ajută cu bine!” când va veni Strigoiiul.

Un strănutat înădușit se aude în leagăn :

Achtu! achtu! achtuuu!

De la fereastă se aude:

— Doamne, ajută cu bine! Doamne, ajută cu bine! Doamne ajută cu bine!

Indată se aude bătând din aripi cocoșul: fâl! fâl! fâl! și curigu! Bate ceasul de deșteptare! A pierit Satana, s'a dus în fundul pământului sau în prăpastia râului de foc, să-l înțepe cele șapte frigări roșii! Cuminte este paserea! Ea vede cele rele, noaptea, și de aia Strigoii i-a mirosit a cocoș, și a fugit numai decât.

S'a sculat popa, a aprins o lumânare, și cu toporul la ușă întreabă:

Cine-i? Cine-i?

Om bun! răspunse hoțul.

Om bun, intră înăuntru!

Hoțul spuse toate: cu ce gând a venit la el, și i-a spus și de Strigoii, ca venise să iea copilul din leagăn.

Popa, auzind așa, i-a dat calul, pentru care venise să-l fure și o pereche de desagi de galbeni, că pe atunci eră lumea bogată, nu ca acuș.

Hoțul s'a mai întâlnit o dată cu Strigoii și l-a întrebat:

— Așa mi-ai făcut?

— De, măi; nu am ce face!

Lasă, că acum avem noi leac de jocul Ghiivolului!" (1).

Din Bucovina avem aceste două variante:

„Zice, întâia, că a fost un fecior de boier și a vrut să plece seara la drum. Calul îi sta legat afară, numai să încalce și să pornească. Un tâlhar însă, văzând calul, se apropie să-l fure. Tocmai atunci vede sub fereastă pe un *Strigoii*, cum pociă pe feciorul boierului, care în minutul acela a strănutat.

Sănătos!—a strigat tâlharul de afară, iar Strigoii de ciudă a crapat, căci de nu-i zicea tâlharul cuvântul acesta, feciorul boierului eră mort.

Auzind cei din casă sgomotul, au ieșit afară, întrebând ce este?

— Veniți singuri și-ți vede! răspunse tâlharul,—să vă încre-

(1) *Calendarul Revistii „Ion Creangă” pe anul 1912*, p. 154 7.

dințați ce treabă v'am făcut. De nu veniam eu ca să vă fur ca lul, boierul cel tânăr erà acuma mort !

Și le arată Strigoiiul crăpat !

Cu toții s'au bucurat și i-au dat de bună voie calul.

Iar de atunci a rămas obiceiul ca întotdeauna să se zică celui ce strănută : „Sănătos !“ (1).

A doua variantă ne spune următoarele :

„Zice că erau o dată doi tovarăși: unul erà tâlhar iar altul *Strigoiiu*.

Unde te duci tu în astă seară ? întrebă tâlharul pe Strigoiiu.

— Eu mă duc să pocesc pe feciorul cutărui om !

Nu te duce, că acolo mă duc eu să-i fur boii ; tu du-te într'alt loc !

— Ba du-te tu în alt loc, că eu acolo vreau să mă duc !

— La ce să faci tu omului așa supărare, că doar știi că nu-mai pe acel copil îl are ! Satul e mare ; pe altcinevã nu-l găsești ?

— Nu !

Ei bine, dar hai că merg și eu acolo să fur boii. Să vedem care mai degrabă va isprăvi !

S'au dus ei. Strigoiiul s'a pus la ușă cu *cuțitul*, și pociã, dar tâlharul, sub fereastă, ascultã. Atunci băiatul *a strănutat* odată tare, dar tâlharul de sub fereastă a strigat :

— Să trăești !

Cum a zis așa, n'a mai avut Strigoiiul putere să-i mai facă ceva. Pe băiat l-a bufnit sângele pe gură și pe nas, dar n'a murit. Tâlharul însă a intrat în casă și le-a spus ce erà să pățească și cum s'a *prilejuit* el pe acolo, căci voiã să fure boii, și l-a scăpat.

Omul i-a mulțumit și i-a dat de bună voie boii, dar de atunci e obiceiul de a zice în totdeauna când strănută cinevã : „Să trăești !“, „Să vă fie de bine !“ (2).

Una din grijile Strigoilor este să împiedice pe oameni la pornitul *plugului* (3).

Cînd Strigoii sunt supărați de oameni, sunt foarte îndârjiți. Un om, văzând lângă un cimitir o Strigoaică, a aruncat cu piatra în-

(1) *Ion Creangă*, VI, p. 51 : „E obiceiul de a zice când stranută cinevã : „sănătos !, „zдорov !“.

(2) *Ibidem*.

(3) *Marian, Sărbătorile*, II, p. 174 5.

tr'însa. Strigoaica a dat atunci un *vânt* și l-a trântit jos, că doi ani după aceea nu s'a mai văzut omul întreg (1).

Pe oamenii pe cari îi întâlnește pe cale, noaptea, Strigoii îi su-pără până când acestora le vine în gând și-și fac cruce (2).

Cele mai multe credinți și povestiri, însă, ne arată pe Strigoii ca unele din cele mai primejdioase Duhuri pentru om, și mai ales pentru neamurile lor.

Ei sug rudelor (3), — și câte o dată și streinilor, — *sângele din inimă* (5).

La copiii mici vin în cele dintâi nopți după naștere. „De vor găsi copilul, mama și moașa dormind, ieau inima copilului, și acesta apoi în veci nu se mai pomenește [om].

Când copilul e mai mare și e îmbrăcat în cămașă, — care la grumazi se strânge cu două ațe numite chiotori, — în toată seara trebuie acestea desfăcute, căci dacă nu, atunci noaptea vin Strigoii și-i ieau inima. Așa, un copil neascultând de mamă-sa, nu s'a deschiorat când s'a culcat, și noaptea numai de-odată aude mamă-sa :

— Vai, inima mea !

Și iute, dând la copil, iată-l rece!" (5).

Altora le mânăncă *ficații* (6) sau *rărunchii*, — mai ales copiilor (7).

Sângele îl sugă (8) cu o țevie, ori numai cu gura lor, ca să se întărească.

Unora le trag sufletele pe fereastă (9).

Altora le aduc *poceală*, pricinuindu-le scurgeri de *sânge din*

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 173.

(3) *Șezătoarea*, XIII, p. 157: „A fost unul din Potel, care a murit acum opt ani, și eră Strigoiu, și a venit și a mâncat pe tat-său, pe mă-sa și pe doi frați în șase zile... A fost unul din Băbici, Ion Țuguu, și a murit și a mâncat neva sta și doi copii de frate într'o săptămână... Acest Strigoiu a mâncat nouă ani rudenii...”.

(4) *Șezătoarea*, VIII, p. 19.

(5) Densușeanu, *Grăul din Țara Hațegului*, p. 233.

(6) *Șezătoarea*, VIII, p. 16.

(7) Marian, *Nașterea*, p. 75.

(8) *Șezătoarea*, XIII, p. 156 7.

(9) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 153.

nas, gură, le aduc junghiuri cari se'ntețesc până când vine și moartea (1).

Cântecul Strigoiului care sugă sângele, este următorul, cam neînțeleș, de altfel :

Amorele, amorele,
 Inima vine și strigă
 Și ea la judecata plânge,
 Jaluește pentru tine :
 Iepuri, șerpi și căprioare
 Nu e bună vânatoare ?
 Iepuri, șerpi și căprioare,
 Nu e bună vânătoare ?
 Inimile omenești,
 Unde le găsești, le pierzi.
 Sângele lor ma îndulcește,
 Carnea lor mă arănește,
 Arana mea asta este ! (2).

În cele ce urmează, dăm niște credinți bucovinene, atât cu privire la *Strâgi*, pe cari poporul le identifică cu *Ielele*, întru totul, cât și privitor la poceala lor care e boala numită *de dânselle*.

„Boala *de dânselle*, — sau după cum se chiamă *pe domnește*, reumatism, e boală de tot rea. Iată de ce se chiamă boala asta *de dânselle* : *Dânselle* sau *Strâgele*, — sau cum li se zice la Ardeal, *Ielele*, sunt sufletele de *femei cari au fost vrăji* cât au fost în viață. Acele suflete nu mai au hodină, nici stare nicăiri, nici în văzduh, nici pe pământ, pentru că Dumnezeu nu vrea să știe de dânselle.

Aceste suflete se strâng câte laolaltă mai cu samă pe la *Cercugii*, pe sărbătorile *Sâmpietrului de iarnă și de vară*, pe la *Andreiu*, pe la *Ignat*, pe la *Todos*, la *Haralambi*, la *Arminden* și toamna, pe la *Colibari* și la *Ciuda* și la *Cilipci*, când dă în postul Crăciunului. Pe la aceste zile se strâng în cete totdeauna fără *soață*, — șapte ori nouă. După ce se strâng, — dar în totdeauna pe vârful munților, ori pe unde sunt stânci mari, cum sunt bunăoară la Pietrile Doamnei, joacă; altă nimic nu vorbesc, decât numai atât :

Nup,
Ciunsup,
 În casa cu *usturoiu* nu ma duc !

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(2) *Șezătoarea*, XIII, p. 156 7.

Și de aceea e bine ca în zilele pomenite mai sus, să se ungă ușorii dela ușa casii cu *usturoiu*, și fiecare om să poarte *usturoiu* la dânsul în acele zile (1).

Străgele se văd ca lumini aprinse, ca niște mucuri de lumină, cari zboară prin văzduh. Despre jocul lor, — cine le-a văzut, zic că-i minunat de frumos : șapte sau nouă lumini, după cum sunt ele strânse, se înșiră mai întâiu în rând și după aceea se învârt în feldefel de forme, iar la urmă, când vine ceasul să se despărțească, se învârtesc roată, și așa de iute, în cât se pare că se vede un cerc de foc ca cel făcut cu un tăciune, dacă s'ar învârti repede cu mâna.

Până ce nu se strâng la olaltă, Străgele nu-s primejdioase, dar, după ce se despart dela joc, sunt foarte rele, căci dacă s'ar întâmplă să treacă peste om, îi lasă dureri pela încheieturi și ciolane. De trec peste o vită, acea vită *crusește*, — mai pe scurt, — peste orice vietate ar trece, o *ciungește*. Dacă s'o întâmplă să treacă peste o stână de oi, toate oile din stână mniiesc. Leac pentru *mnijit* nu-i altul decât: *aghiasmă* dela trei biserici. și cu dânsa să se facă *mujdeiu* amestecat cu *iarbă roșie*.

Strâgilor nu-i bine să le zici pe nume, căci dacă le zici, vin pe la zilele lor și îți fac *pricaz*. De aceea e bine să le zici *Dânsele*, de unde vine și vorba boalii *de dânsale*.

Cine s'ar întâmplă să le vadă jucând, să se dea îndată de trei ori peste cap și să zică:

Șapte fete cari jucați
Și cântați,
În șapte țări
Și șapte mări
Vă depărtați !

Cine are boala *de dânsale* se folosește numai de următorul leac : I se ieau apele la trei sfârșituri de lună, cu o *cofă* și o *lingură* nouă, mergând cu ele la pârău, făcând trei mătânii ; negrând nici un cuvânt, se ieă de nouăsprezece ori apă cu lingura, „de jos în sus“, gândind numai la Dumnezeu.

Cel bolnav stă culcat cu fața în sus, sub icoane; acolo i se dă iarăș pe tăcute nouă linguri de apă făcută cu mujdeiu de usturoiu.

(1) Pentru șezatoarea de pază a usturoiului la Sf. Andreiu, cf. și revista *Gânduri bune*, Huși 1915, no. 6-7, p. 11 3.

roi, în trei sorbituri iar cu rămășița îi faci cruce în palmă, în dosul mâinii, în tălpi și în toate încheieturile.

Cuțitul cu care s'a făcut mujdeiul, se împlântă apoi sub patul bolnavului.

Toate acestea se fac după ce cântă cocoșii.

Cel bolnav, de-i bărbat ori femeie, cât își iea apele, la cele trei sfârșituri de lună, și anume la fiecare sfârșit de lună câte trei zile, trebuie să trăiască în cea mai mare curățenie; să nu se su-pere, să mânânce numai lapte și ouă, să nu ucidă măcar un pu-rece, să nu se ude pe picioare (1).

Copiilor mici, Strigoii sau Străgele le pricinuesc boala numită *mâncatura* sau *mâncărimea de inimă*. Pentru a o descântă se iea un păhărel de *miere* și un *cuțit*. Cu cuțitul se taie bucățele mici din foile unei flori de bujor, și tot amestecând aceste foi cu mie-re, se descântă. Mierea cu floarea de *bujor* se dă copilului bol-nav de mâncătură sau mâncărime de inimă, — dureri mari de sto-mac „prin dedeochiu“.

Iată descântecul :

Ileana Cosânzeana a făcut un copil
 Și l-a mâncat *Strâga* ;
 A făcut doi,
 Și i-a mâncat *Strâga* ;
 A făcut trei,
 Și i-a mâncat *Strâga* ;
 A făcut patru,
 Și i-a mâncat *Strâga* ;
 A făcut cinci,
 Și i-a mâncat *Strâga* ;
 A făcut șase,
 Și i-a mâncat *Strâga* ;
 A făcut șapte,
 Și i-a mâncat *Strâga* ;
 A făcut opt,
 Și i-a mâncat *Strânga*.
 Numai cu cel de-al nouălea, N., a rămas:
 În brațe l-a luat,
 În munte s'a suit,
 În temniță l-a băgat
 Și l-a 'ncuiat
 Și l-a alcătuit.
 Strâga l-a căutat

Trei zile 'n trei părți.
 Dacă a văzut că nu-l găsește
 Și nu-l găsește,
 La frate-sau a alergat,
 Frate-său în grajd de piatră a intrat
 Și calul cel bun datu-i-a,
 În munte suitu-s'a,
 Și-a descuiat
 Și-a desalcatuit,
 Și-a mâncat *inima copilului*.
 Mama, de dorul și focul copiilor r,
 Suie dealul *Garaliilor*,
 Găsește inimile copiilor,
 Delătura drumului,
 În floarea *bujorului*.
 Cu vârful cuțitului luat-l-a,
 În paharul cu miere aruncatu-l-a,
 Copilului datu-i-l-a
 De l-a mâncat,
 Să rămâie copilul curat,
 Luminat,
 Cum mă-sa l-a făcut,
 Și Dumnezeu l-a născut (2).

(1) *Ion Creangă*, VI, p. 145 6.

(2) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu, dela Maria N. Rugină. Dat. și

Despre *Moroi* și despre neajunsurile pricinuite de dânșii, prin Oltenia aflăm următoarele credinți :

„De *Moroi* mor copiii, flăcăii și chiar oamenii mari. Se bănuiește că umblă *Moroiul* prin sat când e boaleșniță mare, când mor oamenii pe un cap, și când bolnavul nu se poate vindeca cu nici un neam de buruieni, sau descântece.

Bolnavul prins de *Moroiu*, întâiu e luat cu fior și frig, nu mânâncă, îl doare la inimă, iesă afară subțire, galben ca șofranul, apoi, când i se sparge fierea, — după cum spun babele, — bolnavul iesă afară sânge și venin, și moare.

Boala n'are leac, până nu se ghicește *Moroiul* și nu se desgroapă.

Moroi se fac babele și moșnegii cari au fost în vieață juruiți Necuratului, cari au fost vrăjitori sau răi la inimă, pizmași, dușmănoși și sub cari au trecut un câne sau pisică, când erau morți, întinși pe masă în casă.

Moroi se mai fac și cei întorși dela tâță.

Moroi au *sprincenile îmbinate*, și cât de cât, au și o bucătică de *coadă*.

Moroi, cât trăesc, sunt foarte periculoși. La cine s'or uită cu mirare, mai cu seamă din spate, numai decât *se deoache*, și cel deochiat de *Moroiu*, cu greu se vindecă; de cele mai multe ori moare.

Moroi, după moarte, se arată dese ori în vis, ba chiar și aieva. Il visează ai lui și vecinii, și atunci se bănuiește că cel visat e *Moroiu*. Dar babele, ca să nu mai viseze lumea pe cel bănuț de *moroiu*, se duc la mormântul mortului, îi seamănă pe mormânt *mieiu* de nouă ani, și îi îngroapă lângă cruce trei *fuse* de-a 'ndăratele. Dacă și după asta, lumea tot îl mai visează, și boala tot mai dăinuește, se tot întinde mereu, atunci babele povățuesc pe oameni să iea un *hărmăsar negru* ca pana corbului, să meargă în răscru-

cred. Rom. din Oltenia, împart. de d-l N. I. Dumitrașcu : „Se mai cunoaște ca cineva este *Strigoiu*, atunci când începe să moară din cei vii ai lui, rudënii, repede repede, *mâncându-le inima*, că numai auzi : Doamne, nu știu ce sa mai mă fac, că pe copilul meu îl tot doare inima ; *il tot roade ! bagsamă, vreun Strigoiu*. Și moare, sărmănelul de el ! Sau pier din vitele lui, apoi ale fraților, rudelor și măl târziu chiar ale satului întreg, dacă nu se prinde de veste. Se mai cunoaște și prin aceea că în toate nopțile vine în formă de Duh necurat acasă, vorbește cu nevasta, copiii, — dacă a fost bărbat, mânâncă din sac, oale, și chiar lovește“.

cea nopții la cimitir, și să încerce ca să treacă călare peste mormântul bănuțului. Dacă cel bănuț e Moroiu, armăsarul să-l tai și nu trece peste mormântul lui, iar dacă nu e Moroiu, armăsarul trece în fuga mare.

Când s'a aflat Moroiul, oamenii desgroapă pe cel bănuț, ard o *frigare* și cu ea străpung inima mortului de 3 ori, apoi fac un foc mare, aruncă mortul pe foc, și după ce s'a făcut scrum, adună toată cenușa într'o trăistuță și o dă pe o apă curgătoare.

Babele zic că numai așa se poate scăpa de Moroiu, cu care dispore boleșnița din sat.

Tot pentru Moroiu, prin alte părți din Oltenia se descântă celor bolnavi „în trei zile de trei ori, cu trei fire de *busuioc* și cu un ou ouat de-o *găină neagră*, într'o Sâmbăta, pe la asfințitul soarelui.

Se descântă în capul bolnavului:

Un oin mare, roșu,
 Lua o secure mare, roșie,
 Înjugă doi boi mari, roșii,
 La carul mare roșu,
 Jugul roșu,
 Proțapul roșu,
 Roatele roșii,
 Inima roșie,
 Roatele roșii,
 Leucele roșii,
Lisitele (1) roșii
 Osiile roșii,
 Toate roșii.
 Și plecară în pădurea mare, roșie,
 Sa taie un copaciu mare roșu.
 Și sparse copaciul mare, roșu,
 Și făcù stobori mari, roșii,
 Și îi puse în carul mare, roșu.
 Și înjugă boi mari, roșii
 La carul mare, roșu
 Și plecă la casa mare, roșie
 Și făcù un obor mare, roșu
 Și închise viței mari, roșii,
 Dela vacile mari, roșii
 Și mulse vacile mari roșii

În galeata mare, roșie
 Și pleca la târgul mare, roșu,
 Cu lapte roșu,
 Și striga în târgul roșu :
 Lapte roșu !
Moroi,
Strigoii,
Deochetorii,
Râmuitorii,
Moroaicele
Strigoaicele,
Deochetoarele,
Râmuitoarele
 Năvalira.
 Care cum lapte din târg luară,
 Inima,
 Ficații
 Le plesniră,
 N. râmase
 Curat,
 Lumitat,
 Ca steaua 'n cer,
 Ca roua în câmp,
 Ca maică-sa ce l-a făcut !" (2).

(1) T. Pamfile, *Industria casnică la Români*, p. 133: *lișițele*.

(2) Gr. Grigoriu-Rîgo, *Medicina poporului*, I, p. 109 11.

„De Moroiu sau Strigoiu“, prin jud. Vâlcea se descântă în chipul următor, de trei ori:

Tu Moroiule,
Tu Strigoiuule,
Tu să-ți mânânci inima ta,
Mațele tale
Ficații tăi,
Carnea ta
Oasele tale,
Pielea ta,
Că cu cuțitul te-oiu tăii,

Cu vin te-oiu udă,
Cu busuioac te-oiu afumă,
Cu tămâie te-oiu tamâiă,
Ca inima ți-oiu luă,
Și cu cuțitul oiu taiă-o,
Și-oiu face-o nouă bucațele,
Și-oiu arunca-o peste nouă valcele,
La nouă cățele ! (1).

Prin multe părți se crede că Strigoii trebuie să mânânce de se poate în fiecare noapte un om.

Iată o povestire din jud. Romenați :

„A fost odată o babă și un unchiaș. Țștia aveau șapte copii. Baba asta eră Strigoaică ; și într'o zi s'a îmbolnăvit greu și peste o lună a murit.

După ce a dus-o la groapă, și după ce a înmormântat-o, s'a făcut *muscă*; cum a ajuns acasă cei ce o petrecuseră la groapă, s'a luat și ea după ei. Când a ajuns acasă, musca s'a pus pe obrazul unui băiat, care s'a îmbolnăvit și a murit. A mai trecut niștei, și a murit și tat-su.

El eră tot Strigoiu. Când l-au îngropat, a mai stat o zi și s'a făcut *ogar*, și când a venit acasă, a băut apă din vasele copiilor lui. Copiii s'au uitat la el. Când s'au uitat copiii la el, *ogarul*, adică Strigoii, se uită la ei, le-a supt sângele și au murit toți“ (2).

A doua povestire din Bucovina :

„Strigoii, când e mort, e roș la față. El nu putrezește niciodată ; nici nu e mort, ci numai se face. Iesă din mormânt, noaptea, pe la 11 ceasuri, și umblă până la 1, ca să sugă sângele oamenilor.

Odată, un om beat treceă pe lângă țintirim. Acolo vede el un foc.

Mă duc să-mi aprind luleaua, zice el!

Dar, așa se păreă numai a fi foc, împrejurul căruia stăteau trei

(1) *Șezătoarea*, XIV, p. 109. Alte descântece de *Moroiu* sau *Strigoiu*, unde se vorbește mai ales despre *deochiu*, în *Materialuri folcloristice*, p. 553 4.

(2) *Șezătoarea*, XIII, p. 155.

Strigoi. Omul le spune la ce a venit,—să-și aprindă luleaua la foc, după părerea lui, iar Strigoii îl îndemnară :

— Na-ți cana asta ; ține-o bine în mâni și haide cu noi !

Merg întâiu la o casă, dar acolo le ieși înainte un *cățel* care, nu-i lăsă. Se vede că omul dela acea casă, când se culcase, spusese *Tatăl nostru*.

Merg după aceasta la altă casă. Acolo le ieși înainte coșcogea *dulău*, căci se vede că la acea casă, omul spusese la culcare încă și *Crezul*.

Mai merg la altă casă și acolo le iese *jumatate de om*. Aici, omul spuse rugăciunile numai pe jumătate.

Mai merg și la altă casă și acolo intrară, căci *în casa aceea, nimeni nu spusese seara rugăciunile*. Celor din casă, *Strigoii le-au supt sângele*, ba au mai luat și în cană.

Acum se întorceau. Omul, care eră treaz, pricepea și vedeà toate câte-i trecusera pe dinainte, și de aceea întrebă pe Strigoi iar aceștia îi răspunseră :

La oamenii cari, seara, la culcare, și-au făcut cruce și s'au rugat lui Dumnezeu, nu puteam intră, c'aveau păzitori, dar în casă în care am intrat, nimeni n'avusese grija să spuie rugăciuni.

Și pe acei oameni nu-i poate nimeni învia ?

— S'ar puteà, numai dacă le-ar da cinevã cu sânge de acesta pe sub nas. Altfel nu !

Atunci *țocoșii* au cântat și Strigoii au pierit. Omul a mers de i-a înviat pe toți cei din casă.

Nu se cunoștea de unde subseră Strigoii, decât doar ca niște urme de unde pișcă puricii ! (1).

A treia povestire, deasemene bucovineanã :

Strigoii au câte două *inimi* și când Strigoii moare, numai *inima cea bună* îi moare, iar cealaltă trăește și-l poartă ca Strigoiu.

Odată, într'un sat, eră o crâșmă pustie; într'insa a mers un om Strigoiu; când i-a venit ceasul să moară, și-a aprins singur lumânarea și s'a pus pe laiță unde a și murit.

Pe-acolo, pe drum, a fost trecut se zice un om și neavând unde să doarmă, a intrat înlăuntru. Măcar că a văzut mortul, drumețul nu s'a speriat, ci, după ce și-a făcut rugăciunile, s'a urcat pe cuptor și s'a culcat.

(1) Împãrt. de d-na Elena Voronca.

Când ajunse să se apropie miezul nopții, Strigoii se scoală și vine la dânsul pe cuptor.

— Hai cu mine!—îi zice el.

Săracul a ascultat. Strigoii a luat o sabie iar lui i-a dat o cană în mână, și i-a zis să-i vie după dânsul.

Au mers până la o casă din sat, și a zis Strigoii:

— Deschideți-vă, ușilor!

Și ușile s'au deschis. Au intrat înăuntru. Oamenii dormiau ca morții. Strigoii le-a fost dat cu ceva pe la nas, apoi i-a tăiat pe toți cu sabia și le-a scurs sângele în cană, după care l-a băut.

Cum au cântat *cocoșii*, Strigoii s'a făcut nevăzut.

Omul a rămas acolo iar a doua zi când au venit din întâmplare alții din sat, l-au găsit pe drumeț cu cana în mână.

— Ce-ai făcut?—îl întrebară ei.

Par'că eu?—răspunse omul. Haideți și-ți vede.

Au mers cu *jandari* până la crișmă și noaptea au pândit pe mort, pe fereastă, când s'a sculat. Strigoii a mers la drumeț, pe cuptor, dar jandarii au intrat și l-au legat iar a doua zi, îngropându-l din nou, i-au ars *spini de porumbrei* de-asupra, pe mormânt, și mai mult Strigoii n'a ieșit" (1).

Iată și a patra povestire, tot din Bucovina.

„O femeie tinerică, măritată numai de un an, rămăsese singură în casă într'o noapte, căci mai demult, fiecare om eră dator să facă strajă la biserică, atunci când îi venia rândul. Astfel în noaptea aceea bărbatu-său se afla de pază.

S'a întâmplat apoi că tocmai în noaptea aceea să-i vină ceasul nașterii. Apucând-o durerile, și neștiind biata femeie ce să facă, a zis:

— De mi-ar trimite Dumnezeu, un suflet în ceasul acesta ca să m'ajute!

Și pe loc ușa s'a deschis și în casă a intrat o femeie, care i-a dat ajutorul de nevoie unei femei. Ia scaldat copilul în apă rece, a legat-o pe lehză, a așezat-o să se culce și apoi s'a dus de s'a uitat pe fereastra din mijloc.

Atunci, nevasta, cum eră culcată, i-a văzut picioarele subțiri și păroase, și pe loc s'a priceput cu cine are de-aface.

(1) Culegere din Mihalcea și Roșă, împărt. de d-na E. Voronca.

Moaşa s'a întors la dânsa şi a întrebat-o :

Vrei să mânânei carne vie sau carne moartă?

Femeia,—i-a dat Dumnezeu gândul cel bun, —a răspuns :

— Ba carne moartă!

Stăi că-ţi aduc acuşi!—şi a ieşit pe uşă.

Femeia, iute a pus *cuşitul* lângă copil, a aşezat *cociorva* alături iar dânsa, cum a putut, a dat goana la o megieşă şi-a spus, aşà şi-aşà. Megieşii cum aud, îndată vin: o babă şi un moşneag, închid bine uşile şi răstoarnă toate lucrurile din casă cu gura în jos. Numai *hârgaul* l-au fost uitat; opaiţul l-au fost acoperit c'o oală.

Vine Strigoaica şi bate la uşă ca să-i deschidă, dar nu-i răspunde nimeni din lăuntru. Atunci începe a strigă lucrurile din casă, dar nu-i răspunde nimeni decât :

— Nu pot că-s întors; nu pot că-s întoarsă!

Vine şi rândul *hârgăului* de făcut *mămăligă*. Acesta, cum aude, sare de pe vatră, dar cade jos şi se strică. Atunci Strigoaica, dà să intre pe cahlă: întâiu a băgat un sicrieş cu un copil mort, pe care l-a fost săpat din ţintirim, ca să-l dea femeii să-l mânânce, ca să i se împlinescă vrerea de a mânca carne moartă.

Moşneagul şi cu baba o aşteptau la gura hornului, unul cu toporul şi celalt cu coasa. Dar tocmai atunci au cântat *cocoşii* şi Strigoaica a pierit.

Când a venit a doua zi bărbatul, femeia erà mută. A făcut o-mul focul, dar fumul învăluia în casă înapoi. Căutând pricina, a găsit sicriul. Apoi, cu alţii, a mers la ţintirim şi au găsit mormântul copilului de curând îngropat, precum şi al Strigoaicei ce fusese moartă în sat. Au chemat oamenii preotul şi au pecetluit-o din nou cum au ştiut, iar femeii i-a făcut rugăciuni, şi pe urmă femeia a grăit" (1).

Strigoii năzuesc mai cu samă la neamuri,—părinţi şi urmaşi până'ntr'a nouă spiţă; mai înverşunaţi către aceştia sunt socotiţi ca cei mai mari şi mai duşmani, Strigoii proveniţi din copii Strigoii.

Dacă Strigoii îmbătrânesc se crede că nu mai mânâncă oameni, ci păseri şi alte animale (2).

(1) Spusă de Marghioala Covaliţă din Camena, împărt. de d-na El. Voronca

(2) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.

Când Strigoii îndrăgeşte pe cineva, — ceea ce înseamnă că vrea să-l mănânce, — acela visează noaptea *rădaşte* (1). Dragostea aceasta se întâmplă mai ales între Strigoii morţi de flăcăi şi fetele mari, cu privire la cari, dăm următoarele povestiri :

Întâia, se aude prin jud. Romanaţi :

„A fost un popă şi-a plecat cu preoteasa la rude, şi a lăsat pe fie-sa acasă singură. Şi fie-sa a chemat o fată a unui megieş, să doarmă cu ea. Până s'a dus fata s'o cheme pe aceea, a nimerit un om necunoscut, a intrat în casă şi s'a băgat sub pat, sub o albie. Şi a venit fata cu a megieşului şi a pus să mănânce.

Fata megieşului a fost cu spatele la uşă şi cu faţa la pat. Şi mâncând ele, fata megieşului şi-a aruncat ochii sub pat la albie şi a vazut pe omul necunoscut săltând albia şi uitându-se la ele. Ea a crezut că l-a adus fata popii pentru ea, şi a tăcut din gură, dar a intrat la grije, şi când s'a culcat, i-a zis fetei popii să nu stângă lumânarea. Şi ea n'a vrut şi a suflat în ea şi a stâns-o.

Fata popii a adormit iar cealaltă nu, de frică. Şi şezând deşteaptă, s'a pomenit că s'a sculat streinul de sub copaie şi a început să le *bârcăe* pe la căpătâiu, să vadă dacă au adormit. Şi le-a ocolit cu o *mână de om mort*, că să le amoartă. Şi ea a văzut tot şi a ieşit a afară.

Fata megieşului a pornit după el, binişor, şi a pus drugurile şi s'a întors, şi a sculat şi pe fată, şi a întrebat-o de el. Şi aceea a spus că nu ştie. Şi au luat frigări şi topoare, să se apere.

Şi când a venit, a găsit uşa încuiată; şi a căutat să intre pe coş şi n'a putut, căci ele au fost cu frigările în coş. Şi a băgat mâna pe fereastră ca să iea drugul şi fata megieşului i-a tăiat mâna cu toporul (2). Când a venit popa, i-au spus fetele tot ce au

(1) Marian, *Insectele*, p. 41.

(2) Din familia acestei povestiri face parte şi următoarea, întâia pe care am auzit-o în copilăria mea, şi pe care n'am uitat-o, cu toate că n'am scris-o până acum. O dau pe scurt: Un preot şi o preoteasă plecând de-acasă, îşi lasă fata să doarmă cu o vecina. Aceasta vede înainte de culcare, o *mână de om mort* sub o covată şi astfel, îngrijorată, nu adoarme. Peste noapte, cel de sub covata, care eră un hoţ, le dă cu mâna de om mort, fetelor, pe la ochi, şi o *adoarme* pe fata popii, cari eră adormită, iar fetii treze nu-i face nimic. Apoi, hoţul iesă afară ca să-şi strige tovarăşii. Fata trează încuie uşa, dă ceară din pod, o topeşte,

pațit, și popa, de bucurie, a dăruit cu daruri scumpe pe fata megieșului. Iar acel cu mâna tăiată nu s'a mai văzut pe acolo.

Peste câțiva ani a venit la popă un *lup*, căci [Strigoii] se făcuse *Pricoliciu*, și fiind *însângerat de câni*, s'a făcut om și a cerut pe fata popii de soție. Și cum l-a văzut, fata l-a cunoscut că eră cu mâna tăiată, și n'a voit să-l iea, că eră Strigoiu și o omoră" (1).

A doua povestire se aude prin jud. Vâlcea.

„Au fost o dată trei fete, și s'au dus la furcărie. Și două erau mai frumoase, și una mai urită. Și cele două fete aveau doi băieți, iar cea urită eră singură, și torcea, și nu avea băiat.

La fata cea urită a venit un băiat frumos. Și cele două fete frumoase erau mâniate pe cea urită, căci băiatul acela trage la ea și nu se duce la ele.

În a doua seară, fata îl întreabă:

— De unde ești, băiete, și ce cauți aici ?

Și el n'a vrut să spue. Și fata l-a legat cu un fir de tort de picior, și n'a simțit. Și când a plecat băiatul, s'a luat și fata du-el, și s'a dus la biserică, și s'a uitat la el, când a intrat în mormânt.

A treia oară iar a venit băiatul la fată și a întrebat-o:

— Spune, neică, ce ai văzut, că dacă nu-i spune, găsești pe mă-ta moartă!

Și fata nu a voit să spună, și s'a dus acasă și a găsit pe mă-sa moartă.

A patra seară iar a venit băiatul și a întrebat-o:

— Spune, neică, ce ai văzut, că vei muri tu!

și când hoții au început să găurească pereții ca să intre în casă, fata i-a opărit cu ceară și astfel a scăpat casa de prădăciune.

Mai târziu, unul din hoți, prefăcut în boier mare, cere de nevastă pe acea fată, pe care popa o luase de suflet, și-o duce într'un codru, unde, dela o roabă a aflat că hoții se pregătesc s'o ardă. Fata și-a risipit salba la fântână, ca să zăbovească de-ar căută-o, iar ea a plecat spre casa, înnoptând prin copaci. Hoții o cercau cu sulița prin copaci, și negăsind-o, s'au întors acasă, tocmai unde s'au văzut stropiți de sângele ce cursese din talpa fetei străpunse de suliță.

Prefăcut în *cerător*, hoțul s'a încredințat mai târziu, ca fata de suflet a popii se află sănătoasă acasă.

Vezi și *Șezătoarea*, XVI, p. 49 56

(1) *Șezătoarea*, XIII, p. 158.

Atunci fata i-a spus că l-a văzut cum intră în mormânt, și *Strigoii* a plesnit!" (1)

A treia povestire ne vine din jud. R-Sărat, și are părți asemănătoare cu cea de până aici; sfârșitul însă îi este de poveste:

Au fost odată într'un sat o fată și un flăcău cari se ibovniciau după obicei, fără știrea și placul părinților fetei, că pe semne flăcăul nu prea eră de neam de cei cu *osânză* la pânțece. Așa se vede că a fost treaba, că la împetire, părinții fetei cu nici un chip n'au vrut s'audă de așa ginere, iar flăcăul, dacă a văzut și a văzut că alt chip nu-i, s'a pus și s'a spânzurat de un copac, și gata comedia!

Aeù, *dacă s'a spânzurat, flăcăul cela s'a făcut Strigoii*, și așa, putea să vie mai des la vechea lui ibovnică, și să se îndrăgostească în voia cea bună cu dânsa.

Fata, firește, de drag, drag la avut, dar acuma, cu toată dragostea, nu-i prea venia la îndămână tovărășia c'un Duh necurat. Ce să facă, ce să dreagă, cui să-i spuie și s'o învețe, să scape de primejdie și de păcate?

Se duse la o babă vrăjitoare și baba îi dădu învățătura de nevoie.

Vine așa Strigoii într'o seară din nou la fată și se drăgostește cu dânsa până târziu. Și pe semne, când știă el că i se apropie vremea să plece, își luă noapte bună dela fata și plecă. Fata, după spusa babei, anină de straiul din spatele Strigoiiului un ac de care eră prins capătul unei ațe de pe un ghem mare. Pleacă Strigoiiul, ața de pe ghem începù să se desfășoare, hai-hai, hai-hai, până ce de-odată se oprește. Fata, — se vede că eră cu inimă,—se iea după ață, pe uliță încolo, în colo, până ce intră în ograda bisericii, și de-acolo drept la un mormânt, de alături. De-acolo, ața aceea intră'n pământ, și pe urmă, pacea cea bună!

Fata vine înapoi acasă, dar seara, cum într'amurgește, repede, la mormânt, de-oparte, să vadă ce-i și cumu-i. Nu trece mult și numai iaca îl vede pe Strigoii că iese, merge la alte morminte și le desvălește, mânâncă *inimile morților*, și pe urmă pleacă în sat la fată. Fata după dânsul.

— Unde-ai fost aseară și ce-ai văzut? — o întreabă Strigoiiul.

— Unde să fiu! N'am fost nicăieri! N'am văzut nimic!

(1) *Sezătoarea*, XIII, p. 159.

Iar Strigoii. din nou:

— Să știi că dacă nu spui, are să moară tatăl tău!

— Poate să moară,—răspunse fata; eu nimic n'am văzut, nimic nu știu, nimic nu spun.

Bine!

Și cu adevărat că a doua zi, tatăl fetei a și murit!

Ei! l-au înmormântat, l-au grijit. Mai trece ce mai trece după asta și iarăși vine Strigoii la fata. Se drăgostesc cât se drăgostesc și iar îi zice fetei:

— Să-mi spui unde ai fost în cutare seară și ce-ai văzut, că de nu, are să moară și mă-ta.

Poate să moară de nouă ori,—îi răspunse fata; cum să spun când eu nu știu nimica?

A douazi mama fetei și murì. O'ngroapă și pe ea, îi face fata toate rânduelile, mai trece ce mai trece și iacă Strigoii că spune ibovnicii lui:

Dacă nu-mi spui ce-ai văzut în cutare seară, ai să mori și tu!

— Și? Atâta pagubă! Cum! Vrei să-ți spun minciuni? De unde să le scot, vere, dacă nu știu și n'am văzut nimic?

Asta eră vorbă, știm noi,—dar ce te faci tu fată acuma, cu moartea, că vedeți, de murit, trebuie să moară!

Își cheamă neamurile toate,—după învățătura vrăjitoarii, și le spuse că ea are să se prăpădească negreșit. Dacă moare, când a fi s'o scoată din casă, *să n'o scoată nici pe uși, nici pe ferești, nici pe sub streșină, ci să spargă peretele casii și pe acolo s'o scoată.* Pe urmă, să n'o ducă în țintirim, ci dincolo, sub o poală de pădure, tot peste câmp, de-adreptul, *nu pe drum,* și acolo s'o îngroape.

A dat Dumnezeu și s'a întâmplat așa. Fata a murit, neamurile au stricat un perete al casii, au pornit-o peste câmp, cu sicriul pe năsălnie, și au îngropat-o la marginea pădurii.

Acù Dumnezeu s'o ierte și pe noi să ne apere, dar să vedeți ce s'a mai întâmplat. *Pe mormântul fetei celeia răsare,* nu după multă vreme, *o floare* minunată,—ce floare va fi fost: frumoasă, frumoasă, că nu se mai văzuse până atunci, și nici de-atunci în coace.

Trece pe acolo feciorul împăratului și-o vede, și cum o vede, repede s'apucă și o sapă pe dedesubt, ca să nu-i atingă rădăcinile, și o

duce acasă, la castelul împărătesc, unde o răsădește lângă fe-reasta lui.

Mai trece după asta o bucată de vreme. Floarea-i mai frumoasă, mai minunată, dar vorba-i că feciorului de'mpărat nu-i merge bine de loc. I s'a întunecat fața, i s'a închis inima de-un cărd de zile și singur el nu știe ce a dat peste dânsul. Nu mânâncă, nu bea, nu-i om. Mare întâmplare!

Ce erà? *Floarca* dela fereasă, din floare cum păreà, peste noapte *se făcèà fată* cum fusese mai înainte, frumoasă, cum fusese odată în sat la dânsa, ca ibovnică flăcăului celuia. Și dacă se întruchiră, intră pe fereastă la feciorul împăratului și se dră-gostiă cu dânsul toată noaptea, fără ca cinevã din curte să afle, și fără ca feciorul de craiu să-și dee sama.

Asta a ținut cât a ținut, până într'o bună zi, când fata n'a mai putut să se stăpânească; atunci s'a aplecat asupra feciorului de împărat și l-a sărutat pe frunte; feciorul s'a trezit odată din somn, și când a văzut mândreța ceea de copilă, a zis „ce-i asta!”

Ce să fie,
Să tot ție,

vorba celuia!

Și după asta și-au făcut ei legământ: el să fie al ei, și ea a lui, cât vor fi amândoi. S'au îmbrățișat, s'au mai sărutat, au dat de veste craiului și crăiesii, și toată curtea a bătut din palme și a zis, că mai nemerită pereche nici că se putea. S'a făcut nunta, s'a isprăvit, și acū trăiau de-a mai mare dragul însurăței noștri.

Toate bune, da una rea: nevasta se învoise cu toate celea, dar din casă afară nu se cădeà nimeni s'o scoată. Doamne, a-pără și păzește, și pe noi păcătoșii: îi erà teamă de Strigoiu, și pace bună!

Până într'o zi. În ziua aceea o iea feciorul împărătesc cu sila, o pune în caleașcă, și mână! la sfânta biserică. Când la un colț, iaca *Strigoiu*l. Nevasta, cum îl vede, zdup! din trăsură și fugi! neicuță, tocmai în biserică. Fuge nevasta, fugе și Strigoiu! după dânsa; fugе nevasta, fugе și Strigoiu! și mai-mai să pună mâna pe ea, când iaca aproape ajung amândoi de-odată în bi-serică. Acolo, nevasta s'a ascuns după o icoană. Strigoiu! dă să pună mâna pe dânsa, da când vrea s'o înhațe, numai de-odată sfânta icoană se prăvale în capul Strigoiu! și Strigoiu! se face ca un fum, și se duce, și dus rămâne!

Iar nevasta cea și cu feciorul împăratului rămân, pentru cât vor fi trăit, apărați de toată primejdia și păcatul" (1).

A patra povestire o avem din jud. Botoșani, în următoarea cuprindere :

„Zice fiecare despre *Strigoiu* cum îl ajunge capul și mintea. Așa, unul spune una, altul alta, și îndată se arată și chipul Strigoifului : e un mort înviat, care iesă în puterea nopții, și are *coadă*, și faptură de om ca de-ai noștri, întocmai cum fusese în lume, înainte de moartea cea blestemată, și pierе când cântă *coșii* sau *găinile*, și atâia tot deocamdată.

În felul acesta se spune cum eră un viu într'un sat și aveà o față, care se daduse în dragoste cu un flăcău. Flăcăul însă a murit, și fie ca l-a ajuns un păcat mare de-al lui, fie mai degraba ca a trebuit să se împlinescă un blestem strămoșesc, s'a facut Strigoiu.

Fata n'a mai știut nimic de el, pâna când, într'o seară, părinții ei nu erău acasă, și rămânând ea singură-singurică, stânse lumînarea și se culcă.

Strigoiful intră ori în casă necurată, ori în casă pustie. Dar casa aceea, unde dormia fata, eră curată. Și în astfel de case Strigoiful intră câte odata, dar numai când nu-i nimeni în casă. Altfel, el strigă afară la fereastă, și are glasul și vorba întocmai ca și în vieață. Deci prinse a strigă la fereasta. Fata, proastă, deschizând ușa, întrebă :

— Cine-i ?

De-acuma, haide cu mine ! striga flăcăul.

Și apucând-o de mână, așa desbrăcată cum se află, a dus-o departe-departе, în țintirim, la mormântul său care acum eră deschis.

— Intră înăuntru ! îi zise fetii.

— Ba nu, bădiță ; intră dumneata înainte, că eu mă tem ! — zise ea.

El a intrat în mormânt și de-abiă s'a mai auzit când a strigat iarăș către fată :

— Haide mai repede !

Mai stăi, mări bădiță, să-mi caut mărgelele, că le-am scăpat pe aicea !

(1) Dela Șt. Vrânceanu, com. Andreiași, împărt. de fratele meu Vasile, com. Țepu, jud. Tecuciu.

Și a fugit fata, și a fugit înapoi, așa că până să simțească Strigoii că ea-i furase inimțile, ajunse la o casă cu lumina lăsată 'n jos și cu un mort întins pe laiță. Pe mort îl chemă Avram.

Fata, ne mai știind de frică pe ce lume-i, s'a ascuns pe cuptor și s'a culcat, după ce trase zavorul la ușă pe dinăuntru.

N'a trecut multă zabavă și Strigoii a ajuns-o din urmă, că așa-i treaba Strigoilor: când se vor legă de capul cuivă, îl caută și-l necăjesc pretutindeni, și strașnic se mai sbuciumă după suflul lui, ca să-l facă și pe el Strigoii, vândut Necuratului. Deci prinse a bate la fereastă, strigând:

Avrame, Avrame, deschide ușa, Avrame!

Avram cel mort voi să se scoale, căci eră și el Strigoii. Și numai atunci, o găină zice cocoșului;

Cântă, că o prăpădește pe biata copilă!

— Nu, cântă tu! zise cocoșul, — că nu-i rândul meu.

Atunci a cântat găina și Avram cel din casă s'a risipit de n'a mai ajuns să deschidă ușa, și nu s'a ales nimic dintr'însul, precum nu s'a ales nimic nici din flăcăul ce eră Strigoii, afară. Copila a scăpat căci eră bună la Dumnezeu, și de sufletele de acestea, nu se lipește nici odată duhul necurat al Strigoiiului!" (1).

A cincea povestire o avem tot din partea de miazănoapte a Moldovii :

„Erau într'o vreme Strigoii câtă frunză și iarbă și câte coarne în puțină. Și nu se astâmpărau, bată-i crucea, ci ieșiau noaptea între oameni, parcă aveau *mişcorici* (2). Umblau încoace și încolo cât umblau, până când, sături de meleaguri, numai ce te trezii cu dânșii la șezători. Se chiamă că la șezători se strângea lume multă din sat, mai ales flăcăi și fete, iar Strigoii își puteau împlini tabelul, aducând cu dânșii spaima și sugând ca lipitoarea, *sânge omenesc*.

Odată, când șezătoarea eră mai în plinul ei, iaca vine tupilus, oaspete nepoftit și bine primit, un Strigoii. Da nu-l știă nimeni că-i Strigoii. Eră doar în chip și 'n făptură de flăcău, frumos și încă sugubă. Dă el binișor buna vremea, s'așează pe-o laiță lân-

(1) D. Furtună, *Vremuri înțelepte*, p. 63 4 și Ion Creangă, V. p. 11 2.

(2) Prin jud. Tecuciu se zice *mişcurici*, *gniscurici*, în pron. pop., înțelegându-se prin acest cuvânt *viernii*, cari, prin foirea lor în rană, neliniștesc pe cel ce-i are.

gă fete și intră 'n vorbă, cum îi treaba flăcăilor. Și fetele, și toți cei dela șezătoare gândiau de bună credință că el îi un flăcău de-acolo din sat, care venise la casa unde se făcuse șezătoarea.

Și așa, din una, din alta, Strigoii prinde a spune poloșanii și jâții, măi tată, că râdeau fetele, de-ai fi gândit că-s altceva. Și prinde a jucă și-a șugui și a se hârjoni cu dânsule,—neastâmpăratul!

Cu alte fete își găsiă hârjoană cum își găsiă, dar c'o fată de lângă dânsul, își făcea de cap și de ciolane!

Șezi binișor, bădiță! Ce-ți faci de urît?

Da el o pișcă mereu, fără milă, hoțul, să-i rupă carnea de pe dânsa, nu alta!

Alei, bădiță! Te 'ntreci cu șaga. Ce? Vrei să mă gătești de zile? se mai rastește biata fată.

Ș'atunci, norocul ei, c'a scăpat fusul jos. Când să iee fusul de jos, ce să-i deie ochii a vedeă? Imprejurul fusului, coada Strigoiiului. Și a zis ea, cum a fi putut zice, unei fete de-alături:

— Leliță, haidem să fugim, că *ihmanul* ista-i Strigoiiu.

Da fata cea de-alături, se luase cu ziua răsului și n'a priceput vorbele ei. Ș'atunci, degrabă, iesă fata 'n tindă, cu chip că merge să-și ducă 'n pod niște valuri de pânză. Și așa, cu valurile de pânză în mână, s'a dus, sârmana, s'a tot dus într'un suflet și 'ntr'o spaimă, până într'un codru vechiu ca lumea și negru ca gândul ei de spaimă.

Iai cei dela șezătoare o așteptau. Ș'au așteptat-o, ș'au căutat-o degeaba până când, dela un timp de vreme, au văzut ei și-au văzut că nu mai vine fata. Unde să fie? Dumnezeu sfântul știe.

— Din pământ să mi-o scoateți!—răcnește sborșit și cu ochii încruntați în sânge, Strigoiiu.

Și de vreme ce n'o puteau scoate de nicăieri, cei de față,—că de unde nu-i, nici Dumnezeu nu iea,—s'a apucat Strigoiiu și i-a tăiat pe toți până într'unul. Le-a supt sângele, le-a svârlit ciolanele și carnea pe sub laițe, iar capetele și cu gurile rânjite, le-a înșirat pe la ferești. Cine ar fi trecut pe acolo, ar fi zis că rîd flăcăii și fetele... Și pe urmă, după ce a înșirat și mațele morților prin cuiu, zicând că-s mărgelile fetelor, se întinde la fuga, și după o cale de drum, unde s'ajungă? Ajunge în codrul cel ma-

re, unde ajunsese și fata, și mai *mușluind* pe ici, pe colo, o zărește sub un tufan de fag. Zice:

Ce zezi aici, leliță? De ce ai fugit dela șezătoare?

Dar fata, săraca, așa se înspăimântase, că i se legase limba în gură și nu putea zice nici *mac*.

Văd că ești fricoasă, leliță! Ci hai cu mine mai degrabă acasă, că are să-ți fie bine!...

Atunci, fără să vrea, a întrebat fata:

Unde?

Aici în codru. Hai mai iute, — strigă Strigoii.

Și ajungând ei la o bortă în fundul codrului, a priceput fata că aceea-i casa Strigoiiului, care-i zicea mereu să intre ea întâiu.

Nu, nu vreau; întră tu întâiu, badiță!

Și așa, câtă vreme Strigoiiul a intrat în borta ceea, și a mai măturat și a mai *dirădicat*, fata s'a întors spre răsărit, și a pornit la fugă, după ce a bătut bine — bine valurile de pânză în gura borții celeia.

În fugă și 'n desnădejdea ei, zărește sărmana fată o scânteie de lumină în depărtare. Spre această scânteie de lumină s'a tot dus într'un suflet, până când iaca ajunge la o casă pustie. În casă, întins pe o masă și c'o făclie la capătăiu, ședeă un om mort, cu mâinile încrucișate pe piept. Ce să facă biata fată? Întră în casă, și suindu-se pe cuptor, adoarme dusă de chin și de frică. Și mult s'ar fi hodinit ea așa, dacă lighioana de Strigoiiu n'ar fi ajuns-o din urmă cu năpatea. Căci el, svârlind în sus valurile de pânză din gura borții, a ieșit afară, și foc de ciudă și de mânie, a venit c'o falcă 'n cer și una 'n pământ, tot în urma fetii până la casa cea pustie. Și-atunci, intrând în casă, s'a sculat în picioare omul cel mort. Și s'au luat ei la bătaie și la *câlțâit*, și s'au întins, și s'au burzuluiit, și s'au *bontănit*, până au cântat coșii, și până s'a trezit fata.

Amă, lumânarea eră stânsă, omul cel mort nu mai eră nicăieri, doar greierii dacă mai țărâiau a pustietate. Încolo, nimeni, țipenie, decât fata și sfântul Înger păzitor. Și omul, cel ce fusese mort, și Strigoiiul, cel cu chipul de flăcău, s'au năruit la cântatul cocoșilor, că amândoi erau Strigoii.

Trezindu-se într'o așa întunecime, fata s'a uitat înfricoșată de

vreo trei ori prin casă, și gândind că-i la ea, și că i se nălucise ceva rău prin vis, a adormit moartă, fără grijă, fără frică.

Când s'a trezit ea desdedimineață și a văzut atâta frumuseța îngrămădită în fundul codrului, când a auzit așa cântec de pasări, s'a minunat strașnic și s'a crezut în raiu. N'a stat mult la cumpene și s'a pornit spre casa părinților ei, cu chip ca să-i aducă și pe dâșii acolo. Și așa, ajungând acasă, a prins a spune pe unde a purtat-o Strigoii și ce minunăție de fericire a găsit ea în codrul raiului.

Părinții se uitau la dânsa, și cuprinși și ei de nedumerire, au făcut semnul sfintei cruci. Fata lor atunci a intrat în pământ: s'a cufundat în adâncul pământului și s'a făcut Strigoaică. Și cum putea să fie altfel? Strigoii o vrăjise, iar ei îi plăcuse prea mult farmecul fericirii din codrul locuinții lui" (1).

În sfârșit, a șasea povestire este aproape o variantă a celei de mai sus; ea se aude prin Bucovina, în următoarea cuprindere.

„La un gospodar dintr'un sat a venit într'o zi un băiat, care n'avea tata, n'avea mamă, nici știă din ce sat e. Și eră sărac de n'avea altceva decât straietele de pe dânsul. Gospodarul l-a luat argat la dânsul ca să-l crească și să-l hrănească.

Când băiatul a crescut mare și a crescut și copila mare, și s'a făcut băiatul holleiu și copila fată, s'au dat amândoi în dragoste. Femeia, mama copilei, simțindu-i, a zis către bărbat să-l țipe de lângă casă, să-i plătească pe cât a slujit și să-i deie drumul, că de nu, i-a face o rușine, și s'a legă prea tare de fată. Omul i-a răspuns:

Nu-l țip, că eu nu cred, până nu-l voi vede cu ochii mei!

Omul s'a pus să-i păzească, și nenorocul a vrut că i-a prins dați în dragoste. După ce i-a prins, a chemat pe flăcău în casă, i-a plătit frumușel și i-a spus să nu-i mai vadă picior pe lângă casa lui.

De-acolea, băietanul s'a dus prin lume, departe, ca să se poată hrăni, dar așa departe, că fata nu l-a mai văzut un an de zile,

Într'o vreme, flăcăul s'a îmbolnăvit și a murit. Dar fata nu știă ce-i cu dânsul; ea trăiă tot cu gândul la el. Nu știă ce să facă.

(1) D. Furtună în *Ion Creangă*, VI, p. 202 4.

ce să dreagă, pe cum să-l vadă măcar odată. S'a dus la o babă ca să-l mai vadă odată.

Baba i-a spus :

— Eu pot să-ți fac, dar dacă el îi mort ?

Fata îi răspunse :

Fă ce-i face, numai adă-l să-l mai văd odată, fie mort, fie viu.

Bine, eu ți-oiu face. Dar dacă va veni la tine în seara dintâi, să nu te duci cu dânsul, ci să te uiți bine la el, și-apoi să vii la mine, să-mi spui cum eră.

Iaca vine flăcăul în sara dintâi, călare pe un cal ca un năzdrăvan, vine la dânsa și o chiamă :

— Hai cu mine, dacă ți-a fost drag de mine !

Fata i-a spus :

— Nu pot să merg acuma cu tine până mâni seară; a doua seară voi merge.

Fata s'a dus pe urmă la babă și i-a spus cum a venir flăcăul acela la dânsa. Baba a întreat-o :

N'ai dat sama : eră tot așa la față cum fusese mai înainte ?

— Tot așa, a răspuns fata, ba încă-i mai frumos !

Dacă vrei să mergi cu dânsul, i-a zis baba, atunci du-te de-ți leagă toate straietele tale, cari vrei să le ieai cu tine, leagă-le toate de capete, și când vei merge cu dânsul și el ți-a spune, poate, să te bagi undevă, zi-i „bagă-te tu întâiu !“.

După ce fata și-a legat straietele de-olaltă, așa cum a sfătuit-o baba, iată că se face și seara, și fata se duce la ocol, să mulgă vacile. La o vreme, iacă vede că flăcăul vine tot pe calul acela și când ajunge la poartă, o strigă. Fata lasă vițeii să sugă la vaci, nu-i mai trebuie lapte, — își iea straietele, iesă la drum, și se duce cu dânsul. S'au pornit.

Au mers cât au mers pe pământ, apoi s'au ridicat amândoi în văzduh, și s'au dus peste sate, peste păduri, de nu știau în ce lume se infundă, până au ajuns pe un câmp. Acolo, dacă au ajuns, s'au slobozit amândoi în jos, iar calul s'a prăpădit de dinaintea ochilor lor, și ei amândoi au rămas pe pământ.

Acolo eră o bortă. Și a zis flăcăul către fată :

Dacă ți-a fost drag de mine și ai venit acuma după mine, baga-te acolo în borta aceea, că eu acolo trăsesc !

Ea i-a răspuns :

Bagă-te tu întâiu, că tu ești învățat pe aici, dar eu nu! Eu ți-oiu da straiete!

După ce el s'a băgat acolo, fata i-a dat straiete și p'nă ce flăcăul a gătit de tras înlăuntru straiete, fata a fugit.

Un' să fugă să se ascundă? A văzut o căsuță în câmp, unde se zariă o zare de luminiță. Intră acolo, și când intră, [vede] că nu-i nime în casă, nime, decât un mort pe laiță. Ea, ce să facă atunci? Ș'apucă să întoarne toate lucrurile din casa cu gura în jos,—linguri, străchini, ceaun, și câte haramtuturi mai sunt în casă la un țaran, toate le întoarnă și-apoi pune zavorul pe ușa și se ascunde pe cuptor.

Nu mult după aceea iacă aude că vine flăcăul după dânsa. Vine, și când ajunge la ușa, ușa încuiată.

Flăcăul strigă atunci :

Mortule, descuie ușa!

Dar mortu-i răspunse :

Nu pot că-s împiedecat.

Striga flăcăul strachină, lingură și catre toate, câte *riciuri* sunt în casă, strigă să-i deschida ușa, dar ele toate răspund :

— Nu putem, că zuntem înturnate!

Numai din cât opaițul de pe prichiciul hornului, care ardea în casă, acela nu eră înturnat. Flăcăul strigă atunci către opaiț, sa-i deschidă ușa. Dă opaițul să alerge la ușa, dar când a sarit de pe prichiciu, a picat jos și s'a spart.

Atunci a strigat el a doua oară :

— Mortule, deschide ușa!

Mortul se scoală de pe laiță, și țup! țup! prin casă, se duce sărind să descuie ușa. După ce o descuie, flăcăul intră în tindă, și cum intră, se întâmplă să cânte un *cocoș*, și atunci amândoi se lungesc în tindă țapeni, unul peste altul.

S'a întâmplat că aceia amândoi să fie Strigoii.

Dimineața, când au venit oamenii la casa aceea cu mortul, ca la mort, au găsit doi morți în tindă, și o fată stând pe cuptor. Pe urmă, oamenii se uită bine să vadă ce morți să fie aceia doi. Pe unul îl cunosc: e omul de casă, dar pe al doilea, nu. Se duc ei și caută prin țintirim, întrebă de oameni, poate îl cunoaște cineva. Ferit-a Duninezeu; nu-l cunoaște nimeni și nici în ținti-

rim nu găsesc vro bortă, de unde să fi ieșit. Își aduc aminte oamenii că un flăcău este îngropat în câmp, de-o parte, nu în țin-tirim. Se duc oamenii acolo și găsesc borta, cum a ieșit de-acolo, găsesc și straietele fetii, toate rupte și batjocorite de dânsul.

Se gândesc oamenii în tot chipul:

Cum a putut să iasă de aici? Acela *numai* c'a fost Strigoiu; n'a fost om cum se cade.

Se ieau oamenii de-i bat *țăruș* cu *usturoiu* în inimă, și la cel-alt tot așa, că și acela eră tot Strigoiu, și după aceea îi îngroapă.

După ce fata și-a venit în fire, s'a pornit să vie acasă la tat'-său. Și-a trebuit să vie șapte ani de-acolo de pe câmp, și pâna la casa ei; așa de departe a dus-o flăcăul în câteva clipe.

Așa a pățit fata care voiă în ruptul capului să poarte dragoste chiar cu morții, și așa au să pățească toate fetele cari nu dau pace morților să doarmă!" (1).

Când Strigoii nu reușesc cu dragostea, fac ură fetelor, ca să fie urite de lume și astfel să le pricinuească cele mai mari nenorociri.

Uneori Strigoii silește pe om să-i juruească, la o mare nevoie, „ce are mai scump”, — obișnuit copilul, care și acesta, la rându-i, se va face Strigoiu și va mânca oameni:

„Un unchiaș și cu mătușă-sa, spune o povestire musceleană, — n'aveau copii. Erau saraci și aveau doar o vacă. Moșul a plecat la târg s'o vândă și acolo a venit un mușteriu s'o cumpere. Îi da pe ea o desagă de bani, dar cu legătură să-i mai dea și ce i-o fi mai drag pe lume.

Se gândeste unchiașul că nu mai are altceva decât pe babă, și-i făgădueste.

Baba, însă, acasă, născuse o fată frumoasă, și asta crește în-tr'o zi ca'n două, și 'n două, ca 'n nouă.

La vremea de măritat, s'a dus la biserică să se cunune cu un tâ.ăr, dar când să le pue cununiile, pică jos moartă.

Dacă vâd așa ai casei, o pun în sicriu și o duc în biserică, să o păzească trei nopți în șir, cum eră obiceiul.

Dar a doua zi paznicul eră mâncat. De cine? nu se știă.

Dacă vede împăratul locului, trimite mereu oameni de pază,

dar toți erau mâncați până a doua zi. Atunci împăratul, pus pe gânduri, trage sorți să se ducă ăla pe care o pică. Și a picat pe un biet soldat, pe care îl chemă Ion.

El se duce de vreme în biserică, se roagă lui Dumnezeu să-l apere, și atunci vine un moș bătrân.

— Moșule, ajută-mi, că nu știu cum să scap!

— Iea, băiete, ceasul ăsta, și când o fi un ceas până la miezul nopții, să te pitești după icoana Maicii Domnului, că acolo n'are să te găsească Strigoii, care nu e altul decât fata: ea se face Strigoiu și el mânâncă pe toți paznicii.

Băiatul ascultă, și noaptea:

- Unde ești, Ioane, să te mânânc?

El n'a răspuns, și nu l-a găsit.

A doua seara, când se scoală fata, el se ascunde chiar în sicriu. Ea strigă și îl caută, zadarnic.

A treia noapte moșul iar îl învață:

— Iea evanghelia asta, s'o ții pe piept, să nu miști, să nu vorbești, iar când vor fi trei ceasuri până la miezul nopții, sa te culci lângă sicriu.

Așa a făcut și fata l-a strigat zadarnic până când au început sa cânte *cocoșii*, și atunci de-odată s'a auzit: poc!

A plesnit Strigoii din fată și s'a răspândit într'o duhoare de n'o puteai suferi; iar fata, a rămas vie, tânără și frumoasă!

Când a venit lumea a doua zi, i-a găsit, pe soldat și pe fată, primblându-se prin biserică. S'au cununat amândoi!" (1).

Pe lângă aceasta adăugăm că Strigoaicele fură *mama câmpurilor*, luând întâia brazdă ce-o răstoarnă omul pe ogorul său și aruncând-o pe ogorul lor, ieau *frumusețea* femeilor, fetelor și flăcăilor pentru ele și copiii lor și „usucă copacii în pădure“ (2).

Luarea *manii* dela vaci sau luarea *laptelui*, privește, se înțelege, pe Strigoii și mai cu samă pe Strigoaicele vii, dela cari, până la femeile *vrăjitoare*, poporul nu vede o depărtare prea mare.

Prin Țara Hațegului, Strigoii care vrea să ia mana unei vaci pune *sare* în drumul ei, vaca trece peste sare și astfel laptele ei trece la vaca Strigoiiului (3).

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 261 2.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na El. Voronca.

(3) Densușeanu, *Graiul din Țara Hațegului*, p. 107.

Prin Bucovina, după spuse, se crede că pentru luarea manii, Strigoaicele ieau *balegă* de vacă, o rup în jumătate și apoi descântă, sau ieau *surcele* din poarta omului cu vita, merg în câmp, cu un *căpăstru* de strâng roua și apoi slobod laptele din căpăstru (1). Pentru a-și feri vacile de Strigoaice, femeile își presară vacile, la *Sf. Gheorghe*, cu *mac* (2).

Prin unele părți, ca să poată prinde Strigoaicele cari ieau mana vacilor, unul ie și-și pune în curea (șerpar) în întâia și a doua zi de Paști, *lingura* cu care s'au întors ouăle ce s'au înroșit, apoi se suie într'un copac și privește intrarea în sat a ciurdei dela pășune. Unul ca acela vede foarte bine toate Strigoaicele în ciurdă iar pe cea mai mare o vede călare pe taurul satului.

Strigoaicele îndeamnă pe cel din copac să se dea jos, el însă, nu trebuie să le asculte, căci le poate prinde și poate face din ele orișice (3).

Credințele acestea le întâlnim și la *Rutenii* din Bucovina (4).

Iată și o povestire tot din Bucovina:

„Un Huțan l-a învățat pe A. cum să cunoască care e Strigoaica în sat. Tot *postul mare* să zică în fiecare zi *Tatăl nostru* și *Crezul*, apoi în ziua de Paști, să nu vorbească la Inviere, nimic, nici „Hristos a înviat!“, să nu zică, căci Strigoaicele se vor pune pe lângă dânsul ca să-l facă să vorbească. Tocmai când preotul va zice a treia oară „Hristos a înviat!“ să răspundă și el. Atunci le va vede pe Strigoaice cu donița în cap, și cu și-tișca legată de picior, căci cu acestea ieau Strigoaicele *frumuseța* femeilor și *mana* dela orișice.

Atunci o să le zică:

(1) Densușeanu, *Graiul din Țara Hațegului*, p. 107.

(2) *Ibidem*.

(3) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 96.

(4) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 14 5. „*Sf. Gheorghe* se crede a fi pe *lupi* și aparatorul dobitoacelor, de aceea Rutenii, în preseara zilei de Sf. Gheorghe, înseamnă ușile gospodarilor cu dohot și pun înaintea intrării la grajd *grăpi*, ca și Românii, cu colții în afara, ca *Strigoaicele* să nu poată intra acolo și lua laptele dela vaci. Se crede, adică, că în acea noapte Strigoaicele se aduna de *hotarele* satelor, unde joacă. Vacile se pot feri de dânsese, dacă se presara în grajd *mac*, pentru ca Strigoaicele, cărora le place macul, trebuie mai întâiu sa culeagă toate firele de mac împrăștiate, ceea ce dureaza până în zori, și apoi nu mai au timp să ajungă la vaci, spre a le lua laptele“.

— Eu vă cunosc!“

În noaptea de Sf. Gheorghe, Strigoaicele se ung cu *șmoală* și se duc pe cahlă. Cine vrea să le vadă, când vin la grajd, să meargă după dânsule, să puna două *pluguri* alături și deasupra plugurilor o *grapa*, și să treacă pe sub ea ca să se poată face și el în orișice, și să se ducă nevăzut după Strigoaice. Poate chiar să stea și sub grapă, căci Strigoaica nu-l poate vedeà acolo și cu chipul acesta o poate prinde.

Alții, spre a-și feri vacile de Strigoaice, pun *grapa* în ușa grajdului, căci de grapă, Strigoaica se teme și se întoarce îndărăt. Stăpânul grajdului să fie ascuns după ușă, și când va vedeà că Strigoaica o iea înapoi, să o alunge și să o lovească pe spate cu un *bârcinar* de mire, căci astfel făcând, o prinde.

Alții spun ca acea *grapă* trebuie făcută într'anumit chip, și a- nume începându-i lucrul la Sf. *Andreiu* și sfârșindu-i-l la Sf. *Gheorghe*.

Un om a făcut astfel și s'a pus de pază, după grapă, în grajd. Vede că vine o *mâță* și face ceva la *ulgerul* vacii. El, cum are bardă, îi taie labele. Când vine dimineața în casă, pereții plini de sânge. Se uită la femeia lui, pe cuptor, și-o vede cu copilul în brațe, dar fără mâini.

— Mi-ai făcut-o!—zice ea.

D'apoi tu ce-ai căutat în grajd?

— Aduceam mană pentru vaca noastră!

Ele spun că nu-s întru nimic vinovate, de ceace fac, căci așa li este dat și musai trebuie să se ducă. Dacă pe o femeie Strigoaică ar opri-o bărbatul său de a se duce, l-ar sfâșia în bucăți (1).

Alții ung o roată, tot spre Sf. Gheorghe, cu *tămâie* neagră și o pun în ușa (2).

Prin unele părți din Transilvania, cu privire la luatul *manii* dela vaci, se crede următoarele :

„Dacă vaca, în loc de lapte, dă sânge sau nu se lasă să fie mulșă, atunci proprietarul vacii, ca să afle cine e acela care i-a luat laptele, nu are de a face altceva, decât lucrul următor. Primăvara, să iasă la pădure și *șarpele* pe care l-a vedeà mai

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 785.

înainte de *Sf. George*, — care șarpe e verde și cu flori la ureche, — la șrpele acela să-i taie capul cu un *ban de argint*, — o bucată de 40 bani, sau o băncuță (pițulă) austriacă de 10 sau 20 cruceri; capul șarpelui să-l poarte nouă zile în șerpar, și după aceea să pue în gură un cățel de *aiu (usturoiu)*, să-l sădească în grădină, și după nouă săptămâni va face frunze. Atunci să-l scoată din pământ și să-l puie în pălărie ca pe o floare.

Dimineața, înainte de a scoate vitele la pășune, să iasă delătura satului și să se așeze la un loc ascuns, apoi va vedeà Strigoii călărind pe vacă. Lucrul acesta trebuie făcut așa în cât să nu fie văzut de nimeni. Aflând odată pe Strigoii care i-a furat laptele, nu are să facă altceva, fără, când mulge vaca, să-și facă cruce și să pronunțe de trei ori numele Strigoiiului. Atunci Strigoiiului i se ia puterea și în scurt timp moare" (1).

Prin unele părți din Transilvania se crede că Strigoaicele umblă mai ales în noaptea de Sân-Giorgiu ca să ia *laptele vacilor, mana grâului* și chiar puterea oamenilor. Pentru aceea, în preșeară, fiecare om pune în poartă și la ușa grajdului câte o *cloambă* de rug, adică măceș, ca semn ca acolo nu pot intră Strigoii. Cine va sta în noaptea aceea în gard, sub o *grapă* cu dinții de fier, va puteà vedeà și prinde Strigoii.

Cine va prinde la Ziua-crucii un șarpe îl va omori și-i va pune în gură un sâmbure sau un cățel de *aiu*, să-l pună apoi sub pragul usii, să încolțească în gura șarpelui. Apoi acel *aiu* să se pună în pălărie, și acela să se suie în tunul bisericii, când vin oamenii, și va cunoaște pe cei ce sunt Strigoii (1).

Femeile Strigoaice de prin Ungaria ieau un *băț de sânger* și făcând semn către vacile bune de lapte, zic:

— De aci puțin, de aci mai mult, de aci tot!

Pe băț fac atâtea creștături dela câte vaci au luat laptele. Acasă, încunjură vaca căreia vor să-i dea laptele luat, și despletite, zic următoarele cuvinte:

— Nu încunjur cu bățul acesta vaca mea, ci *mana* dela vacile însemnate pe răvașul meu. Să vină laptele dela ele la vaca mea; să fugă laptele dela ele, precum fug oile de lupi și găinile de uliu!

(1) *Șezătoarea*, III, p. 133 4.

2) Gorovei, *Credinți*, p. 311.

Vraja o zice de nouă ori, atingând vaca cu bățul pe spinare. Apoi încunjură casa și fântâna din ogradă, de este, de 3 ori cu bățul în mână.

Când vine cireada de vaci, Strigoaica iea un *bruș* de sare în calea vacilor, îl pune sub o piatră și-apoi o dă vacii ei în tă-râte, ori goală.

Ca să-și ferească vacile cu lapte de Strigoaice, unele le țin în-cuiate trei zile după fătare, iar când le scot afară pun pe câte o fată de 14 ani să le înconjoare de trei ori, având vițelul în brațe.

Prin Bucovina, Strigoaica își leagă o *strecurătoare* de un picior și mergând la vaca a cărei mana vrea s'o iea zice :

Sovârv,
Sovârv,
Donița cu vârv!

Aceasta însă trebuie s'o facă înainte de miezul nopții.

Alte Strigoaice fac lucrul acesta tot în ziua de Sân-Georgiu cu *străratoarea*, pe îmașul vacilor cu lapte.

Pentru a fi ferite de Strigoaice, vacilor a fătă li se leagă de coadă o bucată de *postav roș*, care cuprinde *grâu, tămâie, piper și sare* (1).

Prin alte părți, tot spre acest scop, apa cu care se clătește do-nința, după ce s'a deșertat de lapte, se toarnă pe gunoiu (2).

Prin altele în seara de Sf. Andreiu, femeile înconjoară vacile mulgătoare cu *mac*, cum merge soarele, împrăștiindu-l împrejurul lor, de-asemeni după cum merge soarele (3).

Strigoaicele se alungă cu sgomote de bucium, cu crengi de *rug*, cu cari se împodobesc ferestele și ușile caselor sau cu *le-uștean, boz* ori *pelin* descântat. Prin unele părți se pune *rug de măcieșe, hodolean* sau *rostopască*, căci acestea au putere împotriva Strigoilor, al căror cântec este acesta :

De n'ar fi *hodolean*,
Hodolean și *rostopască*,
Fiere-ar lumea toată-a noastră!

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 345.

(2) *Ibidem*, p. 349.

(3) *Ibidem*.

Prin alte părți, tot spre acest scop se folosesc și *spini, iedera, glia verde, usturoiul* și alte lucruri (1).

Impotriva Strigoilor cari ieau mana vacilor se folosesc felurite descântece, din cari dăm în cele ce urmează unul care se aude prin Bucovina :

Luatu-s'au *Strigele*
 Și Scorpiile,
 Sâmbătă desdimizeața,
 Pe cărare rourata,
 Pe carare necalcata,
Iniutate,
 Și'n focate,
 Cu cuțite
 Ascuțite,
 Sa iea dela vaci hrana
 Și mana
 Nime'n lume nu le vede,
 Nime'n lume nu le-aude,
 Numai Maica Domnului
 Ce sta'n turnul cerului,
 Numai ea că le-a vazut,
 Numai ea le-a auzit.
 Cerga albă a întins,
 Calea lor ca le-a cuprins,
 Și din gura ca le-a zis :
 Unde mergeți,
 Și încotro vă duceți ?
 Voi Strigelor,
 Voi Scorpiilor,
 Iniutate,
 Și'nfocate,
 Cu cuțite,
 Ascuțite ?
 Noi mergem
 Sa luăm,
 Dela vaci hrana,
 Și mana,
 Și sa le lăsăm numai zerul,
 Să nu le piară vițelul.
 – Voi Strigelor
 Și Scorpiilor,
 Inapoi vă întoareți
 Și'n mare să vă duceți.
 Duceți-vă voi în mare,

C'acolo-i un pește mare,
 De acela să sa apucați !
 Și acelaia sa-i luați
 Hrana,
 Și mana !
 Sâmbata desdimizeața,
 S'au luat vacile,
 Pe carare rourata,
 Pe carare necalcata,
 Supărate și scârbite,
 C'au fost de Strigi pângarite.
 Niinen'n lume nu le vede,
 Nime'n lume nu le aude,
 Numai Maica Domnului
 Sade'n turnul cerului,
 Și ea cum mi le-a vazut,
 Din gura că le-a vorbit :
 Unde mergeți, vacilor,
 Suparate și scârbite ?
 Mergem după hrana,
 Și dupa mana,
 Că Strigele
 Și Scorpiile
 Ne-au luat hrana
 Și mana
 Cea'ndulcita
 Și văhărită,
 Ce ne-a fost dela Dumnezeu dăruită,
 Și ne-au lăsat numai zerul,
 Sa nu ne peară vițelul.
 Maica Precista a răspuns,
 Și din gură așa le-a zis :
 – Inturnați-va voi
 Inapoi,
 Că eu hrana
 Și mana
 Din toate părțile voi luă,
 Și vouă voi da.
 De-a fi în codru ratăcita,

(1) *Ibidem* : „În preseara Sfântului George se pune pe *tomurluciu*l porților și

De-a fi'n cornul gardului oprita,	Și voui pune-o'n coarne,
De-a fi'n cuptoarele Strigelor băgata,	Din coarne'n piele,
De-a fi'n oalele Strigelor turnată,	Din piele'n vine,
De-a fi'n legaturile lor legata,	Din vine'n ț'țe,
Eu din toate părțile voui luă,	Și din țate'n doniță! (1).
Și voua voui da,	

Incheiem aceste credințe cu următoarea povestire deasemeni bucovineană:

„O babă din Strojineți aveà lapte ca dela 10 vaci, dela vaca ei. O femeie a rugat-o să-i îndrepte și vaca ei. Baba a luat unt de al ei și de al femeii, și l-a aruncat în apă. La untul babii s'au adunat o mulțime de șerpi, șopârle, viermi, dihâanii, și-l trăgeau, dar al femeii, numai peștișori cei din apa.

— Vezi?—zice baba; așa au să mă tragă pe mine șerpii pe lumea cealaltă. Dacă vrei să pățești tot așa, ți-oiu face!

Femeia n'a vrut! (2).

Mânia Strigoilor sau Strigoaicelor nu se arată numai împotriva cutărui om ci și împotriva lumii, îndeobște. De aceea, ei caută să aducă păgubiri mai multora, de odată, și una din aceste păgubiri este oprirea *ploilor*, și ca urmare, începerea zilelor de seceta.

„Strigoaicele, ieau *roua*, căci oamenii uită de Dumnezeu“ (3).

Ca să fie *secetă*, Strigoicele vii se feresc de a se scăldă, căci de îndată ce ar intra în apă, ploile ar începe să curgă. Mai mult chiar, când Strigoicele vor să năboiască *innecurile* asupra lumii ele se aruncă în apă cât de des, și cât de adâncă ar fi apa, căci nu li-i teama că se vor înneacă, de oarece lor li-i dat să plutească întotdeauna de-asupra apelor.

Ca să oprească ploile, Strigoaicele pun într'o strachină tot soiul de grâne, de-asupra așează sămânța de *cânepă*, un *ou*, și din toate acestea fac o turtă. Când vor ține turta aceasta pe cuprător, va fi *secetă*; dacă vor ține-o la udeală, îndată se vor slobozi ploile (4).

Secetă se întâmplă și atunci când moare o Strigoaică sau un porțișel, apoi pe la grajduri, brazde cu iarba verde și crengi de răclită, crezându-se că facându-se astfel, apoi... Strigoaicele nu pot stică somnul copiilor, visul fetelor și norocul flăcăilor.

(1) Acestea și altele, mai pe larg, în Marian, *Sărbătorile*, III, p. 296-24.

(2) *Ion Creangă*, VI, p. 108-9.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 866.

(4) *Ibidem*, 861.

Strigoiu, și tocmai aceasta este un mijloc de a ști dacă este sau nu cutare om Strigoiu. De este Strigoiu, se va face cu dânsul ceea ce vom vedea (1).

Se dă chiar cazul unei fete Strigoaice în Zărnești.

Prin unele părți se crede că tot spre a opri ploile, Strigoaicele fură *luceafarul*; într'adevăr, se zice că ploile conținesc, dar îndată încep *grindinile* (2).

Prin Bucovina este pe-alocuri datina ca vornicii să ducă pe oameni să se scalde la vreme de secetă, ca astfel, întâmplându-se printre dâșii un Strigoiu, să se deschidă cerul pentru ploaie (3).

Un alt neajuns ce-l aduc Strigoii este și acela că ei mânâncă *soarele* și mai ales *luna*. Până acolo, Strigoii, — și aici se confundă cu *Svârcolacii*, se suie pe firele toarse de femci noptea, fără lumânare, (4) sau pe ața răsucita de oameni, Duminica (5).

Din jud. Vâlcea, avem următoarele șire cu privire la Strigoii și Vârcolaci:

Sun. *Vârcolaci vii*, cunoscuți de oameni. „Pe aceștia îi bănuiesc ei, după figura lor palidă și uscată, după adâncul lor somn, în care, cred ei, sufletul le iese și merge la lună de începe s'o mânânce. Se crede că nu numai în timp de eclipse (*întunericimi*), mânâncă Vârcolacul luna, ci și când discul lunii este roșetec, arămiu. „Sângele lunii“, cred ei, scapă atunci pe la chiotoarele gurii Vârcolacului și se revarsă peste tot discul ei.

Când sufletului de Vârcolac îi vine chef să mânânce puțin din lună, omului, care are un astfel de suflet, îi vine întâiu o *pico-teală*, și apoi o nesăbuită poftă de somn, de par'că n'ar fi dormit o săptămâna de-arândul. Sufletul îi sboară atunci la lună și el rămâne ca și mort. Dacă scoli sau miști pe Vârcolacul adormit, el rămâne adormit pe veci, căci sufletul revenind din lungul său drum, nu mai găsește în acelaș loc gura prin care a ieșit, ca să poată reintră (6).

(1) T. Burada, *Inmormântarea*, p. 54.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(3) Culegere din Vicovul de sus, împărt. de d-l P. Cârstern.

(4) Idem. Voronca, *op. cit.*, p. 1070. Candrea, Densușeanu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 297. Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 109.

(5) Densușeanu, *Graiul din Țara Hașegului*, p. 101.

(6) G. F. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 100 1. Cf. aici, p. 132, nota 9.

În treacăt, am arătat chipul cum omul se poate feri de Strigoi. Aici îl întregim.

În zilele când se știe că umblă Strigoii,—la *Andrieu de iarnă*, mai ales,—să mânânce toată lumea *usturoiu*, să se ungă pe la toate încheieturile cu usturoiu, să ungă crucile ferestrelor, ușile, gura cuptorului, târașii porților, coarnele vitelor și în deobște toate lucrurile din gospodărie cu *usturoiu*, căci de usturoiu Strigoii fug în toate părțile.

Unii Strigoi chiar întreabă pe cei din casă :

— Ați mâncat *usturoiu* ?

Gospodarii, cu toate că au mâncat, trebuie să tacă, spre a nu fi pociți (1).

Prin Bucovina se spune că „de Strigoii, de care se teme și Dracul, să te ferești purtând *usturoiu* și turtă de *orz* cu tine“ (2).

Prin jud. Dorohoiu, în nopțile acelea ale Strigoilor, se crede că oamenii nu trebuie să doarmă, ci să spună *povești*, fără curmare. aceasta s'o facă măcar până la cântatul cocoșilor. Strigoii se feresc de locurile unde se spun povești (3).

La *Alexă*, femeile de prin Transilvania ieau o oală, o umplu cu jar, pun de-asupra *tămâie* sfințită și *șneapân* (4), și astfel a-fumă casa de trei ori, ca să fie ferită de Strigoaice (5).

La *Sf. Gheorghe*, flăcăii udă fetele, pe de o parte ca să nu ai-bă a suferi nimic dela Strigoaice, iar pe de alta, ca nici ele să nu se facă Strigoaice (6).

Bihoreni, la *Arminden*, ies afară și strigă :

— Auzi, mă ?

— Aud, mă!—răspund alții.

--Cine-i *Strigă*,

Dracu-l frigă

Pe frigare

De cea mare!

(1) *Șezătoarea*, I, p. 245.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) *Ion Creangă*, VII, p. 24.

(4) *Pinus Mughus* Scop.

(5) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 207.

(6) *Ibidem*, III, p. 279.

Se rostește apoi a doua oară, socotind că astfel făcând, Strigoii se vor alungă.

Numele de „Strigoiu” nu trebuie pomenit nicicdată, și mai ales noaptea, căci celui ce-i rostește numele, se întâmplă să-i răsară îndată înainte, și cât ar clipi, să-l dărâme. Când omul însă, este nevoit să-i pomenească numele, să zică: „*usturoiu* sub limbă” (1).

În jurul acestora, iată o povestire:

Eră o femeie care n'ar fi mâncat usturoiu, Doamne ferește, și nici pe pat așternut,—pe perină și lăicer,—n'ar fi dormit. O altă femeie a băgat de samă că în toată dimineața așternutul eră nestrâns. Acea femeie s'a pus să vadă pricina, căci ședeau amândouă sub acelaș acoperemânt. Și-a luat o lumânare aprinsă și a intrat pe la miezul nopții la ea în casă. Acolo a văzut-o cum dormia pe laița goală, desbrăcată și de cămașă; aveă o *coadă* lungă de-un cot. Strigoaica, de îndată ce a simțit lumină în casă, iute a sărit și s'a repezit la femeie:

— Ce-ai venit pe la miezul nopții cu lumânarea? — a întrebat-o.

Iar femeia i-a răspuns:

— *Usturoiul* are cruce și eu am cruce în frunte! — cu care cuvinte a și îndepărtat-o. Noroc că i-a venit în gând să spună cuvintele acestea, căci dacă tăcea, Strigoaica îi sugea {numaidecât sângele, și nimeni nu i'ar fi știut pricina morții ei (2).

Iată și o altă povestire în care se arată chipul cum două femei au scăpat de niște Strigoii:

„Odată mergeau la drum o babă cu fata ei, și târziu, noaptea, au ajuns într'un sat. Au văzut la o casă lumină,—numai acolo eră lumină în tot satul,—și au intrat. Da baba, cum a intrat în casă, a cunoscut că bărbatul și femeia sunt Strigoii.

Vede că-i prăpădenia lor. Ce să facă? Rugăciune, în casă la Strigoii, nu se poate spune, că ar fi omorît-o. Scoate pânea și zice:

— Doamne, cum e de muncită pânea, că mai întâiu sameni popușoi, pe urmă îi prășești de două ori...

— Taci, babă!—zice Strigoii.

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Acelaș loc, de aceeaș.

— Eu nu zic nimică, da zic cât e de muncită pânea!... Pe urmă .tai popuşoi, îi desfaci şi-i pui în coşniţă!...

El iar strigă la babă; ea spune că şi întâiu.

— Şi-i scoţi iarna, şi-i desfaci, şi-i pui în saci...

El iar strigă; ea spune mai departe:

— Şi-i duci la moară, şi-i macini, şi-i plămădeşti, şi dospesc, şi-i pui în cuptor, şi se coace pânea, şi apoi o mâncăm.

Atunci a rupt o bucăţică de pâne şi a mâncat.

Se culcă ele, dar baba nu doarme. Vede cum se scoală Strigoii şi pun foc în cuptor. Şi zice el femeii:

— Iea ţevia, pune-o în urechia fetii, şi-i trage tot Sângele în covată.

Strigoaica a făcut aşà: a cernut făină de grâu, şi-a făcut trei turte şi le-a pus în cuptor, să se coacă. De babă nu se putea apropia pentru că dela ea le miroşià a usturoiu, pentrucă spusese jumătatea cea de *rugăciune*.

După ce au pus turtele în cuptor, s'au culcat. Baba s'a sculat şi a luat fata subsioară şi cele trei turte, şi la fugă! Fata erà moartă. Ea tot i-a băgat câte o bucăţică de turtă în gură, până le-a gătit, şi fata a înviat.

— Unde suntem?—a întrebat fata.

— Nu mai întrebà; hai degrabă, să fugim, că-ţi voi spune pe urmă.

Şi aşà au scăpat" (1).

Ca şi *Diavolii*, Strigoii se tem de copii; de aceea, la Ajunul Crăciunului şi spre Sf. Vasile, când copiii umblă cu colindatul, pe lume nu se află picior de Strigoiu (2).

Trecem la arătarea mijloacelor prin cari Strigoii ce ies din morminte sunt înfrânţi. Dintre acestea de bună samă că o nouă ceterie a rânduelilor înmormântării de către preot, cum se foloseşte prin unele părţi oltene (3) sau siinţirea oaselor la *desgropare*,— unde trebuie să punem originea acestei datine,—sunt cele mai blânde.

Celelalte mijloace sunt cumplite.

Când într'o familie mor prea mulţi inşi pe rând sau de-odată,

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 198 9.

(2) Jud. Suceava.

(3) Impart. de d-l N. I. Dumitraşcu.

sau numai doi inși, unul după altul (1), când mor *vitele* oamenilor (2), când nu mai conținește *seceta*, când s'aud trăgând *clopotele* dela biserică, de bună samă că este un Strigoiu' sau sunt mai mulți Strigoii în acel sat, cari trebuiesc nimiciți (3).

Cea mai priincioasă întâmplare ar fi să se găsească trupul mortului neintrat în mormânt, fiind apucat de vreme încă pe lumea noastră; un astfel de Strigoiu nici nu trebuie să se mai îngroape (4).

Aflarea Strigoifului se face în chipul următor:

Întâiu se cercetează cu de-amăruntul ca să se vadă care *mormânt* este scufundat: dintr'acela va fi ieșit Strigoiful, în locul căruia s'a prăbușit pământul.

Dacă nu sunt morminte scufundate, se cercetează pământul la căpătâiul lor ca să se vadă dacă nu sunt găuri, pe unde sufletele Strigoilor se pot strecură, ca să se întruchipeze apoi pe pământ (5).

Credința aceasta o au și *Francezii* (6).

Fiind însă că unii Strigoii, după ce ies, își netezesc bine mormântul și nu li se mai cunoaște urma, pentru a-i află, se ung crucile dela groapă cu miere de albine, seara, iar a douazi se caută ca să se vadă dacă mierea mai este pe cruci sau nu. Dacă

(1) *Șezătoarea*, VIII, p. 15.

(2) *Ibidem*.

(3) G. Coșbuț, *Ziarul unui pierde-vară*. Din bucata *Strigoiful*, care nu corespunde în totul credințelor populare, o strofă:

El intră'n sat, iea drumul peste vale,
Incep să urle-a moarte câini 'n sat
Și fug spre uși de tinzi, ferind în cale,
În turn un clopot linba url' a jale
Un dang înfiorat.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu: se mai duc la mormânt, și dacă găsesc vreo gaură lângă stâlp, cât șarpele de largă, este un semn, fiindcă pe-acolo ieșă el (Moroiul).

(6) *Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 466 7: „Les feux follets des cimetières, que nos paysans appellent *Revenants*, étaient fort nombreux autrefois, dans certain champ du repos, parce que, prétendait-t-on, le sacristain de l'endroit, introduisait dans le cercueil, un tube dont l'orifice émergeait au-dessus de la tombe. Par ce canal, les gaz phosphorescents, se dégagent du cadavre en putrefaction, arrivaient au contact de l'air, s'enflammaient et *l'âme du mort*, selon la croyance du Bocage, *prenait la forme d'uu fontôme blanc*“.

nu mai este, e semn că Strigoii au lins mierea, și atunci, trebuie *dires*, adică desgropat și făcut cu dânsul după datină (1).

Prin alte părți se pune *mieiu* pe la găurile mormintelor. Dacă mieii pier până a doua zi, este semn că Strigoii l-au mâncat (2); pe alocuri, aceasta se face de mai mulți oameni într-o *Sâmbătă seara* iar cercetarea a doua se face Duminică dimineața (3).

Dacă nici cu chipul acesta nu se poate afla mormântul Strigoii, se caută un *hărmăsar* (4) negru, fără un fir de păr alb măcar (5),—alte ori, unul cu totul alb (6), încalecă unul pe dânsul, dă ocol cimitirului de trei ori, și apoi începe să treacă peste morminte. La care mormânt se va opri hărmăsarul și va necheză (7) sau nu va voi să treacă cu nici un chip, acolo se crede că-i locașul unui Strigoii (8).

Prin alte părți, încercarea aceasta se face cu un *taur*, care se duce ca să treacă peste morminte (9).

Prin altele, se duce un *cocoș negru*. La mormântul Strigoii, cocoșul se oprește și cântă (10).

În sfârșit, prin alte părți, se ia un *gâscan* și se mână peste morminte. La mormântul la care gâscanul se oprește și fâsâie, se crede într'adevăr că este Strigoii (11).

Îndată ce s'a aflat mormântul unui Strigoii, cel bolnav,—cel ce crede că Strigoii i-a supt inima,—iea pământ din mormânt și-și pune la inimă, ba mai bea și cu apă, având nădejde că astfel se va face bine (12).

(1) *Șezătoarea*, VIII, p. 18.

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(3) *Șezătoarea*, VIII, p. 21.

(4) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.
—*Șezătoarea*, VIII, p. 15 și 19.

(5) *Ibidem*.

(6) Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(7) Cred. Rom. din com. Bâzgărei, jud. Romanați, împărt. de d-l Al. Saint Georges.

(8) *Șezătoarea*, VIII, p. 15, 19 și 21.

(9) *Ibidem*, p. 20.

(10) *Ibidem*, p. 19.

(11) Cred. Rom. din com. Bâzgărei, jud. Romanați, împărt. de d-l Al. Saint Georges.

(12) *Ghiliușul*, I, no. 11–12, p. 25.

De cele mai multe ori însă, trebuie căutat în sicriu, ca să se vadă încă mai bine, dacă mortul îngropat acolo este sau nu Strigoiu.

Semnele după cari se cunosc că morții din sicriu sunt Strigoii, vor fi următoarele:

Părul pe care l-a avut la îngropare, le pică, și în locul lui crește altul mai mic, după unii, mai lung, după alte credinți (1).

Unii Strigoii au gura roșie ori *mornăie* chiar (2).

Dinții le cad și în loc le cresc alții mai mărunți (3), iar după alte credinți, colții li se fac mai mari, din pricina multului sânge ce sug (4).

Strigoilor morți le crește *coada*, de se face cât un biciu (5).

În loc de picioare, au *copite* ca de capră (6). Înăuntru, este întors cu fața în jos sau pe-o coastă.

Dacă „dă Dumnezeu“ și un astfel de Strigoiu este aflat, apoi „s'a sfârșit cu el!“ Oricum, trebuie multă băgare de samă, căci dacă Strigoiuul nu este dovedit, el aduce moarte cumplită în întreaga familie a lui (7).

Desgroparea se face fără ca să știe cineva în sat. Dacă însă Strigoiuul se arată și altora în vis, nu se mai desgropă (8).

Une ori desgroparea se face fără încercările de mai sus, când lumea este bine încredințată că acolo locuiește Strigoiuul. În acest caz, Strigoiuul nu se mai desgropă la 5 ani, cum este obiceiul, ci la 6 săptămâni.

La desgropare, pentru unii Strigoii se crede că este deajuns o singură cetire a rânduului de către preoți (9); de cele mai multe ori însă, această cetire nu are nici o putere.

Ca să i se nimicească puterea Strigoiuului, i se bate în inimă un par de *stejar*, de *tisă* ori de *frasin* (10), se înțeapă cu o *fri-*

(1) *Șezătoarea*, VIII, p. 15 și 21.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) *Șezătoarea*, VIII, p. 21.

(4) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(5) Idem.

(6) Idem.

(7) *Șezătoarea*, VIII, p. 19.

(8) *Ibidem*, p. 18.

(9) Vezi nuvela *Casa rea* în *Flacăra*, III, p. 268.

(10) Cred. Rom. din com. Țepu.

gare (1), cu un *cuiu* (2) sau un *cufit* (3) rămânând astfel ca să fie pe viitor legat de sicriul în care a fost îngropat și să nu mai iasă din mormânt, pentru săvârșirea nelegiuirilor.

La această înjunghiere sau înțepare trebuie multă luare aminte, căci inima Strigoifului se pitulă ca să nu fie înțepată (4).

După unele credințe, baterea parului trebuie să se facă prin șezut (5).

Odată cu înțeparea, se crede prin jud. Tecuciu că este bine ca în sicriul Strigoifului să se pună și trei căpățini de *usturoiu* (6).

Altor Strigoi li se bat cuie pe la încheeturile mânilor și picioarelor, sau în burtă (7).

Alții se înfierează după cap (8).

Unii Strigoi se spintecă în două cu o *coasă*, se fierbe *vin*, se toarnă peste ei, și astfel se îngroapă din nou (9). Alte ori li se opărește numai inima în vin (10).

Altor Strigoi, după ce li se spintecă burta, li se scot *ficații* și *inima*, se ard pe foc până se fac scrum și cenușa ce iese se amestecă într'un pahar cu apă și se bea de toate neamurile lor, ca să fie ferite (11).

Prin jud. Mehedinți Strigoii se desgroapă și se duc la munte, unde se aruncă sau se îngroapă (12); prin alte părți se scot la notarul comunii (13).

Altora, după ce se taie, li se iea din *părul* capului și din *sânge*, și cu acestea se afumă toți cei bolnavi (14), dacă nu s'a mul-

(1) *Șezătoarea*, XIII, p. 159.

(2) *Ibidem*, VIII, p. 19.

(3) *Ibidem*, p. 15.

(4) *Ibidem*, p. 18.

(5) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 241.

(6) Cred. Rom. din com. Țepu.

(7) *Șezătoarea*, VIII, p. 18.

(8) *Ibidem*.

(9) *Ibidem*, XIII, p. 160.

(10) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(11) *Șezătoarea*, XIII, p. 161.

(12) T. Burada, *Înmormântarea*, p. 53.

(13) *Șezătoarea*, XIII, p. 159.

(14) *Ibidem*, VIII, p. 16 și 20: Cu Moroiu ars se afumă neamurile.

țumit numai să moaie o basmă în *sângele* ce se găsește la gura mortului, și cu dânsa să se afume, ca să nu se atingă de dânsii bolile și Strigoii (1).

Unii ung Strigoii cu gaz și apoi îi ard (2), alții îi ard cu mă-răcini (3).

Unii ard numai inima, pe când trupul îl toacă și apoi îl în groapă (4).

Unii aruncă cenușa în aer, alții o pun din nou în mormânt (5) iar alții o dau pe apă (6).

Unii toarnă var nestâns peste morți (7).

La toate acestea, adăugăm dovezi de fapte :

Din com. Bâzgărei, jud. Romanați, avem această știre :

«Odată ce s'a aflat cari morminte au Strigoii, oamenii cei mai cu curaj din sat vin noaptea, desvelesc mormântul și dau peste Strigoii. Acesta șade într'o rână. Carnea îi este roșie ca focul și are părul și unghiile dela mâni și picioare foarte crescute. Se des-bracă Strigoii și se pune într'un sac. Hainele lui se aruncă în cosciug sau tron, iar mormântul se astupă la loc, cum a fost, după ce mai întâiu a fost stropit cu *iazmă*.

(1) *Șezătoarea*, VIII, p. 19.

(2) *Ibidem*, p. 15.

(3) *Ibidem*, p. 18.

(4) *Ibidem*, p. 16.

(5) *Ibidem*.

(6) *Ibidem*, p. 19.

(7) *Ibidem*. *Ion Creangă*, VII, p. 164 : „Neputând umblă la el decât Sâmbăta, fiindcă în celelalte zile este plecat din mormânt, hotărîse o Sâmbăta spre a-l desgroapă. Dacă n'au putut dobândi învoire dela Sf. Episcopie, îl desgroapă ei singuri în acea noapte, sau chiar și ziua. Odată desgroapat, [Strigoii] se prezintă în felul următor : Foarte roșu la față, după luni și ani chiar dela înmormântare, întors cu fața în jos, cu un picior sgârçit, pus într'o rână, într'o dungă, ș. a., cu gura mînjită de sânge, — dacă a pierit din neamul său cel viu sau din vite, — mînjit de făină sau mălaiu, — dacă a făcut numai stricăciuni.

Ca să piară, și odată cu pieirea lui, să nu se mai aibă grijă, trebuie să-i înfigă o andră în buric ori în inimă, *despintecându-l*, luându-i inima și arzându-l pe foc, spre a-l distruge cu totul, ș. a.

De el nu se prinde nici un fel de cuțit spre a-l tăia, decât coasa.

Cenușa i-o iea, și amestecată cu apă, ung copiii, vitele, cu ea, spre a nu se mai lipi nimic necurat de ei.

Dacă se întâmplă că nu se știe cine este Strigoii, el mînăncă și face stricăciuni șapte ani, pînă-și distruge tot neamul, apoi mînăncă din sat, din țară, și

Un om mai voinic iea în spate sacul cu Strigoii și îl duce în pădure. Acolo taie Strigoii în bucăți, îi scoate inima, arde bucată cu bucată, iar la urmă arde și inima, cu care se afumă cei de față. Nu trebuie să rămână nici o bucățică de os nearsă, pentru că din ea crește Strigoii la loc" (1).

Trecutul ne aduce mai multe mărturii asupra acestor credințe, și anume, privitoare la lupta bisericii împotriva lor.

Iată ce se poate citi în *Șapte taine a besearecii*, despre Strigoii

„Acesta lucru zică oamenii cei proști, iarî nice într'un chipu nu poate să fie acesta Vrăcolac, ce vrându Diavolul să amîgească pe oamenii, să facă lucruri cum nu să cade, pentru ca să să mănie D[u]m[ne]zău asupra lor, face aciastia seamne și de multe ori noaptea arată oamenilor unora de le pare că vidu, cu adevăratu pre vre unu omu de carii i-au fostu cunoscîndu mai de[n]ainte și înci grîescu cu dănsu. Alții iarășu vădu în somnă vise, une și alte. Une date vidu în cale unde înblă de vatimî pre oameni, o vai de nebuniia lor săracii! Cel mortu în ce chipu să omoarî pre cei vii? Nu dia D[u]m[ne]zău să fie aceasta lucru.

Așijdere să pornescă oamenii la mormăntu și-i dezgroapă oasele aceluia să le vazî cum sămtu. Drept aceia de vreamă ce n'au credinți curatî întru Dmzău, să închipuiaște diavolul și să înbraci într'acel trup mortu și le arată că acelu trup mortu are sânge și unghi și păr și cumă vădu acesta lucru, să înșală ocaanicii (2) și să îndeamnă spre răutate, și străngă leamne și pun foc de ardă aceale oase de le pierdă de totu de pre pământu și nu cunoscă neînțelegătorii că la venirea Domnului nostru lui Is. Hs. la înfricoșata zi a giudețului să găteazi aceia pedeapsă asupra trupurilor acestora, ca să-i arzî cu focul nestinsu în veci de veaci netrecuți" (3).

La 1762, Mitropolitul Grigorie al Țării Românești, poruncia protopopilor „să cerceteze și de ceia ce zică unii cum că morții să fac Strigoii, și de să va află aceasta *unde vaș*, să le dea învă-

după aceasta trece la altă limbă sau altă țară, unde *se preface în om*, se însoară, face copii, și copiii lui, după moarte-le, se fac tot Strigoii și mănâncă din neamul mamă-sa; dacă nu, se continuă înainte tot astfel, multa vreme".

(1) *Ion Creangă*, VI, p. 110 1.

(2) ?

(3) Iași 1645, p. 216-9, după Gaster, *Crestomație română*, I, p. 117.

țătură ce să faca, precum scrie la pravilă, cap. 378", *iar nu săi-arză* (1).

La 1801, Iosif, Episcopul Argeșului, intervine la Domnitor ca să poruncească ispravnicilor să nu mai îngăduie locuitorilor din Stroești ca să mai desgroape pe cei bănuși a fi *Vârcolaci*.

Cam tot astfel poruncește și Mitropolitul Nectarie de mai târziu, care aflase că pe-alocuri Strigoii se ard (2).

Raportul unui proropop de plasă din jud. Vâlcea, către vlădică, din 1837, Sept. 10:

„Fac arătare prea sf. voastre, pentru că unii din enoriașii acestei plăși, fiind rău năvăliți, dacă are numai unul *dor* în cap, sau la inimă, merg de se îmbată și ieau unii sape, alții țărâncoașe și merg la biserici și desgroapă toți morții cu cuvânt că sunt Moroi și omoară morții pe cei vii. Pe unii i-au ținut câte două săptămâni desgropați, lucru împotrivor pravilii creștinești...”, — după care cere punere la cale.

Iar episcopul, la 30 Sept., îi răspunde, că potrivit „lit. 348, cap. 372”, va ști că atunci „*când să află trup ca acela, care este lucrarea diavolului, să cheme preoții să cetească paraclisul Preceștii și să facă și osfeștanie mică*”, cum și alte rândueli, în urmă căroră „va fugi dracul de acolo”.

La 13 Oct., protopopul intervine din nou arătând că nu de pravilă este vorba, ci de înfrânarea ereticilor. Vlădica îi cere alt raport, mai amănunțit, pe care îl și primește, având și izvodul următor, din Ocoleştii de jos:

„Bălașa sin Paraschiv. Au desgropat-o Ion Dorobanțu.

Marin Oană. L-au desgropat Ion Buțu, boier de neam.

Costandin sin Uța Văduva. L-au desgropat tot Ion Dorobanțu, Ion Duțu și Stan, vărul său.

Manea sin Mateescu. L-au desgropat tot mai sus numiții.

Ion sin Stancu Giubega. L-au desgropat Ion Buțu cu Stan, vărul său, boieri de neam”.

Dintr'un raport al ocârmuirii de Dolj, către Episcopia de Râmnic, din 1843:

„Un Pătru Rus din satul Dălcinul, cuprinsul acestei plăși (Câmpul) viind la subocârmuire, prin graiu au făcut arătare că însuș

(1) N. Iorga, *Studii și documente*, VII, p. 54.

(2) G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 131.

având un cumnat și o cumnată în satul Gura Dâlgei, și anume Radu sin Niculae și Floarea, soția sa, încă din anul trecut au încetat din viață și pe la 17 ale trecutului Aprilie, desgropându-se de locuitorii acelu sat și găsându-le trupurile *neputrezite* (1), i-au luat de unde au fost îngropați de preot după orânduială, unde despicându-i cu o *coasă*, le-au luat *inimile* și turnând *vin* fiert pă dânșii i-au îngropat acolo sub cuvânt că ar fi Moroi.

În urma căreia plângeri, aducându-se pomeniții la subtocârmuire după cercetările ce li s'au făcut pentru aceasta, nu s'au tăgăduit împotriva urmare, decât au propus că într'acel sat murind vreo câțiva oameni, au avut bănuială că din morții ce au murit anul trecut, se va fi făcut vreunul Moroiu, și că speriați fiind că, câți oameni au murit și câți vor mai muri, mor din pricina Moroiilor, au și făcut căutare la gropiști, unde ar fi găsit morții de mai sus în asemenea bănuială. Pă care, fără vreo voie dată dela stăpânire, i-au dus pe hotarul moșiei Bălcionu, unde despicându-i și turnând vin fiert, i-au înpropat acolo..."

Iată și o jaloabă a unei delegațiuni sătești în frunte cu „Popa Ion Armășescu“, trimisă la 29 Mart 1849 protopopiei:

„Un Gheorghe Mazilu, murind și îngropându-l la 10 ale acestei luni Fevruarie, au trecut până la 25 ale acestei luni Martie și făcându-și toate sărindarele morții legiuite, au fost bună liniște până la 25 Martie în casa numitului mort. Iară dela aceste 25 de zile, în ziua de Bunavestire, întâiu *au bolnăvit* soția lui, cât mai aproape de moarte; asemenea a doua zi au bolnăvit și pe noru-sa și pe feciorul lui, Nică și o fată a lor din casă; și au adus un popă, Ion Bogdănescu, duhovnicu, să-i spovăduiască. Și spovădindu-i, care întrebându-i ce-i doare, iar ei au răspuns că mor de la inimă, și moleșală. Așa socotind și numitul duhovnic, împreună cu toate rudele lor ce păziau pe numiții bolnavi, ca să nu moară cu o nerânduială, așa le-au zis, ca

(1) Se socotește pretutindeni ca o mare nenorocire pentru sufletul celui răposat, dacă trupul nu-i putrezește, și de aceea în blăstăme, se aude: „...Și nu ți-ar putrezi trupul în mormânt!“ Legământul vechilor dăruitori, pentru cei ce li vor strică dania, între altele se faceă și cu această afurisenie: „...Herul, petrile să putredzască și să [să] răsăpească, iar trupul aceluia să stia întreg, nevătămat.“ (*Miron Costin*, I, p. 32).

să se ducă la mormântul zisului de mai sus, ca să cerceteze. Și ei, mergând acolo, au găsit o gaură în mormânt, la picioarele mortului. Și văzând bolnavii, doi erau pe mâna morții, au năvălit toate rudele lor de au dat pământul alături de pe *lemnul* (1) mortului și l-au căutat și l-au găsit *neputred*. *Părul* bărbii de cum s'au îngropat ras, acum s'au găsit de două degete crescut, cât și pa cap asemenea, cât și unghiile deștelor; ce atâți oameni l-au vazut, cât și aleșii au văzut această vedenie, de care l-au străpuns. Și așa s'au mai întors bolnavii dela moarte" (2).

Firește, cazuri de desgropare mai sunt și pentru alte prilejuri.

Astfel, o gazetă în zilele noastre ne aduce știrea că justiția s'a ocupat cu niște săteni din com. Slobozia, jud. Botoșani, cari pentru a face *sa ploaie* mai curând, au desgropat trupul unui copil de 14 ani, adus în cimitirul satului lor de peste hotar, au turnat apoi peste mort fiecare câte o cană de apă, nemai având vremea trebuincioasă să-i taie degetul cel mic dela o mână și să-i scoată inima.

Pentru aceasta au fost osândiți la câte 5 zile închisoare (3).

Incheiem acest capitol, cu umătoarele povestiri, în cari se repetă unele din credințele pomenite până aici:

Intâia :

„Odată muriau oamenii într'un sat de se stângeau, nu alta, și pe nimene nu-l tăia prin cap că ce ar fi pricina. Iși descântau, își desfăceau, își cetiau, își făceau sf. maslu, și tot degeaba.

Un moșneag vorbind într'o seară cu baba lui despre mânia asta a lui Dumnezeu ce căzuse peste sat, îi spune că el de câteva nopți tot aude trăgând *clopotul* la biserică.

— Ian taci, moșnege,—îi răspunse baba cam supărată; ia, și se pare, unde-l tot auzi ziua.

În vorba asta, numai ce intră și un megieș.

— Buna vremea!

— Mulțămim! Da ce se mai aude prin sat, nepoate?

— Ia rău, moșule, că azi s'a dus și Gheorghe al lui Ion și i-a rămas o casă de copii.

(1) *Cosciugul*, sicriul.

(2) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 404—10.

(3) *Ion Creangă*, IX, p. 32.

Un „Dumnezeu să-l ierte“ și un oftat ieși din pieptul tuturora.

Doamne, nepoate, hodinit-ai astă noapte?

— Hodinit și nici prea, căci așa, după ce a înnoptat hăt bine numai ce aud *câni* *bătând* încolo'n jos, și gândind ca nu cumvâ să dea *dihania* la poiata cu oile, am ieșit afara, dar nu erà nimic.

Când dau eu să intru în casă, numai ce aud *clopotele* dela biserică. Dar oare ce a mai și asta! İni ziseiu în gândul meu, și mai stăteam să văd: mult timp va trage? Mi se urise, stând afară, și clopotele nu mai încetau. Dela o vreme, m'am dus în casă și tot am auzit, până am adormit. Azi dimineața m'am întâlnit cu vărul N. și mi-a spus și el ca de câtva vreme, tot aude tângând clopotele noaptea și de vreo doua nopți, a ascultat și el înadins și zice că numai până la miezul nopții s'aude trăgând și de-acolo, sta.

Oare, ce să fie asta, moșule?

— Hm! Da ce să fie, dragul moșului! Ia, la biserica noastră trebue să fie îngropat un Strigoiu, care în toata noaptea iese din mormânt și trage clopotele; și de nu i-om pune capăt, are sa se stângă tot satul!

— Săracul de mine, moșule! Și ce-i de făcut?

— Ia, mîni, până'n ziuă, să mergem la popă să-i spunem, să luăm câțiva oameni și să mergem la biserica, sa căutăm mormântul care a fi mai lăsat în jos, și a aveà o bortă la cap, c'acela-i cu Strigoiful. Vom bate *parul* drept prin inima Strigoifului, i-om da drumul *usturoiului* pe borta dela mormânt, ca să-i meargă în gură și așa ne-om mântui de Strigoiu.

A doua zi făcù moșneagul precum făgăduise și de atunci nu s'a mai auzit noaptea trăgând clopotele dela biserică, dar nici oamenii n'au mai murit ca mai înainte! (1).

A doua povestire e a unui fiu, despre tatăl său:

„Eram ca de vreo douăzeci de ani, când a murit tată-meu. Rămăsesem după moartea lui șapte copii și nu știam că tatăl nostru este Strigoiu. După ce îl înmormântarăm, mai trecù o săptămână,—murì unul din frații mei. Nu trecù mult și iată ca și un alt frate al meu murì tot repede. Noi nu știam ce să mai

(1) *Șezătoarea*, I, p. 248 9.

zicem, când o vecină ne spuse că tata e Strigoiu. Când auziiu asta, îmi pusei în gând să scot pe tata din groapă și să-i arz inima. Luaiu pe un văr al meu, și încă alții doi oameni mai credincioși din sat și ne duserăm noaptea la mormânt. Când am ridicat capacul tronului, am găsit pe tata întors într'o rână și cu sânge pe față. Știam foarte bine că atunci când am îngropat pe tata, îl răsesem dar acū era cu barbă lungă și ascuțită. Cu un cuțit ce aveà el, vărul meu îi sparse pieptul în dreptul inimii, care erà caldă ca la un om viu. Ingroparăm, după asta pe tata la loc, și ducându-ne acasă, ne strânserăm toate neamurile la un loc, și ne afumarăm cu inima lui. De atunci nici unul din noi n'a mai murit și trăim toți până acuma.

Dacă Strigoitul rămâne *nedres* și nu se găsește nimenea să-i scoată inima, atunci el își mânăncă toate neamurile, și după ce isprăvește cu acestea, trece în străini" (1).

În sfârșit iată și alte știri de prin Oltenia:

„În com. Afumați, la sudul jud. Dolj, acum vreo câtevà zeci de ani, murind locuitorul Mărin Mirea Ociocioc, s'a văzut că pieriau mereu din neamurile lui vii. L-a desgropat unul,—Badea Vrăjitorul, acum mort și el,—într'o noapte,—erà tocmai o iarnă geroasă,—și l-a dus tocmai la „Măgura brăzdată“, ce este de hotar, unde l-au și mâncat lupii. A doua zi i-au strâns oasele și i le-au stropit cu *vin*, făcându-i slujba cuvenită, și apoi i le-au pus iarăș în mormânt.

De-atunci încoace a încetat de a mai muri din acel neam.

În com. Amărășești, în nordul jud. Dolj, a murit acum vreo cinsprezece ani mama locuitorului I. Dinu Gheorghiișă, femeie bătrână. După vreo câtevà luni începe să moară din copiii fiului ei mai mare, cu de-amăruntul, apoi din cei ai celui mai mic. Luându-se de grijă, fiii ei au desgropat-o într'o noapte, au tăiat-o în două și au înmormântat-o iar.

Moartea însă tot n'a încetat.

S'au pus de-au desgropat-o a doua oară, și ce să vadă? Corpul întreg! Acum, mare l-a fost mirarea, când au văzut-o astfel. Au luat-o iar, și au dus-o tocmai în pădurea Statului, sub un copac mare și dosnic. Acolo au *despintecat-o*, i-au scos inima din care curgeà sânge curat, au tăiat-o în patru, au pus-o pe jără-

(1) *Șezătoarea*, XIII, p. 160 1.

gaiu de au ars-o. Apoi i-au aruncat corpul pe foc și cenușa i-au dus-o de au înmormântat-o, pe când cenușa inimii au luat-o de au băut-o cu apă.

De-atunci încoace, moartea i-a încetat.

În com. Cușmir, în spre sudul jud. Mehedinți, acum câteva zeci de ani, a murit un schilod, de altfel flăcău. Peste câțva timp începe să moară din neamuri, sau numai să să îmbolnăvească. Se uscau din picioare. Toți, din toate părțile :

— Ce e, ce e ?

— Schilodul lui nenea cutare e ; să-l desgropăm !

L-au desgropat într'o Sâmbălă noaptea și l-au găsit roșu-roșu, și stând într'o rână. L-au spintecat, i-au luat măsura, apoi i-au luat din *inimă* și *ficat*, le-au ars, și cenușa au dat-o de-au băut-o soră-sa și alte rude, cari erau bolnave și s'au însănătoșat.

În aceeaș comună începură să moară din alt neam. Au dovedit că cutare om bătrân, mort de nu știu când, eră Strigoiu. Când l-au desgropat, l-au găsit șezând turcește, și roșu-roșu, — para focului, că mâncase aproape un neam întreg ; și voinic, și când au vrut să-l scoată, s'au *încontrat* cu ei. Vezi Necuratul ! I-au dat câteva berde, l-au scos afară, și cu cuțitul n'au putut să-l taie. Au luat o coasă și cu barda l-au despintecat, au tăiat din ficat și inimă de-au ars, și le-a dat și la bolnavi, și s'au însănătoșat. Apoi l-au înmormântat.

Moartea a încetat.

În com. Văgiulești, jud. Mehedinți, acum câțva timp, locuitorului Dumitru Vaideianu, de fel din Vaideni, jud. Vâlcea, ungu-rean mutat în acest sat și căsătorit aici, îi tot muriau copiii. I-au murit vreo șapte la număr, după vreo câteva luni dela naștere, afară de cel mai mare. S'a luat omul de mirare, care să fie cauza. L-a învățat unul și altul, ca să iea un *armăsar alb*, să se ducă într'o noapte în cimitir și să treacă cu el peste toate mormintele neamurilor femeii sale.

Și-a făcut așa. A găsit un armăsar alb și s'a dus în cimitir. A sărit calul mai peste toate, și când să sară și peste mormântul soacră-sei, Ioana Marta, fostă vrăjitoare renumită peste nouă mări și țări, a stat odată, bătând cu picioarele pământul, sforăind, nechezând și neputând cu nici un chip să-l facă să sară peste mormânt. Bag-samă, Necuratul !

Peste noapte, el și cu fiu-său, au luat lumânări și au plecat

s'o desgroape. S'au înfricoșat când au găsit-o șezând turcește, cu părul pe cap mare, ce-i atârnă peste față, păroasă, roșie peste tot, și cu niște unghii, de te băgau în groază! Au strâns mărăcini, surcèle și bucăți de cruci putrede, au turnat *vin* peste ea, au pus paie și i-au dat foc. Apoi au așezat pământul la loc și-au plecat acasă" (1).

Credința în Strigoi o întâlnim la foarte multe popoare, dintre cari pomenim numai câteva.

Polonezii îi numesc *Wieszczy* iar populațiunile din vecinatate Danzigului le zic *Strzyga* sau *Zmora*, „ființă demonică de origine umană“, facut dintr'un copil născut cu dinți, care, după moarte, se va urcă într'o clopotnița, și de acolo va strigă pe cel ce va voi iar acela, de aude, moare; sau dintr'un copil nenăscut ca de obicei, care va suga noaptea sângele oamenilor ce dorm (2).

Ucrainenii numesc Strigoii *Upior* și cred că unii provin din morți, iar alții din vii; se nasc din oameni înnecați și spânzurați. Ei îndeamnă pe oameni la savârșirea rautărilor (3).

Bulgarii au aproape credințele noastre: îi numesc, probabil după Greci *Vrykolakas* sau *Vucodlac* ca și *Sârbii* (4).

Ceremișii „prind sufletul de cadavru, cu cuie de fier“ (5).

Trebuie să se facă deosebirea între Strigoi și sufletele morților cari vin de pe cea lume câte odată, credință pe care iaraș, sub chipuri mai mult sau mai puțin deosebite, o întâlnim la toate popoarele (6).

(1) *Ion Creanga*, VII, p. 165 6.

(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 10.

(3) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 424.

(4) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares*, Paris 1875, p. XXIV XXV.

(5) A. Lefèvre, *La Religion*, Paris 1892, p. 173.

(6) P. Sébillot, *Le paganisme contemporain chez les peuples cello-latins*, Paris 1908, p. 188 și 192.

SUFLETELE MORȚILOR.

Trupul părăsit vremelnic de Suflet: Strigoii și Svârcolacii. Scurta vieață pământească a Sufletelor răposaiilor. Arătarea acestora în vise. Alte arătări.

În credințele poporului român găsim pomeniri despre desprinderea vremelnică a sufletelor de trupurile lor; una am întâlnit-o la descrierea Strigoilor vii, și a două o întâlnim acum: *Svârcolacii* cari mânâncă *luna* și *soarele* se fac din suflete unora; în trupuri se întoarnă apoi sub înfățișarea unor *gândaci*.

Mai numeroase vor fi credințele privitoare la Sufletele morților, pentru cari, îndată după răposare, se deschid porțile *iadului* sau *raiului*; despre petrecerea lor în aceste locuri nu putem vorbi aici.

Cevă despre scurta lor vieață pământească (1):

Îndată după moarte, Sufletul se așează în streșina casii, pe pânza albă a steagului înfipt acolo, până la înmormântare, până se *mătură* casa. După înmormântare. Sufletele călătoresc în curgere de șase săptămâni sau patruzeci de zile pretutindeni, pe unde răposatul a umbla în vieață și apoi, își iea sborul în văzduh, spre *vămile* sale, singur sau purtat de Îngeri, spre a-și lua locul hotărât de dreapta judecată a lui Dumnezeu.

Cei ce rămân, n'ar fi bucuroși de o prea îndelungată petrecere a Sufletelor rudeniilor lor pe lângă dâșii. De aceea în curgerea celor patruzeci de zile li se fac toate rânduelile,—praznice și rugi,—ca să le împace, și să se așeze Sufletele unde li se poruncește.

De bună samă că Sufletele morților vor supără pe cei vii mai ales noaptea, și atunci mai ales în visuri. De aceea trebuie să se tâlcuească visurile și să se îndeplinească deslegările. Dacă de pildă mortul de curând îngropat se arată gol, însemnează că Sufletul este desbrăcat,—nu-și are straie date de pomană: i se dă deci

(1) Cf. Marian, *Înmormântarea*, capitolul respectiv.

cevă îmbrăcăminte, și astfel se duce. Dacă-i flămând, i se dă mâncare, iar de-i însetat, i se dă să bea.

Când însă *Morții* sunt prea „nesățioși“, adică nu se despart de cei vii cu nici un chip, arătându-se acestora în vis, sfădindu-se ori bătându-se cu dâșșii,—omul simte a doua zi truda mortului, —se alungă, dându-i de pomană o *ceapă*. Mortul se va supăra și se va duce (1).

Une ori de aceste vise sunt vinovați și cei vii, cari se gâdesc necurmat la dâșșii. Pentru aseasta,—ca să-i uite,—după ce mortul se scoate din casă, să privească trei ori pe fereastră (2).

Une ori Sufletele răposaților vin pe la casele unde au trăit sub formă de *fluturi*. Aceasta se întâmplă cu sufletele copiilor, dar și cu cei de o vrâstă mai mare. Ei cer atunci, de *pomană*,—mâncare și băutură,—și trebuie să li să dea, ca să plece, odihnindu-se astfel și *Morții*, în locurile lor, iar cei vii pe la casele lor, unde de obicei nu lipsesc nevoile celelalte (3).

Neuitând pe cei ce au pe sufletul lor pe cei morți,—ucigașii și vrăjitorii,—nu mai avem ce pomeni mai de samă despre *Morții* ce se despart cu greu de-ai lor, sau pe cari îi cercetează din când în când.

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 59: Când visează cineva un mort în mai multe nopți de-a rândul, în trei zile, Lunia dimineața, să asvârle câte o ceapă pe fereastră, astfel: să se pună cu spatele la fereastră, și asvârlind cu mâna dreaptă, să zică:

Cine mă bântue pe mine noaptea, să n'aibă treabă cu mine, ci cu ceapa!

Zicând aceste cuvinte, nu va mai visă. Din astfel de vise se poate căpăta lipitura; vezi și p. 313 4.

(2) *Ibidem*, p. 116.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

CRASNICUL.

Copil de Drac și de femeie.

Crasnicul sau *Crâsnicul* este un Drăcușor născut din alipirea unei femei cu Diavolul. El are înfățișarea de *purcel*, care, de îndată ce-i născut, începe a fugi prin casă țipând.

Prin jud. Tutova se crede că este bine ca babele să dea foc la sobă, ca să se facă jăratec mult, și apoi să-l iea la goană prin casă, până când, neavând, unde să se ascundă, Crasnicul va fi silit să intre în sobă. Atunci babele vor astupă gura sobii și acest Necurat se va preface în scrum (1).

Credința în Crâsnic o aflăm și în jud. Covurlui. În toamna anului 1915 o preoteasă din Galați,—mi s'a spus și numele pe care de altfel îl știe toată vecinătatea,—după 26 de ani de căsnicie stearpă, purcede grea, și nu naște nici după zece luni (2). Această preoteasă, prin urmare, poartă în sarcină un Crâsnic, care se va naște la unsprezece luni cum îi este sorocul.

Crâsnicul, după naștere,—purcelul, fiu de Drac,—se va repezi la cei din casă,—neamuri mai ales,—îi va mușcă și-i va ucide apoi, și în urmă va căută să se adăpostească unde a fost zămislit. Pentru aceasta, moașa va avea grijă să-l înfășure într'un țol, îndată după naștere, și apoi să cheme neamuri și să-l ucidă cu cio-megile (3).

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 82.

(2) Mi s'a povestit aceasta la 16 Decembrie 1915.

(3) Împărtășirea păr. I. C. Beldie, com. Fărânești, jud. Covurlui.

MAMA - PĂDURII.

Denumiri. Înfațișări. Viespea neagră. Grija copacilor. Ademenirea oamenilor în păduri. Șoarecele apărător. Mama-pădurii pătâlită de-o fată. Tutunul apărător. Mămăliga apărătoare. Alte lucruri de pază. Boli pricinuite de Mama-pădurii și leacuri împotriva lor. Alte neajunsuri. Mama-pădurii la alte neamuri.

Mama sau *Muma-pădurii*, *Vidma-pădurii*, *Pădureana* (1), *Păduroaica* (2), *Vâlva-pădurii* (3), *Mama-huciului* (4) sau *Surata din pădure* are înfațișarea unei femei bătrâne, foarte urite (5), „înaltă și cu păr lung până la pământ“ care „totdeauna bocește prin pădure“ (6). Uneori se întruchipează ca o *călugăriță* cu părul despletit (7). Alte ori apare ca jumătate femeie și jumătate bărbat (8), jumătate om și jumătate lemn (9), dar își poate lua orișice înfațișare, cum, de pildă, ar fi cea a unui copac crăcuros (10).

După unele povestiri se pare că are o statură foarte mare, că poate dormi „împrejurul focului“, în pădure, iar în bernevigii săi se poate ascunde de teama sa un copil cum a fost, acel Ciudilă

(1) Marian, *Nașterea*, p. 130, 258.

(2) Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, I, p. 74.

(3) V. Alexandri, *Poezii populare*, ed. 1908, p. 258, unde se identifică cu *Sfânta Vineri*.

(4) L. Șăineanu, *Basmelor*, p. 994.

(5) I. Pop. Reteganul, *Chiuituri*, Gherla 1897, p. 194 :

Uitați-vă, feciori, bine,
Că și-a mea drăguță vine;
Iată-o în gura șurii,
Gândești că-i *Mama-pădurii!*

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 181.—Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 243: *Mama-pădurii*, uriașă și pletoasă, umblă noaptea prin codri.

(7) *Șezătoarea*, I, p. 151.

(8) Voronca, *op. cit.*, p. 867.

(9) *Șezătoarea*, V, p. 105.

(10) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj. împărt. de Șt. d-l St. Tuțescu.

rătăcit prin pădure, care apoi a și înșelat-o, până l-a crescut mare, la curțile ei, învățându-l vânatul și ajutându-i apoi să se însoare cu zâna ce se scaldă în lacul de lapte dulce (1).

Prin Țara Hațegului se crede că Mama-pădurii este o fată bătrână și primejdioasă. „In fiecare pădure este adică în câte o tufă o nueă groasă, cu foarte multe rămurèle încâlcite ca o mătură, și aceasta este a Mamei-pădurii,—unii chiar confundă, zicând că ea ar fi Mama-pădurii.

Dacă cineva duce acasă tufa aceasta și o pune pe foc, i se aprinde casa și-i aduce beteșuguri și vrajbă în casă” (2).

E de mirat cum prin unele părți din Bucovina se crede că Mama-pădurii, care pe acolo poartă și numele de *Știma* sau *Potca-pădurii*, este o femeie foarte frumoasă, având însă darul de a lua orice altă înfățișare (3).

Prin unele părți din Oltenia se crede într'o *Surată din pădure*, e „o mândreață de fată”, care are însă toate însușirile Mamei-pădurii (4).

Ea locuște în cele mai întunecate miezuri de codru, unde își are și bordeiul, sau stă prin scorburi de copaci.

Are copiii foarte liniștiți. Copiii săi dorm, căci dânsa, cum vom vedea, fură somnul copiilor oamenilor și-l dă copiilor săi, de oarece ea numai foarte rare ori stă pe acasă. Dacă nu le-ar aduce somn străin, acești copii ar fi nesuferiți; odată chiar se zice că a fost atât de mult supărată de dânsii, încât Mama-pădurii i-a blăstămat și i-a prefăcut în insectele veninoase cari se numesc *viespi negri* (5).

Fiind mai mare peste păduri, ea are grija tuturor copacilor, pe cari îi crește, alăptându-i, — „dându-le piept”, — ca pe copii, și pe cari îi menește să trăiască sau să fie tăiați, cum se întâmplă și cu oamenii; de aceea nu trebuie să se mire nimeni dacă dintre copaci pier mai ales cei frumoși și dreptți și rămân toate strâm-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 705.

(2) Densușeanu, *Grăul din Țara Hațegului*, p. 255.

(3) Cred. Rom. din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom.

(4) Șt. St. Tuțescu, *Taina aluia*, P.-Neamț 1906, p. 36 7.

(5) Marian, *Insectele*, p. 230: *Pompilus viaticus* Latr.

băturile și toate uscăturile cioturoase și găunoase, cari nu mai pot sluji decât la foc (1).

Mama-pădurii caută să ucidă sau să sperie pe oameni, pricinuindu-le boli din spaimă. Spre acest scop ea iese înaintea oamenilor prin pădure, iar noaptea îi poate întâmpina orișunde. Impotriva ei, omul se poate apăra făcându-și semnul *Sf. cruci*.

Ascultând-o când plânge, — un mijloc ca să momească drumeții, — s'o întrebi :

— Doamna mare, de ce plângi ?

Ea-ți va răspunde că nu are ce mânca. Dacă-i dai o bucată de pâine, ea nu are ce rău să-ți facă și astfel își caută de drum.

Dându-i pâine sau ce ai la tine, prin aceasta faci să nu fie *foamete* pe lume.

Iată o povestire ce cuprinde credințele de mai sus :

„Se povestește din bătrâni că un pușcaș rătăci umblând prin pădure, astfel că fu silit a se ghemul peste noapte sub un stejar bătrân, unde și adormi. Prin somn numai ce aude că-l strigă cineva pe nume.

Se trezește, și uitându-se în toate părțile, nu vede nimic. Culcându-se, aude din nou strigându-l ; se uită mai cu luare aminte și vede sus o babă, slușenie mare, legănându-se pe picioare mereu, rugându-se la el, și chemându-l la dânsa. Aceasta eră *Mama-pădurii*.

Pușcașul cercă a pune mâna pe pușca încărcată, dar nu putu, căci frica îi îngreuease mâna și degetele îi erau țapene. Îi veni în gând să vâre mâna în sân pentru a scoate crucea ce purta la piept, pe care, cu multă greutate scoțând-o, o puse de-asupra pieptului. Mama-pădurii, văzând crucea, într'o clipă se schimbă. Nu mai râdeă, ci începù a plânge cu hohot, ștergându-și lacrimile cu părul despletit. Pușcașul, întrebând-o de ce plânge, ea răspunse :

— Dacă tu nu scoteai crucea, aveai s'o duci cu mine într'o veselie până la sfârșitul lumii, dar fiindcă ai scos crucea, zile bune nu vei mai avea !

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 183. Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, I, p. 115: „Despre Mama-pădurii poporul crede că ar fi fost stăpâna morților și a pădurilor și ar fi locuit în fundul munților și de acolo numai noaptea umblă și cutreieră munții și pădurile. Ea se închipuește în formă de femeie bătrână, urită, mare și grozavă. Eră vai de bietul om sau femeie care se întâlnea cu Mama-pădurii în cale, sau la care, din nebagare de samă, uitând ușa descueată sau ferestrele destupate, intră în casă, căci îl mânca, le vărsă sângele, etc.“

Și spun într'adevăr bătrânii, că acel om zile bune n'a mai avut în toată a lui vieată" (1).

Din sfârșitul povestirii rezultă că puterea acestei ființe este uneori prea mare, și că ar fi cu puțință omul s'o îmbuneze, încheind cu dânsa oarecari tovărășii, după cum, spre acelaș scop, fac unii oameni cu Diavolul.

Iată a doua povestire, după care Mama-pădurii, mânâncă o fată :

„Într'o pădure mare se află ca pădurar un om și o femeie, cari nu mai aveau decât o fetiță de 10—12 ani. Într'o zi de sârbătoare ei plecară la târg să-și cumpere cele trebuincioase casei, lăsând acasă pe micuța lor fetiță, să îngrijească de păsări și de bordeiu căci locuiau într'un bordeiu.

Când au plecat de-acasă, ei au sfătuit pe copilă ca îndată ce va apune soarele bine, să încuie ușa, să astupe fereasta bordeiului bine și să nu dea drumul nimănui înăuntru. Fata însă, când a inserat, fiindu-i urît în bordeiu, singură, s'a suit pe bordeiu și a început să plângă. Atunci Mama-pădurii, care eră într'un copac din apropiere, se dete jos, veni la fată și o mângâiă, zicându-i că se culcă și ea în bordeiu cu fata. Atunci fata intră cu baba în bordeiu.

•Cum intră baba în bordeiu, se schimbă la față. Făcea niște ochi mari cât strachina, că fata sperindu-se, îi zise :

— Mari ochi ai, mătușă dragă !

Ea îi răspunse :

— Mari, maică, că departe trebuie să văz !

Făcù niște picioare lungi, încât unul eră pe pragul tindei și altul în colțul supatului. Fata îi zise :

— Da lungi picioare ai, mătușă !

Iar ea îi răspunse :

Lungi, maică, că mult trebuie să calc !

Făcù niște dinți cât secerea și o gură cât banița. Fata o întrebă iarăș :

— Mare gură și mari dinți ai, mătușică !

Iar ea îi răspunse :

— Mari, maică, că multe am mai mâncat ca tine !

(1) *Șezătoarea*, I, p. 151—2.

Zicând acestea, s'a pus și a mâncat fetița, lăsându-i numai căpățâna pe care o puse în fereastră, cu dinții rânjiți.

Cum veniră părinții a doua zi și văzură căpățâna în fereastră, de departe, li s'a părut că râde, iar mama ei îi arătă un șir cu mărgele ce-i cumpăraseră din târg. Când ajunseră, văzură că fata lor a fost mâncată de Mama-pădurii" (1).

A treia povestire de prin jud. Bacău:

Unii „erau cu vitele la deal, la păscut, și după ce mâncară, seara, fac foc și se aciuiază care unde poate, ca de culcare.

Deodată, ce să-ți vadă ochii, măi frate? O namilă mare și înaltă, și urită de mâncă din om și alta nu, veniă-veniă către ei.

Ei au *smomit-o* care încotro. Vărul meu apucă și el în spre niște căpiți dintr'un *fâneț*, de vale, cu un tăciune în mână. Dar stafia, să piară, de fel! El fuge,—ea cât colea. În sfârșit a achipuit el un focușor în cărare și-și făcù cruce, și se făcù arătarea, abia așa, nevăzută.

Și iacă așa zice că au tras cu Mama-pădurii!"

A patra povestire tot de acolo:

Un altul „eră cu vitele la deal, la păscut. Cum stătea la foc încă cu un băiețaș care dormiă, — asta i s'a întâmplat când eră flăcăuandru,—numai ce aude:

— Valeu, tare mi-i frig, tare mi-i frig.

Copilul se deșteaptă, și auzind, zice:

— Să chemăm creștinul cela la foc!

De chemat, n'a chemat-o, nici n'a îndemnat-o de loc, că eră pe semne tot namila aceea, Mama-pădurii. Ci făcând focul bun și câteva sfinte cruci, a dispărut și nu s'a mai arătat *bazacodia*, dar nici copilul n'a știut ce a fost, că dacă știă, se făcea neom, de frică!"

A cincea povestire, dela acelaș „moș Spiridon, cel care n'a știu niciodată ce-i teama":

„A plecat odată la Târgul-Ocnii, de noapte, cu sloboda. Nu eră țipenie de om pe drum, nu se auziă nici o șoaptă, nicăieri. Deodată drept Stânca-lui-Plop, i se arătă o matahală. El nu face nimic, decât se întoarce înapoi. Matahala după dânsul. Tușește el, — tu-

(1) *Adevărul*, XX, no. 4800, reproducă și în Popescu-Ciocănel, Patriciu și Salviu, *Brașoave*, p. 265 6.

șește și ea. Face el țigară,—face și ea. Numai când a intrat, în sat, începură să se răverse zorile, când pieri arătarea!" (1).

Uneori oamenii scapă din ghiarele Mamei-pădurii numai prin ajutorul lui Dumnezeu care dă glas lucrurilor dimprejur, ca să afle cei primejduiți, și astfel să scape :

„Cică eră odată o fată,—ne spune o povestire suceveană, — și se duse în pădure după uscături, și se întâlni cu *Mama-pădurii*. Mama-pădurii îi zise :

— Fată bună și frumoasă, vino deseară la mine cu furca, că ți-oiu da multe bunătați pentru mâncat.

Fata ascultă. Se duse deci acasă, își luă furca și mai multe caiere, și ducându-se în pădure, după multe căutări, fiindcă eră noapte, dete peste bordeiul în care ședeă Mama-pădurii. Ea strigă la ușă să-i dea drumul, dar Mama-pădurii îi răspunse să mai aștepte puțin.

Mama-pădurii frigeă o mână de om pe foc ca să mânânce. După ce o fripse, o vâri sub laiță, apoi se duse și-i dete drumul, intrând fata în bordeiu, Mama-pădurii îi zise să se încălzească :

— Că eu mă duc în pod să-ți aduc mere, pere, nuci și alune și alte, pentru mâncat. Atunci un *șorecuț* ieși dintr'o bortă și îi zise fetei :

— Fată mândră și frumoasă, hai cu mine în bortă, că Mama-pădurii s'a suit în pod să-și ascuțe dinții și să te mânânce!

Fata își luă furca, fusul, caierele și se duse cu șorecelul în bortă.

Fata se duse acasă pe sub pământ, iar Mama-pădurii pe deasupra, voiă s'o prindă!

Atunci fata intră în casă, încuiă ușa bine, și ca să nu poată intră Mama-pădurii, răsturnă toate lucrurile din casă, cu gura în jos!

Mama-pădurii strigă mai multe *lucruri* ca să-i deie drumul, dar ele răspundeau :

— Nu pot, că sunt răsturnat!

Ajunse și la *litra* de pe poliță, pe care fata uitase să o răstoarne, dar când voi să se ducă să-i deie drumul, pică jos și se sfărâmă în mii de bucăți. Și astfel scapă de Mama-pădurii, care voiă s'o mânânce" (2).

(1) *Ion Creangă*, VI, p. 271 2.

(2) *Șezătoarea*, I, p. 243.

Prin jud. Dolj, această povestire are următorul cuprins:

„A fost o femeie și-a avut o fată. Pe fată a mână-o mumă-sa la lemne în pădure. S'a dus ea acolo. *Surata din pădure* a văzut-o și i-a zis:

— A, *ghea!* Hai să ne prindem surate; să vii cu o târnă de caiere și cu o *tingă* de fúse.

Să viu, surată,— a zis ailaltă,—fata.

A venit acasă la mumă-sa.

— Nu știi mumă, ce mândreață de fată [este] *Surata din pădure!* Mă prinseiu cu ea surata, mumă, și zise să mă duc la ea c'o târnă de caiere și cu o *tingă* de fuse!

Mumă-sa îi zise:

Să te duci.

Așà, a luat ea caierele și fusele și a plecat la *Surata din pădure*, a tras la coș și s'a uitat pe coș binișor. *Surata din pădure* a fost frigând o mână de român.

Când a văzut-o,— să strige,—frică-i erà; să nu strige,—o simți-o și-o prăpădi-o.

O să strig; ce-o fi, o fi!

Ea, de colo:

— Surată, surată!

Surata din pădure, svâc! cu mâna.

— I, *vei!* surățica, mâncà-o-aș!

A ieșit afară la ea, a luat-o și-a băgat-o în bordeiu.

— Surată, ai venit cu caierele, să le toarcem?

Așà, le toarseră pe loc amândouă. Ii toarse caierele, le făcù tort și zise:

— Surată, tu șezi aici, să mă duc în pod, să gătesc cevà să mâncăm.

Ea a rămas la *unghete*. *Surata* s'a suit în pod să-și ascută dinții s'o mânânce.

Vine un *șoarece*:

— Fa, fetico, scoal'la deal, că *Surata din pădure* și-ascute dinții să te prăpădească!

Șoarecele iar vine:

— Nu te-ai mai sculat, fa fetico? Iea *peria* și *gresia*, și pleacă!

Vine *Surata din pod* și înfige colții în perete:

— I, aveam de gând să mă ieau după tine, și unde te-oiu!

prinde, te înghit, vie, nevătămată, — dar tu ai fost mai mult ca mine!

S'a luat după ea. Ține, ține... Fata și-a aruncat ochii îndărat și-a văzut-o. Când o văzù, aruncă peria, și se făcù o pădure mare, deasă, cât dela pământ, până la cer. Și ea roade..., roade, pân'și-a făcut loc de trecut.

Mână după ea s'o prindă. Fata și-aruncă iar ochii îndărat și-o văzù; și când văzù c'o s'o ajungă, aruncă gresia și se făcù un steiu de piatră. Roase ea, roase, roase, până-și făcù loc. Dupa ea, s'o ajungă!

Când s'o ajungă, fata ajunsese acasă în gârliciu și cocoșii cântară. cucurigu! (1)

— A, te'nvățam eu să te mai prinzi cu Surata din pădure!

Și rămânând cu tortul, a plecat îndărat în pădure. Și o trăi și astăzi, dacă n'o fi murit!" (2)

Din jud. Muscel avem această povestire, în care *Mama-pădurii* (3) este deasemeni pîcâlită de-o fată deșteaptă:

„Ci-că unui unchiaș îi murise mătușa și-i rămăsese o fată. Se însură a două oră și mătușa asta, rea de mama focului, aveà și ea o fată, și aveà în nume de rău pe fata unchiașului.

Intr'o zi, pe seară, se răstește cât poate la ea:

— Du-te și tu, fetică, de pune pânză și tu, și du-te de ți-o țese în argeà,—în marginea pădurii, unde țesă muierile!

O trimiteà baba, dar n'aveà zor de pânză, ci socotià că doar-doar o mîncà-o Mama-pădurii și o scăpà de ea,—că Mama-păduri erà o muiere mare, făcută *neculpănit*, cu o gură cât o șură și urită de mama focului.

Așà! Iși iea fata pânza și un *zăblău* (4), să puie pe lângă ea, când i-o fi frig, și se duse la argeà. Ba-și luă și un cocoșel d'acasă, și când ajunsese în pădure, puse pânza în argeà.

(1) În text: „... fata spusă acasă în gârliciu și cocoșii: cucurigu“,—ceea ce n'are înțeles.

(2) Șt. St. Tușescu, *Taina ăluia*, p. 76—7.

(3) Denumirea babelor din povești și cu numele de „Muma-pădurii“ nu are întru nimic a face cu personajul demonologic ce se tratează aici; ex. cf. C. Rădnulescu-Codin, *Îngerul românului*, p. 314, nota.

(4) Pl. *zăblaie*: țol, toluri.

Intră să țină. Da când se înnoptă bine, veni *Mama-pădurii* și începù la fată cu un glas hodorogit și gros:

— Bun lucru, fată!

— Mulțumim dumatăle, moașă!

— Hi! Am sfeclit-o,—se gândi fata; să văd, n'oiu putea-o ține de vorbă?

— Se face pânza, fată mare?

Fata dă mereu din vatale și răspunde:

— Se face, moașă; se face bună!

— Da cum se face pânza voastră? Din ce?

— Din cânepă!

Iea-i sămânța, și o sameni, și o păzești de păsări cu *păuze*, și crește!

Și când vorbește fata, țese mereu, că știa, vezi dumneata...

— Și o culegi p'a de vară, și o topești, și o meliți, și o perii.

Și culegi apoi și p'a de toamnă, și o bați, și o topești, și o meliți, o perii, o torci și o faci caiere, o depeni, o urzești, o *învolti* și o năvădești.

Și din gură vorbiă, iar din mână fata *abăteà* de zor (1).

— Bine, bine, fată mare! Acù pleacă-te să te mănânc!

— Nu; stai acù, moașă! După ce ți-am spus astea, să-ți spun și o găcitoare, să vedem: știi să mi-o deslegi?

— Haide, spune dec!

— Ascultă, moașă:

Am două fete gemene:

Una stă sub acioală și o plouă,

Alta șade afară și n'o plouă!

Ghici, moașă, ce e?

Se gândește, se gândește *huiduma.....* de surda!

— Hei, fată mare! Dacă vrei să te mai las, spune-o tu!

— Ce să fie, moașă! Fetele sunt cele două mâni. A care stă sub acioală, este cea care ține fusul; ai văzut că stă sub cair și mereu o stropim cu gura ca să iasă bine tortul. A de stă afară, e cea care e pe fus. Cine o plouă pe ea? Îți place, moașă?

— Imi place, îmi place, fată mare; acù, pleacă-te să te mănânc!

(1) O variantă a povestirii de până aici s'a dat mai sus: *povestea pâinii*, pentru a scăpa de Strigoiu.

Atunci se pleacă fata, da când să puie Muma-pădurii gura pe ea, —

— Cucuriguu ! cucuriguu ! — *cocoșul* de su' argeà cântà de miezul nopții.

— Hi! — strigă spaima lumii ! Mă mâcași tu pe mine, da erà să te mânânc eu pe tine.

Și pierè, p'aci încolo, ducă-se pe pustii.

Acù, se face ziuă și fata vine acasă cu pânda țăsută. Mama vitregă, când o vede, o găseșc *sdràmbișile* (1).

— Hi! scăpă, luà-o-ar *Cel de pe scorbura!*

Da unchiașului îi venise și lui apa la moară :

— Ei, mătușă, — zice el, — acù trimite și tu pe fata ta la argeà să facă ce-a făcut a mea.

O mâiu, — cârni mătușă, că n'avù încotro.

Ii puse fie-sii pânda, i-o *învâlase* (2), i-o năvâdi și o trimese cu ea în pădure, s'o țase în argeà.

Aia se duse, puse pânda, și când noaptea, veni iarăș Mama-pădurii.

— Buna seara, fată mare!

— Mulțumim dumitale!

— Se face pânda ?

Se face!

— Cum se face ?

— Cum îi da, așa se face, — zise ea amărîtă.

— Așà? Pleacă-te să te mânânc!

Și se repezi de o mîncă; apoi îi urzi mașele pe ușa argelii.

Mă-sa, acasă, o așteaptă la ziuă să vie, o așteaptă la prânzișor — de loc. Dacă vede, pleacă să-i dea de urmă.

Da când se apropià de argeà, vede mașele înșirate :

— Hi, hi, hi! Fată harnică ce are maica! A și țesut pânda și acù a urzit alta.

— Nu-i finù însă bucuria mult, că intră înăuntru și-i găsi nu-mai capul și picioarele. Turbată, veni acasă la bărbatu-său, cu *hură* (3) și cu ceartă... (4).

(1) *Năbădăile*.

(2) Poale că: *învâlbase*, dela *a învoalbe*.

(3) Gură multă.

(4) R.-Codin, *Îngerul românului*, p. 114-6. Cf. mai înainte, p. 112-4.

Din Bncovina avem următoarele trei povestiri:

Unul povestește că dormià cu oile la colibă, primăvara, și în colibă aveà foc. Fiind noaptea cam friguroasă, nu puteà dormi; ședeà la foc cu țigara aprinsă. Numai ce aude că vine cineva șuierând în spre colibă, dar așa șuierà de frumos, că nu erà om pe fața pământului să șuiere așa. A venit până la ușa colibii și când a văzut că e Mama-pădurii, a înlemnit cu țigara în gură.

Erà o femeie minunat de frumoasă, cu părul despletit, cu părul desvălit, dar unghiile la mâni și la picioare erau ca la lup. Și omul spunea că atâta i-a zis Mama-pădurii:

— Ai noroc că *bei tãbac!*

A șezut și s'a încălzit la foc, și după ce s'a încălzit, a pornit șuierând printre oi, dar oile nu s'au speriat, ci care cu m erau culcate, așa au șezut.

Dar când s'a învârtit cu spatele, și-a pornit în vale șuierând, nu mai erà femeie frumoasă, ci *o cioată învelită în scoarță*.

Și a doua zi „pe lângă care oi a trecut, toate au *mijit!*”.

Iată, a doua povestire a unei femei bătrâne:

Pe când erà fată, *la* (1) cămeși la pârâu. Și cum clătia cămeșile în pârâu, numai ce vede o femeie care venià cântând de pe pârâu, din deal. Cum ajunge la ea, tot cântând, a luat-o de mână și a pornit cu dânsa pe pârâu la vale. Și după ce a trecut al treilea hotar de la casa lor, femeia n'a mai știut nimica. Tocmai după trei zile s'a trezit în mijlocul unei păduri necălcate de picior omenesc. Atunci a văzut că nu poate vorbi.

Acasă, a ajuns tocmai după nouă zile.

Glasul i-a venit înapoi dând slujbe albe la șapte vădăni (2).

În sfârșit, a treia povestire este o pățanie care s'a întâmplat unui om. După spusele unora, acesta lucrà în pădure; după ale altora, fiind trudit, dormià la rădăcina unui pom, iar după ale altora, erà treaz. Alături de dânsul, făcuse un foc bun, iar pe jăratec pusese o felie de mămăligă ca să o frigă, — să o prăjească.

Zvonindu-se Mama-pădurii și auzind-o felia de *mămăligă* bo-cindu-se, îi spuse omului:

(1) *Spălă*.

(2) Culegere din Vatra Dornii, împărt. de d-l Teofil Bizon.

— Fugi de te ascunde în copaci, că acuși vine Mama-pădurii și te mânâncă!

Omul se ascunse în grabă într'o boștură de copac.

Venind Mama-pădurii, trece de-a dreptul la felia de mămăliga și o întreabă:

— Pentru ce-ai țipat adinioarea așa de tare?

— Pentru că mă frigeam,—răspunse mămăliga.

Mama-pădurii luă mămăliga, o puse de-oparte și plecă.

Astfel omul scapă din gura Mamei-pădurii! (1).

Ca să *pocească*, mai ales pe feciorii neînșurați și pe fetele nemăritate, Mama-pădurii îi strigă din casă, afară. „Ea strigă cu glas prefăcut, în 99 de feluri. Dacă strigă pe un fecior, îl strigă cu glasul tătâne-său sau a mâne-sa; glasul cel de al treilea însă este mai ascuțit și nu seamănă a glas de om. Pe cine îl pune păcatul să răspundă, îl pocește, îi iea glasul“ (2).

Mama-pădurii fură copiii oamenilor din leagăn, mai ales cei ce sunt frumoși și liniștiți, și în loc, pune copii de ai ei, plângăcioși și urâți.

Tot astfel cred și *Ucrainenii* cari-și feresc copiii de *Bogiencia* ce fură copiii din leagăn, înainte de botez, înlocuindu-i cu ai săi (3).

Pentru ca să nu se întâmple una ca aceasta, prin Transilvania, femeile, de câte ori sunt silite să iasă din casă, lasă de pază pe lângă copii *mătura* și *foarfecel*e. Prin Bucovina, tot spre acest scop se așează cruce *cleștele*, *vătraiul*, *mătura* sau alte lucruri. Prin Banat, „unde este datină ca fașa să se facă în genere din lână de oaie împletită în trei vițe și cam de 2 metri de lungă, moașa leagă în unul din capetele acesteia un petec de pânză, nouă în care se află un *ban* de argint, *tămâie*, puțin *prau*,—*praf*,—*sare* și *aiu*. Tot la capătul acesta mai leagă încă și trei

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 181—2: „Apoi cum gândești că Mama-pădurii e bună! Ea mânâncă oamenii ca și *Căpcâni* cei cu un ochiu în ceafă și unul în frunte, ce veniau și țineau cu ai noștri bătaie. Ai noștri făceau pivniți și se ascundeau în pământ, da ei veniau și strigau:

— Gavrilă, Dănilă, ieșiți, că s'au dus cei ce mâncau oameni!

Și pe care ieșiă, îl luau și-l duceau la dânsii, îl hrăneau cu nuci și îl mâncau!“

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(3) *Revue des traditions populaires*, X, p. 423.

toporèle de metal cam de 2 cm. de mari. Toate obiectele acestea se crede a fi apărătoare pruncului de Mama-pădurii (1).

Tot astfel și *Slavii*, cari cred în *Vile*,--Zâne rele ale codrului,-- fac la fel (2).

Mama-pudurii schimbă copiii, îi omoară sau le fură somnul, îmbolnăvindu-i cu boala numita la fel cu dânsa, când copiii sunt scoși din casă înainte de împlinirea unui răstimp de 40 de zile dela naștere sau când în ziua botezului nu se pune lângă leagănul copilului, pe când doarme, spre pază, un *fier*, o *mătură*, puține *tărâțe* și puțină *spuză*, presărată pe jos (3).

Copiii cărora li s'a furat somnul, firește, nu mai pot dormi noaptea, sau dorm neliniștiți, tresar și plâng la aceleași ceasuri; sunt bolnavi „de Mama-pădurii“.

Iată câteva descânțece de Mama-pădurii, din cari se văd alte credinți ale poporului privitoare la această ființă răufăcătoare care uneori vine însoțită și de alte duhuri :

Se descântă la ușă, cu *toporul* în apă neîncepută, cu *lumână-rică*, lemn de alun.

Tu Mama-pădurii,
Tu *Păduroiule*,
Cu vacele vii,
Cu vacele să te duci,
Dela N. să fugi ! (4).

Se pune o *secere* atârnată de ușă și se zice descântecul :

Secere secerătoare,
Cum ești ziua tăietoare,
Să fii noaptea păzitoare
La N.
Prin pat,
Pe sub pat,
Prin așternut,
Pe sub așternut !

(1) Marian, *Nașterea*, p. 89.

(2) Cf. G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 289.

(3) Gorovei, *Credinți*, p. 214.

(4) *Ion Creangă*, I, p. 14.

După ce se zice de trei ori rândurile de mai sus, se ia trei cărbuni, se pun în trei locuri la ușă, și se zice:

Voi, acești cărbuni,
Să va faceți trei îngeri buni,
Să păziți prin bătătură,
Prin casă,
Pe sub casă,
Prin pat,
Pe sub pat.
Unde veți află de *Muma-pădurii*,
S'o luați,
Sa o sfărmași,
Inina să i-o mâncași,
În casă să n'o mai lăsați,
Căci Muma-pădurii copilul mi-a izmenit
Și mi l-a prăpădit !

*

Muma mumelor,	Eu îți dau plânsul copilului meu,
Muma-pădurilor,	Tu să-mi dai odihna a lui tău,
Eu te strig,	Să doarmă ca tunul,
Tu să-mi răspunzi ;	Să tacă ca alunul (1) ;
Eu îți dau.	Cum dorm păsările în tine,
Tu să-mi dai ;	Așă să doarmă copilul la mine!

Apoi i se dă copilul să bea și se afumă cu anumite buruieni (2).

*

Se descântă numai Miercuri, Vineri și Sâmbătă seară. Se pune pe foc *tămâie* și flori dela Domnul Isus Hristos din Vineria mare, se stânge cu apă și se afumă copilul și locul unde se culcă el:

Muma mumelor,	Ca porcii grohăind,
Muma-pădurilor,	Ca câinii lătrând,
Să te duci din astă noapte	Ca lupii urlând,
Ca vacile sbierând,	Să te duci dela N., din somnul lui...(3)

*

(1) Într'o variantă culeasă din jud. Argeș, se zice :

Să doarmă ca lemnul,
Sa tacă ca ulmul
Și ca fumul.

Variantă apropiată în *Șezătoarea*, XIV, p. 109.

(2) D-r Daniil Ionescu și Alex. I. Daniil, *Culegere de descânțete din jud. Romaniași*, I, p. 162 ; variantă la acest din urmă, în vol. II, p. 135.

(3) *Ibidem*, I, p. 163.

Tu colțato,
 Ce vii așa spăimântată
 Și despletită,
 Așa de grozav de urită,
 Că spăimântezi copiii,
 Cu dinții ca secerile?
 Cu secera te-oiu înțepă,
 Cu tămâie dela Bobotează te-oiu afumă
 Și în apă mare te-oiu înneacă,
 De pe trupul copiilor te-oiu tăia,
 În *vânt-turbat* te-oiu trimetea,
 Și M. N. să rămână
 Curați,
 Luminați,
 Ca argintul stricorat ! (1)

Tu Mama-pădurii,
 Tu urîto,
 Tu groaznic,
 Tu despletito,
 Fuși din fața obrazului,
 Din vârful nasului,
 Din spate, din șele,
 Din piele, de sub piele,
 Din toate spasmurile tele.
 Cu toate jungghiurile tele,

Ieși, fugi, du-te
 În lină fântâna,
 Că acolo *îs fetele Doamnei*,
 Cari au leagăn de-a te legână,
 Măncare a-ți da,
 Somn de-a dormi,
 Că eu nu te pot legână,
 Nici apă a-ți da de-a bea.
 N. să rămâie curat, luminat,
 Cum Maica Domnului l-a lăsat ! (2)

Mama-pădurii,
 Am trimis un semn la tine,
 Dela copilul meu,
 Să-ți dau strânsul cu plânsul,
 Și să-mi dai somnul și odilua fetii tale,
 Ca să doarmă ca butucul.
 Și să tacă ca chiticul !
 Cum dorm pasările în pădure,
 Așa să doarmă copilul la mine !

Mama iea copilul în brațe, cu o bucățică de *mămăligă* iesă în ogradă, rupe mămăliga în trei și descântă de 3 ori, aruncând spre pădure la fiecare dată câte o bucată (3).

(1) Ionescu și Daniil, *op. cit.*, p. 164.

(2) Culegere din com. Rusca, jud. Fălciu. Variantă apropiată în Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, I, p. 117.

(3) D. Lupașcu, *Medicina babelor*, p. 45.

Fugi,
 Mama-pădurii cu Păduroiu,
 Strigoaica cu Strigoiu,
 Moroaica cu Moroiu,
 Duceți-vă în văi,
 În corăbii,
 Că pe toate v'oiu strângea,
 În căpățână de căne v'oiu băgă,
 Pe N. nu l-ați mai speria,
 Că pe apă v'oiu da,

Pe N. nu l-ați mai speria.
 De-o veni dela vale,
 Cu cuțit să se taie ;
 De-o veni dela apus;
 Să se înțepe în sus;
 Fugi *Murgilă* cu *Murgiloaică*,
 Strigoiu cu Strigoaică,
 Să nu mai rămâie nimic,
 Nici cât sub degetul cel mic! (1)

*

În ferești la N. cine șade ?
Sf. Spiridon,
 Cu pușca,
 Cu sabia,
 Păzia și străjuia după N.
 De leu cu leoaica,
 De Dracul cu Drăcoaica,
 De *Pădurarul* cu Paduroaica,
 De Muma-pădurii
 Din plecatul vitelor,
 Din Muma-pădurii dela prânz,
 Din Muma-pădurii dela nămieș,
 Din Muma-pădurii dela chindie,
 Din Muma-pădurii din scăpătatul
 [soarelui,
 Din venitul vacilor,
 Dela cină,
 Din cântarea cocoșilor.
 Fugi, du-te dela N.
 Din creerii capului,
 Din fața obrazului,
 Din inimă,
 Din rărunchi.
 Fugi, buzato,

Fugi, colțato,
 Nu-l mai spăimântă,
 Nu-l mai *lului*,
 Nu-l mai *guguî*,
 Căci are cine
 Il *lului*,
 Il *guguî*.
 Tu du-te
 În coadele marilor,
 În coarnele cerbilor,
 Acolo să acieuzi,
 Acolo să puezi,
 Puii tăi să luhuești,
 Puii tăi să guguiești,
 Pe N. să-l lași
 Curat,
 Luminat,
 Ca steaua din cer,
 Ca roua din câmp,
 Ca în ceasul în care s'a nascut.
 Leac lui N. să-i fie
 Nu dela mine,
 Ci dela Maica Domnului (2).

*

Descântătoarea ia copilul în brațe și se duce pe un loc mai ridicat, ca să se vadă *pădurea*. Acolo se ridică în sus și se zice:

(1) Ionescu și Daniil, *op. cit.*, I, p. 164-5.

(2) *Ibidem*, II, p. 136 7.

Tu Mama-Pădurii,
 Tu urîta lumii,
 Colțato,
 Buzaio,
 Strigoaico,
 Moroaico,
 Cum se potolesc vitele'n sat,

Porcii în strat,
 Ooameii în pat,
 Așă să se potolească toate fiorile
 [dela N.
 Cum a plâns N.
 De fata sau băiatul tău,
 Așă să mai plângă,

Și a ta de al meu !

Apoi se afumă copilul cu *muma-pădurii* (1).

*

Se descântă cu *perie* în *tărățe* :

Leoaico,
 Moroaico,
 Colțato,
Zâmbato,
 Despletito,
 Muma-pădurii
 De ziuă,
 De noapte,
 Du-te la dealul Ardealtului,
 Că copilul are mamă și tată,
 Să-l înconjoare,
 Să-l înfioare,

Să-l deștepte,
 Să-l adoarmă ;
 Du-te la dealul Ardealul,
 La sălașul tău,
 La copiii tăi,
 Că acolo este un copaciu mare, rotat,
 Să-i razi rădăcinile,
 Sa-i mânânci vinele ;
 Pe copil să-l lași
 Curat,
 Luminat,
 Ca Maica Precista ce l-a lăsat.

Cu *tărățele* se afumă seara (2).

*

Copilor, cari se sperie noaptea'n somn, plâng, se scoală'n picioare și vorbesc, li se face de *Muma-pădurii* în *tărățe de grâu*.

Te'nchini și ieai copilul în brațe. Il proptești cu creștetul capului în *temeiul* coșului deasupra vetrii pe care ard câțivă cărbuni. Cu degetul mic și cu inelarul ieai *tărățe* dintr'un vas și le pui pe fruntea copilului descântându-le astfel :

Voi, câni, de la 9 stâni,
 Să veniți astă seară,
 Că eu vă dau foc de culcare,
 Zahareà de mâncare.
 Să păziți pe C.
 De lei, de Smei,
 De leoaice, de smeoaice,
 De Muma-pădurii !

(1) Ionescu și Daniil, *op. cit.*, II, p. 138 9.

(2) *Ibidem*, p. 137-8.

Răsucești apoi copilul cu fața'n jos, potrivind să cază tărățele pe jăratec. Li pui alte tărățe în ceafă, tot astfel, și repeți descântecul. Răstorni și aceste tărățe pe foc și ieai în urmă copilul.

Se descântă de Muma-pădurii și oamenilor maturi, mai cu samă femeilor, când visează urît: felurite dihanii, orgii, păcături nepermise, cari întristează duhul femeii și-i sdrobește trupul. Acestora li se face *baierul*, asupra căruia se zice descântecul de *Muma-pădurii*. Se mai face baier și femeilor ai căror copii nu trăiesc sau cărora le mor *vitele* de jug, ori *păsările* din curte; se face în general pentru pentru pagube cari se țin mână de mână.

În baier intră multe *marafeturi*. Astfel trebuie să legi într'o cârpă scoasă din spetele cămășii câte puțin din toate acestea: tămâie neagră, tămâie albă, piper, silitră, pucioasă, lulachiu, sare (când se face baierul contra curgerii de ochi), șarpe din coiful armasarului (vrăjitoarele afirmă că în testiculele armăsarilor există un asemenea șarpe, pe care îl cunosc jugănarii și-l ieau de-l vând pentru așa ceva), căpățină de șarpe tăiată cu pară de argint dela șarpe prins în luna lui Martie, broască găsită în gura șarpelui, buruieni de lipitură (sau de Muma-pădurii, pe care le cunosc vrăjitoarele), păr din ceafa femeii căreia i se face baierul, 4 case de păiajăn culese în piez din 4 colțuri ale casii, o țândărică din pragul de jos al ușii dela camera de dormit și'n sfârșit 9 boabe de grâu.

Se face numai de Luni până Mercuri și e descântat astfel:

Tu, Muma-pădurii,
 Tu, Smeoaico,
 Tu, leoaico,
 Tu, buzato,
 Tu, zâmbato,
 Tu, Muma-pădurii,
 Depărtează dela C.
 Toate spăimurile,
 Și toate răcorile,
 Și toate suferințele.

Tu să socioți
 Gândul care-l are răspândit.
 Din inima lui C. să depărtezi
 Toate fiorele,
 Toate răcorile,
 Să luminezi și pe C. să-l speli
 De toate răutățile, de toate visurile.
 De toate greutățile,
 Să rămâie curat, luminat,
 Cum Maica Domnului l-a dat!

Baierul se cârpește și se face legăturică, care este pusă la icoană, unde stă trei zile. În urmă, femeia îl iea dela icoană și-l coasă la brâu, potrivit ca să-i cază la șale când se încinge cu brâu. Astfel îl poartă cât vrea (1).

(1) Culegere din com. Principele Ferdinand, jud. Teleorman și împărt. de păr. Fl. A. Drăghici.

Altul :

Descântătoarea iea o *mătură*, *foc*, un *topor* și o oală cu apă. Se așează pe pragul ușii de afară și cât descântă, se uită la un *pom*. Muma copilului șade la spatele ei. Se descântă numai când soarele e pe muchie,—gata de asfințit. Când zice: „cu focul te oi u arde“, aruncă focul jos; „cu mătura te-oiu mătura“, atinge cu ea de pardoseală; „cu apa te-oiu înneacă“, varsă jos apă; „cu toporul te-oiu tăia“, ciocăne cu el în stâlpu ușii, în dreapta și în stânga.

Descântesul este acesta :

U, Mama-pădurii,	Să nu vie la N.
U, <i>Tatăl-pădurii</i> ,	Să-l sdrobeasca,
Ceartă-ți câinii tăi,	Să-l sdruncinească,
Cățelele tale,	Din somn să ini-l deștepteze,
Caii tăi,	Că eu cu focul te-oiu arde,
Telegarii tăi,	Cu mătura te-oiu mătura,
Armasarii tăi,	Cu apă te-oiu înneacă,
Smeii tăi,	Cu toporul te-oiu tăia! (1)
Smeoaicele tale,	

*
 U, leoaico,
 U, Smeoaico,
 U, Muma-pădurii,
Miaza-noptii,
 Iea-ți plânsul și neodihna
 Și să dai somnul și liniștea lui N.
 Să doarmă ca mielul,
 Și sa se îngrașe ca purcelul!

Descântătoarea îl zice de trei ori, uitându-se spre pădure.

*

Se iea *pâne*, se pune ochii pe *pădure* și se zice de trei ori aruncând în trei părți cu pâne:

U, Muma-pădurii,
Miaza-noptii !
 Până astă seară a plâns băiatul meu
 De fata ta,
 Acum să plângă fata ta
 De băiatul meu !
 Eu îți dau pâne,
 Tu să-mi dai somnul și liniștea,
 Să doarmă ca mielul,
 Să se îngrașe ca purcelul (2).

(1) Culegere din com. Tutana, jud. Argeș, împărt. de d-l C. M. Popescu.

(2) *Ion Creangă*, V, p. 231.

Prin jud. Dolj, când copiii plâng seara, li se face „de Mama-pădurii“. Se ține copilul în brațe și în *umbra* lui se dă cu *toporul* de trei ori, zicând :

Fugi, nălucă
Prin prelucă,
Prin răzor,
Printre răzor,
Că te taiu cu ăl topor ! (1).

*

Din jud. Covurluiu avem acest descântec, în transcriere literară :

M'am sculat Marți dimineața,
Bună, sănătoasă,
Grasă și frumoasa,
M'am uitat să văz soare răsărind
Și-am văzut Mama-pădurii viind
Ca o iapă nechezând,
Ca o scroafă găfâind.
Și cum a venit, cu gura m'a luat,
În pământ m'a trântit,
Frica'n trup băgatu-mi-a,
Sângele suptu-mi-a,
Oasele sdrobitu-mi-a,
Carnea *mursăcatu-mi-a*,
Mânile legatu-mi-a,
Picioarele împiedecatu-mi-a,
Limba încurcatu-mi-a,
În *stobor de cămeși* înfășuratu-m'a,
Peste drum m'a aruncat,
M'a făcut din om, neom.
A țipat și s'a vâicărat,
Nimeni nu l-a auzit,
Numai Maica Măria, sfânta Măria
Jos din cer s'a scoborît
Pe-o scară de argint
Și-a întrebat :-Ce ți-i, ce te vaiți ?
— Cum n'oiu țipă și n'oiu vâită,
Că m'am sculat bun, sănătos,

Gras și frumos (2).
Sa văz soare rasărind,
Și-am văzut Mama-padurii viind
Ca o iapa nechezând,
Ca o scroafă găfâind.
În gura m'a luat,
Jos că m'a trântit,
Frica'n trup băgatu-mi-a,
Sângele băutu-mi-a,
Mânile legatu-mi-a,
Oasele sdrobitu-mi-a,
Carnea *mursăcatu-mi-a*,
Picioarele împiedecatu-mi-a,
Limba încurcatu-mi-a.

Nu țipă, nu te vâicărà,
Curând la cutare
Și iea (3) cu foc și cu tămâie
Și cu topor,
Oasele s'or desdrobi,
Carnea s'o desmăcelări,
Frica din trup ți-o ieși,
Mânile s'or deslegă,
Picioarele s'or despiedecă,
Limba s'o descurcă.
Cu toporul oi u tăiă,
Cu tămâia oi u tăiă,
Cu mânile-oi u luă,

(1) I. Zanne, *Proverbele Românilor*, IX, p. 330.

(2) Tot astfel trebuie cetite și viersurile al doilea și al treilea.

(3) Cred că : „Să-ți iea...“ — „să-ți facă...“

Peste mări negre-oiu aruncă
 Tcată boala lui,
 Toată frica lui,
 Toată lipitura lui,
 Din inimă, de sub inimă,
 Din creierul capului,
 Din sfârcul nasului,
 Din fața obrazului.
 Să ramâie curat,
 Luminat,
 Ca Dumnezeu ce l-a lăsat.
 Descântecul dela mine,
 Și leacul dela Dumnezeu (1).

*

Prin Bucovina, pociții de Mama-pădurii, ca să se tămăduască, trebuie să-și iea apele. „Se mai zice că e bine să se petreacă prin trei gropi săpate în țărmlurea unui pârâu“ (2).

Dar nu numai acestea sunt leacurile și descântecelc împotriva vătămărilor aduse de Mama-pădurii (3).

În afară de aceste răutăți, *Mama-pădurii* mai face și altele:

Astfel, dânsa iea *mana vacilor*, trimițând șerpil ca să le sugă, căci șerpil și *broaștele* sunt sub ascultarea sa (4).

Când e *ploaie*, ea se urcă pe o movilă și alungă *nouril*.

Pe lumea cealaltă ea va da fetelor cari au născut *copil* din păcate și i-au omorît, ca să mânânce acei copil; în toată curgearea unei săptămâni fetele își vor mânca copilil, însă Sâmbătă, a-ceil copil vor fi întregil.

Prin unele părți din Banat și Ardeal, *Mama-păduril* se socotește ca o Zână binevoitoare, care arată cărarea copililor ce s'au rătăcit prin pădure (5).

Mama-păduril o au și alte popoare:

La *Nco-grecil*, ea împietrește cu o vargă vrăjită.

(1) Candrea, Densușeanu și Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 320--31.

(2) Culegere din Vatra Dornil, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(3) Vezi Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, p. 116-9 și Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, p. 595-7.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 867.

(5) L. Șăineanu, *Basme*, p. 994.

La *Sârbi*, ea are o față care prin frumuseța ei ametește pe tineri cu buruiene și apoi îi preface în fiare.

Sașii o numesc *Buschmutter* (1).

Polonezii numesc *Dzivozony*, *Mamuny* (2) *boginki*, driadele cari fură copiii oamenilor, înlocuindu-i cu ai lor (3).

(1) L. Șaineanu, *Basme*, p. 994.

(2) V. Bugiel, *op. cit.*, p. 11 2.

(3) Am întâlnit la Strigoi, cuvântul *Mamon*, în Bucovina.

MOȘUL-CODRULUI.

Denumiri. Moșul-codrului pământ de-o fată. Moșul-codrului la aite popoare.

Ființa bărbătească, având însușirile Mamei-pădurii se numește *Moșul-codrului, Tatăl-pădurii, Pădurarul, Păduroiul* sau *Mareș-tată*, după cum îl aflăm în descântecele pe cari le-am dat, când a fost vorba de Mama-pădurii.

Despre dânsul se aude prin Oltenia următoarea povestire:

„Ci-că erau odată, — e mult de-atunci, când de-a rândul erau numai păduri, — un om și o femeie cari aveau o fată ca de 10 ani.

Intr'o zi, părinții plecară la oraș după târgueli, și fiindcă aveau să rămână noaptea acolo, sfătuiră fata să îngrijească de casă, de vite și de paseri, iar noaptea să găsească pe cinevă, să steie cu ea.

Seara, fata, după ce rânduise totul și-i venise somn, ieși pe prag și începù să strige:

— Uuu, mă! Cine-aude, cine-aude, să vie să steie cu mine!

Mareș-tată din pădure:

— Eu, tată, eu!

După ce strigă de mai multe ori, fata intră în casă să aștepte, crezând că va veni fata lui unchiu-său de alături.

Peste câtvă timp a venit însă Mareș-tată din pădure, cu ochii cât sita, cu capul cât târna, cu dinții cât secerea, cu picioarele cât rășchitoarele.

— Da mare ești, tată!

— Mare, tată, mare! Câtă lume am mâncat eu, dar mite pe tine!

Când l-a văzut și când a auzit ce spune, fata înlemnise de frică. Ce să facă ea să scape? Ii veni în gând un șiretlic și îi spuse lui Mareș-tată, s'o lase să se ducă să închidă vițelul, să n'o bată părinții când se vor întoarce dela oraș, iar ca să fie sigur că se ve întoarce înapoi, s'o lege de picior c'o funie.

Mareș-tată, care eră cam prost, se învol, iar fata ieși pe ușă.

Cum se văzù afară, se deslegă repede la picior, și legă funia de piuă, apoi fugi de se culcă la unchiu-său.

Așteptă Mare[ș]-tată cât așteptă, și dacă văzù că nu mai vine fata, începù să tragă de funie. Simțind că e grea, nu mai putea de bucurie, la gândul că va mânca pe fată.

Când ajunse piua pe scară, Mareș-tată, lacom cum eră, crezând că e fata, își înfipse dinții lui cei grozavi în piuă, și rămase acolo înțepenit pe loc.

Când veniră a două zi bătrânii dela oraș și văzură pe Mareș-tată mort, nu știură cum să mulțamească mai fierbinte lui Dumnezeu că le-a scăpat fata dela moarte, bucurându-se mult și de înțelepciunea odraslei lor. Iar pe Mareș-tată l-au dus în pădure, de l-au mâncat dihăniile!" (1).

· Corespunzând lui *Faunus* sau *Silvanus*, *Moșul-codrului* îl întâlnim și la Slavi sub numele de *Lyeșy*, — geniu al codrului (2), sau *Leșij* (3).

(1) *Neamul românesc pentru popor*, VI, p. 195–6.

(2) Șăineanu, *op. cit.*, p. 994.

(3) L. Leger, *Mithologie slave*, p. 190.

MURGILĂ, MIAZĂNOAPTE ȘI ZORILĂ.

Purtătorii celor trei conace de noapte: Murgilă, Miazănoapte și Zorilă.

Credinți despre cei trei purtători ai conacelor de noapte: *Murgilă*, — *De-cu-seară* sau *De-cu-vreme*, — *Miazănoapte* și *Zorilă* sau *De-către-ziuă*, și firește, mai ales despre Miazănoapte, de vor fi fost, vor fi împrumutate *Duhurilor rele*, *Diavolului*, *Strigoilor*, *Stafiilor* sau *Speriitorilor* cari stăpânesc pământul până la mijlocul nopții, când pe toate și pe toți îi mătură *Ingerii* sau îi împărștie cântatul *cocoșului*.

Poveștile însă, ni păstrează pe tustrele aceste năluci. Despre ele, și în deosebi despre cea ce poartă miezul nopții nu avem altceva de spus, decât că sunt niște uriași, îngrozitori, care pot pricinui răutăți oamenilor.

Ca și fratele său de seară și de dimineață, Miazănoapte merge necurmat, dela răsărit spre apus, cum curge și noaptea. Uneori se găsește cine să-l prindă și să-l oprească, zăbovind astfel strecurarea nopții, pentru care voinicul îndrăzneț are nevoie (1).

Prin urmare, îl va ajunge cel ce merge foarte repede, și-l va vedea, cum îl arată următoarea credință oltenească: ca o bute *hornonăind*, *hordò-hordò*, înaintea omului (2).

(1) Șăineanu, *Basmele Românilor*, p. 463: „Un om lăsă cu limbă de moarte celor trei fii ai săi, să-i facă la mormânt un foc din 99 care de lemue și din 99 care de paie. După ce muri, fiii vrură s'aprinde lemnele, și negăsind nicăierea foc, zăriră pe un vârf de munte, și cel mai mic, Crâncu, porni într'acolo după foc. In drum legă pe *De-cu-seară* și tot așa făcù cu *Miazănoapte* și cu *De-către-ziuă* și ajunse la foc, lângă care ședeau șapte uriași, cari se învoiră a-i da foc, de le va aduce pe fetele lui Verde-împărat. Dar Crâncu, ajungând la împăratul-Verde, păcăli pe uriași și-i omorî pe toți; apoi intră la fete și luă inelul la cea mică. Luând și un tăciune, se întoarse de aprinse focul, după ce desegă pe *De-către-ziuă*, *Miazănoapte* și *De-cu-seară*“.

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

S A M C A .

Denumiri. Primejduirea femeilor lehuze. Rugăciunea de pază. Descântece de Samcă.

În afară de lucrurile știute despre *Samcă*, *Spurcată* sau *Avestița*, *aripa Satanii*, nu mai putem aduce nimic. Deci rezumăm credințele pe cari poporul român le are despre acest spirit rău-făcător, din cele cunoscute (1).

Samca chinuie femeile mai ales în ceasul nașterii, omorându-le câteodată. Pe copiii de curând născuți,—dacă n'au murit atunci când chinuiau pe mamele lor,—îi omoară sau le dă, după trudă, boala numită *samcă*, *rău*, *spasmă* sau *răutatea copiilor*.

Samca se arată sub felurite înfățișări, după cum vom vedea; însă, la casa în care ce vor afla scrise toate numele ei, Samca nu va putea intra. Aceasta a rămas de când *Arhanghelul Mihail* a oprit-o și a legat-o de a se duce să smintească pe *Maica Domnului* la nașterea *Domnului Hristos*.

Pentru aceasta femeile păstrează scrisă un fel de rugăciune, numită prin Bucovina *Rugăciunea Sf. Arhanghel Mihail* pe care o poartă cu dânsese, de îndată ce purced însărcinate și până după ce nasc.

Cel ce scrie o astfel de rugăciune trebuie să fie bătrân, ca să nu-i poată face Samca nici un rău.

Prin unele locuri, se scrie pe pereți cele 19—24 numiri ale Samcei.

Dintre aceste rugăciuni (2), iată una, după un manuscris din 1809:

„In numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin!

Eu robul lui Dumnezeu, *Sfântul Sisoii*, pogorându-mă din muntele Elionului, văzui pe *Avestița*, *aripa Satanei*, a căruia părul

(1) Marian, *Nașterea*, p. 26—36.

(2) Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 102, nota 2.

capului îi erà până la călcăe și cu ochii roșii de foc și cu mâinile schimonosite, și de her, și căutătură sălbatică, și cu trupu schimonosit, și erà foarte strajnică și grozavă. Și trecând mai pre urmă, auzii de cătră dânsa și văzuiu unde o întâmpină Arhanghelul Mihail, voivodul îngeresc, și îi zise :

— Stăi, Satano, duh necurat, cu frica lui Dumnezeu !

Și ea îndată stătu, și groaznic se uită asupra Ingerului.

Și îi zise Arhanghelul Mihail :

-- Ție îți zic, Satano, duh necurat: de unde vii și unde mergi, și cum îți este numele tău ?

Iară ea, căutând îndărăt, și groaznic să uită asupra Îngerului și zise :

— Eu sânt Avestița aripa Satanei, duh necurat, și viu acum din fundul iadului, fiindcă am auzit propoveduind bune vestiri Arhanghelul Gavril, prin toate cetățile, de o precurată fecioară Maria, fata lui Ioachim și Anii, precum că dintr'acea fecioară va să nască Isus Hristos Nazarineanul, împăratul ceresc și pământesc, și merg cu ale mele mari meșteguri văzute și nevăzute.

Iară Mihail Arhanghelul, o apucă de părul capului și-i înfipse paloșul în coastele ei și o bătu foarte strajnic, cu usturime de foc. Și o întrebă Îngerul :

— Tu, duh necurat, cum și în ce chipuri te faci și intri prin casele oamenilor și le omori copiii ?

Și ea zise :

— Când sânt în somn, cu ale mele mari meșteșuguri, văzute și nevăzute!

Iară Îngerul se străjnicî. Iară ea, de multă durere și de usturime, strigă cu mare glas ca s'o mai înceteze din bătaie, și i le va spune toate pre rînd.

Iară Ingerul pre loc au încetat-o din bătaie. Iară ea începù a i le descoperi toate, și a le spune pre rîndu :

— Eu mă fac ogar și pisică eu mă fac; eu mă fac umbră și lăcustă; eu mă fac păiajăn și muscă și toate nălucirile văzute și nevăzute eu mă fac. Și așa, intru prin casele oamenilor de le smintesc maicele lor când sânt îngreuiate, și iau și fața lor când sânt în somn. Și mai curând mă apropiu de *fata* care este îngreuiată și de rușinea lumii își frământă trupul și o-

moară copilul într'ansa, i de *vezevenghe* (1), i de *fermecătoare*, i de care caută cu *ceară* sau de care dă cu *bobii*, și de care caută cu *sita* sau cu *peria*, și de care nu ține în dreptate cu bărbatul său. Și am noasprece nume: 1. *Avestița*, 2. *Nadarca*, 3. *Salomia*, 4. *Nacara*, 5. *Avezuha*, 6. *Nădariaea*, 7. *Salmona*, 8. *Paha*, 9. *Puha*, 10. *Grapa*, 11. *Zliha*, 12. *Nervuza*, 13. *Hamba*, 14. *Glipina*, 15. *Humba*, 16. *Gara*, 17. *Glapeca*, 18. *Tisavia*, 19. *Pliaștia*.

Și supuindu-mă cu mare străjnicie, tu, sfinte arhanghele Mihail, voivodule, iată că-ți arătaiu toată puterea mea ție, îmbolditoriile care mă muncești cu mari și strajnice munci, și-ți dau acest zăpis al meu la mâna preaputerniciei tale, sfinte Îngere, ca oriunde s'ar află acest zăpis al meu, la orice casă, eu la acea casă [să] nu mă pociu apropiă de șapte mile de loc și nici o treabă [să] nu am la casă !

Și-i zise Arhanghelul Mihail :

— Iată ce-ți poruncesc întru numele Preacuratei Fecioarei Mariei care a născut pe Domnul nostru Isus Hristos, nici de zidirea mâinilor lui Dumnezeu robilor aceștia Nicolaie: nici de robul lui Dumnezeu Ștefan, nici de Ioan, nici de Stana (2) nici de tot neamul lor, nici de meșteșugul lor, nici de dobitoacele lor, nici de ogoniseala lor, nici de toate ce se vor numi ale lor, nici de casa lor, nici de copiii lor, până în vecii vecilor. Amin!"

Al doilea text este mai nou; cu toate că fără deosebiri însemnate, este important prin deslușiri cari ni se dau: îl scrie Popa Sandu din Vălsăneștii Argeșului, întitulându-l și punându-i acolo unde trebuie numele stăpânului acestui zăpis diavolesc, prin tăria căruia va fi apărat de Samcă.

Iată-l:

Aciaștă cărticică este Eleonul, cându au întâmpinatu Arhanghel Mihail Voevodol îngerescu pe Diavolul Avestița aripa Satani[i]. Cându se au adus Prea curatii născătoarii de Dumnezeu bunile vestiri, Arhanghelu Gavrilu pentru naștirea D[o]mnului nostru Is Hs, Diiavolu încă [cu grabă] și au fostu trimisu aripa lui ca să o smintească pre ia; ca pre alte fecio[a]re. Iară milostivul D[u]mnez[e]u, cel ce au făcutu cu cuvântul toate și cele gândite le știe, au trimisu pre Arhanghel Mihail și o au întâmpinat-o pr[e] ia ducă[n]-du-să îngerește înlăuntru.

(1) *Pezevenche*, codoșă.

(2) Numele celor în casa cărora se păstrează rugăciunea.

De cele ce au pățit Satana de Îngerul lui Dumnezeu :

IS|HS Aciastă epistolie este a lui Mihaiu sin Diaconu Sandu, NI|CA ot Vălsănești, și este și zăpisul Satanii cându au întâmpinat-o Arhanghel Mihail pe Diavolu Avestița aripa Satanii. Care acest zăpis, unde va fi, nu să poate lipi Diavolul ca la gura E-leonului. Întâmpinaiu pre Avestița aripa Satanii, căruia era păru capului lungu până la călcăe și cu ochii de foc, și cu trupul schimonosit și căutătura sălbatică, și mergea foarte s[tr]ămutată.

Și iată o întâmpină pre ia Arhanghel Mihail Voevodu Ingerescu și zice cătră dânsa :

— Stăi, Satano, cu frica lui Dumnezeu.

Iară ia îndată stătu, și gro[a]znecu să uita asupra Ingerului. Și zice ei Ingerul :

— Ție zicu, Satano, Duh necurat ; spune-mi mie cu frica lui Dumnezeu de unde vii și unde mergi, și cum este numele tău ?

Iară ia zise :

— Eu sântu Avestița, aripa Satanii, și mă duc că am auzitu de o fecioară Mariia, fata lui *Ichim* și a Anii, și din aciastă fecioară au vestit Arhanghelul în toate cetățile precum că dintr'aceia fecioară va să nască Isus Nazarineanu, împăratul a toată lumea, și mergu cu ale mele mari și devolești meșteșuguri, văzute și nevăzute ca să o zmintescu pre ea, precum am zmintit până în zio de astăzi pe alte fecioară cu ale mele mari meșteșuguri !

Iară Arhanghel Mihail, voevodul îngerescu [zese] :

— Ale tale devolești meșteșuguri să mi le spui și mie !

O loò pre dânsa de părul capului ei și o bătu cu bătăi de [usturime de] (1) foc, și o înpunse cu palușu în co[a]ste, și o bătù bătăi de usturime cu frică, ca să i le spue toate ale ei devolești meșteșuguri. Iară ia striga cu amaru și să rugà ca să o mai înceteze de a o mai bate, că i le va spune toate pe anume :

— Eu cându me[-i] voia mă fac ogaru, eu mă fac paiajănu, eu mă fac *nălușitoare* năluciri văzute și nevăzute și mergu de zmintescu fămeile și le iau copii[i], și le strămutu fața lor dromind în somn (2) și cu alte devolești meșteșuguri smintescu maicile lor

(1) Intregiri după alt manuscris cirilic împărt. de d-l G. Florescu, învățător în com. Vălsănești, jud. Argeș.

(2) În alt text : „în somn dormind“ ; *dromind* pare greșit.

cându sântu îngreioiate cu dănşii. Şi mai tare mă apropiiu de care ia mana altor vite, şi de care este fermecătoare, şi 'de care caută cu steao, sau cu ciară, sau cu pâine, sau cu plumbu, sau cu sita sau cu peria, sau cu boabe, sau cu care nu ţine în dreptate cu soţul său, şi de care este fată îngreioiată şi să bate peste totu trupu său. De acestea mă apropiiu mai tare de cât de alte fămei.

Şi am 19 nume. Cel dintăiu Avestiţa; 2. Nadariia; 3. Salomiia; 4. Cadar; 5. Nicor; 6. Avesa; 7. Scornana; 8. Tiha; C. Puha; 10. Grapa; 11. Zlie; 12. Perţi (1); 13. Hapar; 14. Huliba; 15. Haba; 16. Gara; 17. Glipina; 18. Feti; 19. Tiia. Cu aceste 19 nume ale mele mergu de zmintescu fămeile, dar unde sântu numele mele scrise, eu nu mă pociu apropiia de peste (2) mile de loc şi nice o treabă n'am la acea casă şi la toate ale casii aceia, şi unde s'ar găsi acestu zapis cu aceste nume [muncitoriule, care mă munceşti, pre mine]!

Şi zise ei îngerul :

— Iată poruncescu ție Satano, şi te legu şi cu numele lui Is. Nazarineanul care va să nască din Mariia Fecioară, care, tu Satano, să nu te apropii de robii lui Dumnezeu acestea, Mihaiu (3). Tu Satano, să nu te apropii de ei, nici de feciorii lor, nici de bucatele lor, nici de toate cele ce se vor numi că sântu ale lor, până în vecii vecilor. Amin!

1838, Iulie 6.

Aceasta am scris-o eu Popa Sandu ot Vălsăneşti".

Boala pe care o capătă cei trudiţi de Samcă, are descântecele ei. Iată unul, care se aude prin jud. R.-Sărat, după care *Samca* sperietoare se poate izgoni de descântător :

A purces pe cale, pe cărare N.
 Când la jumătate de cale,
 L-a întâlnit o *Samcă* cu patru picioare,
 Cu păr de urs îmbrăcată până în pământ.
 Bine l-a întâlnit,
 Trupul i-a schimonosit,
 Pieptul i-a stricat,
 Ochii i-a painjenit,
 Sângele i-a băut.
 Carnea i-a mâncat,

(1) In al treilea text: „Perştiţa”.

(2) Nu se arată câte mile de loc.

(1) Lasat apoi un rând alb, ca să se mai poată pune şi alte nume.

Toate puterile i-a luat,
 Nime nu l-a văzut,
 Nimeni nu l-a auzit,
 Numai Maica Domnului
 Din poarta cerului
 A auzit și l-a vazut
 Și l-a întrebat :
 – Ce te vâicărezi și te căinezi ?
 Cum nu m'oiu vâicăra
 Și cum nu m'oiu căină,
 Când am purces pe cale, pe cărare,
 Gras și frumos,
 Când la jumătate de cale,
 M'a întâlnit o Samcă cu patru picioare,
 Cu piele de urs înbrăcată,
 Trupul mi l-a schimonosit,
 Pieptul mi-a stricat,
 Ochii mi-a păinjenit,
 Sângele mi-a băut,
 Carnea mi-a mâncat,
 Și nime nu m'a auzit,
 Și nime nu m'a văzut !
 Și i-a zis Maica Domnului :
 Du-te la cine știe a descântă,
 Cu mătura de a mătură,
 Dela tine l-a depărtă,
 Cu acul l-a împunge și l-a strapunge,
 Dela tine s'a cruce,
 Cu biciul l-^o biciu!,
 Dela tine s'a porni,
 Peste Marea Neagră l-a aruncă,
 Unde popa nu toacă,
 Lui Dumnezeu nu se roagă,
 Acolo să-i fie cina și odihna.
 Și N. să rămâie luminat,
 Ca cristalul de curat,
 Cum Dumnezeu l-a zidit,
 Și mă-sa ce l-a făcut !

Se descântă în trei luni, în câte trei zile de câte trei ori, în *rachiu*, cu un paiu de *mătură*, un *ac* și o *biciușcă* de găsit, pe care rachiu îl bea bolnavul și cu care se și spală (1).

(1) Lupașcu, *Medicina babelor*, p. 8-9.

Hașdeu, ca și Marian, identifică *Samca* cu *Baba-Coaja*, pe care cel dintâiu o pune în legătură cu *Kuga*, „cea mai teribilă babă, în mitologia sârbă”, ce personifică în genere pe „Ciuma”, „pestis”, — dar o locuțiune proverbială dovedește că are o misiune specială de a omorî pe copii, — și anume, când cineva câștigă ceva hoșește, se zice: „Kupi kao Kuga djetzu”, adică, „a cumpărat-o ca Kuga pe copil” (1).

Acest spirit îl are și mitologia germană, și se numește *Frau Brechta mit dem Klumpfuss*.

(1) *Etym. Magn. Rom.* col. 2252 3.

S M E U L .

Denumiri. Infățișări. Bântuirea Smeului. Leacuri.

Smeul, Smăul, Sburătorul, Al-mai-rău, numit și *Ceasul cel rău* (1), este un spirit răufăcător care, având înfățișarea de *balaur* într'aripat, cea de șarpe, „așa ca crocodilul“ (2) sau cea de *pară* sau *sul de foc* (3), scoboară noaptea în casele oamenilor pe coșuri și chinue nevestele însărcinate sau neînsărcinate, cum și pe fetele mari, pricinuindu-le, prin neodihnă și frământare, nenumărate vântări pe corp, cum și o mare oboseală.

Prin Banat, despre *Al-mai-rău* se crede că ziua stă ascuns în *butoarea* de *nuc*, ori de *alun*, nefiindu-i iertat dela Dumnezeu, de a vedea lumina soarelui. Din acele butori smeul iese într'amurg și sboară în lume după rele. El are solzi rotunzi, ca cei de pește, albi, cari nu ard în foc (4).

Prin unele părți din jud. Brăila, dacă nu cumvâ se face o confuzie cu *bălaurul*, se zice că smeul, „care sboară pe sus, se face din șarpele care înghite piatra scumpă ce-o fac mai mulți șerpi la un loc (5). Prinzând aripi, poate sburâ. El se vede noaptea mergând în smânceli ca șarpele, are fața aprinsă ca fierul înroșit în foc, întunecându-se spre coadă, tot mai mult. Ochii îi sunt negri (6).

Mai pretutindeni însă se crede că Sburătorul se face din dragostea cu piedeci dintre doi,—un flăcău și-o fată, dintr'un bărbat și-o nevestă. Este une ori chiar fata care nu se poate altfel apropiă de ibovnicul ei, sau însuș bărbatul care nu se poate altfel alătură de draga lui.

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 241 v°.

(2) *Ibidem*, p. 9

(3) *Ibidem*, no. 3419, p. 35 v°.

(4) Gorovei, *Credinți*, p. 383.

(5) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 137.

(6) *Ibidem*, p. 155 v° 6.

Întâlnirea cu Smeul, — une ori se întrupează din visul celui ce pătimește de focul dragostei, — se petrece ca ori și ce întâlnire, curată sau necurată : Smeul intră pe fereastră sau se lasă pe coș și apucând pe cel ce doarme, îl pișcă, îl mușcă, îl sărută și-l chinuie.

Cel ce doarme, îl vede aieva și a doua zi, când îl dor spatele și pieptul, — și de care durere se tămăduiește ungându-se cu untură de porc tăiat la *Ignat*, — prin urmare, și-l poate aduce aminte (1).

„Femeia care este cuprinsă de această ființă rea, simte pe tot corpul ei o mare greutate, mușcăături, ciupeli și gâdilături, și din cauza aceasta, apoi, dacă se află în stare binecuvântată, naște copilul mort“.

Din poesia lui Heliade Rădulescu, ce cuprinde toate aceste credinți, intitulată *Sburătorul*, reproducem aceste versuri :

Vezi, mama, ce mă doare, și pieptul mi se bate,
 Mulțimi de vinețele pe sân mi se ivesc,
 Un foc s'aprinde 'n mine, răcori mă ieau pe spate,
 Imi ard buzele, maină, obraji-mi se pălesc.
 Ia pune mâna, mamă, pe frunte... Ce sudoare !
 Obrajii unul arde și altul s'a răcit !
 Un nod, coală m'apucă, ici coasta rău mă doare,
 In trup o piroteală, de tot m'a stăpânit...

Prin unele locuri se spune și se arată și casa unde smeul, sub chipul unei limbi de foc, scoboară noaptea în casa femeilor și fetelor, intrând pe ușă, dacă o află deschisă, sau pe fereste, și în casă, prefăcându-se în *om*, se anină de femeie, și apoi, după păcătuire, tot cu înfățișarea de pară, pierе (2).

La acestea, D. Cantemir scrie, cu multă ironie :

„[Despre Sburător, Moldovenii] zic și cred că ar fi o năluca de om tânăr și frumos, și se apropie noaptea de fecioare, mai vârtos de neveste tinere, și toată noaptea face cu dânsele lucru necuviincios, și nu se poate vedeà de cătră cei ce-l pândesc. Iară noi am auzit, că oare carii bărbați mai cu inimă, au prins Sbu-

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 113. — Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 115, 303, 371.

(2) *Ion Creangă*, I, p. 50.

rători de aceștia, și aflându-i cu trup, ca și alte făpturi, i-au pedepsit, precum li s'au căzut!"

Prin jud. R.-Vâlcea, chinuirea femeilor de cătră Sburători se numesc *bântuire* (1). Tot prin aceste părți, despre Smei se crede că „sunt foarte grași. Se povestește că mai demult niște oameni au simțit că Smeul se *acirolează* într'un *ciulpan* (ciolpan),—copac bătrân care s'a uscat și stă încă în picioare în mijlocul livezilor, străjuindu-le cu măreția lui. S'au dus, l-au *găzuit*, și când a venit Smeul în scorbura, i-au dat foc ciulpanului, și până să prindă de veste și să sboare, Smeul a și fost cuprins de bălbătăi. Din scorbura se rugă la ei să vină să-l scape, dar ei n'au răspuns nimic, căci știau că-i pocește“.

Această credință o aflăm și prin alte părți. Dându-i-se foc, în copac, din Smeu curge o untură care, dacă s'ar da *cailor*, iar face iuți ca Smeii (2).

Boală dobândită dela Sburător se numește și *lipitura*. Ea se vindecă, descântând Marția sau Vineria, punând nouă feluri de buruieni într'un vas cu apă neînceptă :

<i>Avrămeasă,</i>	Și lipitura
<i>Cristineasă,</i>	Și Sburătorul;
<i>Leuștean</i>	Cum se răspândesc răspântiile ;
Și <i>odolean,</i>	Așa să se răspândească
<i>Mătrăgună,</i>	Și lipitura
<i>Sânge de nouă frați,</i>	Și Sburătorul
<i>Iarba ciută</i>	Cum se răspândesc răspântiile,
Și <i>Mama-pădurii!</i>	Așa să se răspândească vrăjile
Cum se sparge târgul	Și lipitura
(Cum se sparge oborul),	Și Sburătorul!
Așa să se spargă faptul	

(1) *Șezătoarea*, XI, p. 39 40, început de descântec argeșean pentru boala numită *bântucală* sau „*când are Smeu*“:

Veni Dracul, *Neprietenul*,
 Cu ochii sclipiți,
 Și găsi casa lui N. descueată
 Și fereasta destupată
 Și coșul fără fund
 Și pe N. în așternut.
 Și l-a luat,
 În pământ l-a trântit...

(2) Academia Română, *Ms. no. 3819*, p. 36.

După ce fierbe pe foc căldarea cu cele nouă feluri de plante, pe vremea *când se sparge târgul* (oborul), bolnava se scaldă în acea scăldătoare care apoi se aruncă cu o oală nouă, rostindu-se în trei zile, descântecul de mai sus (1).

Ca să nu mai fie cineva supărat de Sburător, să nu spună a doua zi visul ce l-a visat, sau, mai greu, când îl vede că se scoboară pe coș, să înfigă un cuțit în pământ (2).

Pentru lipitură mai sunt și alte leacuri.

Sburătorul îl au și alte popoare.

Germanii îl numesc *Feuriger Drache*.

Francezii cred despre el ca și noi.

Bulgarii îi numesc deasemeni *Zmei* (3).

(1) Marian, *Nașterea*, p. 23 5.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 155.

(3) G. Ceaușanu, *op. cit.*, 226 7.

S T A F I A .

Jertfirea unui suflet pentru trăinicia unei zidiri. Povestiri românești și străine. Locurile unde apar Stăfiile. Înfațișări și denumiri.

Stăfia, Stafia, Stăhia sau *Stăcia* (4) este de obicei duhul unui mort care rămâne legat de locul unde i s'a săvârșit vieața, ca un fel de păzitor sau știmă a lui.

Împrejurările deslipirii sufletelor de trup fiind felurite, și Stăfiile se vor socoti ca fiind de mai multe feluri.

Să ne amintim de cele cuprinse în legenda Mănăstirii Ârgeșului: Meșterul Manole începe ridicarea zidului, dar peste noapte, tot sporul zidului se năruie :

...Meșterii grăbiă,
Șferile 'ntindeă,
Locu-l măsură,
Șanțuri largi săpă,
Și mereu lucră,
Zidul ridică,

Dar ori ce lucră,
Noaptea se surpă ;
A doua zi iar,
A treia zi iar,
A patra zi iar,
Lucră în zădar...

versuri pe cari Alexandri le însoțește de următoarea lămurire :

„Superstițiile poporului, în privința zidurilor, sunt multe. Așă, el crede că o zidire nu poate avea trăinicie, dacă nu se îndeplinesc oarecari datine mistice precum de pildă, îngroparea unui om în temelie. Pietrarii au obiceiul a fură *umbra* cuivă, adică a-i lua măsura umbrii cu o trestie și a zidi apoi acea trestie în talpa zidirii. Omul cu umbra furată moare până în 40 de zile și devine *Stafie* nevăzută și geniul întăritor al casei” (2).

(1) Impărt. de d-l Al. Moisei, com. Vânători, jud. Neamț.

(2) *Poezii populare ale Românilor*, 1908, p. 126, după care adaogă: „Fiind însă că acest obiceiul a produs unele nenorociri, speriiind mintea celor cu umbrele furate și aducându-i astfel la boli grele, zidarii au fost siliți a-și schimba datina. Când dar, este a se ridică vreo casă nouă, până a nu se așeză cea întâi piatră a temeliei, se face aghiasnă cu care se stropesc șanțurile, apoi se

Credința este obștească : „și astăzi de ce se pune la poduri și la case, ca să ție, un suflet ? Lui îi dau,— *Diavolului*. Că înainte, oamenii tot zidiau și zidiau și se strică tot ce se făcea. Pe urmă le-a venit în minte să-i deie și lui ceva, și amu au pace” (1)

La fel cred și Macedo-Românii : „Când se zidește o mânăstire, o casă, un pod, etc., e bine să se puie în temelie un animal tânăr, ori *urmă* de om,—dar acesta, după 40 de zile, când i s'a luat urma, moare”, căci numai așa lucrul ce se va face, va avea trăinicie (2).

Primejdia de moarte se întâmplă și atunci când *umbra* unui om este zidită la întâmplare (3).

Nevoia zidirii unui trup de om în temelia mânăstirii, i se arată lui Manole în vis, care zice a doua zi :

Nouă meșteri mari,
Calfe și zidari,
Știți ce ain visat
De când m'am culcat ?
O șoaptă de sus
Avea mi-a spus,
Că orice-am lucră,
Noaptea s'a surpă

Pân'om hotărî
În zid de-a zidi,
Cea 'ntâi soțioară,
Cea 'ntâi sorioară
Care s'a ivi
Mâni în zori de zi,
Aducând bucate
La soț ori la frate.

taie doi *miei*, de se face masă mare pentru zidari, cari, după ce ospătează și închină în sănătatea stăpânului casei și întru tăria zidurilor, îngroapă cruciș capetele mieilor în două colțuri ale casei iar în celelalte două unghiuri ei zidesc două *oale* roșii pline cu apă neînceptută. Iar după ce lucrul se săvârșește, Românii nu se mută în casă până ce mai întâiu nu duc înlăuntru *icoanele, zahăr, pâne și sare*; și după mutare, ei dau masă mare de bună locuință”.

Ion Creangă, VI, p. 144 : Se zice că în orice beciu se zidește *umbra* unui om (măsura statului lui), omul acesta mult nu mai trăește după asta. De multe ori, apoi, în crucea nopții, s'arată *umbra*. Să ferească Dumnezeu pe cinevă să se întâlnească cu Stahia beciului !”. — *Ibidem*, p. 208 : „Dacă unui lucrător, care lucrează la o casă sau la o zidărie, i se va luă umbra de câtră un tovarăș, adică dacă i se va măsură umbra corpului cu o sfoară sau cu o trestie și se va îngropă sub temelia acelei case, în curând omul acela va muri”. — Gorovei, *Creștinii*, p. 56 : Când faci casă nouă, se îngroapă de viu un *cocoș* în mijlocul ei; atunci nu se apropie Ucigă-l-crucea de casă.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 401.

(2) Cosmulei, *op. cit.*, p. 52.

(3) *Ibidem*, p. 53 4.

De această prevestire, Meșterul Manole a trebuit să asculte. El și-a zidit nevasta, de vie, și astfel a putut să termine frumoasa mânăstire, care apoi, a trebuit să-i aducă și moartea lui.

Astfel de credinți le întâlnim și la alte popoare:

Tot cam acelaș cuprins îl are și următoarea povestire macedo-română cunoscută sub numele de „Cântecul podului dela Narta“ :

Fete-ale Românilor,
 Juni ai părinților,
 Ia 'mbrăcați-vă cu giubelele,
 Giubelele cu nasturii,
 Să plăceți meșterilor...
 Meșterii cu artă mare,
 Și plecară la Scodra și Morea.
 Și erau trei meșteri lăudați
 Și tus-trei erau frați,
 Pe meșterie mult învățați.
 Și câte trei mi-eră însurați.
 De mult meșteri ce eră,
 La toți numele li se auziă ;
 Câte lucruri grele eră,
 Ei puteau de le făceau.
 Un om veni de-i cheină
 Că împăratul îi strigă,
 Și plecară împreună.
 Toată noaptea umblau pe lună.
 Împăratului se'nchinară,
 Cu dor mare-l întrebară :
 – Ce poftești tu dela noi ?
 Noi suntem oameni sclavi ai tăi.
 – Eu am auzit de voi
 Că sunteți meșteri foarte mari.
 Dela mine ce cereți
 Podul dela Narta să-l faceți ?
 Dacă nu veți putea să-l faceți,
 Să știți că vii nu scăpați !
 – Doamne, te rugăm !
 Trei zile să ne gândim.
 După ce mi se gândiră
 Împăratului răspuneră :
 – Podul aista ca să-l facem,
 Șapte ani de timp cerem,
 Aici ce-o fi și ce-o trebuî,
 Împărăția să cheltuească.
 Noi sclavii tăi să fim,

Să nu ne lași să ne jalim.
 În străinătatea asta, unde suntem,
 Femeile vrem să ni le-aducem,
 Pe lângă noi să ni le-avem.
 Toate acestea ce cereți,
 Eu vi le dau cu jurământ,
 Pod sănatos voui,
 Că vă taiu pe tus-trei ca pe oi !
 Se sculară și câte trei
 Se duseră să ia ale lor femei.
 Femeile le erau din Nanta,
 Le luară și le duseră în Narta.
 Femeile le erau dela munte,
 Le luară în Narta la punte.
 Și s'apucară de lucru,
 Locul punții îl preparară,
 Temeliile le săpă,
 Pietrele le rânduiă.
 Toată ziua ce lucră,
 Apa, noaptea le-o' nneacă.
 Șase ani da li se curmă,
 Și podul nu li se făcă.
 Da-mi ședea și se gândiă
 Și cu lacrimi negre plângeă,
 Că timpul li se apropiă
 Și podul nu li se făcă.
 Într'o zi de dimineață,
 Mai-marele când își spălă fața,
 Unde se plimbă prin curte,
 Văzù o pasăre sburătoare.
 Pasărea acolo, unde-mi sbură,
 Pe-o ramură se repauză,
 Pe mai-marele așa-mi priviă
 Și cu dor mare ciripiă,
 Iar mai-marelui așa-i ziceă :
 Mai-mare, să nu te jălești,
 Dacă vrei lucrul să-l isprăvești,
 A micului frate nevastă să luați,
 În temelie s'o băgați,
 Curând, curând s'o 'nveliți,
 Jale și milă să n'arătați!
 Mai-marele când mi-auziă,
 Pasărea asta ce-i ziceă,
 Din ficat suspină,
 Inima-i se despică ;
 De mult ce-aveă mare dor,

Pentru cea mai mică nor.
 Dânsa-și aveà un unic făt,
 De picioare neridicat,
 De mă-sa nu se despărțîă,
 Constantin mi-l chemă.
 Mai-marele se gândiă,
 Și mult rău îi veniă.
 La sfârșit se gândi,
 Că Dumnezeu așa urși :
 Podul ăsta ca să-l facă
 Lipsiă nora mai mică să moară.
 În casă el porunci
 Prânz bun să le facă,
 Nora mai mică să le gătească,
 Prânzul cu ea să-l trimită.
 Mai-marele ce poruncește,
 Nora mai mică mi-l ascultă.
 Pe Constantin și-l sculă.
 De unde dormiă și-l deșteptă
 De țâță mi-l sătură,
 Și 'napoi pe somn îl puse,
 Se găti, se îmbrăcă,
 La pod ca să se ducă porni,
 Cu mare bucurie eră,
 Prânzul când mi-l duceă ;
 Dar la pod când ajunse,
 Meșterilor ea le zise :
 — Voi, meșteri, ah, voi amăriți,
 Cu noroc ! ce lucrați !
 Unde-i podul ce-ați făcut
 Șase ani întregi ce-ați lucrat ?
 — Doamnă, și noi ne ciudim,
 Podul de când l-am început,
 Ziua și noaptea lucrăm
 Și nu putem ca să-l ridicăm.
 Mai marele ne ordonă,
 Cu jurământ ne jură,
 Astăzi prânzul care are s'aducă,
 Să nu-l lăsăm să fugă.
 În temelie să-l băgăm
 Podul să-l putem să-l facem !
 Ea, sāraca, nu mi se dumiriă,
 Meșterii ce-i ziceă.
 Pe bărbatu-său da mi-l priviă
 Și-l vedeă că tot plângeă,
 Cu dor mare-l întrebă,

Când vedeă că lacrimă :
 – Iubitul meu june și bărbat,
 Voiu să-mi spui drept și curat,
 De ce plângi și lăcrămezi ?
 Spune-mi drept, așa să trăești !
 – Iubito, suspinarea mea,
 Nu este pentru altcevă,
 Imi căzù inelul, iubita mea,
 Intr'acea groapă și treci de-l ieă.
 In groapă dânsa-mi intră
 Cum bărbatu-său îi porunci.
 Incepù inelul a căută,
 Fără să știe ce are să pată.
 Meșterii mi se repeziră,
 Cu grabă și făr' de milă,
 In temelie o rostogoliră
 Și cu pietre mi ți-o zidiră.
 Ea, saraca, le tot strigă :
 Cu milă îi rugă,
 Cărnurile și le sfâșia,
 Perii din cap și-i rupeă.
 De cât nici unul nu o auziă,
 Vocea ei nu-i ascultă.
 Iară dânsul le ziceă,
 Și cât puteă îi rugă :
 Voi meșteri, ah, voi amărîți,
 Numai o vorbă să-mi ascultați,
 O să vă zic încă odată,
 Țâța să mi-o lăsați afară,
 Fătul de foame să nu-mi moară.
 Ia trimite-ți să mi-l aducă,
 Ca să-l pun la țâță să sugă.
 Că e mic și necrescut,
 Ne'mpiciorogat de mic mult.
 Cum tremur eu, amărîta,
 Să tremure și podul dela Narta !
 Câți călători îmi vor trece,
 Cei mai mulți să mi se'nnece;
 Câți peri în cap eu am,
 Atâți oameni să se 'nece 'ntr'un an ! (1).

De obicei se iea măsura unui om al cărui nume este *Oprea* sau *Stan* sau al unei femei care se chiamă *Stana*, căci *Oprea* „*oprește* [Duhurile rele de a se apropiă de casă]” iar de frica lu,

(1) Cf. G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 401 – 3.

Stan sau Stanii, „stă” [Duhul rău la depărtare]. Cel ce i s'a luat umbra, moare după 6 săptămâni (1) sau 40 de zile (2).

Une ori, Stafia trebuie hrănită de stăpânul casii, ca să nu hodorogască prin casă (3), prin pod, sperînd pe cei ce-i aud tro-potele.

Aceste credințe, poate, ca rar altele, sunt obștești.

Dintre popoarele vechi pomenim *Evreii* :

„În zilele lui [Ahab], rezidî Hiel din Bet-El Ierihonul; *pus-a el temelie acestuia asupra lui Abiram*, întâiu-născutul lui, și *pus-a porțile sale asupra lui Segub*, mai micul său fiu, după cuvîntul pre care Iehovà l-a vorbit prin Iosua lui Nun” (4), adică : „Și Iosua jură în acel timp zicînd : blestemat să fie înaintea lui Iehova omul care se va sculă și va zidi această cetate a Ierihonului ; el o va întemeia asupra întâiu-născutului său, și asupra celui mai tânăr dintre fiii săi va pune porțile ei !” (3).

Dintre popoarele nouă cari, cel puțin, cunosc această credință pomenim :

Grecii, cari au și ei cîntecul podului dela Arta (6), precum și al „podului lui Petru” din Beoția ;

Bulgarii cred că tot cu jertfă omenească s'a zidit podul depeste Struma ca și cetatea Salonicului ;

Sârbii povestesc la fel despre cetatea Scodrei (Scutari) ;

Ungurii, despre cetatea Devei, fără a socoti obiceiul de a zidi casa pe o umbră a unui om, vîndută spre acest scop, în locul însuș a trupului omenesc, cum se practică mai demult la Românii din Transilvania și la Bulgari (7). Tot astfel se povestește și despre Brașov (8).

Muntenegrenii povestesc despre un turn din Cetinie (4) ;

Albanezii cunosc deasemeni povestiri similare ;

(1) *Regii*, I. 6, 34.

(2) *Josua*, 6, 26.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 405 v°.

(4) *Ibidem*, p. 191 v°.

(5) *Ibidem*, p. 254 v°.

(6) G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 37.

(7) P. Sébillot, *Le paganisme contemporaine*, Paris 1908, p. 198 201.

(8) Müller, *Siebenbürgische Sagen*, Wien 1885. p. 99.

(9) *Tour de monde*, 1860, no. 6, p. 86.

Germanii istorisesc despre castelul din Hennenberg (1) ș. a. (2).
Rușii, despre turnul Koromyslovaia, în care s'a zidit o față care aducea apă, cu coromâsla (3).

Și alte națiuni (4).

Stafia, *Umbra* (5) sau *Fantasma*, — cum îi zic Macede-Românii (6), care este sufletul răposatului, va rătăci împrejurul acelei clădiri și va apăra-o împotriva altor Spirite rele cari ar căuta să o nimicască.

Se înțelege, umbra unui om se ia și pentru alte construcțiuni, cari au nevoie de trăinicie, cum ar fi *fântânile* și *pivnițele* (7).

Morții de moarte năpasnică, — cei cu voie, — se prefac după credințele populare în Stafii. Lăsând la oparte *Înnecații*, despre cari va fi vorba mai departe, pomenim trăsniții, spânzurații mai ales, împușcații, cei ~~cu~~și prin surparea malurilor, ș. a. Pe locurile pe unde aceste morți s'au întâmplat, noaptea, cu puțin înainte de miezul nopții, ies chipurile acestor oameni ca să țină calea drumetilor întârziati, și să-i sparie.

Dacă avem în vedere omorurile pentru jefuire la drumurile mari, Stăfiile vor ieși mai cu samă pe acele drumuri bătute de negustori și oameni bogați, pe la hanurile puse în mijlocul câmpurilor, pe la mori ș. a. (8).

Iată o povestire despre trei Stafii care ies pe drumul dintre Bozieni și Săveni, la „movila celor trei Nemți“, în partea de miazănoapte a Moldovii:

„Cine merge, la vreme târzie de noapte pe drumul dintre Bozieni, mare lucru, să n'audă glasul celor trei Nemți, și mare lucru

(1) *Revue des traditions populaires*, VII, p. 692.

(2) *Ibidem*, XVI, p. 401 3, 441.

(3) Leger, *Études slaves*, Paris 1871, p. 87.

(4) Ceașanu, *op. cit.*, p. 36 43.

(5) Cosmulci, *op. cit.*, p. 7: prin *Umbre*, se înțelege în deobște și alte *Duhuri* necurate.

(6) P. Papahagi, *Basmе aromâne*, p. 593.

(7) *Șezătoarea*, VI, p. 56. Dacă la săparea unui șanț pentru zidire sau a unei gropi pentru *fântână* sau *pivniță*, se va lua înălțimea unui om lipit de perețe, acela va fi *Stafia* acelei construcții. Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 43.

(8) Nu putem pomeni aici Stafiiile vremelnice făcute din cei blăstămați. Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 167: „Matahala fusese fata unui craiu vestit pe pământ, și fiind că întorsese vorba părinților, a fost blăstămată să se facă Stafie“.

să nu se sparie. Pe la jumătatea drumului, nu departe de pâraul Bașeului, se află o movilă mare, grunzuroasă, îmbrăzdată de ponoare și țugueată în vârf cu trei ieșituri de pământ ca trei capete de oameni. Asta-i movila necurată a celor trei Nemți.

Nemții iștia își găsiseră drum pe aici, pe vremea când s'au fost opoșit și ei cu năravurile lor cele rele, prin Botoșani, și prin alte locuri. De unde până unde cei trei Nemți au ajuns și pe la noi, venind dela Botoșani, într'o noapte. Și ce-a fost între dânșii, nu știu. Știu numai că ajungând pe aici, în partea locului, s'au încăierat rău la bătaie și s'au omorât. Desdedimineță i-a găsit lumea morți, împușcați, ca toți morții. Ei au fost îngropați chiar acolo, în vârful movilii.

Noaptea însă, drept pe la cântătorii de miezul nopții, cei trei Nemți ies și amû. După ce strigă hoștește, grozav, în limba lor, ei se îndreaptă tustrei cu strașnică pornire spre apa Bașeului care-i deprins cu glasul lor. Deprins însă nu-i trecătorul care are nenorocul să fie slab de Inger și să-i audă. Căci de-o parte de cale are țirtirumul Bozienilor, iar de cealaltă parte, poate auzi glasul răgușit al celor trei Nemți, îi poate vedeà cum se bat și se întind vrăjmășește, îi poate vedeà apoi cum o rup de fugă spre drumul mare care cotește spre trecătorul căruia-i țâțâie inima de frică.

Ei sunt îmbrăcați nemțește. Sânt trei matahale cu ciubote negre, cu pantaloni albi, cu scurteice roșii, cu fes albastru'n cap, asemenea unui fund de pălărie. Și degrabă intră în movila cea necurată! (1).

Prin com. Țepu jud. Tecuciu, Stăfii ies pe drumul ce trece „pe la lutărie“, adică pe lângă acele râpi, unde, din oamenii duși acolo ca să sape lut pentru lipitul caselor, din nebăgare de samă, câțivă și-au găsit sfârșitul vieții, prin surparea malurilor. Altă Stafie iese la locul numit „la Pălădie“, unde, odată, un Palade s'a spânzurat. Altă Stafie iese în Dumbravă pe Valea-Țiganului, unde de asemeni, un Țigan a fost găsit spânzurat.

Credințele acestea le întâlnim aproape la toate popoarele; po-
menim *Polonezii, Mongolii, Islandezii* (2).

(1) *Ion Creangă*, III, p. 332 3.

(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 5-6.

Stăfiile se mai fac din umbrele celor morți, neierțați în viață, din cei cărora nu li s'au făcut înmormântări cuviincioase sau după dorința lor, precum și din cei ce-au căzut prin vrăji (1).

Înfățișarea Stăfiilor este cea omenească, cu vestmânt alb, roș, negru sau galben.

Când cineva povestește că i s'au arătat Stăfiile sub alte înfățișări, lumea crede că acelea sunt *Arătări* (2), *Vedèni*, *Vidèni*, *Vidănii* (3), *Nălucl*, *Nămetèni*, *Nămetii* (4), *Năzărării* (5), *Mătăhăli* sau *Budihăci*, cari de cele mai multe ori sunt întrupări de-ale Diavolului ce iesă prin acele locuri, spre a vătămă pe oameni, știind că aceștia nu se tem de alți oameni, cum se tem de Diavoli.

Se pot face Stăfii și din alte vietăți, însă se pot cunoște: „dacă-i din om, îți stinge lumânarea; dacă-i din cocoș, îți sare în obraz; dacă-i din berbece, te împunge” (6).

Având și ele nevoie ca și oamenii ca să se adune la sfat ori la petreceri, ele își caută adăpost pe-acolo pe unde oamenii nu le pot turbură adunarea, cum ar fi țintirimurile nouă și vechi, bisericile, morile, școlile și toate soiurile de case rămase nelocuite sau în ruină. Clădirile pustii, în deosebi, sunt un bun locaș de adăpost pentru Stăfiile rătăcitoare, cari din multe pricini, nu mai pot sta pe la locurile lor. Aceste clădiri nu trebuiesc stricate nici odată, și nici mutate, căci stricându-le sau mutându-le, Stăfiile se împrăștie prin sat și pot pricinui atunci, tot soiul de răutăți (7). Dacă se mută, cu clădirile se mută și Stăfiile.

Singurul neajuns pe care îl aduc Stăfiile este *spaima* pe care

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 14.

(2) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 105: „Da alta acum. Pe când dormiau... *Arătările* albe pleacă și în locul lor vin alte trei”.

(3) Culegere din jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu: Despre unul care se poartă rău, aspru cu alții, se zice că acela îngrozește, baga lumea în *Vidăni*. Asemenea se spune și despre cel care spunând un basm cu multe ciudățenii și minunății, face pe ascultători să se îngrozească de cele auzite, „îi bagă în *Vidăni*, de o să viseze numai câte ălea, de te'nfiori și ți se scutură carnea când auzi”.

(4) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 351: Ființe fantastice și primejdioase, aducătoare de spaima și nenorociri.

(5) Marian, *Răsplata*, Suceava 1897, p. 37-8: „Iată însă că pe la miezul nopții, ceasul cel înfioros al Duhurilor necurate și al Năzărâniilor...”

(6) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 86.

(7) Culegere din Nemțșor, jud. Neamț, împărt. de d-l A. Moisei.

o dau oamenilor. De aceea, pe lângă acele locuri omul trebuie să treacă fără a se uita la dânsele și mai ales, după ce a trecut de dânsele, fără a se uita înapoi, căci ne făcând astfel, va vedea acele Stăfii, de multe ori, cu „tot soiul de Necurați și *Cor-naci*“ (1).

Vedenia nu trebuie confundată cu *visul*, când totuș omului *i se arată, i se năzare* și poate dobândi spaimă.

O pildă este aceasta pe care și-o înseamnă în 1768 un „Popa Nicolae, neunit“ din Bălgrad:

„... în noaptea spre mucenița Varvara, cându amă fostu la preoția și s'o arătat o *vedenie*, în no[ap]tea d'înutăi, la dieaconie, că umblamă singur pri[n]tre flori. Iară a doao noapte, la preoția amă văzut în vis aciasta *vedenie*, că mă dusăi după obicia în biserică, și aflai doi arhierii... Acïasta *vedenie* cine ar putea să o dezlege, plin de Duhul Sfantu?“ (2)

Polonezii numesc *Stăfiile*, — *Stăhiile*, — *Strach*, și le socotesc ca Duhuri rele, — „cele cu felurite înfățișări, ce sperie pe drumeții întârziati“ (3).

(1) Cred. Rom. din com. Mănăstireni, jud. Botoșani, împărt. de d-l D. Furtuna. — Cred. Rom. din Boroaia, jud. Suceava, împărt. de d-l V. Popescu: Sara să nu te uiți înapoi ca ți se nazare *Lucrul rău*, ci sa stupești în partea stanga, înapoi“.

(2) N. Iorga, *Studii și documente*, XIII, p. 35.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 3.

BRÈHNELE.

Mici sperietori de pădure.

După unele credinți pe cari le întâlnim prin Moldova, *Brèhnele* sunt niște duhuri ce trăesc prin păduri, unde sperie mai ales pe drumeții proști și fricoși (1). In afară de spaimă, ele nu mai aduc călătorului nici o vătămare.

Polonezii au ca spirite de pădure *Borvy-le*, cari în ura lor pentru oameni, îi fac să-și piardă drumul, învârtindu-se împrejurul aceluiaș loc.

In afară de aceasta au și alte zeități de pădure, cu caracter mai mult sau mai puțin apropiat de cel a Mamei-pădurii noastre (2).

(1) *Dicționarul limbii române*, I ¹, p. 649.

(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 11.

I E L E L E .

Denumiri. Legende. Infățișările și însușirile lelelor. Paza împotriva lor. Ielele la alte popoare.

Un mare neajuns crede poporul că are dela un fel de spirite femeiești ce poartă diferite numiri, cari toate la un loc se cuprind în acel de *Iele*, și une ori în cel de *Zâne* sau *Rusalii*. Aceste numiri sunt înmulțite de o altă credință populară care zice că Zânele să nu fie chemate după numele lor adevărat, ci cu un alt cuvânt convențional, care, firește, după ce devine știut de toți, trebue părăsit și înlocuit prin altul. Astfel că *Ielele* se mai chiama și *Nemilostive*, *Dânse*, *Iude*, *Fetele lui Iuda*, *Draguice*, *Samovile*, *Vâlve*, *Nagode*, *Irodițe*, *Vânturițe*, *Vântoase* (1), *Fetele Vântoaselor*, *Stăpânele vântului* sau *Irodiece*.

Alte ori, pentru ca puterea lor să nu fie covârșitoare, poporul le da numiri de laudă sau de desmerdare, spre a le înduplecă la bine, cum sunt acestea: *Milostive*, *Zâne milostive*, *Maestre*, *Zâne măestre*, *Doamne*, *Domnițe*, *Bune*, *Puternice*, *Fete frumoase* (2), *Frumoase*, *Frumușele*, *Fetele câmpului*, *Fetele codrului*, *Fetele lui Șandru*, *Viteze*, *Harnice*, *Sfinte*, *Sfinte mari*, *Șoimane*, sau *Șoimance*.

Macedo-Românii le numesc *Albe*, *Dzâne*, *Mușate*.

Unele credinți spun că ar fi niște babe urite; altele că ar fi niște fecioare frumoase; unele că umbla într'anumite zile de *Rusalii* (3); altele că umblă și alte ori; în sfârșit unele credinți ne spun că Ielele umbla prin anumite locuri numai, iar altele, că umblă pretutendeni.

După unele credinți se spune că Ielele sunt fiicele lui *Rusa-*

(1) O. Densușianu, *Graiul din Țara Hațegului*, p. 234.

(2) *Ibidem*, p. 102: „Zice că umbla niște fete, așa, în vânt, sus, și dacă trec pe lângă om, îi iea *vlasta* din trup și rămâne olog. La fetele alea le zice *Fetele frumoase*, *Șoimanele*.”

(3) Vezi și Pamfile *Sărbătorile de vara*, p. 18 34 și 38 54.

Ţim-Impărat şi că urăsc pe creştini, pentrucă aceştia, ca supuşi ai tatălui lor, au trecut la creştinism.

Din Oltenia avem această legendă :

„A fost odată un împărat mare şi tare, care avea trei fete de masă. Ele se numiau *Catrina*, *Zalina* şi *Marina*, şi erau fetele lui *Alexandru Machedon*.

Aceste fete erau Ţigănci, şi erau atât de lacome, încât, dacă puneă împăratul ceva de-o parte, nu se putea până ce nu dădeau ele ocol, să vadă ce-i, şi nu gustau.

Odată, ele tot căutând, au dat de o sticlă de apă vie, şi cum au băut, îndată au sburat. Ele, de atunci, mereu sboară încoace şi încolo, ca să găsească calul lui *Alexandru Machedon*, şi nu l-au găsit nici până astăzi, că e ascuns în *coadele mărilor*. Dar *Ducipal* n'are să iasă din coadele mărilor până la *vremea de apoi*, când îl vor găsi Cele trei fete ce se vor duce cu el la *Alexandru*, şi el le va sărută cu dor. Şi ale Sfinte, vor zice:

— Impărate Alexandre; iacă, noi l-am găsit!

Iară împăratul va zice:

— Bine, fetelor şi iubitele mele, voi aţi fost credincioasele mele!

Apoi împăratul va intră cu cele trei fete în *raiu*, unde vor trăi în veselie.

Şi de atunci nu vor mai fi oameni pociţi şi schilozi pe lume" (1).

Din altă povestire, reiese limpede că ele au dat *apă vie* de-a băut calul lui *Alexandru Machedon*, că acesta a sburat şi că *Zânele păzitoare*, ca să-l prindă, au băut şi ele (2).

Prin unele părţi de Oltenia se crede că Ielele sunt în număr de şapte şi că sunt aşă de frumoase, că numai Ţingării din cer le întrec. Ele n'au trup de carne ci sunt „numai nişte năluci în chip de femei tinere şi vesele". Nu le poate vedea nimeni, în afară de cei buni la suflet şi de făcătorii de bine. Au zale pe piept şi clopoţei la picioare. Cântarea lor, de frumoasă ce este, nu se poate asemăna cu nici o cântare de pe pământ. Ele sboară prin văzduh înainte de miezul nopţii şi trec cântând din zale

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 113—4. Cf. *Şezătoarea*, III, p. 103.

(2) Cf. aici, p. 2.

și din clopoței pe deasupra caselor unde au să trimită vreo pedeapsă asupra vreunui om rău la suflet și la fapte.

Pe unii,—flăcăi frumoși mai ales, cari se laudă cu frumuseța lor,—îi pun de le cântă ca dânsule să joace, și în legătură cu această credință urmează următoarea vrajă:

„Cum să faci să cânți bine cu *floierul*,—fluierul? Ieai floierul, plin de lapte dulce, astupat la amândouă capetele și la toate găurile, să nu se scure laptele. Pleci în pielea goală cu floierul și cu doi *câni negri*, după tine; câinii negri îi ieai pentru că, se zice, îți iesă înainte o *Plastă*, și dacă sunt câinii amândoi negri o pot birul, iar de sunt albi, sau numai un câne alb, nu pot birul. Așa îngropi floierul la nouă *hotară*, cu mânila la spate.

Il lasi îngropat trei zile. A treia zi te duci și-l ieai, scoțându-l tot cu mânele la spate, cu pielea goală și cu cei doi câni negri după tine.

În timpul cât îl îngropi, îl scoți, și chiar în cele trei zile, pe acasă nu e bine să vorbești sau să-ți aduci aminte de floier.

Nu e bine să ieai un câne alb și unul negru, de oarece cel negru sare la *Plastă* iar cel alb sare la tine să te mânânce.

Indărăt nu e bine să te uiți nici când te duci, nici când te întorci acasă.

După ce-l scoți, vii acasă, puî floierul sub căpătâiu. și noaptea, aievea vin *Sfintele* și te'ntreabă de 3 ori.

— Ce ne dai, ce ne dai?

A treia oară le răspunzi ce crezi, de pildă: degetul cel mic dela mâna stângă.

După această, cu acest floier să nu cânți și nici aminte să nu-ți aduci de dânsul trei zile.

Se înțelege, cu un astfel de floier poți face minuni. Lumea, cu drept va zice:

— Cântă de parcă-i *luat din Sfinte* (1).

Sub numele de *Vânturițe* sau *Vântoase*, lelele *vânturesc* copiii. „Copilul vânturit cât va trăi va fi tot morbos de cap, de picioare, *hălăunit* de cap,—nu știe ce face. În contra Vântoaselor astupă toate găurile dela casă, înfașă copilul și-i astupă și capul. Un om vânturit scapă numai prin *iarba-vântului*” (2).

(1) *Ion Creangă*, IV, p. 360—1.

(2) *Densușeanu, op. cit.*, p. 234.

Dacă joacă pe pământ, Ielele își aleg grădinile cu iarbă verde și poienile înrouate de prin păduri.

Când voiesc să pedepsească pe vreun om, Ielele îl desmiardă prin cântece, îl adoarme în visuri plăcute, în urmă joacă de trei ori hora împrejurul lui, blăstămându-l fiecare, ori limba să i se lege, ori din minte să-și sară, ori să nu-și mai dea peste leac.

De cele mai multe ori îi ia mânilor, picioarele, ori îi strâmbă fața.

Locul unde au jucat, se cunoaște de către unii oameni: iarba se topește ca și cum ar fi arsă, iar mai târziu otăvește alta, însă cu mult mai frumoasă ca cea dintâi. Pe aceasta însă, vitele n'o mănâncă (1).

Ielele beau noaptea apă din *fântâni*, și oricine va bea după dânsese, rămâne pocit. Pentru aceasta, când bea cineva dimineața apă dintr'o fântână, să lase vre-un semn acolo, ca poceala să cadă pe acel semn (2).

Ca să-și păzească gospodăriile de Iele, oamenii pun câte ur *cap de cal* într'un par; astfel făcând, Ielele fug (3).

În ziua întâi a postului Sf. Petru și Pavel, Românele nu lucrează vreun lucru în casă, de oarece în această zi trec Frumoasele, și cari ar lucra atunci, pe aceea ar putea s'o strâmba la trup.

Tot în această zi femeile leagă copiilor *usturoiu* sau *pelin* la grumaz sau le pun la tălpi, ca trecând Frumoasele, să nu le poată face nimic (4).

În ziua de Sf. Ion Botezătorul, numită *Sânziene* sau *Drăgaică*, nu se lucrează, căci te pocește și vei jucă ca Drăgaicele. „Drăgaicele sunt un fel de *Șoimane* sau *Rusalii* cari opăresc oamenii. În această zi se adună disdediminează de pe câmp tot felul de burueni bune de leac peste an”.

Când treci Sâmbăta ori Marți seara peste ape, fă-ți cruce și suflă peste apă, ca să nu fii bonav, căci atunci se scaldă Nemilostivele (5).

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 149.

(2) *Ibidem*.

(3) Impărt. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catane, jud. Dolj.

(4) *Ion Creangă*, II, p. 159.

(5) *Ibidem*, V, p. 339.

La Rusalii nu este bine să te sui pe vârful dealurilor, căci te pocesc lelele (1).

Femeile macedo-române se tem de *Savovile* pe timpul lăuziei, căci aceste spirite intră noaptea pe ușile lăsate deschise și fac ca să sece țâțele lăuzii, spre a nu avea cu ce să alăpteze copiii, cari astfel, trebuie să moară (2).

Pentru vindecarea răului pricinuit de lele, poporul român are o mulțime de leacuri și descântece, pe cari nu le mai reproducem aici. În deosebi, literatura inedică macedo-română, este foarte interesantă.

Ielele le aflăm la foarte multe popoare vechi și nouă. *Naiadele* se pot pune alături cu lelele.

Slavii le numesc *Vila* și cred că trăesc în păduri, ape și pe câmpuri,—în deosebi, ape, lucru care le apropie foarte mult de Zânele Aromânilor cari le socotesc șezătoare mai ales pe la fântâni și locuri umede. Cehii le zic *Vodni Panny* (Jupânese de apă) sau ca și noi, *Zeny*. Polonezii traduc și le numesc dumnezeițe: *Bogunki*. Rușii le numesc *Rusalka* (3).

Bulgarii le numesc *Samovila* ca și Macedo-Românii, și au povestea feciorului care fură cămașa uneia dintre ele la scăldătoare, ca să și-o iea de nevastă; mai de-apoi, Zâna fuge, — întocmai ca și'n poveștile noastre (4).

(1) Ceaușanu, *op. cit.*, p. 18.

(2) Cosmulei, *op. cit.*, p. 13.

(3) L. Leger, *Mithologie slave*, p. 178 81. Cf. *Revue des traditions populaires*, X, p. 424.

(4) Dozon, *Chansons populaires bulgares*, p. 152 6.

CEASUL CEL RĂU.

Denumiri. Primejdii. Descănțele.

Ceasul cel rău, Ceasul rău, Ceas-răul sau la pl. *Ceasurile cele rele* sunt niște duhuri de noapte cari pocesc pe cei ce le ies în cale. Ele umblă prin văzduh. Sborul lor se cunoaște după un soiu de *fiuit*.

Mulți cred că atunci când îți *țiuie urechile*, trece Ceasul rău și caută să te pocască. Dacă prinzi de veste și-ți faci cruce la ureche, nu-ți poate aduce nici o vătămare (1).

Prin jud. Covurluiu se zice că nu-i bine să te culci noaptea cu capul pe pragul ușii dela tindă, căci trec noaptea *Ceasurile cele rele* pe deasupra și te pocesc (2).

Prin Ardeal *Ceasul cel rău* se numește *Ceasul cel slab*, căruia după un descântec, i se zice:

...Ceas slab
Ceas alb,
Ceas innegrit,
Ceas năpărcit,
Din prag ai sărit în casă,
Din prag ai sărit în masă,
Din masă în blid,
Din blid în lingură,
Din lingură N. te-a sorbit
Și carnea i-ai betejit... (3).

Tot prin această parte i se mai zice și *Norocirea slabă* (4).

Macedo-Românii cred că *Para-oara*, — *Ceasul cel rău*, — nu mai are nici o putere după miezul nopții (5).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Cred. Rom. din com. Țuțcani, împărt. de d-l I. O. Zugravu.

(3) Impărt. de d-l P. Ugliș.

(4) Densușeanu, *Graiul din Țara Hațegului*, p. 244.

(5) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 107.

Sunt multe descântece de *Cearău* (1), boală care „se capătă dintr'o spaimă”, însă din descântecul următor, se vede lămurit că e vorba de un spirit rău pricinuitor.

Descântecul se începe astfel:

Ceas rău cu pocitură,	C'acolo-s mese așternute
Ceas rău cu săgetătura,	Și pahare umplute
Ceas rău din spaimă,	Și scaune așternute,
Ceas rău decuseară,	Pentru tine sunt gătite.
Ceas rău dela miezul nopții,	Acolo să trăiești,
Ceas rău de-cu-ziuă,	Acolo să vecuești,
Sa te duci pe munți,	De N. să nu gândești
Pe sub munți,	Că tu de nu te vei duce,
C'acolo-s a' tale curți.	Și de nu te-i depărtă

Unii se afumă cu *păr de liliac* (2).

(1) Marian, *Descântece populare române*, Suceava 1886, p. 68 și urm. T. Pantfile, *Boli și leacuri*, p. 22-4.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 163.

P O C I T A .

Flânsul și închircirea copiilor.

Prin unele părți din jud. Botoșani, *Pocita* se crede că este un „fel de Duh scârnav“, care umblă pe-afară în puterea nopții. Este o „urîțenie de nespus“. Ca și *Mama-pădurii*, — care am văzut că se cheamă și *Potca-pădurii*, — ea face pe copii să plângă fără curmare. Se deosebește însă de *Mama-pădurii*, căci în afară de plânset, copiilor le strâmbă câte odată și gura, ori îi face să-i înăbușească sângele pe nas, gură și urechi.

De obicei, apucă pe copiii cari strigă noaptea pe-afară, dar, de multe ori, se leagă și de oamenii mai în vârstă (1).

Prin jud. Tecuciu, *Pocita* pare a se chema *Potcă*; despre dânsa însă se știe numai atâta că pocește, închircind și slufind, adică oprind creșterea trupească și diformând trupul, lucru care reiese și din aceea că unor astfel de copii li se zice „potcă“, — mai ales dacă sunt și „drăcoși“ (2).

(1) Cred. Rom. din com. Ungureni, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l V. Moisiu.

(2) Culegere din com. Țepu.

H A L E L E .

Apărarea împotriva Halelor. Duhuri înrudite cu Halele: Vâlvele, Eresurile, Chimele, Boglodatele sau Lohoanele, Lucrul slab ș. a. Ginții, Armerii și Psirii.

Halele sunt niște spirite cari, dacă intră în om, îi pricinuesc boala numita „ducă-se-pe-pustiu,—epilepsia (1). La sing. poartă și numele de *ală*.

Pe câmpuri, dacă întâlnesc turmele de oi, le vatămă; pentru aceasta, ciobanii, în seara de către *Sf. Gheorghe* își afumă oile cu „untură de oi, cu care le-au uns la unger și în care se află plantele: *aiu*, *arieu* (laptele cânelui), *boz*, *leuștean*, *pelin*, *scaiu*, (scaiete mare) și frunze de *salcie* cu *mâșișoare*“. Jarul se pune într'o oală și acolo se aruncă câte o *bombă* de untură, purtându-se apoi oala pe lângă ugerile oilor.

„Afumarea aceasta se face de aceea, pentru că trecând oile peste vreo vale sau râurel, să nu-și piardă laptele pe la apele pe unde se fac fărâcătoriile și umblă *Halele*, de oarece fumul din plantele amestecate în untură are putere de a opri fărâcătoarele și de a alungă Halele cu mirosul lui“ (2).

Credem că Halele sunt la fel cu *Vâlvele* ce umblă pe la miezul nopții pe dealuri; pentru ele, ca să le înduplece să nu mai umble, copiii aprind ca un fel de jertfă, seara, când e *lună nouă*, crenguțe uscate din planta numită *tamarică* (3) sau *tamariscă* (4).

Tot alături vom socoti și *Eresurile*, dintre cari *cele de noapte* sunt îndestul de primejdioase. Copilul scăldat cu apă care a stat

(1) *Dicționarul limbii române*, cuv. *hală*.

(2) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 229.

(3) Al. Viciu, *Glosar de cuv. dialectale*, p. 82.

(4) Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român*, p. 51: *Cătină mică, cătină roșie, tamariscă* (Trans.) *Myricaria germanica*, L.,—*Tamarix germanica* L.

noaptea afară și peste care au trecut Eresurile de noapte, se îmbolnăvește (1).

La aceasta alăturăm *Chima* (2), — Duh rău, — despre care poporul român prin jud. Neamț astăzi nu-și mai dă samă, și care e cu putință să fie *Știma*, — și în sfârșit *Duhurile rele*, cari se acioază noaptea mai ales în apa ce se lasă afară. Această apă, dacă se aduce în casă, se binecuvântează, zicând unul:

Binecuvântați apa!

La care altul răspunde:

— Dumnezeu s'o binecuvinteze! (3).

Alte ori *Duhurile necurate* se prind de *pelințele* unui copil mic, ce-au fost lăsate afară peste noapte. Când s'a întâmplat una ca aceasta din uitare, ca să nu se primejduască pruncii, să se afume scuticele cu *săcarică* (4).

Peste noapte ferestrele trebuesc închise, ca să n'aibă pe unde intră la cei ce dorm (5).

Când *Duhurile rele* se apropie de casă, *câinii* le simt și, atunci îi auzim lătrând (6); ori cum, după ce cântă *cocoșul*, ele nu mai au putere și omul poate ieși atunci din casă (7).

Hală este și *Lucrul slab*. „Cât timp e nebotezat copilul, se a-prinde în toată seara în casă o sdreanță de lână neagră și atât copilul, cât și mama, se afumă cu dânsa în tot acest timp, că să nu se apropie *Lucrul slab* de dânșii (8).

Prin Țara Hațegului, duhurile cari cearcă să vatăme copiii de curând născuți se numesc *Boglodate*, — „Dihăanii spurcate“ sau *Lohoane*, cari „vin numai noaptea, după *cina cea mare*“ până la cântatul dintâiu al *cocoșilor*. Impotriva acestora, — a căror căpe-

(1) Cre l. Ro n. din com. Afumați, jud. Ilfov, împart. de d-l S. P. Colibași.

(2) Ion Creanga, *Op.re complete*, Ed. „Minerva“, p. 420.

(3) A. Gorovei, *Credinți*, p. 9. Facem lega ura cu *Iclele*:

„Donița cu apă, din care se bea, sa nu se lase noaptea afara, caci bea *Șoimărițele* din ea și *șoimarește* pe cel ce bea la urma“.

„Noaptea sa nu se aduca apă dela vreo fântâna, căci împrejurul ei joacă *Icele*, și cel care va luă apa, il va luă din *Icle*“.

(4) *Ibidem*, p. 105.

(5) *Ibidem*, p. 109.

(6) *Ibidem*, p. 47.

(7) *Ibidem*, p. 107.

(8) *Ibidem*, p. 28.

tenie este Iuda, — străjuesc moașele. Acestea, când aud ceva sgomot, îndată aprind tămâie, își fac cruce și strigă:

— Cară-te de-aici, ludo și toate Duhurile necurate, în lemne și în piatră!

„Vin între altele *Duhurile necurate...* și se îmbracă în formă de porc, câne, lup și *moimă*. Așa, într'o noapte s'a întâmplat de a dormit moașa. Norocul că mamă-sa nu dormiă, căci iată dintr'un cot de casă iese o moimă mare, urită, — Doamne păzește, gândiai că-i Dracul, ucigă-l-crucea, — și numai ce vine cătră copil. Mama strigă din răspuțeri, țipă, trage de moașă, în zadar: moima aceea a fost adormit cu fermecături pe moașă, cât asta nu se putea *pomeni*. Moima tot vine, tot vine către copil. Doamne, urită eră! Mama aruncă în moimă *pricoița*, perina, dă cu cingătoarea copilului, în urmă dă cu picioarele, cu mâinile, apucă moima de cap, — în zadar: moima tot înaintează și eră să pună mâna pe copil, când dă Dumnezeu de cântă cocoșul a treia oară, și du-te, moima se face nevăzută!

Nici frică și groază ca aceea nu a mai simțit nimeni până atunci și pe când *se pomeni* moașa, biata mamă leșină și copilul eră cu gura ia o parte.

La alt copil a venit un porc și eră să mânânce copilul, când, fără veste, de sub *căloni*, — o gaură sub vatra focului, — iese un bătrân, apucă dihania în brațe și se face nevăzut, cu ea cu tot, și copilul scapă" (1).

Vremea prielnică de umblat este prin urmare ori când; pe plac le este noaptea *Sfântului Andreiu*, când oamenii se apără, ca de Strigoi, ungându-și gospodăriile cu *usturoiu* (2).

Prin jud. Dolj se crede că Duhurile rele stăpânesc pământul până la miezul nopții: *găinile* le simt când se apropie și fac „cru-cru-cru!" iar *cocoșii* bat din aripi și cântă „cucurigu!": atunci vin și Ingerii cari păzesc pământul și-l matură de duhurile necurate (3).

Cu privire la Macedo-Români mai adăugăm *Ginții*, *Armerii* și *Psirii*. Aceștia se pun în legătură mai ales cu femeile de curând născătoare.

(1) Densușeanu, *Grainul din Țara Hațegului*, p. 232 4.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 344.

(3) Cred. Rom. din com. Valcele din Topești, împart. de d-l I. Ciuncanu.

„Lăuza nu se lasă singură în cameră până la 40 de zile dela naștere, că se *umbrește* sau vin *Ginții* și-i omoară copilul. De aceea e obiceiul să stea neconținut un copil lângă dânsa. Când e nevoie să lipsească și aceasta, și nu se găsește nimeni în odaie, îi pun *mătura* lângă dânsa, ca s'o păzească.

Dacă totuș s'ar întâmplă, Doamne ferește ! ca să vie *Ginții* și s'o umbrească, o femeie, care știe, îi prepară leacul acesta: Pune puțină *miere* într'un pahar de sticlă și-l lasă trei nopți afară, ca să-l roureze. A treia zi pune în pahar o frunză de *trandafir*. Dacă frunza se sucește și iea formă de cuțit, bolnava va muri; iar de nu, îi dă bolnavei să guste de trei ori din miere, și se face bine" (1).

Ginții, „boala personificată“, calcă și pe cei ce se culcă noaptea la umbra *stejarului* (2).

Armerii și *Psirii*,— „Duhuri rele“,— fac rău femeilor pe cari le întâmpină în cele patruzeci de zile după naștere (3).

(1) Cosmulei, *op. cit.*, p. 12 3.

(2) *Ibidem*, p. 50.

(3) *Ibidem*, p. 13.

SPERIETORILE.

Bâja. Bâca. Càu. Diudiul. Baul. Babaul. Băbâcul. Bodaia. Bolea. Catabolea. Calie. Borza. Goța. Goga. Alte Speriettori.

Inchipuirea copilărească cunoaște o mulțime de ființe nevăzute cari caută să îngrozească, pe copiii mai ales, la chemarea părinților și a celor din preajma lor, mai ales atunci când au făcut o greșeala sau sunt gata să o facă: Un copil se târăște prin casă, jucându-se, și cum poate, ajunge pe vatra cu jăratec, gata să pună mâna pe un tăciune. Mama lui, ca să-i atragă băgarea de samă că acolo, în foc, este o primejdie, îi strigă:

— Bâja!

Dacă copilul nu înțelege, pune mâna pe căbune, se frige, începe să țipe și atunci, cum se pricepe, își dă samă că acolo este *Bâja*, o ființă tainică ce locuiește în jăratec,—e poate chiar jăratecul,—pe vatră, în cuptor, în sobă, sub hornă.

Când copilul se joacă în pat, ca să fie ferit de a cadea, mama lui, ca și toți cei din casa, în strigă:

Bâca! Fugi, că dai bâca!

Dacă copilul nu se ferește și cade, a doua oară, privind în jos, va crede că acolo, lângă pat sau sub patul întunecos este o ființă nevăzută numita *Bâca* (1) care caută să-l facă sa cadă, ca să-i pricinueasca durere.

Dacă copilul caută să intre pe sub pat, unde, de multe ori nu prea este curat, și unde stau scaunele, cofița cu țărâțe ori cu cenușă, cloșca pe cuiabar, ș. a.; dacă copilul caută să iasă afara într'amurg, din preajma lui se aude numaidecât:

— Fugi, că acolo e *Càu* sau *Càul*; nu deschide ușa, că intră *Càu!*

(1) *Dicționarul limbii române*, Tom. I, partea I, p. 407: Pentru copiii, cari mai curând concep noțiunea concretă *pământ* decât cea abstractă *a cadea*, exclamația aceasta însemnează *pământ*.

Și, firește, copilul, închipuindu-și că acel *Càu* este o ființă răutăcioasă, cum ar fi mîța, cănele, broasca, ș. a., închide repede ușa sau fuge dela pat, uitându-se cu frică într'acolo.

Dîudîu este personificarea *frigului*, pentru copii, dar îl denumesc astfel și oamenii în vrîstă, în glumă, atunci când văd că ușa este deschisă:

— Inhideți ușa că vine *Dîudîu* !

Intocmai ca și *Càu* sau *Càua*, este și:

Bàu sau *Bàul*, despre care copiii cred că are înfățișarea *lupului*, al cărui urlet ar fi *bauuu* !

Babàu sau *Babàua* (1).

Băbâcul, *Băbălucul* sau *Băbăluca*, care, prin Țara Hațegului și vecinătate, se întrebunțează și'n expresiunile: „du-te'n Băbăluca”, ave[a]-re-ai Băbălucă”, însemnând „ave[a]re-ai nevoie” (2).

Bodàia, care e „Dracul cel pocit, care sparie și iea copiii” (3).

Bòlea, despre care,—ca și despre *Càua* sau *Càu*,—se cântă copiilor, probabil gâdilindu-i și apoi apucându-i de nas de urechi, ori, ușurel de păr :

Merge *Bolea* pe-ici, pe ici,
Și face hap-hap de ici !

După cum se zice:

Merge *Caua* pe perete,
Și mânâncă șapte fete (4).

Prin unele părți, cine se joacă cu copiii mici *de-a caua* pune degetul arătător și mijlociul pe leagăn, albie, ș. a., și purtându-le ca și cum ar fi niște picioare cari merg, zice :

(1) *Dicționarul limbii române*, t. I, partea I, p. 403: „Cuvântul acesta e raspândit în aproape toate limbele; astfel sicilianul *babban*, cuvânt cu care se sperie copiii, venețianul *babao*, idem, sard. *bobao*, idem, rus *babà*, germ. *Wauwau*, idem (cf. neo-grec..., ceh *bobák*, idem), etc. (Poate la început onomatopoeie de imitare a lătrăturii unui dulău, spre a speria copiii; apoi, de aici, cuvântul a fost personificat ca numele unei ființe mitice, spre acelaș scop)“.

(2) *Ibidem*, p. 402. „Din sârb *babà-ruga*, cu acelaș sens“.

(3) *Ion Creangă*, IV, p. 122.

(4) Marian, *Nașterea*, p. 342.

Vine Caua din pădure,
C'un topor și c'o secure,
Cure-cure-cure!

gâdilindu-se băiatul, care râde cu mare poftă (1).

Catabòlea.

Calie e „o ființă închipuită despre care cred copiii că poate răb-
dă frig cât de mare. Pentru aceea, vara, după ce s'au scaldat, și
până se îmbracă, tot într'una o invoacă strigând:

Frigurile mele,
La Calie'n piele!“ (2)

Borza, nume care se pare că a venit dela insecta cu acelaș
nume,— *Blaps mortisaga* L., care se crede că prevestește *moar-
tea*. Amenințarea este:

— St! Vine Borza! (3),

și despre care se cântă ca și mai sus, aproape:

Merge Borza pe perete,
Și mânânc'un car de fete! (4).

Pentru descântarea celor bolnavi în urma unei spaime, se fo-
Josește următorul descântec:

Borză îmborzată,
Borză blăstămată,
Cu dinții rânjiți,
Cu ochii beliți,
C'urechi *dăbălată* (5),
Cu gura cascată,
Cu mâni crăpăcioase,
Cu mâni flotocoase,
Incotro ai purces,
Cu dinții rânjiți,
Cu ochii beliți?
— Am purces la N.
Ca s'o'nspăimânteț,
S'o înfierbânteț,
Și s'o înfioreț,
Să mi-o îngrozesc,

S'o sfârm, s'o sdrobesc,
Sângele să-l beau,
Vieața să i-o ieu,
Carnea să-i mânânc,
Vieața să i-o stâng!
— Tu Cosmă Diamin (6),
Borză îmborzată,
Borză blăstămată,
Și Ceasul cel rău,
Din N. scoateți-l,
Pe mare duceți-l,
Pe l'apus de soare,
Pe marea cea mare,
Că acolo este,
O mreană galbenă,

(1) Impărt. de d-l M. Lupescu, com. Zorleni, jud. Tutova, care adaogă: „Nu
trebuie speriați copiii de mici cu soiu de soiu de minciuni“.

(2) Viciu, *Glosar*, p. 25.

(3) Pamfile, Lupescu, Mrejeriu, *Carte pentru tineretul dela sate*, Bârlad 1907, p. 65

(4) Marian, *Nașterea*, p. 342.

(5) *Dăbălăzata*.

(6) Corupție pentru Sf. Cosma și Damian, „doftorii fără de arginți“.

Cu coada geamănă,
 Pe-aceea catați-o,
 Și înspăimântați-o
 Și înfierbântați-o,
 Fărnați-o,
 Ingroziți-o,
 Sdrobiți-o,
 Inima scoateți-i,
 Sângele beți-i,
 Carnea mâncați-i,
 Vieța luați-i,
 Că carnea N.-ei,
 Nu e de mâncat,
 Că-i de căne turbat.
 Mergeți în fuga mare,
 La ostrovul mare,
 Că acolo este,
 O mreană galbenă,
 Cu coada geamănă.
 Pe-aceea cătați-o,

Și înspăimântați-o,
 Și înfricoșați-o,
 Și înfiorați-o,
 Fărnați-o
 Ingroziți-o,
 Sdrobiți-o,
 Inima scoate-ți-i,
 Sângele beți-i,
 Carnea mâncați-i,
 Vieța luați-i,
 Acolo locuiți,
 Acolo să pieriți,
 Ca roua de soare,
 Ca spuma de mare,
 N. să rămâie curată
 Și luminată,
 Cum e de Dumnezeu lăsată,
 Sănătoasă,
 Și voioasă (1).

Cu *Goța* sau *Goața*, se sperie, prin Ardeal, copiii când plâng (2).

Goga sau *Gogul* (3).

Pentru copiii mărunți, tot în ceata ființelor acestea intră și *Țiganul*, *Țiganca*, *baba*, *moșul* ori *moșneagul*, *Turcul*, *nebunul*, ș. a., cari vin cu traista în spinare și intră din casă în casă, adunând pe copiii cari plâng :

- Taci, că vine acuma Țiganul cu traista, și te ia!
- Taci, că te trimit acuș la gară!

Mi-aduc aminte,—eram copil de 4—5 ani și încurcam lumea la prășit ori la secerat, cu părinții, pe țarină, sub dealul viilor, spre apus de Țăpul meu, de unde se vedeau ca într'un fund de albie luncile Bârladului și ale Berheciului, în mijlocul cărora răsăriau câteva pete roșii: clădirile gării Berheciu.

Trenurile fluierau la sosire și la plecare, și aceasta o puteam ști după aburul care se vedeă țâșnind din mașini.

(1) Marian, *Nașterea*, p. 35—6. Cf. și *Insectele*, p. 65—6.

(2) Frâncu și Candrea, *op. cit.*, p. 100.

(3) *Dicționarul limbii române*, tom. II, partea I, p. 280.—D-l D. Gr. Furtună, care cunoaște foarte bine graiul botoșănean, îmi scria odată: „*de când Hoha*”, spre a arăta vremea cea mai demult. Prin jud. Tecucău se zice, cu acelaș înțeles „*de când Gaga*”.

— Auzi?—mi-au spus odată părinții,—auzi cum țipă? Acolo unde se vede locul acela roș, acolo sunt niște căldări grozave în cari se svârl copiii neastâmpărați!

Imi încipuiam și imi aduc aminte că par'că vedeam înaintea ochilor grozavele ghiare ale unor ființe mari cari dădeau peste mâinile copiilor ce îndrăsniau să iasă din acele căzi unde trebuiau să-și găsească sfârșitul bieții copii neastâmpărați.

Trecând pe lângă toate lucrurile cari-și au vieța lor și mai ales răutatea lor,—scaunele, paturile, ș. a., cari lovesc copiii, și pentru care trebuiesc bătute („na, na! să nu mai lovești băiatul!“), ne'ntorceam iar la sperietori, pentru ilustrarea cărora reproduceam următorul „cântec“ de d-l G. Coșbuc:

A venit un *lup* din crâng,
 Și-aleră prin sat, să fure
 Și să ducă în pădure
 Pe copiii cari plâng.
 Și-a venit la noi la poartă,
 Și-am ieșit eu c'o nuea:
 — Lup flămând cu trei cojoace,
 Hai la mama să te joace!
 Eu chemam pe lup încoace,
 El fugea'ncotro vede!

Eri, pe drum, un *om sărac*,
 Întrebă pe la vecine:
 „Poartă-se, copiii bine?
 Dacă nu, să-i vâr în sac“!
 Și-a venit la noi la poarta,
 Și-am ieșit eu și i-am spus:
 — Puiul meu e bun și tace,
 Nu țî-l dau, și du-te'n pace!
 Ești sarac, dar n'am ce-ți face!
 Du-te, du-te! Și s'a dus.

Și-a venit un *negustor*,
 Plin de bani, cu vâlvă mare,
 Cumpără copii pe cari
 Nu-i tubește mama lor.
 Și-a venit la noi la poarta
 Și-am ieșit și l-am certat:
 N'ai nici tu, nici împăratul,
 Bani, să-mi cumpere băiatul.
 Pleacă'n sat, că-i mare satul!
 Pleacă, pleacă! Și-a plecat (1).

(1) *Fire de tort*, București 1896, p. 79—80.

P Â C A .

Zeitalea tutunului, Mama Dracilor. Luleaua. Tutunul.

În afară de câteva însemnări, aceste șire ce urmeaza sunt în întregime scrise de răposatul S. Fl. Marian, sub titlul de „zeitalea tutunului“ (1).

Sub *Pafa* sau *Pâca*, după cum se numește ființa aceasta în unele părți din Transilvania, se înțelege *Mama Dracului* sau *Zeitalea fumatului*.

Ea, după închipuirea Românilor, și'n deosebi a celor din Oltenia, jud. Vâlcea, este o babă bătrână cât lumea, neagră și urită ca întunerecul iadului, cu coarne în cap ca rășchitoarele, cu nasul lung și încârligat, cu ochii umflați ca de capră înneacă, cu colți în gură ca ai mistrețului, cu ghiare ca secerile, cu coadă ca de vită, lungă și îmbârligată, c'o lulea sau pipă mare în dinți. pe berigățile gâttejului și pe nările nasului ieșindu-i flacăra de foc, fum negru și o duhoare de tutun.

S'a scremut iadul și-a născut-o pe dânsa. Și de odată cu dânsa a ieșit din adâncul iadului și un fel de fum care a prins a răs-pândi în lume boală și moarte. Și ființa ce s'a născut, s'a numit *Pafa*, și *Pafa* i-a rămas apoi numele până azi.

Dracii, feciorii săi, voind s'o preamărească și să-i pomenească numele, au dat naștere unei semințe, din care sămănând-o în pământ, a răsărit o burueană numită *buruiana Dracului* sau *tămâia Dracului* (1) adică *tiutunul* sau *tutunul*.

(1) *Vieața literară și artistică*, I, no. 3.

(1) *Vieața literară*, I, no. 22: „Când a primit Domnul Hristos moarte și s'a îngropat în mormânt, i-a răsărit *tămâie* pe mormânt. Pe mormântul Diavolului a răsărit *tutun*.

Diavolul a zis :

— Să vedem, Doamne, la care aleargă lume mai multă: la *tămâie* sau la *tutun*.

După aceasta s'au abucat Dracii și-au făcut o *cioabă*, adică un fel de ulcicuță de lut, în care să se puie și să ardă burueana cea drăcească, și'n loc de toartă i-au pus o țevă de soc, ca fumul dintr'însa, să nu iasă numai pe de-asupra, și să se răspândească în aer, ci să iasă și prin țeve, ca oamenii ce vor voi să preamărească și s'o pomenească pe *Pafa*, să-l poată trage înlăuntru, și apoi să-l sloboadă pe gura și pe nas. Și așa s'a făcut *pipa* sau *luleaua*, numită altmintrelea și *cădelnița Dracului*.

Și de-atunci *burueana Dracului*, pusă în *pipă* sau *lulea*, aprinsă și vârită între buze și dinți, suptă cu poftă și slobozind duhlul tras din ea, dă naștere unui vuet sau pocnet însoțit de un fum gros, care produce un fel de *paf!* sau *pâc!*, și care amintește pe *Pafa* sau *Pâca*, Mama Dracilor (1).

Și tot de-atunci, fiecare *pipător* sau *tutunar*, când *bea tutun*, sau când *duhănește* sau *pipă*, — când fumează, — făcând neconținut *pâc!* *pâc!* sau *pâca!* *pâca!*, vrând-nevrând, pomenește pe *Pafa* sau *Pâca*, întru a căreia aducere aminte și pomenire s'a sămănat tutunul și s'a născocit *pipa* și *fumatul*.

Dracii însă nu s'au mulțumit și îndestulat, numai cu atâta, că au făcut *tutunul* și-au prins a-l fumă singuri întru preamărirea și pomenirea mamei lor, ci ei s'au pus luntre și punte ca să-i învețe și pe oameni a-l fumă, ca și aceștia să preamărească și să pomenească pe mama lor (2). Ba ei au învățat pe oameni a-l și sfărâma mărunțel și a-l trage apoi, sub numirea de *tabac*, chiar și pe nas, făcându-i prin aceasta nu numai să preamărească pe mama lor, ci să și strănute și să lăcrămeze la auzul numelui acesteia.

Arătându-se însă nu mult după aceasta Dumnezeu și văzându-i pe oameni ceeace fac, i-a întrebat:

Când veni lume, a alergat mai mult la tutun, la mormântul Diavolului. Diavolul, văzând multă lume la tutun, a zis:

Să-mi dai mie, Doamne, pe toți cari or bea tutun!

Dar Dumnezeu zice:

Ai tăi să fie cari or bea și n'or scuișă jos.

Și așa a scăpat lumea de Diavol. Dar tot au rămas cari nu scuișă: ăia toți sunt ai Diavolului“.

(1) Viciu, *Glosar*, p. 66: „că tot omul care *pipă* (fumează) trebuie s'o pomenească, că face *pâca!* *pâca!*“

(2) Această minunată chiuitură bucovineană pentru fetele ce fumează (D. Dan, *Straja*, p. 106):

— Ce faceți voi aicea? Pomeniți pe mama Dracului?

— D'apoi uită-te, Doamne, ce ne-a dat Nefărtatul! — răspunseră oamenii, arătându-i mai multe *păpușe* și frunze uscate de *tutun*.

— Ce v'a dat? Ian arătați-mi-le și mie să văd ce fel de frunze sunt acelea!—zise Dumnezeu, mai departe.

Oamenii nu se puseră de pricină, ci i le-au dat.

Luând Dumnezeu frunzele și văzând de ce fel de burueană-s, a amestecat vr'o câtevav rămurele de *busuioc* printre dânsese, și apoi, întorcându-le oamenilor și dându-le și câte o *liuleă*, i-a învățat ce să facă cu dânsese și cum să le *tragă*.

Și de atunci, oamenii au început să tragă din acest soi de lulele tiutun de cel amestecat cu frunze de busuioc.

E foarte curios cum popoarele apusului nu fac nici o legătură între tutun și Diavol (1).

Câte fete la strânsura,
Toate stau cu pipa 'n gură.
Iese Dracul de sub râpă,
Și le pune foc în pipă!,

care sună aproape la fel și în jud. Suceava (*Șezătoarea*, IV, p. 237):

Câte fete la strânsură
Toate șed cu pipa 'n gură.
Iese-și Dracul dintr'o râpă,
Și le-a pus cărbuni în pipă!

(2) *Revue des traditions populaires*, VIII, p. 259 și urm., 312 și urm.

DESPĂRȚIREA IV.

A P A

CEL-DIN-BALTĂ.

Apa, locaș al Dracului. Semnul primejdiei. Cel-din-baltă ajută un flăcău. Credinți mărunte. Cel-din-puț.

Dracul, care trăiește în apă,—*Cel-din-baltă*, *Ăl-din-baltă*, — *Dracul din tău* se află acolo de pe vremea când Dumnezeu a aruncat din cer pe toți Diavolii răsvrățiți. „Dracii ăi din ape, sunt ăi de-i scot muierile vrăjitoarese de-i trimit în cutare ori în cutare loc, la cutare slujbă. Tot ăștia sunt ăi de fac să se înnece oamenii, împiedecându-i de picioare când înoată, sau răstoarnă luntrile“ (1). Ei își „au locuințe în fundul mărilor și al apelor, își au case și-și gătesc demâncare, făcându-și ei focuri acolo. Focul lor nu se stingea de apă ca al nostru (2).

Cel-din-baltă pornește câte odată *vârticuşuri* (3) și înneacă pe cei cei cad în mână.

Obişnuit, el nu se arată; câte odată însă, spre a înşelă pe tre-

(1) *Şezătoarea*, III, p. 79.

(2) Cred. Rom. din com. Vlăsineşti, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l Al. Leon-tescu: Când se învârteşte apa într'un loc, atunci se zice că acolo joacă Dracul.

Credinţa aceasta se întâlneşte și prin apropierea portului Anvers, pe unde vârticuşurile se numesc „Dracul din apă“ (*Revue des traditions populaires*, XVI, p. 318).

(3) *Şezătoarea*, III, p. 79. *Ibidem*, p. 101: „În fundul apelor mari, cum ar fi de-o pildă Oltul, Dunărea, Mărilenegre, își au Dracii, ăi de-au căzut în apă, casele lor, că de-aia le și zice lor lumea: *Ăl din baltă, fire-ai în baltă*. Acolo în apă stau ei de se prasesc, gătesc bucate, își fac mămăligă și orice, tăman cum facem noi pe uscat. Focul diavolesc e altfel; el nu se stânge de apă ca al nostru.

Tot prin pustietăți de mări, unde este numai *lişteav* de apă, stau *Faraonii* cu *Faraonoaicele* lor“.

cătorii de pe maluri, iea înfățișarea celor ce s'au înneecat prin a-
cele locuri.

„Un băietan, tare sărac, fiind năcăjit, a zis într'o zi :

— Să știu că mi-ar da Dracul bani și ce-mi trebuie, m'aș da
lui !

— Iată-mă-s, dă-te mie, că-ți dau ce-ți trebuie,—a zis Dracul,
dară eu vreau să fac contract.

— Fă și contract,—a zis băiatul.

Dracul, după ce a făcut contractul, și-a spintecat pulpa, a pus
contractul acolo și iarăș și-a închis-o.

— Când și-a trebuî ceva,—zice Dracul,—vino de bate cu mă-
ciuca în baltă, că îndată viu!

Băietanului îi trebuîa straie,—a bătut.

— Mergi, bre, de-ți iea câte vrei, prin dugheni, că lasă de și-a
zice cinevâ ceva!

El a luat și nimeni nu i-a zis nimica!

Ii trebuiau bani,—a bătut.

— Mergi de-ți iea bani dela Jidani, cât îți place!

A luat.

Ii trebuîa vite,—tot așa.

Acum eră bogat, dar el știâ că-i vine vremea să se spânzure.

Merge la o babă și-i spune ce a făcut. Baba a zis că să-i dea
o vacă cu vițel și o cușmă de bani, că ea îl va scoate dela
Dracul.

— Ți-oiu da!—zice el.

— Iea, zice baba, și fă lângă iaz o bortă mare în pământ, și
fă o spânzurătoare și un om de paie, îmbracă-l ca pe dumneata
și-l spânzură acolo. Pe urmă să bați de trei ori cu măciuca în
baltă și îndată să te ascunzi, căci Dracul, de va veni și va stupi,
nu mai ești al lui.

Face el așa, iese Dracul și se uită.

— Ptiu!—zice Dracul. Da tu aice te-ai spânzurat, prostule? Eu
gândiam că tu te-i spânzură între oameni, nu așa!

Și s'a dus!

Băietanul a făcut mormânt omului celui de paie de l-a îngro-
pat, și a scăpat!“ (1).

Când *Cel din baltă* s'apropie de om și caută să-l primejduască, omul îl simte numaidecât, căci i se pun *cârcei*, cari îl sgârcesc și astfel îl împiedică de a înotă; atunci, omul trebuie să se grăbească și să iasă afară din apă (1).

„La ape mari, să nu cuteze omul; mai bine să se închine și să fugă, căci Dracul nu face biserici; el stă tot de *bogdăși*, îi pune piedică, îi împiedică mâinile și picioarele ca să se înnece. Când ai să treci vreo apă mare, fă-ți cruce în margine și roagă-te lui *Sfete Nicolai*, că el este mai mare peste ape” (2).

Prin jud. Bacău, atunci când, scaldându-se într'un pârâu, le intră copiilor apă în ureche, caută să o scoată. Pentru aceasta, sar într'un picior, și ținând câte o piatră la ureche, zic :

Aurici,
Păcurici,
Scoate apa din urechi,
Că ți-ci da parale vechi,
Să le pui la chiotori,
Sa le ai la sarbători.
Nu mă scutură pe mine,
Scutură-l pe *Al din baltă*,
Că-i mai mare,
Și mai tare,
Cu patruzeci de picioare ! (3)

La Bobotează, când se sfințesc apele, *Cei din baltă* nu mai stau acolo, „peste noapte,— se spune prin jud. Muscel,— nu le mai dă *meșii* (4) să se pitească acolo, așa că sunt goniți de *lupi* cari-i mânâncă mai abitir ca pe porcei” (5).

Tot la fel cu *Cel din baltă* este și *Cel din puț*. Puțurile și fântânile necurate se cunosc după un huiet; sunt însă și fântâni necurate, cari nu huiesc. Pentru aceasta, nimeni nu trebuie să

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu : *Cârceiul* îi Mama Diavolului, când te apucă în apă ca să te înnece.

(2) *Șezătoarea*, III, p. 101 2.—Gorovei, *Credinți*, p. 153 : Când intri în apă să te scalzi, fă-ți cruce, că de nu, Necuratul pune fiare și te înnece.

(3) Culegere din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.

(4) Nu le dă mâna.

(5) R.-Codin și Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 17.

meargă noaptea la fântână ca să scoată apă, căci se poate întâmpla ca *Cel din puț* să apuce și să tragă de ciutură în jos, la dânsul, și astfel să înece pe om. Copiii, mai ales, nu trebuie lăsați pe la fântâni, căci ei, ca niște nepricepuți, sunt ademeniți cu vorbe dulci și făgădueli, și astfel sunt trași în fântâni, unde se îneacă (1).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. Cf. *Șezatoarea*, XIV, p. 79.

ȘTIMA APEI.

Înfățișare. Știma apei și capul de om. Strigoii ei. Povestiri. Știma apei la alte popoare.

După credințele poporului român din Bucovina, *Știma apei* este o femeie cu înfățișarea albă, înaltă și voinică,—unii o cred cât o cămilă, după unii: jumătate femeie și jumătate pește,—după alții: jumătate femeie și jumătate bărbat,—iar după alții: putând lua orice înfățișare ar voi. Poartă cămașă cu altiță și ștergar, ce-i ține părul ei lung, până în pământ, ce sclipește ca aurul. Piepții,—țâțele,—îi sunt așa de mari, că adeseori îi dă pe spate.

„Știma apii stă în apă, în râuri și pâraie și în fiecare zi cere *cap de om*. Când cresc apele și varsă pe câmpii, iesă Știma înainte, și până unde merge ea, apele rup pământul și înneacă tot; și când are atâtea capete de om câte îi trebuie ei, atunci se duce iară și se așează în iazuri și vâltori. Când e secetă și nu cresc apele, totdeauna pela miezul nopții ea cere cap de om” (1).

Prin jud. Tecuciu, fără a se crede într'o Știmă a apelor, se spune că atunci când apa vine sălbatecă din pricina ploilor ori a topirii zăpezilor, e slăpănită de duhuri rele; pentru acestea, copiii se tem de a sta pe maluri (2).

Oltul, în fiecare zi cere câte un cap de om (3), dar mai ales când vine mare (4).

La dobândirea acestui cap de om, Știma este ajutată de *Cei din baltă*, de Diavoli din apă. „Apa n'ar primi pe Diavoli în ea, dar Diavoli au făgăduit să dea apelor mari câte un cap de om pe toată ziua. Și de aia, cum e în Olt, de-o pildă, pe toată ziua trebuie să se înnece barim un om.

(1) Culegere din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu.

(3) Spus de d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea.

(4) Culegere dela niște plutași în R.-Vâlcea.

Când trece o zi în care să nu se înnece nici un om, Oltul în Cepe să urla, și atunci trebuie să se păzească omul, să nu intre în el, că cere cap de om" (1).

Știma iese în fața apei la miazăzi și chiamă pe cei ce îi vede, la dânsa, ca să se înnece. Alte ori, când e *lună*, când vremea e rea, iese și pe uliți și umblă până pe la miezul nopții, neputând face nici un rău celor ce o întâlnesc. Dacă însă cineva nu i-ar da pace, unul ca acela ar fi sluțit.

Strigătul ei de îndemn, către cei ce-o văd, este aceasta :

Ceasul a sosit,
Omul n'a venit !

Sau :

— Ceasul a venit,
Dar omul nu-i !

Astfel niște oameni au auzit Știma rostind aceste cuvinte într'un miez de noapte, pe malul Prutului :

„Numai ce văd un flecău călare, că venia cât putea. Dar oamenii ceia erau mai mulți: iute se scoală și-l prind de mâni, căci el întins la apă se ducea :

— Mă rog, lăsați-mă să mă duc; măcar picioarele să-mi moi, căci mi-a fi mai ușor!

Și numai a pus piciorul în apă, și a murit!" (2).

O variantă, tot bucovineană, ne povestește că o astfel de întâmplare s'ar fi petrecut cu Știma Bistriței, pentru care chiar, se găsește o femeie care mărturisește de martoră:

„Când eram tânără, îmi aduc aminte ca azi, într'o vară, pe făcutul fânului, am avut niște porșori de clădit numaidecât, pentru că a doua zi eră să fie Duminică. Și până ce am gătit de clădit, eră aproape de miezul nopții. După ce am isprăvit de clădit, mai aveam să strâng vacile la ocol și să le mulg. Trebuie să merg pe lângă valea Bistriții că eră mai de-a dreptul, cântând și cu donițele în spate. Și când eram prin dreptul genunii, numai ce aud zicând pe cineva din genune :

Iacă ceasul a sosit,
Și voinicul n'a venit !

(1) *Șezătoarea*, III, p. 101.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 884.

Și așa a strigat până de trei ori. Și când a strigat a treia oară, numai ce văd un voinic frumos ca un luceafăr, călare pe un cal ca un smău. Cum venià repede, da pinteni calului să se bage în apă, dar calul nu vrea să se bage.

Văzând calul că stăpânul său îl si-luște numaidecât, *râncează* odată de s'au cutremurat munți, și numai de trei ori a sărit și a fost în mijlocul Bistriței, când a fost în mijlocul apei, s'a cufundat calul cu voinic cu tot. Calul a ieșit plin de spume, dar voinicul a rămas în fundul genunii.

Știma apei a cerut cap de om, și când a sosit ceasul, cap de om a căpătat» (1).

Povestea se aude și în Moldova.

„Odată niște oameni treceau cu carele cu poloboace de vin pe lângă un iaz, și aud din iaz:

Ceasul a sosit,
Omul n'a venit!

Așa, de trei ori.

Văd ei pe un om ce prășià nu departe tare, că leapădă sapa și fuga spre iaz.

— Unde alergi, bade?

— Mă duc să mă scald!

— Da nu te mai scaldă amù! Las'că te-i scaldă altădată!

— Ba chiar mă duc, că nu mai pot!

Și dă să se desbrace. Oamenii îl prind și-l țin cât pot.

— Mă rog, lasați-mă să-mi bag picioarele!

Și-a muiat picicarele, dar tot îl țineau. De-odată a lăsat capul pe spate și-a fost gata!“ (2).

Această povestire se află *întocmai*,—și ciudățenia aceasta este foarte interesantă,—și în *Anglia* (3).

Știma apei, se mai cunoaște după un gemut al apei; atunci se înțelege ca ea cere cap de om (4).

(1) Culegere din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 884.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 313.

(4) *Ion Creangă*, V, p. 270. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 205.

Știmele le întâlnim și la alte popoare.

Bulgarii, ca și *Grecii*, le numesc *Lamii*. *Ceho-slavii* le zic *Vodgnic* (1). La *Germani* și alte neamuri poartă felurite numiri (2).

(1) *Revue des traditions populaires*, XIII, p. 86.

(2) Cf. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 203–8. F. Müller, *Basme din Transilvania*, (No. 165 din Biblioteca Minervei), p. 51: „Apa Târnavii ce curge pe la Sighișoara este foarte amagitoare. În fundul râului, unde nu te aștepți, sunt gropi, apa formează curente și vârtejuri și trage pe cel nedeprins, în primejdii. Este o superstiție acolo că în fiecare an apa cere o ființă omenească; se întâmplă rar ca să nu se înnece cineva. Și în Sebeșul sășesc se spune asemeni despre *Femeia gărlei* de acolo“.

I N N E C A Ț I I .

Intruparea și înfățișarea Înnecaților. Isprăvile lor. Înnecații și Maica Domnului.

Sufletele celor înnecați stau de-apururi în apele unde ca vii și-au pierdut vieța pământescă, dacă aceasta s'a întâmplat cu voința lor. Dacă însă, înnecare se datorește întâmplării, sufletele lor stau acolo sau ies pe-acolo numai un an dela înnecare.

După alte credinți, Înnecații umblă pe la locurile cumpenii șapte ani, iar după altele, numai până când își împlinesc velearurile,—anii de vieță,—cari le fuseseră scriși de Dumnezeu.

Prin jud. Bacău se crede că Înnecații ies la uscat pe nopțile senine: atunci li-i bine și lor. Prin urmare, când este senin, cel ce iese noaptea afară, să nu spună celor din casă despre acest lucru, căci Înnecații sar iarăș în ape (1).

Credințele acestea le întâlnim și la *Polonezi* (2).

Înfățișările sufletelor celor înnecați sunt felurite. Câte odată sunt întocmai cu cei răposați. Prin unele părți se spune că într'un loc, pe malul Siretului, s'a văzut o mulțime de femei cari întindeau pânzele pe mal, pe când altele spălau cămăși. Tot astfel s'a văzut un om spălând caii. Toate erau sufletele femeilor și bărbatilor înnecați pe vremuri, în locul acela.

Alte ori, aceste suflete ies sub o înfățișare de *gâscă* sau de *rață* și înoată. Alte ori par femei cari merg pe apă cum ar merge pe uscat.

Tot astfel cred și *Ungurii* despre o regină a lor, înnecată cu multe însoțitoare în lacul Balaton (3).

O fată din satul bucovinean Mihalcea, s'a înneecat într'o fântână

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 386.

(2) V. Bugiel, *op. cit.*, p. 6: „cei cari se plimbă noaptea pe malul unei ape în care s'a găsit vreun înnecaț, cu voie ori din întâmplare, sunt adesea în cumpănă ca să fie trași în apă, de cei înnecați“.

(3) *Revue des traditions populaires*, XX, p. 265 6.

și la *lună nouă* ieșii și se bociă după oameni. Oamenii au astupat fântâna, dar sunt destui cari cred că înnecata urmează să mai iasă, însă mai rar.

Puterea răufăcătoare a celor înnecați este atunci când ei ies adică la *lună nouă*, dar mai ales pe la ceasul în care s'au înneecat. Aceste duhuri strigă, îndeamnă pe alții să se înnece, sau se prefac în oameni cari sunt în primejdie de a se înneca și strigă pe alții într'ajutor. Dacă întâmplător sar drumeții să-i scape dela primejdie, Înnecații, bocindu-se „după pereche”, îi apucă pe cei vii de picioare și-i afundă în apă, unde, firește, își găsesc sfârșitul vieții.

Câte odată, cu înfățișările celor înnecați iesă însuș *Dracul*, — *Faraonul*, — și îndeamnă pe oameni să-i curme zilele.

Ceeace-i ciudat, aceasta o face, — se zice prin Bucovina, — chiar *Maica Domnului* (1). Trebuie însă să înțelegem : că Duhurile rele ale celor înnecați, spre a putea ademeni mai lesne, ieau chipul Maicii Domnului.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 884 5.

I U D A .

Puiul Iudii sau Vidrii. Prinderea lui: norocul sau nenorocul pescarului, după colinde și cântece bătrânești. Iuda la alte popoare.

Din cuprinsul unui cântec bătrânesc pe care-l avem în mai multe variante întregi sau crâmpoie, cum și dintr'al unui colind, se pare că poporul român de pe malurile Dunării crede în ființa unui spirit ce locuеше în Dunăre, în lacuri sau în mare, având diferite înfățișări. Acel spirit cunoaște toate rosturile pescarilor și prin urmare, îi poate ajuta sau primejdui la tot pasul, în îndeletnicirile lor.

Spiritul acesta se chiama *Iudă* sau *Vidră*.

În *colinde*, unde de obicei se laudă însușirile gazdei care e pescar,—căci numai la casa acestora se cântă un astfel de colind,—firește, pescarul sau năvodarul va birui răutatea acelei ființe, pe când, în cântecul bătrânesc Iuda va ieși biruitor întâiu, pentru că apoi, uneori această biruință să fie răsturnată.

Întâiul colind care ne spune cum gazda își gătește năvodul și cum prinde *Puiul Iudii* pe care mama lui în urmă îl răscumpără, spunând pescarului cum stă cu rostul peștelui, sună astfel:

Colea, Doamne, cest domn bun,
Cest domn bun, jupân N.
Luni năvodu-și începuse,
Cam la prânz îl și facuse,
Până Marți îl și lucruse
Și în mare-l aruncase.
Dete-o toană, dete două,
Când fu toana a de-a treia,
Prinse *Puiul Iudii-al mic*.
Și mi-l bat, și mi-l cănesc (1),

Și cu toți îl ispitesc:
-- Spune marea dintr'adânc,
Și cât pește,
'N mare este?
Când cătară mai departe,
Văzură *Iuda* bătrână,
Vărsând flacăra pe gură,
Cu limba dată p' o falcă,
Și către ei mi-alergă.

(1) Cu puțină e să se cetească mai bine: *căsnesc*, chinuesc.

Și astfel le cuvântă:
 - Nu mi-l bateți, n'ari boieri,
 Că e mic, nepriceput,
 Nu știe marea'n adânc,
 Și cât pește
 'N mare este.
 Eu cu dreptul supune-l-voiu:
 Cât e statul cerului,
 Atât marea din adâncuri,
 Și-atât pește

'N mare este
 Câtă-i iarba pe pământ,
 Numai cu trei pești mai mult.
 Iar N. cel frumos,
 El să-mi fie sănătos,
 Cu-a lui dalbă jupâneasă
 Și cu frați și cu părinți
 Și cu dalbii coconași,
 La anul și la muți ani ! (1).

Mai pe larg, cuprinsul acestui colind îl aflăm în alt „colind de năvodar“ :

Ler oi leo, dai ler oi Doamne,
 Este vătav Argeșanul
 Și-mi are trei fete mari,
 Câteși trei cu meserii,
 Imi împletesc pe izvoade,
 Pe izvoade
 La năvoade,
 La năvoade de mătasă
 Cu sfoară cu vița'n șase.
Pietii Vineri și Sâmbătă,
 Când fu sfânta Duminică,
 Cam pe toană că-mi plecă,
 Dete-o toană, dete două
 Când fu toana cea de-a treia,
 Navodul că-mi încheiau,
 Năvodarii că-l trăgeau,
 Pus în *matife*-l duceau,
 Când vâtaful *șiușfăniă*,
 Nici un pește nu găsiă,
 D'r în fundul matiiții,
 Găsi pe *Puiu*l Iudii.
 Și vâtaful Argeșanul,
 Astfel iute le grăiă:
 - Săriți frați,
 De mi-l legați.
 Frumușel că-l judecau,
 Mi-l judecau,
 Mi-l bateau.
 'Ncepu Puiul a țipă,

Iar când Iuda-l auziă,
 De prin mare că-mi veniă,
 La vâtaf că se răstiă:
 - Hei, vâtafe Argeșene,
 De ce-mi bați tu puiul meu,
 Că vezi bine-i mititel,
 Mititel și'nfașeșel.
 De nu-ți știi vânatul tău,
 Haide să ți-l arăt eu!
 La năvodari porunciă,
 Năvodu'n vase puneă,
 După Iuda se luă,
 Și Iuda că-i arătă
 Lui vâtaful Argeșanul,
 Adânc somn, potmol (2) cu crap,
 Și *renișiu*l (3) cu cosacul.
 Năvodul că-mi întindeau,
 L-întindeau
 Și-l încheiau,
 Șufanele c'aruncau,
 Și'ncepeau,
 De mi-l trăgeau,
 Ei mi-l trag pe jumătate
 Dar d'aci nu se mai poate.
 Nouă zile pește-mi scoate,
 Fac grămezi ca șirele.
 Câți pescari prin târg erau,
 El pe toți că mi-i vestiă,
 Orașul de'ndestulă,

(1) G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*, p. 94.

(2) „*Potmol*”, pe alocurea se numește *nămol*”.

(3) „Poate *brădișiu*l, partea bălții cu plante apatice”.

Iar vătaful Argeșanul,
El să-mi fie sănătos,
Că-ai lui frați, cu ce se află,

Și cu noi cu voie bună,
La anul și la mulți ani! (1).

Intr'al treilea „colind de pescar” găsim peste tot numele de Iuda, înlocuit prin *Vidră* :

Oi, ler oi, dai ler oi Doamne,
Colo'n scheli, un pescar mare,
Pescarul jupân N.

Cât erà vara de mare,
Mai nimica nu-mi lucrà,
Ci năvodu-și împletià,
Năvod verde de mătasă,
Împletit cu vițe șase.
Lucră Vineri și Sâmbatã,
Duminică pân' la prânz,
Și navodul de-mi isprăvià,
Luni pe mare-l aruncà.

Dete-o toană, dete două,
Când fu toana a dintâi,
A tras sus, a tras mai jos,
Năvodul la mal a scos.
Iar N. pescar mare,
Luase mânica 'n cot,
Și mi-o vârî prin năvod :
Cam prin fundul matiții

Găsi un rac,

Și-un cosac,

Dacă vedeà și vedeà,
Că nimic nu folosia,
El p'atât nu se lăsà,
Năvodu'n mare-aruncà,
Și prin mijloc mi-l trăgeà.
Dete-o toană, dete două,
Când fu toana a d'a doua,
Trase'n sus și trase'n jos,
Năvodul până l-a scos.
Iar N., pescar mare,
Sumese mânica'n cot,
Și mi-o bagă prin năvod.
Cam la fundul matiții

Găsi știucă,

Și platică.

Dacă vedeà și vedeà,
Că nimic nu folosia,
El p'atât nu se lăsà.
Năvodu'n mare-aruncà,
Două-trei toane trăgeà.
Dete una, dete două,
Când fu a d'a treilea,
Trase'n sus și trase'n jos,
Năvod la margene-a scos,
Iar N. pescar mare,
Sumese mânica'n cot,
Și mi-o bagă prin năvod.
Cam la fundul matiții,
Găsi pe *Puiu* *Vidrii*.

N., cum îl găsià,
De perișor l-apucà,
Afară că mi-l scoteà.
Acasă dacă-l duceà,
La bătaie mi-l luà ;
Bate-l, măre, și-l căsnește,
De pește mi-l suduește,
Cu chinuri mi-l canunește.
Și N., pescar mare,
El p'atât nu se lăsà,
Pe puiu

După stâlpul coșului,
La dogoarea focului.
Afară dacă-mi ieșià,
Și ochii de-și d'aruncà,
Cam în spre soare-rasare,
Vedeà pe *Vidra* a mare,
Din picioare scăpărând,
Din gură vâpăi lăsând.
N'apucă să mi-și sosească,
Și'ncepeà ca să vorbească :
- Tu N., pescar mare,
Puiu

meu de ce-l căsnești,

(1) G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 94 5.

De ce-l bați și-l suduești?
 Au, nu vezi cât e de mic,
 De mic și nepriceput?
 Dacă, mari, vrei să afii,
 Spune-ți-oiu adevarat,
 Unde-i pește de vânat,
 Că e marea la adânc,
 Cât din cer până'n pământ,
 Și mult pește,
 'N mare-mi este.
 Câte stele sunt pe cer,

Cât nisip este pe mal.
 Și N., pescar mare,
 Așa daca-mi auziă,
 Drumul puiului dadeă,
 Năvod în mare-aruncă
 Și la mal că îni scoteă.
 Ce vedeă,
 Se minună,
 Lumea că se sătură,
 Praznice se prăznuia... (1).

Colindul îl aflăm și în Ardeal, în cuprins mai scurt:

Colo josu, mai în josu,
 Colo'n șesul cel frumos,
 Suntu-mi nouă năvodași,
 Impletesc năvoade verzi,
 Impleți Luni, și'mpleți Marți,
 Inpleți Miercuri toată ziua.
 Cându-i Joi în prânzul mare,
 Năvoadele le gătară,
 Și pe mare le-aruncară,
 Dar nimica nu-mi vânară.
 Le-aruncară-a doua oară,
 Și nimica nu-mi vânara,
 Le-aruncară-a treia oara,
 Și-mi vânar'un *Puiu de Iudă*.

Uite'n sus și uite'n jos,
 Uite'n sus spre răsărit,
 Uite'n jos către sfințit,
Mare Iuda (2) s'a ivit,
 — Ce-mi bateți voi fiul meu,
 C'ala-i mic, nu vă ști' spune,
 Dar eu voua spune-voiu,
 Cându-i coada veacului,
 Sfârșitul pământului,
 Când s'or pârî frați cu frați,
 Feciorii cu tătânii,
 Fetele cu maicile,
 C'or fi vii pe toate văi,
 Și-or fi morți pe toate gropi! (3).

Alt colind mai lămurit arată cum Puiuul Iudii este bătut din pricină că nu știe să răspundă după cari semne se va cunoaște sfârșitul lumii:

Colo'n josu, mai în josu,
 Sunt doi codri negri, mari,
 Hoi leroi lioi da leroi!
 Și cu nouă năvodari,
 Impletesc, năvodesc.
 Le'mpletiră, le gătiră,
 Jos pe mare le-aruncară,
 Și nimică nu vânară.

De-aruncară-a doua oară,
 Și nimica nu vânară,
 Le-aruncară-a treia oară,
 Și vânar'un *Puiu de Iudă*.
 Și tinerii mi-l băteau,
 Bătrânii mi-l ispitiau:
 Spune, spune, puiu de Iuda,
 Cându-i coada veacului,

(1) G. Dem. Teodgrescu, *op. cit.*, p. 95 6.

(2) „Iuda cel mare, tatăl puiului”; credem că urmează a se ceti: „Mare, Iuda..”

(3) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 78 9.

Sfârșitul pământului ?	Cându-i coada veacului
Veni mama puiului,	Sfârșitul pământului :
Din picioare scăpărând,	Când a da fecioru'n tata,
Și din gură foc țipând:	Și fiicuța în măicuța.
Ce bateți voi puiul meu,	Și finuțu'n nănașuțu,
Ca e <i>lud</i> (1) și e <i>bolund</i> (2),	Și finuța'n nănașuța,
Și-i tânăr nepriceput.	Atunci îi coada veacului,
Că eu voua spune-v'oiu,	Sfârșitul pământului! (3).

În cântecul vâlcean „Vatav Vioară“, rău spus și astfel cules, vătavului de pescari i se spune:

— *Daleam* tu, vătav Vioara,
 Știi tu cine-i *Puiul Iudei* ?
 Puiul Iudii ăl mai mare,
 Rău la fire din fatare,
 Ala-i rău[!] ce nu fuge,
 Dă Dumnezeu și dă cruce !

Cu meșteșug la'notare, din Vidrosul cel adânc, — căci

Ca dânc cer până'n pământ,
 Atât e Vidros de-adânc,

Vioară scoate Puiul Iudii, tocmai când

..... Iuda că-mi veniă,
 După câmp, după livezi,
 Sătulă de grâne verzi.

Ca să-i dea drumul, Iuda îl învață cum să pescuească, — având bucați dintr'un bou în undiță, — *morunul* (4) cel bătrân, trăgându-l la mal cu „șapte sate“, — lucru ce se și întâmplă:

După aceasta, în urma poruncii domnești:

Așa vatav Vioară făcăă,
 Cu carnea (5) nuntă-și făcăă,
 Dânc casă oase-și turnă,
 Cu solzi mi-o acoperiă... (6).

(1) „Prostiț, simplu“.

(2) „Nebuu, prost“; credem că *bolând*, *bolnăvior*.

(3) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 79.

(4) În text: *norunul*.

(5) Cu carnea morunului..

(6) *Șezătoarea*, XVI, p. 114 7.

În cântecul bătrânesc doljean, *Antofiță al lui Vioară*, Antofiță nu ascultă de sfatul tatălui său de a nu pescui în *Vidròs*, — cum vedem: lacul plin sau stăpânit de *Vidră*, — ci pornește cu năvoadele, prinde Puiul Iudii și Iuda, ca să și-l scape, arată pescarului partea de apă bogată în pește. Acolo însă, vântul ce se stârnește, îl înneacă.

În transcriere literară, cântecul sună astfel :

În oraș în Fildișoară,
La casele lui Vioara,
Lui Vioara, vâtav mîre,
Vatav mare de năvoade,
Frumoasă masă e'tînsă,
C'o faclie dalb' aprînsa.
Da la masă cine-mi șade?
Ăi cincizeci de năvodari
Cu-ăi doispre'ce vatași mari.
Iar în capul mesii stă
Moș Vioară ăl bitrân,
Cu bărbuța pân' la brâu.
Da la masă ce mînîncă?
Numa cigă și postrungă,
Și nisetru de-ăl mărunt,
C'a ieșit pustiul, mult,
Că e lesne de *prinzcre*,
Și ușurel la purtare,
Și e dulce la mîncare.
Ei beau și se veselesc,
De uimenia nu grijesc,
Numai unul nu mi-ș bea,
Doar sta cu inima rea ;
Nici nu bea, nici nu mînîncă,
Numai cu ochi se uită,
Da pe nume (1) cum îl chiamă?
Antofiță al lui Vioară,
Cu mâna la inimioară,
Parc'ar fi lovit de-o boală ;
Nici nu bea, nici nu mînîncă,
Numai cu ochii se uită.
Iar Vioară-l întrebă :
- Antoniță, fiul taicăi,

Noi toți beam și toți mîncam
Și cu bine petrecem
Numai tu, taica, nu beai,
Nici nu beai, nici nu mînînci,
Numai cu ochii te uiți.
Ori de *chelciug* (2) ai fârșit,
Ori haine ca ai ponosit,
Ori fetele nu te-au vrut,
Ori calul ți-a 'mbrîrînit,
Ori ție ca ți-a venit,
Vremea de casatorit?

Sa vezi, taică, dragă taica,
Eu de chelciug u'am fârșit,
Nici haine n'am ponosit,
Toate fetele m'au vrut,
Calul nu mi-a 'mbrîrînit,
Da mie că mi-a venit
Vremea de căsătorit.
Mi-a venit și mi-a trecut.
Sa-mi faci, taică, nunțișoară,
Până mai ai zilișoare,
Și mie, taică, să-mi dai,
P'ăi cincizeci de nevodari,
Cu-ăi doispre'ce vatași mari,
Cu toate năvoadele,
Cu toate luntrile,
Că eu, taica, am văzut
În *Vidròs* pește frumos,
Șapte cete de morun,
Tot morun, pește d'el bun,
Știucile ca vacile,
Mrenile ca grinzile.
Taică, eu de i-aș vîna,

(1) În text : Da pe lume cum îl chiamă, iarăș bine.

(2) *Cheltueală*.

Mare bine mi-ar rîmdeã,
 Vezi, cu carnea peştelui,
 Peştelui, morunului,
 Nunta, taică, mi-aş nunti,
 Pe tine, te-aş pomeni.
 Dar să vezi, cu oasele,
 Că mi-aş zidi casele,
 Cu solzii, le-aş şindili,
 Cu sânge le-aş zugrăvi,
 Pe tine te-aş pomeni.
 Da Vioară ce-mi zicea?
 El din gur' aşi-i grăia:
 Antofiţa, fiul taicâi,
 Eu de când m'am pomenit,
 Cu peşte m'am arănit,
 Cu peşte-am negustorit,
 Toate bălţile-am vânat,
 Şi'n Vidros n'am cautat,
 Ca Vidros este adânc,
 Cât din cer până'n pământ,
 Atât e Vidros de-adânc!
 Antofiţa ce-mi facea?
 El de tat-său n'ascultă,
 Nevoadele le luă,
 Şi lua nevoadele,
 Toate *catravasăle* (1),
 Pe-ăi cincizeci de nevodari,
 Cu-ăi doispre'ce vataşi mari,
 Şi el, frate, se ducea,
 La apa Vidrosului,
 Unde-i toana peştelui.
 Când la Vidros ajungeã,
 Luntrile le băgã,
Opăciui (2) că aşezã,
 Nevoadele le-aruncã,
 Şi'ncepeã a trageã,
 Unde *s'alîneşte* apa (3).
 Dete-o toanã, dete douã,
 Şi când fu l'a treia toanã,
 Vezi în fundul matiţii (4).
 Scoase *Puiul Iudii*.

Puiul Iudii că-l scoteã,
 Şi-l băteã, şi-l chinuieã,
 Şi de peşte-l suduieã.
 Sã vezi, Iuda ce faceã,
 În faţa apii că ieşieã,
 La Antofiţa strigã:
 Antofiţ 'al lui Vioară,
 Ce-mi baţi puiul chinueşti,
 Şi de peşte-l sudueşti?
 Cum nu ţi-e, frate, păcat,
 Şi frică de blestemat,
 C'azi noapte l-am câştigat?
 Eu în Vidros m'am născut,
 Şi'n Vidros am crescut,
 Nici eu nu i-am dat de fund,
 Că Vidros este adânc,
 Cât din cer până'n pământ,
 Atât e Vidros de-adânc.
 Iar tu, frate, să te duci,
 La coada Vidrosului,
 Unde-i tata peştelui!
 Antonişã, ce faceã?
 Drumul puiului că-i da,
 Şi el, frate, se ducea,
 La coada Vidrosului,
 Unde-i toana peştelui.
 Luntrile le băgã,
 Opăciuiile-aşezã.
 Nevoadele le-arunca,
 Şi 'ncepeã a trageã.
 El trageã dar nu puteã
 Nevoadele de peşte se'ncãrcã,
 Cosacul *se şindilieã*;
 Cosacul *se şindileşte*,
 Nici apa nu mai răsbeşte.
 Apoi un vânt mare 'ncepeã
 Un tălaz mare faceã,
 Toţi nevodari 'necã,
 Numai unul rămâneã:
 Antofiţ' al lui Vioară,
 Intr'un pisc de luntrişoară,

(1) „Uneltele“, poate *catrafusele*.

(2) Lopeţi.

(3) Curge mai lin.

(4) Partea din fund a navodului, împletită mai des.

Și mi-l bate vânt de vară.
Un tălaz mare-l isbește,
Ochii în cap îi plesnește
Și el, frate, rămâneă
Tot ca un buștean părilit,
Ca nimenea pe pamânt.

Vioară când îl vedeă
Din gura așa-i ziceă :
Antoniță, fiul taicăi,
N'ascultași de vorba mea,
Să-ți fie rău, nu așa! (1).

Intr'o variantă fragment, culeasă din jud. Romanați, Antoniță are acelaș sfârșit în gârla *Vidriou*. Vidra îl orbește cu coada:

Antofiță, lumea ta
Ori de *chelciug* ai isprăvit,
Ori negrul a 'mbătrânit!
Trei divane am făcut,
La nici unul n'ai venit.
Nu știi, mare te-ai ținut,
Sau cinevă te-a miuțit,
Ori tare-ai îmbogățit.
Antofiță ce grăia?

Alei, taică, tăicuțul meu,
De stătuși de ma 'ntrebași,
Să-ți pui eu mânele in piept,
Să-ți spuiau adevărul tot.
Trei divanuri că ai facut,
La nici unul eu n'am venit,
Tare nu am îmbogățit,
Nici mare că m'am simțit,
Calul nu mi-a îmbătrânit,
Dar de *chelciug* am isprăvit.
De stătuși, de mă întrebași,
Ce nu-mi dai năvoadele,
Ca să vânez bălțile,
Bălțile cu peștele,
Satele cu fetele,
Și câmpul cu florile?

Antofiță, lumea ta,
Năvoadele ți le-oiu da,
Câte ape vei vână,
Câte gârle vei vedeă,
Numai în Vidriou nu intră,
Că Vidrioul este adânc,
Cât între cer și pământ,
Mai jos tot nu are fund.
Antofiță ce-mi făcea?

Năvoadele le luă,
Vână ici, vână coleă,
Nici un pește nu prindeă.
Antofie se necăjiă,
Năvodarii și-i certă,
Și în Vidriou că intră,
Puiu Vidrii îl prindeă,
Și la Antofiță îl ducea;
Bătea puuiu, îl chinuia,
Și de pește îl suduia.

Dar Vidra ce-mi faceă?
In fața apei se arată,
La Antofiță strigă:

Antofiță, lumea ta,
Ce-mi bați puuiu, îl chinuiești,
Și de pește îl suduiești?
Iea-te tu c'upă mine,
Să-ți dau muma peștelui.
Morunii stau ca bivoliu,
Știucele ca iepete,
Cosacul cu pana neagră,
Nimeni în samă nu-l bagă,
Albișor de al mititel,
Apă îngroșată cu el!
Antofiță ce-mi făcea?
Credea că o să fie așa.
După ea că se luă,
Mergeă astăzi, mergeă mâini,
Mergeă vreo două-trei zile.
Pe la mijloc când ajungeă,
Vidra cu coada îl plesniă,
De ochii în cap îi săria
Și de pește îl sătura! (2).

(1) Candrea, Densușeanu și Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 71 4.

(2) *Ion Creangă*, VI, p. 76; *Biblioteca folclorică*, no. 16: G. Constantinescu, *Din Romanați, Balade*, Corabia 1913, p. 16 9.

A doua variantă fragment o întâlnim prin jud. Ilfov. Ea se apropie mai mult de cântecul doljean; moartea lui Antofiță însă, este răsbunată de bătrânul său tată, al cărui sfat nu-l ascultase feciorul :

... Paharul cu viu umplă,
 Cu *afion* l-impliniă,
 Și da lui tat-so de beă.
 Cum bea tat-so, se'nbătă,
 'N șoseă adormit că-l lasă.
Nevoadele le'ncarcă,
 Pe la miezul nopții,
 Când e ceasul morții.
 Câte ape eră,
 Toate le vână,
 Nici un *baboiu* nu prindea.
 Dacă vedeă
 Și vedeă,
 Pe Vidros că s'așeză.
 Dacă nevodul trăgeă,
 Nici un rac că nu găsiă.
 Al doilea că-l băgă.
 Când în matiață cătă,
Puiul Iudii că-mi găsiă.
 Antofiță de păr ca l luă,
 Tot de mal că mi-l trântiă,
 Unde puiul că-mi răcniă,
 Vidrosul de-mi turbură.
 Să vezi Iuda cea bătrână,
 Să vezi muma puiului :
 Antofiță al lui Vioară,
 Ce ți-e puiul vinovat,
 De îl bați și-l chinuеști?
 Antofiță că-mi strigă :
 Auzi, Iudo, dumneata,
 Să-mi dai cinci mii de *clete* morun,
 Și cinci mii clete somu,
 Și de crap pe tot așă,
 De șalau asemenea,
 Iar cosacul Dunării,
 Ca nisipul mării,
 Să-ți dau puiul Iudii.
 Iară Iuda ce strigă :
 Antofiță, dumneata,
 Alărește-ți pluțile,
 Intinde *otgoanele*.

Puiul Iudii că-mi da veste,
 Tot la *cletă* s'așineă.
 El otgoanele 'ntindeă,
 Și pluțile le măriă
 Și nevodul l-aruncă.
 Incep pluțile-a 'nnecă.
 Antofiță ce strigă ?
 Am umblat
 Cât am umblat,
 Dar acum mi s'a'nfundat.
 Cletele'n nevod că da,
 Pân' la gura se umplă,
 Nici apă nu se mai strecură.
 Să vezi morunul cel mare,
 Cu trestie verde'n spinare.
 Simția că'n nevod eră,
 Nevodul praf se făceă,
 Incepe morunul a jucă,
 Toate luntrile răsturnă,
 Nevodarii s'a 'nnecat,
 Numai Antofița scăpat,
 Că-i fecior de nevodar,
 Inoată ca un *bodârlan*.
 Iar un mic de cosăcel,
 Mititel,
 Și frumușel,
 Ca luntrea se repeziă,
 În josul apei s'așeză,
 Coadă biciu că mi-o făceă,
 Peste obraz că-l loviă,
 Ochii în cap că-i albiă.
 Giaba știă de'notă,
 Căci cu ochii nu vedeă.
 Tată-său calea-i păziă,
 De pe mal că mi-l strigă,
 După gută 'nțelegeă,
 Și'ntr'acolo se'ndreptă,
 De-o salcie s'apucă,
 Și pe uscat că ieșiă,
 Tat-so plângeă și ziceă :
 Las'să-ți fie rău așă,

Că n'ascuțași vorba mea.
Las'să-ți fie rău, nu bine,
N'ascuțași, taică, de mine!
La fierar că se duceă,
Cinci ocă de fier cumpără,
O undiță mare făceă,
Un puiu de bivol frigeă,
Și în undiță-l băgă
Și'n Vidros o aruncă,
Și pe morun că-l prindeă.

Șase bivoli înjugă,
Și pe margine-l trageă,
Pe morun că-i-l tăiă,
Cu secură-l ciopârțiă,
Ciori, coșofeni, îl mănacă.
Cuțit de argint trageă,
Amândoi se înjunghiă,
Făceă moarte,
Pentru moarte,
Ca altfel nu se mai poate! (1).

În sfârșit, încheem șirul variantelor cu un cântec cules dela Rămâni din Serbia, intitulat tot „Antofiță-al lui Vioară, păscar, care a *bălăit* (2) pe apa a lui Vidos, pește frumos“. El sună precum urmează cu unele îndreptări la transcriere :

Pe-ale ostroave de mare,
Este nouă *cătuioare* (3).
La catunul lui Vioara,
Lui Vioara, vataș mare,
Frumoasă masă-i întinsă,
De năvodari e cuprinsa,
În capul mesii ședeă,
Vioară ăl bătrân,
Bălaci, bătrân,
Și ei bea, se veseliă,
Și cu pahar cin'le slujă ?
— Antofiț' al lui Vioară !
Și toți năvodarii se vorbiau,
Patruzeci și unul de năvodari,
Pe Vioară să-l îmbete,
Ca să le spună
Bălțile cu știucele
Și apa cu morunii
Da Vioară ăl bătrân le spuneă :
— Voi, *bălaci* mei,
S'ascuțați de mine,
Că eu am îmbătrânit,
Tot umblând în bălăit,
Și eu în bălăit n'am fost
Pe apa lui Vidos,
Că-i Vidos bățaios,

Când mările le va umflă,
El pe toți ne va 'nnecă.
Patruzeci de năvodari,
Cu Antofița patruzeci și unu,
Ei n'ascuță
Ce Vioară le spuneă,
Și pe Vioară-l îmbătă,
Și Vioară adormiă.
Și patruzeci de năvodari
În bălăit plecă
Pe apa lui Vidos,
Lui Vidos, pește frumos.
Când pe Vidos adormit îl găsiă,
Și'n năvoade-l prindeă,
Când în fața apii îl scoteă,
Vidos se pomeniă,
Și marile umflă,
Mare tălaz ridică,
Pe toți năvodarii innecă.
Când cu coada plesniă,
Numai un năvodar scăpă.
Și ăla se duceă
La Vioara al bătrân,
La ăle nouă cătuioare,
La Vioară, tovarăș mare,
Și lui spuneă,

(1) Impărt. de d-l S. P. Colibași, com. Afumați ; vezi aici, p. 294.

(2) A vânat pește cu luntrile.

(3) „Bordeie“. Mai cu pu.înță : cătune, sate,

Ca pe Antofița-l înecă
 Vidos, pește frumos.
 Vioară de-auziă
 El toate năvoadele luă
 Și pe marea sloboziă,
 Pe Antofița-l cătă,
 Și el nu-l găsiă,
 Decât *Puiu Iudii* îl prindeă
 Și pe mal îl scoteă
 Și pe burta-l băteă :
 Puiu să răspundă,
 Și n'are de nunci,
 Că nu vede, nici n'aude.
 Vioară cel bătrân,
 Când luă sama la vale,
 Spre soare răsare,
 Tare vine și sosește,
 Cărăcudă cea bătrâna,
 Numai cu doi dinți în gura
 Și aleargă și întrebă :
 – Măi Vidos, dumneata,
 De ce bați puil meu aș ?
 De ce-l bați și-l chinuști ?
 Eu îl bat și-l chinuiesc,
 Să spună pe Antofiț' al meu.
 Cărăcudă de-auziă,
 De-a scufundișilea'n marea se da,
 Și pe Antofiță-l găsiă,
 Nasul peștii că-i mână.
 Când în fața apii-l scoteă,
 Iuda, cărucuda a bătrâna,
 De năcaz nu mai puteă.
 Un ochiu din cap îi scoteă,

Și la margine-l scoteă.
 Când Vioară-l vedeă,
 Pe cărucudă o prindă,
 Și pe ea o bateă, o chinuă,
 Sa-i pună ochii lui Antofiță
 Și să-l învieze.
 Ea atuncea de-l vedeă,
 Pe Antofiță-l învia,
 Și ochiul i-l puneă,
 Și Vioară drumu-i da
 La cărucudă a bătrână,
 Numai cu doi dinți în gură.
 Și pe Antofiță-l luă,
 Și cu dânsul se duceă
 La nouă cătuoare,
 La cătunul lui Vioară,
 La Vioară, vătaș mare,
 Balaciu bătrân.
 Atunci Vioară lui Antofiță-i spunea :
 Antofiță, puil al taichii,
 Acum eu sa-ți spun
 Bălțile cu știucele,
 Și apa cu morunii,
 Și apa lui Vidos,
 Lui Vidos, pește frumos,
 Că eu am îmbătrânit,
 Și'n balăit n'am fost
 Pe apa lui Vidos,
 Lui Vidos, pește frumos!
 Și de-aice cu Antofiță plecă,
 Și mireasă i-o găsiă,
 Nuntă făcē,
 Să se pominască

O poveste pescărească ! (1).

Iuda, care după două din cântecele de mai sus, are înfățișarea de pește, o întâlnim și la *Bulgari* ca și la alte popoare slave, și greșit se socotește ca având o apropiere deosebită cu „personajul mitic pe care folclorul rus îl numește *Jaga-baba* și care'n limba poloneză se chiamă *Jedza, Jedzina, Jedzi baba*” (2).

Unele credinți *liguriene* ne spun despre un „Diavol de sub mare” care înneacă pe pescari (3).

(1) C. Giuglea și G. Vălsan, *Dela Români din Serbia*, București 1913, p. 121-4.

(2) Leger, *Mithologie slave*, p. 176.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 317 8. — Cf. P. Sébillot, *Le paganisme contemporain chez les peuples celto-latins*, p. 299 și urm.

FEMEILE-PEȘTI.

Femeile-pești sau Faraonii. Cântările de pe mări. Mâncătorii de oameni. Credințele altor popoare.

În mare se află un soi de pești, femeii pe jumătate, numiți și *Faraoni*, cari stau ascunși șase zile, cât marea se frământă, iar Sâmbătă, cât marea se odihnește, ies de-asupra. Atunci, în locul acela, se face o dungă roșie, una galbenă și a treia albastră,—tricolorul românesc! Femeile încep îndată să cânte foarte frumos.

Din acele părți ale pământului ne vin nouă *cântecele* frumoase cari se împrăștie din om în om. „De unde ies cântecele? Poporul crede că departe-depart, la răsărit, este o lighioană, jumătate pește și jumătate fată, care cântă fel de fel de cântece cu fel de fel de viersuri. Dela dânsa fură iei-coleă câte un cântec oamenii cei buni la Dumnezeu și cari au inimă bună a spune și altora cele auzite” (1).

Corăbierii cari le-aud, se întâmplă că adorm înjinduiți de frumoasa lor cântare și astfel cad în apă și se înneacă.

Aceste Femei-pești, ies câte odată pe maluri, primăvara, când e cald și se joacă cu șireagurile de mărgelile și scumpeturi ale mării, din cari adesea uită câte ceva, pe cari le găsesc pământeni noștri. Alte ori le lasă într'adins, ca să momească lumea.

Unii spun că aceste Femei-pești sunt așa de mari, că nu le poate urni cineva nici cu 100 de boi; ele caută să'nnece corăbiile mari „ce merg la America”; acestea au cuțite pe dedesubt, ca să le taie degetele când ar râvni la vieța călătorilor.

Faraonii se nasc din oamenii blăstâmați de părinți.

Dincolo de partea de mare a acestor Femei-pești, este țara *Mâncătorilor de oameni*. Aceștia caută să facă în fiecare Sâmbătă.

(1) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună.

pod pește mare, cât apele conțin din fier, ca să treacă la noi, dar ostașii le zădărnicesc încercarea (1).

Credința în Femeile-pești o au și *Olandezii* (2). Pentru cei vechi, Femeile-pești se numiau *Sirene*, cari tot astfel, ca și cele de azi, ademeniau pe călători prin cântecele lor; ele însă, cu toate că trăiau pe ape, erau femei la cap și păsări la trup.

Intr'un soi de Femei-pești cred și *Francezii* (3).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 999-1001.

(2) *Revue des traditions populaires*, XIV, p. 558.

(3) *Ibidem*, XVI, p. 450.

OAMENII DE APĂ.

Infățișări. Zânul mărilor. Credințele altor popoare.

Oamenii de apă sunt „ca și noi“, dar din gură nu pot rosti decât un fel de căuit ca al ciorilor: cau-cau-cau! Când văd oameni pământeni, aceste arătării fug și se ascund în stușișul bălților (1).

Macedo-Românii cred într'un spirit numit *Zânul mărilor* care înghite oamenii și-i ține vii în pânțece (2).

Pe acești oameni de apă, *Polonezii* îi numesc *Topich, Utopiec, Topielec, Wodnik*,—bărbați,—și *Topielica, Wodnika*,—femei,—provenind sau din oameni înnecați, sau având o origine suprafi-rească (3).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 1003.

(2) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 590. De altfel, basmele macedo-române prin *Zân* înțeleg un bătrân orbit de *Zâne*; el stă într'un palat din pământ un de îi dă vederea un voinic ajuns la dânsul, care, intrând într'a patruzecea odaie. ură hainele *Zânelor* cari se scâldau în lacul din odaie. *Zânele*, în schimbul hainelor, îi dădură un *măr*, din care gustând orbul, își capătă vederile (p. 221 4) Cf. T. Pamfile, *Graiul vremurilor*, p. 121.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 12.

PEȘTELE MĂRII.

Lupta Dracului cu Peștele mării. Valurile.

„In mare este un pește foarte mare, pe care cresc buruieni ca pe pământ; acela când ți-ar luà casa, cât e de mare, în spate, o duce cu totul. Peștele acela, când vede pe *Dracul* scãldându-se în mare, se alungã dupã dânsul, și din lupta lor se fac *valurile* în mare. Atunci oamini fac borte pe la maluri, și apoi, când se liniștește, rămân în borte, pești“ (1).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 1003.

S O R B U L .

Innecătorul de oameni. Sorbitorul de apă.

Prin Bucovina se crede că *Sorbul* este o vietate care traiește în ape,—poate că se aseamănă cu peștii, căci are solzi,—și care *soarbe*, înneacă pe cei ce îi găsește pe malurile apei. Se povestește chiar că un astfel de Sorb ar fi înnecat o femeie și o copilă cari spălau lână în coșarcă, lângă un iaz. Oamenii au dat apoi drumul iazului, au găsit pe cele două înnecate, dar și pe Sorb, pe care l-au împușcat.

Tot Sorb este și *Sorbul mărilor*, pe care Dumnezeu îl trimite din când în când ca să *soarbă* apa (1), căci dacă n'ar sorbi-o, apa, înmulțindu-se, ar năpădi pe fața pământului și ar înneacă-o (2).

Locuina lui este acolo unde se adună toate apele din lume (3).

Sorbul mărilor, numai sub numele de *Sorb*, soarbe și apa din râuri. Aceasta o face câte odată așa de lacom, în cât soarbe apa până la fund, cu *broaște* cu tot, cari cad apoi pe pământ, din nou, împreună cu ploaia. Pentru aceasta, după ploi mari se văd multe broaște (4); și de aici vine și zicătoarea: „plouă cu broaște“, care se spune atunci când plouă îndelungat, și mai ales, tare (5).

(1) „... Sorbul soarbe aburii din mare...“

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 1003.

(3) *Șezătoarea*, III, p. 110.

(4) *Ibidem*, III, p. 122. Zanne, *Proverbele*, IX, p. 277.

(5) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu. — Pamfile, *Văzduhul*, 62, 94; cf. și p. 160.

D U L F U L .

Denumiri. Hoțul merelor de aur și biruitorul lui, după colinde și cântece bătrânești.

Despre *Dulful de mare* sau *Dolful de mare*, poporul nu-și mai amintește nimic astăzi. O rămășiță din vechea credință o aflăm numai într'un colind, unde acest *Dulf*, numit,— poate prin corupție și *Dop de mare*, *Duh de mare* sau *Duhul Mării [negre]*, iese din apă, își schimbă înfățișarea și mânâncă niște mere de aur, pe cari, firește, trebuie să le scape feciorul bun arcaș, în cinstea căruia se cântă colindul la fereastă, pentru ca, în schimbul vieții ce i-o dăruiește Dulfului, acesta să-i dea ca nevastă pe una din cele douăsprezece surori ale lui, sau alte daruri.

Iată colindele pomenite.

Întâiul, în fragment, cules din jud. Tulcea.

...Jel' bun de dar,
Pe el cine-mi șade ?
Tânărul Ion.
Mai la spata lui,
Doi-trei frați de-ai lui,
Cu ișlice'n brâie,
Cu caii de frâie.
Trag caii să meargă,
La măr mărgărint.
— Vezi, vere, nu vezi ?
— Văd mărul acela :
Multe mere face,
Face, nu le coace !
— Dar din ce pricină ?
— *Dulful* s'a'nvățat,
Merele-a mâncat,
Luncile-a stricat,

Nimeni n'a aflat.
Ion mi-a aflat,
Acas' a'lergat,
Arcul și-a luat,
Arcul și săgeata,
La măr mi-a plecat,
Supt el s'a 'șezat.
Mult nu zăboviră,
Dulful îmi sosiră.
Vru ca să-l lovească,
Dulful îi răspunse :
— Stai, nu mă lovi,
Că ți-oiu trebui.
In brațe te-oiu luă,
Sus te-oiu ridică,
Sus la munți căunți,
Unde iarba crește,

Crește, se 'mplănește,
Chip găitânește.

Jos te-oiu scoborî,
Jos în văi adânci,

La izvoare reci... (1).

Al doilea colind cules tot din jud. Tulcea :

Din crescut, mi-au crescut
Doi meri nalți, rămurați,
Din tulpină depărtați.
Ion arcu'n mână și-a luat.
Și la meri s'a dus,
Subt meri s'a-pus.
Mult nu zăboviră,
Dulful se iviră.
Tinse să-l săgete :
- Stăi, nu mă lovi
Că ți-oiu trebuî,

În brațe te-oiu lua,
Și te-oiu ridică,
Sus la *Garalim*,
Și ți-oiu dăruî,
Cerule cu stelele,
Și ti-oiu scoborî
Jos la *Garalim*,
Și ți-oiu dăruî,
Norodul cu pământul.
În vestea lui Hristos,
Să fii sănătos ! (2).

Al treilea colind din părțile Brăilei :

...Născutu și mi-a crescut,
De-un merișor roșior,
Face mer'le,
'N toate ver'le,
Dar le face,
Nu le coace,
Dar de ce nu mi le coace ?
Din pricina unui *Dulf*.
Cum dă soarele 'n de seară,
Dulf de mare sare-afară,
Sare 'n vânt,
Sare 'n pământ,
Sare 'n vârî de merișor,
Prinde-și mere de-a mână,
Rău crângi de-a dărăpână.
Dar și Ion, frate-al nostru,
El pe-acolo că-mi trecea,
Și pe Dulf că mi-l vedeă,
Iute-acasă alergă,
Și-și iea arcul și săgeata
Și la Dulf să-l săgeteze.

De departe 'ngenunchiă
Și de-aproape-l potrivîă :
Dulf cu milă roagă-și lui :
- D'aleu, Ioane, frate-al nostru,
Strânge arcu 'n mila ta,
Nu da de mă săgetă :
Că noi am fost nouă frați,
Nouă frați
Nouă surori,
Toți au murit împușcați,
Împușcați
Și săgetați ;
Numai eu că am scăpat,
Numai eu și-o sor mai mică ;
Tot Marița dela mine,
Dela mine, dată ție,
Dată ție,
Doamnă-ți fie,
Și ție și curților,
Nuroră părinților,
Cuminățică fraților ! (3).

(1) *Floarea darurilor*, II, p. 314-5. Variantă foarte apropiată în *Materialuri folcloristice*, p. 1468 : *Dulful*, și p. 1472, idem.

(2) *Materialuri folcloristice*, p. 1474.

(3) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 84.

Al patrulea colind cules din jud. Ialomița :

...Mar' lui, merișor de aur,
 Născutului mi-au crescut
 Doi meri nalți și minunați,
 De tulpini cam departați,
 De vârfșor amestecați.
 În toate verile fac mere.
 Nu le coace cum le face.
Dop de mare mi le strică ;
 Dop de mare salt' afară,
 Saltă 'n vârf de merișor.
 Nu mânâncă cât îmi strică,
 Numai frunza le-o despica.
 Strigă meri 'n gura mare :
 — Cine 'n lume s'ar află,
 S'ar află și-ădivără (1),
 Sa-mi săgete Dop de Mare ?
 — Nime 'n lume s'ar află,
 Numai N. făt-frumos
 În lume de s'ar află,
 Ar află ș'ădivără.
 Si el unde-mi auziă,
 Așă bine ce-i păreă,
 Pe bunul murg că-l scoateă,
 Il scoateă la țeselat.
 Cu țesala-l țeselă,

Cu peria-l neteziă,
 Dalbă șea că îi puneă,
 Cu șapte chingi l-încingă,
 Fuga 'n casă se duceă,
 Proaste haine desbracă,
 Proaste haine, proaste arme,
 Scumpe haine-și îmbracă,
 Scumpe haine, scumpe arme.
 Pe murg bun încălecă,
 Și-unde strânse, și unde frânse,
 Tocma'n malul Mării-l puse.
 Scoate arcul și-o sageata,
 Și-mi săgeată Dop de Mare.
 Dop de Mare ce-mi grăiă ?
 — Stăi, N., nu mă săgetă
 Că noi am fost nouă frați,
 Nouă frați, nouă surori
 Câteși nouă mi-au perit.
 Tot de săgeat'au murit,
 Numai eu am mai rămas,
 Numai eu și-o soră mica
 Fie-ți ție dăruită !
 De'mbrăcata, e'nzarpata (*sic*).
 De merge, de fâlfăcește,
 De stă 'n loc și zârănește... (2)

Al cincilea colind cules din jud. Ilfov :

Icea, Doamne, colea, Doamne,
 'N ceaste curți, ceaste domnii,
 'N ceaste dalbe 'mpărății,
 Născut-au, Doamne, născut,
 Crescut-au, Doamne, crescut,
 Doi meri nalți,
 Și minunați,
 La tulpine 'mpresurați,
 La vârfuri amestecați.
 Nalt e mărul, pân' la cer,
 Cu coaja de-argințel,
 Cu mere de aurel.
 Mere face,
 Nu le coace.
 Tot de *Duhul Mării negre*,

Că Marea se laudă
 Și din gură tot ziceă :
 — Cine'n lume s'o află,
 S'o află ș'ădivără
 Merii de mi-o sagetă ?
 Nimenia nu se d'află.
 Nimeni nu se bizuiă,
 Făr' de tânărul N.
 El, Marea dac'ascultă,
 Iute-acasă-mi alergă,
 Sus pe scara se suiă
 Și din cuiu că mi-ș luă
 Arcul și cu săgeată.
 În posunar le băgă,
 Pe cal negru 'ncălecă,

(1) În text : „și-ar davără“.

(2) *Un mănurchiu de colinde*, Vălenii de munte 1910, p. 62-4.

Și spre Mare că porniă.
 Acolo cum ajungeă,
 Mâna 'n posunar băgă,
 Arc, săgeată că scoteă
 Și spre meri le îndreptă.
 Atunci vârful merilor,
 Merilor, măiestrilor,
 Către dânsul îmi graiă :
 Stai de nu ne săgetă,
 Că noi ție că ți-om da
 Surioara soarelui,
 Nepoțica Zânelor,
 Frumoasa frumoaselor.
 N. se'nduplecă,
 Mere nu mai săgetă,

Pe negrul încalecă,
 Arc, sageata își strângeă
 Și 'napoi că se 'ntorceă.
 Cale multă nu mergeă,
 Și 'ndărăt când se uită,
 Ce vedeă, se minună.
 Că-mi veniă,
 Și-mi alergă
 O domniță smedioară,
 Copiliță balăioara.
 Ce nici râde, nici nu joacă,
 Ci plânge moarte sa-și facă ..
 Păr galben dărăpănând,
 Față albă sgâriind... (1).

In sfârșit, al șaselea colind din jud. R.-Sărat :

Icea 'n prundul Mării negre,
 Ce-a stătut de mi-a crescut?
 Crescut-a d'un merișor.
 Merișoru-i roșior
 Face mere 'n toate vere,
 Dar deși el mere face,
 Nu le ține, nu le coace,
 Că aproape-i *Duh de mare*,
 Apă 'ndoită cu sare.
 Duh de Mare iesă-afară,
 Sare 'n sus, sare 'n pământ,
 Sare 'n vârful de merișor.
 Icea, Doamne, cest domn bun,
 Cest domn bun, tânăr N.
 El p'acolo când treceă,
 Crecuța-mi derăpănă,
 Mere 'n buzunar băgă
 Și 'napoi se 'napoiă.
 El acasă-mi ajungeă,
 El acasă că-mi intră,
 Cheia 'n mână mi-o luă,
 Grajd de piatră-mi descuiă,
 'Lese-alese suri, alese murgi,
 'Lese-și galben cal mai bun,
 Cal mai bun și mai blajin.
 Bate cu picioru 'n drum.

De capastru mi-l luă
 De mare paltin îl legă,
 El în casă că intră
 Altul șaua i-o puneă
 Altu 'n chingă mi-l strângeă,
 Altul frâu 'n cap puneă.
 Tot cutare-i făt-frumos,
 El în casă că-mi intră,
 Proaste haine lepădă,
 Proaste haine, proaste arme.
 Tînse mâna sus la coardă,
 Luă arcul și-o sageată,
 Să 'nsăgete lumea toată.
 El afară că-mi ieșiă,
 Cruce dreapă că-și făcea,
 Picioru 'n scară puneă,
 Pe căluț încalecă,
 Pe cărare-l îndreptă,
 Trei scânteii de foc lasă
 Și la *Duh* că ajungeă.
 Prinse Duh de-a deșteptă :
 Nu mă, Doamne 'nsăgeti,
 Căci noi am fost nouă frați,
 Nouă frați și-o sor mai mică,
 N'are 'n lume potrivire.
 Toți is morți însăgetați,

Numai eu ca am scapat,
 Numai eu și-o sor mai mică,
 Fie-ți ție ibovnică.
 Tot cutare-i fat-frumos,
 Sa-l ajung'o voie buna,

Cu-o fetiță mar de mână,
 Amândoi oameni frumoși,
 Ei să fie sanatoși,
 Cu-ai lor frați,
 Cu-ai lor parinți ! (1).

După cum s'a întâmplat cu colindele despre Iuda, tot astfel și acestea, despre Dulf, le găsim și în următorul cântec bătrânesc,—o dovadă mai mult că și unele și altele au acelaș izvor (2), cules dela Români din Serbia, pe care-l dăm într'o transcriere mai literară :

Marea-mi este mare,
 Marea mărgini n'are,
 'Ntr'al mijloc de Mare
 Ostrov ca-mi eră.
 In Ostrov ce-mi eră?
 O mândra *băștea*.
 În ea ce-mi ședeă?
 'Mparatul ședeă ;
 'Mparatul mi-aveă
 Tot prin băstea
 Niște *zărzalii*,
 Niște *merăzii*,
 Iesa poame 'ntâi,
 Să dăm la copii.
 In mijloc de băstea
 Nu-ș' ce răsariă,
 Nu știu : păr ori măr.
 'Ntr'una că creșteă,
 'Ntr'una ca 'nfloriă,
 'Ntr'una că legă
 Și mere făceă,
 Mere de-argințel,
 Și de aurel.
 Sara că 'nseră,
 Veniă ce-mi veniă,
 Măru-l culegeă
 Și mi-l dărâmă,
 De răs mi-l lăsă.
 Ziua se făceă,
 'Mparatul plecă,
 Plecă prin băstea,

Pe la mar ca-mi da,
 Mărul că-l grăsiă :
 Tot l-a dărâmat
 Și l-a fărâmat,
 De răs l-a lasat.
 Acas' se duceă,
 Și el că-mi aveă,
 Trei feciori aveă
 Și lor că le spuneă :
 — Cine este ăsta
 De mi-a cules mărul
 Și l-a dărâmat,
 Pe min' m'a secat,
Baş, dela ficiți,
 Ca l-am pus cu mâna,
 Să iea numai muma ;
 Și l-am pus cu sapa,
 Sa iea numai tata.
 Atunci ca-mi ziceă,
 Feciorul cel mare-mi ziceă :
 Măi tu, taic al meu
 Și-al lui Dumnezeu,
 Tu mie să-mi dai
 Tot țoalele tale
 Și armele tale,
 La măr m'oiu duceă,
 Mărul l-oiu păzi
 Și l-oiu străjui,
 Eu l-oiu dobândi,
 La tine l-oiu duce
 Și l-oiu judecă

(1) Șt. St. Tuțescu, *Colinde din popor*, Craiova 1909, p. 34 7.

(2) Cf. T. Pamfile, *Craciunul*, p. 219—20.

Pe voia ta !
 'Mparatul de-auzià,
 Bine ca-i pareà,
 Țoalele ca-i da,
 Armele că-i da,
 La mar se duceà.
 De mar se lipià.
 Seara când serà,
 Venià ce-mi venià
 Și *l-amejuià* (1)
 Pe măr l-adormià,
 In măr se suià,
 Măru-l dărâmà,

De r's mi-l lasà.
 Ziua se facca,
 'Mparatul plec',
 Plecà prin bașteà,
 Pe la mar ca-mi dà,
 Marul că-l găsià
 Tot l-a dărâmat
 Și l-a farâmat,
 De răs l-a lăsàt.
 Acas' că-mi inergeà,
 La copii spunca.
 Al *mijlocar* ziceà :
 - Mai tu, taic' al mieu ..

Și cântecul urmează povestind ca și mai sus. Vine apoi rân-
 dul copilului mai mic,

Ardin Crăișor,
 Pedepsit cu dor
 Ardin, făr' de casa
 Și făr' de nevestă.
 Din gura ziceà :
 - Mai tu, taic' al mieu
 Și-al lui Dumnezeu,
 Tu mie sa-mi dai
 Tot Țoalele tale.
 La mar m'oi duceà
 Și l-oiu strajii
 Și l-oiu dobândi,
 La tine' l-oiu duceà
 Și l-oiu judecà,
 Tot pe voia ta !
 'Mpărat de-auzià,
 Bine că i pareà,
 Țoalele că-i da,
 Armele că-i da,
 La mar că plecà
 Ardin de vedeà,
 Departe ședeà,
 Cât dă cu dreaptă.
 Și seara când serà,
 Lumea când cinà
 Venià ce-mi venià,

Trei zile venià.
 In mar se suià,
 Mărame 'ntindeà,
 Mere-mi culegeà.
 Ardin de-mi vedeà,
 Pușca o'ntindeà,
 Pe el mi-l vedeà.
 Zâna mai mare,
 Cu grija 'n spinare,
 Din gura ziceà :
 Ardin Craișor,
 Pedepsit cu dor,
 Ardin făr' de casa
 Și fara nevestă,
 Stăi de nu da,
 Nu ne sagetà;
 Noi ție ți-oi da
 Pe Zâna mai mica,
 Că e frumușică,
 Ție ibovnică !
 Ardin de-auzià,
 La măr mi-alergà,
 Mâna ca puneà,
 Pe Zâna mai mica,
 Ca e frumușica
 Și lui ibovnică.... (2).

(1) Cel ce dictează, explica : „l-a trecut pistă el” ; culegătorii cred ca e vorba de „a amăgi, deteriorat”. Mie mi se pare ca-i a *amji*, a adormi.

(2) Giuglea și Vălsan, *op. cit.*, p. 229 și urm.

Acest cântec, care-și are varianta lui (1), nu ne pomenește numele Dulfului. El este însă învederat cuprins în povestire: e vorba de măr și de mare, în mijlocul căruia este ostrovul împărătesc.

Subiectul, de altfel, îl întâlnim sub înfățișări deosebite și în povești, unde câte odată, merele de aur le fură o pasăre măiastră (2).

(1) *Ibidem*, p. 251-2.

(2) Cf. Șaineanu, *Basmele*, p. 424.

BĂLAURII.

Bălaurii de uscat și cei de apă. Bălaurii din povești. Piatra scumpă. Bălaurii văzduhului cu nor sau ploaie.

Credințele populare ne dau mai multe soiuri de Bălauri: unii de apă și alții de uscat, locuind și aceștia în văi adânci și umede, și în sfârșit alții de văzduh, în legătură cu ploile.

Obișnuitul Bălaur este cel de poveste, în care, firește, nu mai cred decât copiii. Acesta are înfățișarea sau a unui șarpe „grozav de mare”, care este ajutat sau ajută pe voinicul ce-l scapa de moarte din gura *Sgrițuroaicei*, sau are înfățișarea nehotărîtă a unei vietăți cu șapte capete, de obicei, ce locuiește într'o fântână de unde se adaptă satele în schimbul darului ce-l fac din vreme în vreme și care constă dintr'un suflet de fecior ori fecioară. Pe acesta îl ucide Busuioc, Sf. Gheorghe și alți voinici ai poveștilor noastre, pentru ca din trupul lui să facă apoi câte nouă grămezi mari cât casa!

Pe acest balaur, Bulgarii ca și Grecii, îl numes *Lamia*, despre care cetim următoarele: „un amănunt,—s'ar putea spune: bulgar (sau poate albanez) este că eroul care-i așteaptă ieșirea [din fântână], se culcă pe genunchii fecioarii sorocită ca jertfă, pe care o roagă să-i caute în cap” (1).

Pare, totuș că vorbește de noi!

Acest monstru îl aflăm și la alte neamuri.

Alt soiu de Bălauri sunt cei ce fac *piatra scumpă*. Ei locuiesc prin prăpăstii, se pare că prin *țara armenească*; de aceea sunt și mulți Armeni cari se îndeletnicesc cu negoțul de nestemate.

Câte odată piatra scumpă o fac și *șerpii* (2).

În sfârșit, al treilea soiu de Bălauri sunt cei din văzduh.

(1) Dozon, *op. cit.*, 154.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 51 2.

Numindu-se uneori și *Smei*, se crede că-s nevăzuți. Se fac și din șerpi (1).

„*Bălaurii*... se numesc *ale*,—*hale*,—se fac pe cer în timpul ploii; unde se întâlnesc două ale, încep a se bate; dărâma tot ce întâmpină în calea lor. Astfel desrădăcinează arbori, dau jos pătule și coșare, ieau carele ce se află la lucru și le duc de parte.

Se zice că altele se fac din oamenii cari au duh necurat, și cari, în timpul furtunii se culcă, adormind un somn greu. În acest interval, *sufletul* celui adormit, făcându-se *ală*, se duce de întâmpină pe cealaltă ală, care este sufletul altei ființe, din altă localitate, și apoi se bat amândouă.

Locul unde se bat alele și localitatea alei învinse, sunt supuse furtunii și sufăr mult de grindină (2).

Prin unele părți se crede că acești Bălauri sunt sorbiți de *Sorb* și ridicați în nouri de unde cad cu ploile și cu broaștele (3).

Une ori *Bălaurii* din văzduh se văd; ei au înfățișarea de *nouri*, dar „cei adevărați” sunt „Bălauri ca toți Bălaurii”.

„*Smeul*, *Bălaurul* se face din șarpe, dacă n'a mușcat pe nimeni doisprezece ani și n'a văzut pe nimeni; atunci capătă aripi și picioare, și-i Smău. Când iesă din pădure, copacii se pleacă într'o parte și el se ridică în sus și se duce în nouri.

Acolo ei rânduiesc cu *tunul* și cu *fulgerul*, cu *ploaia* și cu *piatra*. Când se aud în cer bubuituri de tunete, hurducături și când nourii se frământă, sunt ei. Ei umblă să omoare pe *Dracul* și unde-l văd că se ascunde, sub vită, sub om, îl trăsnesc.

Smeii, după ce se ridică, merg la Dumnezeu și zic:

— Acù trebuie să prăpădim lumea, Doamne, că se fac prea multe păcate!

Da Dumnezeu zice:

— Încă nu, încă nu!

Ei poartă ploaia și nourii. Ei se scoboară în iazuri și sug apă cu cari fac nourii ce cresc cum crește pânea când dospește.

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 5.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 14 5.

(3) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 62, 94 și 109.

Curcubeul este drumul Bălaurilor. Pe curcubeu se duc la apa. Dacă dau ploaie sărată, e semn că Bălaurii au supt apa din vreun loc sărat; atunci pâinea nu crește (1).

Tot prin Bucovina întâlnim și credința că une ori Bălaurii cad pe pământ odată cu *piatra* (2).

Mai limpede curg următoarele credinți hațegane despre Bălauri :

„Șarpele pe care nouă ani de zile nime nu l-a văzut, se face Bălaur, adică șarpe uriaș, care poate și sbură. După ce poate sbură, se duce până găsește un tău fără fund, numit *iezer*, se bagă acolo și tot bea la apă până-l scoate vreun *șolomonar*.”

Șolomonarii aceștia sunt oameni foarte învățați, cari poartă *vremile cele grele*. Șolomonar se face cel mai mic dintre șapte frați călugări, care merge la o școală șolomonărească unde învață a ceti și scrie șolomonărește. Unde este astfel de școală? Aceasta numai șolomonarii o știu.

Cum leagă și desleagă vremurile, acestea se poate cunoaște din următoarea istorioară :

Acum vreo treizeci de ani se arătară prin satele Ohaba, Grădiște, Zăicani, Bucova și Băuțari patru cerșitori. Unii oameni i-au miluit cu câte ceva, alții nu. Ajungând la Băuțari, nu i-a miluit nime. Ei s'au reîntors mînioși din sat. Afară din sat s'au întâlnit cu popa din Băuțari. Acesta i-a cunoscut și i-a dus acasa și i-a ospătat. În urmă ei au scos fiecare câte o carte șolomonărească și le-au arătat popii, și popa a știut ceti în ele. Apoi au zis cerșitorii :

— No, domnule părinte, va fi vai de hotarele acestor sate !

Și s'au dus. La trei zile după aceea, a venit o ploaie cu *grindina* ca nucile de mare, și a nimicit țarinile celor cinci sate, afară de holdele celor ce i-au miluit.

Șolomonarii adică se duc la iezere și de acolo scot Bălaurul. Un atare iezer este și al Bistrei, în munții Bucovei, ținători de Rătezat.

Iată altă istorioară :

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 803 +.

(2) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 143 + și 154.

Acum vreo douăzeci de ani, un om din comuna Bucova s'a dus la munte. Acolo văzù un domn cu o iapă albă. Domnul veniă către om și-l rugă să-i arăte unde e iezerul Bistrei. Omul din Bucova se duse cu domnul care eră șolomonar, până la iezerul numit. Acolo domnul se întoarse către om și-i zise:

— Ține calul meu cu tot ce e pe el, numai frâul nu, și du-te cât îi putea de tare!

Bucovanul luă calul și se duse iute cu el, până la un vârf de munte. Acolo se întoarse înapoi și văzù că domnul acela cetiă tare dintr'o carte. Peste puțină vreme începù apa a bolborosi (a bulbucă) și ieși din ea un Bălaur. Domnul îl tăiă cu frâul peste cap, și Bălaurul se băgă iară în apă.

A fost prea mic.

Mai ceti șolomonarul după aceea, și ceti tot mereu, până ieși un balaur mare. Domnul îi puse frâul în cap și se sui pe el. Bălaurul sbură cu el spre răsărit, apoi trecù peste Țara-românească. Pe unde treceă șolomonarul călare pe Bălaur, cerul eră negru de înnorat, plouă și fulgeră și bătea piatra de *smicură* (1) toate țarinile pe unde treceă.

Acela s'a dus cu Bălaurul la Ierusalim, unde apoi face tot dă-rabe din el, căci acolo nu pot oamenii trăi nici o zi, dacă n'au barem o dărabă din coada bălaurului,—atâta-i de cald" (2).

Cîte odată, se întâmplă că unii din acești Bălauri cad din cer pe vremuri de ploii ce nu se mai curmează.

(1) *Fărămă*.

(2) Densușeanu, *Graiul din Țara Hațegului*, p. 283 4.

DESPĂRȚIREA V.

BOALA, MOARTEA.

SFINTELE.

Aducătoarele de boli.

Când s'au încuibat într'un sat multe boli molipsitoare, se crede că prin acel sat umblă noaptea *Sfânta* sau *Sfintele*, cari trântesc la pat în dreapta și în stânga pe orișicine. Sfânta sau Sfintele nu pleacă din sat, până când nu li se curmă mânia. Pentru aceasta, femeile pun mână dela mână și fac o pomană pentru dânsa, după ce mai întâiu, iarăș cu ajutorul tuturor, au făcut rost pentru un rând de haine, cu care au îmbrăcat o fată mare, nevoiașă.

Această *pomană a Sfintei* se face în Sâmbăta morților, în cea din urmă săptămână a cârnălegilor de după Crăciun (1).

Tot pentru potolirea Sfintelor se pot face pomeni și aite ori; cele mai bune zile însă sunt Miercurile și Vinerile (2).

(1) C. R.-Codin, D. Mihalache, *op. cit.*, p. 27.

(2) *Ibidem*, p. 110.

C I U M A .

Infățișări. Sf. Haralambie, cel ce ține Ciumile de păr. Sf. Gavriil. Toiagul bobotit de Ciumă. Ciuma nemiloasă și voinicul. Ciuma la alte popoare. Paza împotriva bolii.

Ciuma, pe care Macedo-Românii o numesc *Puşcle* (1), este ca și Moartea, „o babă urită, de-ți vine sa-ți ieai lumea în cap” (2).

Polonezii o cred a fi o fecioară înaltă și slabă, care ține în mâni o batistă însângerață (3).

Prin unele părți pare a se crede că Ciuma are măsele în chip de bani; ele se găsesc la săparea *comorilor*; despre acești bani se zice că nu-i bine a se lua, fiind primejdie de Ciumă (4).

Prin Bucovina se crede că Ciuma „are un chip îngrozitor” (5), adică un cap ca de om, coarne ca de bou și coadă ca de șarpe, în al cărui vârf se află un ghimpe mare cu care înghimpă pe oameni și îi umple de boală.

Prin jud. Brăila, credința populară, numind Ciuma „*boala Turcilor*”, cari n'au mai venit dela plecarea lor de prin acele părți, și-o închipue ca o femeie cu capul gol, cu mici codițe. *Ciumi-*

(1) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 688.

(2) De aici și zicala: „pentru unii mumă și pentru alții Ciuma” ce se spune cu privire la unul care pentru o parte se poarta cât se poate de bine, iar pentru alta, cât se poate de rău.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 9.

(4) *Șezătoarea*, V, p. 111.

(5) Un cântec cules din com. Vaideeni, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu, înv. în com. Ștefanesti, acelaș județ:

Câte fete-s cu margele,
Toate-s drăguțele mele;
Câte fete-s cu cercei,
Toate-așteapta să le ceiu;
Ș'apoi câte-s cu cojoc,

Toate-așteapta să le joc.
Dracul le poate jucă,
Că sunt multe ca iarbă,
Că-s negre tot ca noaptea
Și urite ca Ciumă!

le au mulți copii, pe cari îi poartă în niște cărucioare trase de dânsule. Cosind cu *coasele*, ca și cum ar cosi pe câmp, *câni* le simt și latră la ele (1).

Unul, care nu s'a lăsat să fie înțepat, a fost *Sf. Haralampie*. Când Ciuma s'a năpustit asupra lui, el a prins-o, a legat-o cu lanț greu și a început să o chinuie, punând tot odată stăpânire asupra ei, ca să nu înțepe pe oricine va vroi dânsa, ci numai pe cine va îngădui *Sf. Haralampie* (2).

De aici, mai toate povestirile despre Ciumą se leagă de numele acestui Sfânt.

Întâia povestire, care se aude prin Bucovina, are următoarea cuprindere:

„Zice că *Sf. Haralampie* mai toată vieța lui pământescă a petrecut-o în munci și chinuri grele, și mai ales la bătrânețe a avut el foarte multe și grele munci de suferit.

De aceea și Dumnezeu, văzând că e așa de tare muncit, l-a chemat înaintea morții sale la sine și i-a spus să ceară ceva delu dânsul, ca răsplată pentru cele ce le-a suferit în numele lui, și el, orice va cere, îi va da.

Sf. Haralampie însă i-a spus că el se va duce să întrebe mai întâiu pe oameni, și ce vor spune aceștia să ceară, aceea va cere.

Și s'a dus apoi la oameni și i-a întrebat pe aceștia ce să ceară? Și oamenii l-au rugat să ceară ca *Ciuma*, care îi potopiă pe vremea aceea, să fie sub mână și stăpânirea lui.

După aceea s'a întors *Sf. Haralampie* iarăș la Dumnezeu, și împărtășându-i cele ce i-au spus oamenii, a cerut ca să-i dea *Ciuma* pe mână.

Dumnezeu nu s'a împotrivit, ci împlinindu-i dorința, îi dete Ciuma pe mână.

Sf. Haralampie,—bucuria lui. Cum a văzut că Dumnezeu i-a dat putere asupra Ciunii, îndată a și pus mâna pe dânsa, a legat-o de grumaz cu un lanț de fier, și astfel legată în lanț, o ține el până în ziua de astăzi, și numai atunci când oamenii nu serbează ziua lui, o sloboade pe pământ.

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 156 v° 157.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu: *Sf. Haralambie* ține *Ciunile* de păr și le duce unde vrea dânsul. Cf. Candrea, și a., *Gratul nostru*, I, p. 272.

Și *Ciuma*, care are aripi și o sabie lată în mână, cum se vede scăpată din lanțurile în care e înferecată, îndată aleargă la oamenii cei ce nu țin ziua de Sf. Haralampie, și pe toți îi omoară" (1).

A doua povestire nu se îndepărtează de cuprinsul celei de până aici :

„Dumnezeu a dat fiecărui Sfânt câte o putere oareșicare. Și precum a dat el tuturor Sfinților, așa și Sf. *Haralampie*, care e ră dintru început săhastru, încă i-a dat putere, și anume peste *Ciumă*, zicându-i că îndată ce va vedeă că aceasta își face de cap, adică omoară prea mulți oameni, să n'o lase a-i omori degeaba.

Și Sf. Haralampie, din ziua în care a căpătat puterea aceasta dela Dumnezeu, cum simțește că *Ciuma* voește să meargă la vreun om, care nu e cu nimic vinovat, ca să-i iea zilele, îndată aleargă la dânsa, o prinde, o leagă cu lanțul de grumaz și apoi începe a o bate până ce se satură. După aceea, zicându-i să părăsească omul pe care voiă ea ca să-l omoare degeaba, îi dă drumul.

Și fiindcă Sf. Haralampie are o putere atât de mare asupra *Ciumii*, de aceea, numai cel ce păcătuște și supără prea mult pe acest Sfânt, moare de *Ciumă*. Toți ceilalți oameni însă, cari păzesc poruncile lui Dumnezeu și cinstesc ziua acestui Sfânt, sunt scutiți de această boală primejdioasă și urită, căci Sf. Haralampie nici când n'o lasă să se apropie de dânsa" (2).

A treia povestire o avem din jud. Tecuciu :

Sf. Haralampie a fost dintru început mocan la oi.

Intr'un rând a picat la zăcere, și eră aproape să moară dacă nu veniă pe acolo un doftor vestit, meșter în lecuirea tuturor felurilor de boli, care l-a lecuit și pe dânsul, și l-a făcut sănătos ca și mai înainte. Pentru aceasta, Haralampe i-a mulțumit din tot sufletul, și apoi, având inimă bună, și gânduri curate, l-a rugat pe doftor ca să-l primească și pe el la slujbă, ca să învețe

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 20-1.

(2) *Ibidem*, p. 21-2. *Manuscriptul no. 453* al Academiei Române, din 1816, este intitulat: „Cinstitul Paraclis al Sfântului sfințitului mucenic *Haralambie* carele iaste foarte folositoriu și apărătoriu de înfricoșata boală a *Ciumi[i]*”.

toate leacurile și meșteșugurile cu cari doftorul putea să gonească tot soiul de boale din trupurile oamenilor.

Și a slujit Haralambe trei ani la acel doftor, și a deprins toate chipurile de tămăduire, până când a ieșit și el doftor mare.

Și vestea i-a mers în toate părțile lumii, că veniau la dânsul cărduri după cărduri, bogați și săraci, dar mai ales oameni nevoiași, pentru a căror lecuire nu luă nici o plată.

Lumea folosită de pe urmele lui, văzându-l așa de bun, l-a făcut Sfânt, și Sfânt a rămas până în zilele noastre.

Trăia Haralambe la casa lui, cu părinții, nevasta și copiii săi, tare mulțumit pentru toate, când iaca, se pomenește cu *Ciuma* pe lume. Oamenii începură să moară cu droaia și așa, în puțină vreme, se văzu singur, singurel.

— Pe toți i-am putut scăpa dela moarte,— își zise Haralambe,— și numai pe ai mei, nu. La ce să mai trăesc!

Și așa, își făcù socoteală să se ucidă singur; dar tocmai când voia să-și îndeplinească gândul lui, i se arătă Dumnezeu înainte și-i zise:

— Haralambe, hai cu mine!

Și l-a luat în cer.

Acolo l-a întrebat: peste ce să-l pună mai mare? Iar Sf. Haralambe i-a răspuns: să-i deie *Ciumile* pe samă.

— După voia ta fie!—a întărit Dumnezeu.

Și așa au rămas Ciumile în sama Sfântului Haralambe.

De atunci Sf. Haralambe veșnic ține Ciumile de păr, că să nu-și mai facă de cap cum și-au făcut cu ai lui. Câte odată le scapă, și atunci Ciumile se răpăd în lume ca lupii între oi. Deosebirea este numai că lupul omoară cât omoară și se duce, în vreme ce Ciuma iea de-a rândul, și pe bun și pe rău, până bagă Sf. Haralambe de samă, și o strânge din nou din lume, în-hățind-o de păr! (1).

În sfârșit a patra povestire o avem din jud. Muscel:

„Se spune că într'o vreme, făcuse *Ciuma* atâta pustiire între oameni, că unul nu eră să mai rămâie.

— Să ne rugăm, fraților, și lui *Sfântul Haralampie*; poate ne-o scăpa el!—zise un unchiaș.

— Să ne rugăm, dec!—răspunseră ceilalți.

(1) Culegere din com. Țepu, împărt. de fratele meu Vasile.

Și unde îngenunchiă norodul întreg : mic, mare, tânăr, bătrân, și se puseră pe mătâni și rugi fierbinți ! Iar după trei zile, iaca se pomenesc c'un flăcău frumos și înalt ca bradul, că vine, și cum dă cu ochii de Ciumă,—o babă urită și rea de mama focului dând târcoale satului,—o și înhață de păr.

— Intră aici, *huștupină* bătrână !

Și o băgă într'o *nucă*.

— Păi, că să fac aici, Haralampie?—strigă baba, icnind de ciudă.

— Ia, să te mai hodinești, surată, că destul ai mâncat la oameni !

Și a purtat Sf. Haralampie nuca în sân trei ani și șase luni. Atunci, după multe rugăciuni ale ei, i-a dat voie să iasă din nucă și să umble prin lume, dar să nu mânânce decât rădăcini.

— Pentru ce să mă canonesc așa, Haralampie? Mai lasă-mă că mi-e dor de carne de om !

— Nu; mai mânâncă și ce-ți dau, să mai slăbești !

Și trei ani împliniți, Ciuma nu roase decât rădăcini, de i se strepeziseră dinții în gură.

Apoi a mai canonit-o trei ani, dându-i voie să mânânce ghindă de prin pădure, și încă alți trei ani, mâncând pădure tânără.

După ce-și isprăvi osânda, o leagă c'un lanț la marginea unei ape, și acolo stă legată și azi. Iar Haralampie sfântulețul o păzește. Și numai când vede că s'a înmulțit lumea și s'a făcut rea, îi dă drumul din lanț să mai dea câte o raită prin oameni.

D'aia să nu lucrezi la Sf. Haralampie, că-ți trimite Ciuma pe oase, și te-ai dus!" (1).

Pentru aceasta, prin biserici, icoanele ni-l arată pe Sf. Haralambe ținând Ciuma sub picioare (2).

Prin jud. R.-Sărat se spune că Sf. Haralambe a lăsat cu limbă de moarte că unde se va afla o bucățică din trupul lui, locul acela va fi ferit de Ciumă.

(1) R.-Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 25.

(2) Astfel e în biserica Sf. Haralambe și Mina din Bârlad.

După unele credinți, *Sf. Gavriil* este acela care ține Ciuma de păr (1).

Prin jud. Muscel se crede că Ciuma are înfățișarea de abur, după cum reiese din următoarea povestire:

„*Ciuma* asta e rea, foc! Mânia lui Dumnezeu, și pace! Nici Puternicul și cu Sfântu Petre n'au avut ce-i face!

Ci-că într'o zi mergea pe drum Dumnezeu și cu Sf. Petre. Intr'un loc, văzând niște abur ieșind din pământ, se opriră în drum.

— Ce să fie! Ce să fie!—se întreabă Petre mirat.

— Petre, hai îndărăt!

— De ce, Doamne?

— Păi bine, tu nu vezi că aia e Ciuma?

— Eu nu cred; și *la vreme*, chiar de-ar fi Ciuma, de ce mi-ar fi trică?

— Dacă nu crezi, înfige toiagul ici în pământ,—în locul de unde fumegă.

Il înfipseră și pe urmă, ei, ocolind pe altă cale, se duseră unde aveau de dus.

La întoarcere, pe seară, Dumnezeu zice:

— Hai Petre, pe colo, să vedem ce-a făcut toiagul!

Se duc. Da minune: găesc *pe toiag nouă bube*.

— Vezi, Petre, dacă nu-ți spuneam eu să înfigi bățul aici, toată lumea care ar fi trecut pe aici, ar fi murit. Ba se putea să fi murit și noi. Asta face *sodom* (2) mare'n lume; și n'are decât un leac,—cine i-l știe și p'ala!“ (3).

Se înțelege că dacă cuivă nu-i este dat să moară de Ciumă, nu moare, cu toate amenințările ei,—cum de altfel se va vedea în povestirea despre Holeră, Moarte, Ciumă și cioban. Cel ce trebuie însă luat, nu mai scapă.

Mai la vale dăm niște cântece bătrânești, cari ne arată cum *Ciuma*,—avem și numirea masculină de *Cium* sau *Ciuman*,—întâlnind pe un voinic, îl răpune, cu toate rugămintele lui.

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 391.

(2) P-ăpăd, pustiire.

(3) R.-Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 20.

Foaie verde avrămeasă,
 Pe ulița armenească
 Este-o șatră țigănească.
 Ciocanește, bocănește,
 Ghiță calu-și potcovește,
 De grea cale se gătește.
 Ghiță calu-și potcoviă,
 Șeaua pe el că-și puneă
 Și pe șea încălecă,
 Soșeaua'n jos că plecă,
 Cu *Ciuma* că se'ntâlnią
 Și din gură că-i ziceă :
 – Buna ziua, Ciumă, fa!
 Mulțămesc, voiniculeă !
 Ce te uiți, Ciuma, la mine ?

Ori vrei să mă ieai cu tine ?
 Iar Ciuma fi răspundeă :
 – Chiar așa, voiniculeă !
 Io-s trimeas' de Dumnezeu,
 Ca să-ți ieau sufletul tău !
 Iar Ghiță ei că-i ziceă :
 Iea-ți calul și armele,
 Numai lasa-mi zilele,
 Că mi-s dragi fetețele,
 Când le rasar țâțele,
 Țâțele ca merele,
 Miros' ca gutuele !
 – Nu-s cerute armele,
 Ci-s cerute zilele ! (1).

Varianta întâia :

Dragul mamei flăcăuș,
 Dragul mamei Vălenaș,
 Nu te duce la Diia (2),
 C'a venit, maică, *Ciumă*,
 Și ți-a perit puicuță.
 Și'apoi, dragă, vai de mine.
 M'oiu face și fară tine !
 – Măcar, maică, de te-i face,
 Sa văd puica de mai zace !

Dragul mamei, dar *Ciumă*
 Nu știe ce-i dragosteă ;
 Trimeasă-i de Dumnezeu,
 Ca să iea și bun și rău !
 Vălenaș nu ascultă,
 El calul și-l potcoviă,
 Tare bine-l închingă,
 Merinde'n dăsagi puneă
 Și pe el încălecă,
 In grea cale purcedeă.
 Foaie verde și-o lalăă,
 Când la Diia ajungeă,
 Iaca și *Ciuma* sosîă,
 Cu sacul și cu coasă.

Buna ziua, măi voinice !
 – Ce cauți, babo, pe-aice ?

– Io îs Ciuma, dragul meu,
 Și-s trimeas' de Dumnezeu,
 Ca să strâng și bun și rău,
 Să ieau și sufletul tău !
 – Mă rog ție, babă slaba,
 Nu umblă așa cu grabă,
 Mai cu puțina zăbavă ;
 Lasă-mă până'n Diia,
 Ca să-mi mai vad puicuță.
 – Geaba te mai duci la Diia,
 Că'n Diia-i numai pustia,
 C'a rămas la zece case,
 Tot o babă viermănoasă,
 Și-aceea tot strig' așa !
 „Cum nu mai vine Ciumă,
 Să-mi ridice vieața mea !“
 – Na-ți carboave și parale,
 Nu-mi scurtă viața pe cale ;
 Na-ți parale, irmilici,
 Nu-mi scurtă viața pe-aici ;
 Și mai na și gălbenăși,
 Ai milă de Vălenaș !
 Na-ți calul cu armele,
 Cu toate merindele,
 Cu toate podoabele,

(1) T. Pamfile, *Cântece de țară*, p. 35–6.

(2) *Diia*, Vidin.

Numai lasă-mi zilele.
 Că mi-s dragi copilele.
 – Nu-mi trebe paralele,
 Nici calul cu armele,
 Cu toate podoabele.
 De ți-a fost dragă viața,
 Ce-ai călcat tu la Diia?
 N'ai auzit că-i Ciumă?
 Iaca sacul și coasă.
 Eu sunt Ciuma, dragul meu,
 Trimisa de Dumnezeu,
 Ca să ieau și bun și rău,
 Să ieau bătrân și flăcău,
 Să ieau și sufletul tău!
 la stai, Ciumo'n drumul tău,
 Ca să scriu de-un răvășel,

Varianta a doua :

Dragul mamei, Vâlculeă,
 Nu te duce la Himă,
 Că iar s'a scornit Ciumă!
 Vâlcu că nu ascultă,
 Calul că-și încălecă,
 Și spre Hima apucă,
 Când la jumătat' de cale,
 Iată și *Ciumu'n* cărare!
 – Buna ziua, Vâlcule!
 – Mulțumescu-ți, *Ciumule*,
 – Ce cați, Ciumule, pe-aici?
 – Cat voimici de sama ta,
 Ca să le scurtez viața;
 Și-s trimis de Dumnezeu,
 Ca să ieau și bun și rău,
 Să ieau și sufletul tău!
 Mări, Vâlcu, ce-mi ziceă?

Varianta a treia :

Lată-i frunza bobului,
 Da-i mai lat'a plopului.
 Sus pe malul Oltului,
 La curțile Vâlcului,

Sa-l trimit în satul meu,
 Să-l trimit la maica-mea,
 Să mă plângă săracă,
 Că i-a pierit nădejdea.
 Răvășelul că s'a scris,
 Vălenaș ochii a'nchis,
 Da Ciuma, bat-o pustia,
 A plecat la baba'n Diia.
 Pus-a sacul la spinare,
 Și coasa la subsioară,
 Și-a luat-o pe ponoară...
 Am cântat cântec deplin,
 C'am știut c'o să beau vin;
 la umpleți un păhăraș,
 Pomană lui Vălenaș! (1).

Na-ți carboave și paraie,
 Nu-mi scurtă viața'n cărare;
 Na-ți galbeni și irmilici,
 Nu-mi scurtă viața pe-aici;
 Na-ți calul și armele,
 Cu toate podoabele!
 Iară Ciumul ce-mi ziceă?
 – Nu ieau galbeni, nici parale,
 Nici calul cu armele,
 Cu toate podoabele,
 Că-s trimis de Dumnezeu,
 Ca să ieau sufletul tău!
 – la stați cărauși pe cale,
 Și dați-mi-o călămară,
 Să-i fac maicăi o scrisoare,
 Că nu mă ma'ntorc din cale! (2).

(1) T. Pamfile, *Cântece de țară*, p. 36–7.

(2) *Ibidem*, p. 37.

Iuca și *Ciuma* (1) 'n cărare.
 Incepù a se rugare:
 Mai *Ciumănaș*, moarte mare,
 Nu-mi scurtă zilele'n cale,
 Mai lasă-mă puțintel,
 Ca să-mi scriu un răvășel,
 Să-l trimit pe vânticel,
 Să-l trimit de-a dreptu-a acasă
 La cinstita Vâlculeasă,
 Să-și vândă moșiile,
 Să-și mărite fetele.
 Eu moșii mi-am cumpărat,
 Intre Nistru și 'ntre Prut,
 C'acolo mi-i împărțit!

Vâlculeas' a auzit,
 Și colea s'a tânguit,
 Cosița și-a despletit,
 Și din gur' așa ziceă:
 – Ce mi-i bună casa mea,
 Cu arme și cu pistoale,
 Dacă nu-i Vâlcuț în ea?
 Ce mi-i bun aist grăjduț,
 Dacă nu-i într'ins' murguț?
 Ce mi-i bun aist pătuț,
 Dacă nu-i într'ins' Vâlcuț?
 Cel ce iubește și lasă,
 Dă-i, Doamne, pedeapsă'n casă! (2).

Aceste credinți despre Ciumă le au și alte popoare. *Sârbii* nu-i zic *Cuga* (Ciuma) ci *cumă* (*cumătră*) (3). *Rușii* povestesc despre un țăran care a purtat Ciuma în spate prin toate satele și orașele, răspândind moartea pretutindeni. Când eră să ajungă și la casa lui, s'a prăbușit cu Ciuma într'o apă (4). Bizantinii o înfățișau prin oameni negri ce sămăneau moartea din loc în loc, prin bărci de foc (5).

Pentru a fi feriți de Ciumă, oamenii serbează pe *Antonie cel mare* (17 Ianuarie), *Tănasă de Ciumă* (18 Ianuarie) (6), *Eftimie cel Mare* (20 Ianuarie) (7), *Sf. Haralabie* (8), *Arhanghelul Ga-*

(1) Firește, explicația de sub text, — „Moartea”, — nu-i bună.

(2) *Ion Creangă*, II, p. 87–8. — Vezi și V. Alexandri, *Poezii populare*, ed. 1903, p. 25–6, după care Ciuma iea un voinic, o fată și copii mărunți, fugând de babe.

(3) G. Ceaușanu, *op. cit.*, p. 231.

(4) A. Lefèvre, *La Religion*, p. 443. G. D. Teodorescu, *Poezii populare române*, p. 433–4.

(5) *Ibidem*.

(6) Candrea, Densușeanu și Speranță, *Graiiul nostru*, I, p. 269. R. Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 20.

(7) R.-Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 20.

(8) V. Ursăcescu, *Monografia Comunii Nalbant*, Tulcea 1910, p. 41: „Din cauză că la venirea în sat, a locuitorilor, în 1830, — au murit un număr de 16 creștini infectați de microbul ciumii adus de Turci în toamna aceluși an, s'a luat de protector al satului pe *Sf. Mucenic Haralambie*, al cărui hram se serbează la 10 Fevruarie“.

vriil (1) și *Andreiu de iarnă* (2).

Prin jud. Muscel, ca leac împotriva Ciumii se scriu următoarele:

„Când mor într'o casă toți de Ciumă, vecinii dela nouă case din apropiere să sară cu mic, cu mare, să iea o *găină neagră* sau un *cocoș negru* cu ei, și să se urce când p'un deal, undevor face nouă vetre cu nouă *focuri*. Apoi să ocolească vetrele de nouă ori, unul având găina tot în mână.

Dacă s'ar întâmpla să moară vreunul din ei, să nu se sparie. Să-l îngroape acolo, pe brânci, cu găină cu tot, iar ei să se urce pe alt deal, să facă alte vetre și să urmeze la fel, până n'o mai muri nici unul.

Numai așa se va stinge Ciuma (3).

Bandinus la 22 Noembre 1646 vizitează satele de pe lângă graniță din vecinătatea Lucăseștilor și spune că a văzut cum „prea superstițioasa națiune română ridicase *priapos* la toate răspântiile drumurilor cu următoarea figură: țărani tăiaseră un stejar foarte mare, căruia meșterii îi dăduseră forma de față omească, îi puseră picioare și mâini. Statua aceasta prestigioasă ține în mâna dreaptă un sceptru, adică un arc întins cu două săgeți, în mâna stângă o lance care vibrând, părea că amenință cu lovitura.

Națiunea [română] cea ignorantă și crescută în superstițiuni crede că cu acest meșteșug poate înpăimânta boala Ciumii care bântuie la hotarele Transilvaniei, ca să nu se încerce de a atinge marginile Moldovei. Aceste figuri le-a văzut însuș, fiind de față. Pe lângă aceste, bărbați foarte demni de credință povestiră că într'o noapte obscură 10 fete bătrâne (în vrâstă), despueate, alergară de mai multe ori împrejurul satelor, gesticulând cu săltături și jocuri cu cântece, cari aruncau din mână bețe aprinse; acestora le ieșiau înainte 10 flăcăi tot despueați, înarmați cu

(1) Cred. Rom. din jud. Brăila, împărt. de fratele meu Vasile: Sf. Gavriil ține Ciuma de păr.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 146. Pentru procesiuni cu moaște și icoane sfinte, la molimi, cf. *Miron Costin*, III, p. 158 și Al. Lăpădatu, *Un mănunchiu de cercetări istorice*, București 1915, p. 23 și urm.

(3) R.-Codin, *Mihalache, op. cit.*, p. 20 1.

lănci sclipitoare, salutându-se în tăcere unii pe alții. Făcând-o aceasta, Românii cred că Ciurma nu se va atinge de oamenii goi, ci va avea rușine și va cruța pe acei de etate tânără. Și nici eră aceasta sfârșitul prostiilor, căci tot acei 10 goi într-o altă noapte traseră în acel loc un plug cu boi, brăzdând pământul împrejurul satelor, pe cari [flăcăi] tot pe atât de multe fete îi precedau, amestecându-și cântecele cu râsul. Locuitorii înarmați cu ghioage stăteau cu fața întoarsă în spre Transilvania, la brazdă, ca să se lupte în contra Ciurii" (1).

Del Chiaro, dacă nu va fi confundând-o cu Holera,—și nu cred că o confundă, căci scrie despre Valahi că „chiamasi la Peste in lingura loro: *Ciurma*”,—povestește datina tămăduirii prin ajutorul cămeșii de isbândă, pe care vom întâlni-o și la Holeră, cu aceste cuvinte: „...spero non sarà dispiacevole a chi legge la curiosa cirimonia introdotta dalla superstizione allorchè entra il mal contagioso nella Valachia. Radunasi un numero determinato di donne, e queste nel termine di ventiquattro ore filano, tessono e cuciono una camicia di canape, e dipoi la bruciano nel mezzo di qualche cortile, ed in tal guisa credono che insieme con la camicia resti consumata la Peste" (2).

(1) V. A. Ureche, *Codicele Bandinus*, Analele Acad. Rom., Mem. secț. ist., XVI, p. 56-7).

(2) *Istoria delle moderne Rivoluzioni della Valachia*, Ed. Iorga, p. 45-6.—Fr. Müller, amestecă de asemeni, pentru Sași (*Basme din Transilvania*, București 1914, p. 54-5) *Ciurma* cu *Holera*. Sub titlul *Cămașa Ciurii*, vorbește de molima Holerii, stinsă prin îngroparea unei cămăși.

H O L E R A .

Infățișare. *Holera* nemiloasă și voinicul. Leacuri împotriva *Holerii*.

Holera se arată în unele sate sub formă de femeie bărână și urită (1), având o secere în mână, cu care „lovește drept în cap” (2).

Tot astfel cred și *Polonezii* (3).

„Intr'un sat, la casa unui gospodar, cam pe înserate, vara, când gospodarul pe prispă sta în jurul unei mese și ospătă cu toți casașii săi, sosește o babă despletită și urită, de nu mai eră alta pe lume ca ea.

— Buna vremea!—zise uriciunea lumii către meseni; mâncați în una, și pe mine nu mă poftiți să'mbuc cevă.

— Ba poftim, mătușă, nu-ți fie cu supărare,—zise gospodina,—că mai avem de-ale gurii. Poftim și ospătează, că om găsi noi la casa noastră atâta samă de bucate!

Baba se puse la masă, mânâncă bine, privi crunt pe toți mesenii și apoi se sculă. Drept mulțumită pentru oapăț, baba zise:

— Aflați, oameni buni, că eu îs *Holera*: am venit aici în satul vostru să secer toată suflarea. De voi, fiindcă nu m'ați *interit* dela masă, nu mă acolisesc. Fiți pe pace, că n'am să vă fac nimic. Băgați însă de samă, să nu vă fie frică, că de multe ori frica face mai mult rău omului ca mine.

Și sfârșind vorbele astea, se duse.

După vreo câteva zile, popa din sat nu mai aveà stare: pe fiecare ceas cără câte șase-șapte oameni. Nici casa gospodarului unde ospătase sluteția de babă, nu scăpă de dijmă. Peste vreo lună, satul eră pustiu și boala își luase catrafusele de acolo (4).

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 156 v°.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 9.

(4) *Șezătoarea*, II, p. 189 90.

Holera vine de seceră lumea mai ales când Dumnezeu vrea s'o pedepsească pentru multele ei fărădelegi (1). Aceasta se întâmplă mai ales după războaie, când se ivesc pe cer semnele obișnuite cumpenilor mari, precum sunt *întunecimile de soare și de lună, cutremurile de pământ, prelingerea stelelor* sau ivirea *stелеlor cu coadă*.

În cântecele bătrânești o găsim ridicând, fără nici o milă, zilele drumeților, întocmai cum am văzut că face și *Ciuma*.

În cele ce urmează dăm un astfel de cântec, compus, se poate, după subiectul popular al altui cântec, în care aflăm și legenda buruienii ghimpoase numită *holeră* (2):

Jos pe malul Prutului,
La casele Vâlculei,
Vâlcu bea, se veseleşte,
Cu trei fete se'ndrăgește,
De *Holeră* nici gândește.
Maică-sa grija-i ducea
Și cu lacrimi îi zicea:
— Dragul mamei, Vâlcule,
Mândrurile, voinicule,
Tu tot bei și veseleşti,
De *Holeră* nici gândești;
Lasă-mi-te de beție
Și de dalba veselie,
Că *Holera*-i chiar la Prut,
Și chiar dincoace-a trecut!
Vâlcule ei se supuneă,
Patru boi la car puneă
Și pe cal încălecă,
Drumul la vale-apucă;
Apuca'n călătorie,
Să facă negustorie.
Când la cotul Prutului,
Prin mijlocul câmpului,
El zăria, mări, zăria,

O clonțată ce râdea,
O clonțată 'nveninată,
Cu pielea pe trup uscată
Și cu părul despletit,
Tot cu șerpi împleticit.
Ea din loc în loc săria,
Spini în urmă-i răsăria,
Iarba câmpului ardea,
Și oamenii morți cădea.
— Cale bune, măi drumeț,
Unde mergi așa sumeț?
— Cale 'ntoarsă, cloanță, fa,
Unde-alergi curând așa?
— Merg la casa Vâlculei,
De pe malul Prutului,
Ca să-i ridice zilele,
Să mă duc cu dânsule!
— Alei, iazmă călătoare,
Boala rea ș'ucigătoare!
Na-ți calul și armele,
De-mi lungește zilele,
Să-mi mai văd copilele,
Că-mi sunt dragi ca soarele.
Na-ți și carul, na-ți și boi,

(1) *Șezătoarea*, II. p. 189: „S'a înmulțit lumea peste măsură și s'a răit de tot; de aceea ne cearcă Dumnezeu cu boale. Abieluță iese băiatul în lume și e șiret și rău de n'are margene. Da bine face Cel-de-sus de mai trimite pedeapsă, că doar s'or mai pocăi de rele.

(2) Z. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român*, București 1906, p. 121: *Holeră, cătină, choleră, cornuță, drăcilă, ghimpe, lipici, pălămidă, scaiu-rusesc, scăete muscălesc, spin muscălesc, Xanthium spinosum*, L.

Numai te du dela noi!
 Nu vreau arme omenеști,
 Că eu am arme dracești.
 Am trei coase nevăzute,
 Cu ciocan de foc bătute,
 Una pentru cei voinici,
 Una pentru copii mici,
 Una pentru fete mari,
 Și nevaste cu ștergari.
 Nu vreau nici carul cu boi.
 Ci vă vreau pe toți pe voi,
 Să vă umflu zilele,
 Să mă duc cu dănele!

Vălcul, biet, se oțară,
 Holera la el sariă,
 Oasele și le'ntindeă,
 Și pe Vălcul-l cuprindeă.
 Gură pe gură puneă,
 Buze pe buze lipiă,
 Zilele i le sorbiă.
 Apoi cloanța iar radeă,
 Cu zilele purcedeă
 Și voinicul mort cădeă,
 Jos la cotul Prutului,
 În mijlocul câmpului! (1).

Prin jud. Dorohoiu se zice că seara să nu se vorbească în casă despre *câni* și despre *măță*, căci Holera, când aude de câni și de măță, vine la casă. Mai cu samă să nu se amuțe câinii, căci atunci vine Holera la vreme de noapte, bocănește la fereastă și la ușă, și dimineața se vor află morți în casă din cei ce dormiau acolo (2).

Impotriva Holerii, poporul cunoaște mai multe leacuri.

Unul se aseamănă cu cel de Ciumă, ce ni-l descrie Del Chiaro. Iată-l așa cum se cunoaște prin jud. Constanța, prin gura unui țaran.

„Mai înainte vreme, când umblă Holera pe pământ, ca să scăpăm de ea, iaca ce făcea: Se apucă o femeie, luă cânepă, o torcea, o năvădiă, o țesea și făcea o *cămașă* din astă cânepă, care o puneă într'un par la marginea satului. Când veniă Holera la satul nostru, dacă găsiă cămașa la marginea satului, o luă și pleacă. Altfel nu scăpam de ea.

Intr'un sat, dac'a văzut că nu mai scapă de holeră, oamenii au luat un băiat voinic, i-au făcut o groapă în pământ, adâncă cât el, și strâmtă, așa, ca să poată sta un om în picioare. Au luat apoi băiatul, l-au pus în groapa și au pus pământ peste el, de viu, și el a murit acolo.

Așa a scăpat satul de Holeră" (3).

(1) V. Alexandri, *Poezii populare*, p. 27. — Variantă în G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române*, p. 443 7.

(2) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună.

(3) Candrea, Densușeanu și Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 379.

Prin jud. Dolj, cămașa care se folosește împotriva Holerii poartă numele de *cămașa de isbândă*, și datina este următoarea :

„Femeile dintr'un sat bântuit de holeră, se strâng într'un număr îndestulător într'o casă. Toate încep să toarcă fuioare mici de cânepă, tort trebuitor și îndestulător pentru o cămașă. Apoi urzesc și năvădesc trecând prin spată și ițe tot tortul lucrat de ele. Il pun în războiu și țese pânză.

Pânza o ieau de pe sul și croesc o cămașă. Altele coase cât mai repede acea cămașă numită *cămașa de isbândă*.

Când e gata cămașa, se duc doi-trei oameni în drum sau într'un loc mai larg din mijlocul sau marginea satului. Lumea vine după ei și pe când unul ține cămașa strânsă spre guler, toți copiii, bărbații și femeile, trec prin ea, ca să scape de holeră.

Cămașa trebuie toarsă, țesută și cusută într'o singură zi" (1).

Tot prin jud. Dolj oamenii caută prin sat doi *boi negri* fătați Sâmbăta de aceeași vacă, — adică să fie frați, — se înjugă la o tânjală și într'o Sâmbătă, doi sau trei săteni dau ocol cu ei satului bântuit de Holeră, cu credință că astfel făcând, Holera fuge din sat în alte părți (2).

Prin jud. Suceava se socotesc între leacuri *rachiul*, *chiperiul*, *sarea*, fricțiunile cu *oțet*, *mușdeiul* sau *usturoiul* întreg, *rachiu* cu *camforă* și altele, pe lângă neștrămutata credință în Dumnezeu (3).

(1) *Ion Creangă*, III, p. 310-1.

(2) *Ibidem*, p. 311.

(3) *Șezătoarea*, II, p. 190. — Alte leacuri în Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, I p. 86-7.

MOARTEA

Înfățișări. Moartea închisă în sac. Chemarea Morții și dulceața vieții. Dumnezeu hotărăște ca Moartea să nu se mai vadă. Oamenii nu mai cunosc ziua răposării. Pregătirea pentru trecerea din viață. Vestitorii Morții: slăbirea puterilor, vâjâirea urechilor, căderea dinților. Moartea iea sufletele. Păharul Morții. Boala, ajutorul Morții. Moartea vicleană. Banii, cursa Morții. Moartea atotputernică. Sf. Haralambie cărmuitorul Morții. Mocanul la sălașul Morții. Mocanul, Holera, Ciuma și Moartea. Mi-a Morții. Sgârcitul îngăduit.

Moartea, pe cari unii o numesc prin confuziș *Samodiva*, *Sila Samodiva* sau *Salea Samodiva* (1), este duhul nevăzut care iea sufletul omului în „ceasul morții“, când îi este scris omului bătrân ori tânăr, bogat ori sărac, mulțumit ori nemulțumit în vieață, ca să-și iea rămas bun dela această lume trecătoare și să meargă pe „lumea cealaltă“, după voia lui Dumnezeu. Aceasta se întâmplă numai atunci când curmarea vieții n'o face Ciuma sau Holera singurile boli pe cari, mai ales, poporul le personifică (2).

Moartea se arată bolnavilor sub chipul unei boale hâde și urâte, numai ciolane, cu ochii duși în fundul capului, cu dinții mari, cu degetele lungi și subțiri, având în mână o *voasă* (3).

Dacă se zice despre cei ce se îmbolnăvesc greu, că i-a atins Moartea cu aripa, trebuie să credem că Moartea are și *aripi*.

După unele credinți, Moartea este una din cele trei *Ursitoare* și anume cea care taie firul tors de cea de-a doua, din furca ținută în mâni de întâia.

Mai demult Moartea se vedeă; lucrul acesta, însă aduceă mare neajuns, căci lumea eră întotdeauna înfricoșată, când ea treceă.

Adeseori chiar oamenii o prindeau și astfel Moartea aveă de

(1) Ionescu și Daniil, *Descânțece din Romaniși*, II, p. 195.

(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 9–10; vorbind despre demonologia poloneză, spune că la popoarele primitive, toate bolile fiind personificate, Moartea are un rost cu totul șters.

(3) *Șezătoarea*, III, p. 113.

suferit tot soiul de neajunsuri, din cari, Creangă ne împărtășește următoarele în povestea lui Ivan Turbină, ce aveà putere să își pună în sacul lui pe oricine.

După ce pune în turbină pe Moarte, cu porunca : „pașol, Vidma, na turbină”, o face să mânânce trei ani numai pădure bătrână, — când Dumnezeu îi hărăzise să ucidă trei ani numai oameni bătrâni; apoi trei ani numai pădure tânără și alți trei ani de zile numai vlăstari fragezi, răchițică, smicele, nuele și altele de felul acestora, că zicea biată Moarte:

— „Turbină, mânâcă-o-ar focul s'o mânânce! — Nu știu ce să mai zic și despre Dumnezeu ca să nu greșesc. Pe semne c'a ajuns și el în mintea copiilor, Doamne, iartă-mă, de i-a dat lui Ivan cel nebun atâta putere asupra mea. Bine mi-ar părea să-l văd și pe Dumnezeu într'o zi, cât e de mare și puternic, în turbină lui Ivan; ori de nu, măcar pe Sfântul Petrea; numai atunci mi-ar crede ei mie”.

După toate aceste suferinți, Dumnezeu se milostivește și hotărăște ca și Ivan să moara, iar Moartea să rămâie slobodă. Deci Ivan își face sicriul și așteaptă :

— „Ei, Ivane, gata ești ?

— Gata!, — răspunse el zâmbind.

— Dacă ești gata, hai. Așeaze-te mai repede în racla, cu n'am vreme de pierdut. Poate mă așteaptă și alții să le dau ravaș de drum.

Atunci Ivan se pune în raclă cu fața în jos !

— Nu așa, Ivane! zise Moartea.

— Dar cum ?

— Pune-te cum trebuie să șeadă mortul.

Ivan se pune într'o râla și lasa picioarele spânzurate afară.

— Dar bine, Ivane, una-i vorba, alta-i treaba; mult ai să mă ții ? Pune-te, măi frate, bine, cum se pune !

Ivan atunci se întoarce iar cu fața în jos, cu capul bălălău într'o parte și iar cu picioarele afară.

— A...ra...ca de mine și de mine! Dar nici atâta lucru nu știi ? Se vede ca numai de blăstămății ai fost bun în lumea asta. Ia fugi de-acolo, să-ți arăt eu, nebunule ce ești !

Ivan atunci iese din raclă și stă în picioare umilit. Iară Moartea având bunătate a dăscali pe Ivan, se pune în raclă cu fața în sus cu picioarele întinse, cu mânilor pe piept, cu ochii închisi, zicând:

— Iacă așa, Ivane, să te așezi!

Ivan atunci nu pierde vremea și face tranc.... capacul deasupra, încuie lăcata și cu toată rugămintea Morții, umflă racla în spate și se duce de-i dă drumul pe o apă mare, curgătoare“.

Tot astfel cred și *Ucrainenii* și povestesc că un soldat ar fi făcut la fel cu Ivan Turbincă (1).

La nevoie, unii oameni, mai ales cei bătrâni, o chemau, și Moartea venia, dar de multeori, când o vedeau așa de înfricoșată, nu știau cum să scape de dânsa. În această privință iată o povestire:

Eră odată o babă bătrână-bătrână, slabă și sfrijită, că pe semne îi eră și Morții scârbă să se mai anine de dânsa. Și baba aceea aveà un fecior ajuns și el om aproape bătrân, dar tot rumân și voinic la trup. Il chemà Luca.

Intr'un rând, nu știu cum se face că baba eră tare năcăjită, și în năcazul ei, începù să se vaite și să strige:

Of, Moarte! Moarte! Muritu-ți-ar fi fost numele și călcătura! Of, vino și ma iea, că m'am săturat de viață, și mai multe nu!

Și de-odată vede baba ușa deschizându-se și intrând la dânsa prea cinstitul chip al Morții, cu coasa pe spinare

- Iata-mă-s; am venit, ca m'ai chemat!

Iar baba, înspăimântată, îi răspunse blajin:

— Hei, Moarte, Moarte, mă ierte Dumnezeu că te osteniși atîta cale până la mine. Ce să faci c'o rogojină de babă ca mine, cum mă vezi? Mai bine

Du-te la Luca,

Ca-i crapa buca! (2).

Iată acum o variantă musceleană glumeață.

„Eră pe-aici o mătușă, bătrână bătrână de nouăzeci și nouă de ani, și aveà doi feciori, Luca și Ispas. Mătușa, încârligată și abia ducându-și trupul de mulțimea anilor și-a nevoilor, se tot rugà lui Dumnezeu:

— Doamne, mi-o fi destul! De ce nu mai vine Moartea aceea să mă iea?

Ori:

(1) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 424.

(2) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu. *Buca* e obrazul, gata să crape omului gras.

— Oh. Moarte, unde ești de zăbovești atâta, de nu vii să-mi scurtezi ale zile?

Cei doi feciori, tot auzind-o, aduc într'o zi, acolo pe coș, unde sta baba de se prăjiă la foc, o dihanie urită,—bufniță ori ciuhurez, ce-o fi fost,—și care se uită așa sperios la biata babă.

— U, mamă! Ce e aia de se uită așa la mine? — zise baba speriată și fugind în colo dela foc.

— Ce să fie mamă! E Moartea! N'ai chemat-o dumniata d'a-tâtea ori? Iaca, acum a venit și vrea să te gătești și să te duci și tu după ea!

Când a auzit așa, a început baba să tremure, să plângă și să se roage:

— Moarte, Moarte, mă rog, lasa-mă! Nu mă luă pe mine, că sunt o nevoiașă:

Iea pe Luca
Ca-i crapă buca,
Ori pe Ispas,
Că e mai gras! (1).

O altă variantă, de-asemeni glumeață, se încheie cu următoarea rugămintă făcută de babă, Morții,—o bufniță prinsă de fiul său în clopotniță:

— Moarte, nu mă mai mîncă pe mine, că-s o slăbătură:

Mânâncă pe Irimia,
Că-i spânzură bărbia! (2).

Tot astfel se cunoaște pretutindeni povestirea bătrânului ce se întorcea dela pădure cu sarcina de găteje uscate în spate, care își chemă Moartea, dar căreia, la sosire, ca și'n fabula lui La Fontaine, îi spuse că a strigat-o ca să-i ajute să-și pună lemnele bine pe umăr:

O variantă ne vorbește de-o babă.

„Eră odată o femeie, și ajunsese la adânci bătrânețe. Ba slăbăciunea, ba boala, ba supărările și năcazurile [o făcuseră că] bătrâna ajunsese de-și rugă mereu Moartea. Zi și noapte vorbiă singură și zicea oftând:

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 124.

(2) I. Adam, *Pe lângă vatră*, București 1900, p. 129–31.

— Of, Doamne! Cât am să mă mai chinuesc! De-ar veni Moartea mai degrabă să mă iea!

Intr'o zi ea strângea [lemne] de foc în pădure. Făcuse o sarcină bunicică de hreșcuri (1), —uscături. Dă să ridice, —nu putea. E greu să fii sărac, d'apoi încă și bătrân!

— Of, Moarte, Moarte! Da nu mai vii? De ce mă lași să mă chinuesc atâta? Vino odată! —zice baba.

Moartea, la spate, face:

— Iată-mă-s! Am venit. Ce vrei cu mine?

Bătrâna se întoarce, vede pe „mama —bătrâna“ cu coasă în spinare, mai gândește ce gândește, și răspunde:

— Nu, nu, draga mea... Te-am chemat să-mi ridici sarcina asta în spinare, că tare-i grea!

Moartea s'a dus. Iar biata babă și-a târâit cum a putut sarcina de lemne până acasă, tot șoptind pe drum:

— Hei, Doamne!

Cine moare,
Noroc are;
Cin' trăește,
Pătîmește! (2).

A trebuit o întâmplare ca Dumnezeu să hotărască mersul nevăzut al Morții, fapt ce-l găsim în următoarea povestire care se aude prin jud. Tutova:

„Se sculă mocanul disdedimineață, își aruncă gluga pe spate și porni cu oițele dinapoi.

Și ajunge într'o poiană. Da poiana asta frumoasă-frumoasă! Și cântau păsări de tot soiul, cari de cari cu glasurile mai duioase și mai armonioase. Oile mocanului se împrăștiaseră după păscut, iar mocanul, cât mi țî-i de lung, se tolăni pe-o coastă, își dădù căciula pe ceafă și începù și el cu fluietul lui de trestie o doină, măi tată, de întrecù toate păsările. Cântă mocanul, știi, colea, că acù eră și timpul. Griją de nevastă și copiii n'avea; de voinic, —cât un urs; oile, —frumoase, —să tot trăești, să nu mai mori!

— Ei, unde-i Moartea acù, să se lupte cu mine! —zise mocanul, și-și urmă doina înainte.

(1) In text : hreșturi, —se pare că greșit.

(2) *Neamul românesc pentru popor*, VII, p. 51 — 2.

— Iacată-mă-s,— zise Moartea, înfățișându-se înaintea lui. Și mocanul, cum cântă, tresări de odată și înmărmurî când o văzù chiar lângă el.

— Ai venit?—mai întrebă ciobanul, lungind vorba.

— Venit, venit,—zise repede *Moartea care luase chip de babă*; și hai mai răpejor, că mi-i degrabă!

— Ți-i degrabă?—zise mocanul dârdâind de frică și căutându-și de vorbă.

— Hai, hai, leapădă-ți gluga și închină-te, să-ți mai iert din păcate, de ai gust, că trebuie să-ți taiu gâtul!

Și cu repegiunea unui fulger, își și scoase sabia din teacă.

Mocanul înlemni, dar nu știu cum,—și-i fulgeră o șiretenie prin minte, că, cum văzù sabia, zise:

— Ha! Da bună *sabie!* Taie? Ian dă-o s'o văd și eu, să-mi mai aduc aminte de pe când făceam miliție!

Baba,—Moartea,—i-o dete, fără multă zăbavă, că nici nu se uită la ei; eră cu gândul cine știe unde! Cine știe pe cine aveà de gând să mai doboare în ziua aceea!

Mocanul luă sabia frumos, se uită la ea, o scoase și-o mai trase de vreo două-trei ori cu amânarul, apoi neluând nici într'o samă pe babă, o puse liniștit în glugă și-și căută de cântat înainte.

Și când băgă baba de samă, răcni odată, de se cutremură pădurea. Și mocanul par'că nici n'auzià. El cântă mereu din flurier. *De cât*, crăpă de ciudă hârca! Și unde nu-mi începù a țupăi pe lângă mocan, ca să-i dea sabia, căci fără ea, n'aveà nici o putere.

Și nu, și nu,—să-i dea sabia!

Ți-ai găsit! Mocanul nici că voià s'o mai asculte, mai ales când băgă de samă că fără *sabie*, n'are nici o putere.

Baba îl necăjià mereu, da el tot îi arăta brâul, [ca și cum i-ar fi zis:] „pe semne vrei să te spânzur?”.

Dacă văzù și văzù că nu-i de chip, nici nu mai așteptă, și-o tulî de fugă la Dumnezeu. Ii sfârâiau picioarele ca la nagâț...

Ruptă ca vai de ea,—că de câte nu se agățase ea până acolo!—cu ochii roșii de ciudă, *ci*:

— Doamne, Doamne, iată cum și iată cum, că un obraznic de mocan..., —în sfârșit, îi spuse ea toată pățania, lui moș Dumne-

zeu, care stătea liniștit în tron și tot făcea cu capul în semn de înțelegere.

După ce găti baba de spus, Dumnezeu chemă de grabă pe *Arhanghelul Mihail* și-i porunci că numaidecât să fie aici cu obraznicul acela de mocan.

Arhanghelul, de poruncă; nu trecu nici un minut, și se și arătă cu mocanul de păr înaintea lui Dumnezeu.

— D'apoi, bine, măi mocane!—zise Dumnezeu; cum de te apucași să strici tu rostul babii, s'o ții în drum, ba încă să-i ieai și sabia? Hai?

Și porunci Dumnezeu lui Mihail să-i sboare creierii,—nu altă ceva.

Mocanul o sfeclise! Tot făcând din mâni ca să-l mai lase, *ci*:

— Doamne, mă rog, lăsați-mă, să vă spui și eu ceva: N'am vrut să fac nici un rău sfinției voastre, ci Doamne, tot stând colo cu oile, și gândindu-mă, am văzut că Moartea prea se întrece cu șaga. Umblă pe drumul mare cu sabia scoasă afară de o văd toți oamenii, de stau sărmanii totdeauna cu frica în sân. „Că iacă, cine știe, s'o abate la mine!“ Altul: „Ba la mine!“ „Ba la mine!“ Ba, încă s'o vezi, când se face horă de Paști și de Crăciun, și când flăcăii și fetele joacă, de! ca la o zi de veselie, hai, *popuc!* și Moartea, se amestecă printre oameni, printre flăcăr, și te miri cum îi zice cineva ceva, că i-a retezat capul! De, Doamne. Drep-tate-i asta?

Da moș Dumnezeu stătù în tron și se tot uită pe furiș la mocan, netezându-și barba. Văzù că mocanul are dreptate.

Și urmă mocanul:

— Și cum vă spusei, Doamne, ar fi nimerit ca Moartea să fie nevăzută și să nu deie în oameni cu sabia, tăindu-le gâtul, de face alătea vărsări de sânge!

— Ai dreptate, măi mocane,—făcù Dumnezeu liniștit. Și porunci numaidecât ca babii să i se facă o săbiuță mititică—mititică. și baba nici să se zărească! Și când i-o fi dat cuivă să moră, ea să vâre sabia încetișor într'insul și să-l taie cu săbiuța pe dinăuntru.

Și, iaca, de atunci Moartea nu se vede. Ea cu săbiuța ei mică, de tot, te taie pe dinăuntru, și tu nici gândești, poate, de Moarte,

Și pe mocan îl făcù Dumnezeu sfânt. Și de atunci, nimeni n'a mai văzut Moartea" (1).

Tot astfel se crede că mai înainte oamenii știau chiar și ziua când trebuie ca Moartea să le curme vieța:

„În dragostea lui cea mare pentru om, Dumnezeu datu-i-a la început carte cuprinzând izvodul tuturor celor bune de știință pentru vieța lui. În cartea aceea i se spune tot ce erà spre bucuria părintelui ceresc cum și ce erà spre mânia lui, și între altele, i se spune și ceasul sfârșitului lui din lume, ca să-și grijească sufletul din vreme, prin pocăință.

Dar după o curgere de ani, cunoscându-și omul ziua cea de Moarte, se dădù la lene, și duceà lipsă, ca tot el, pe urmă, ca un nesocotit să cârtească împotriva lui Dumnezeu.

Și văzând Domnul atâta rău pe pământ, scoborî odată din cer și trase la un om. Dar chipul Celui-prea-înalt erà de moșneag bătrân, așa că omul nostru nu l-a cunoscut cine-i:

— Ce mai faceți, oameni buni?—zise Dumnezeu.

— Ia, greu, moșule! Dumitale ți-a dat Prea-sfântul mai mare veleat, și ai trăit mai mult, și ai muncit, și ai cu ce trăi la bătrânețe; dar de mine-i rău. Iată, peste patru zile voi muri! De doi ani întregi, nici cămașă n'am văzut pe trupul meu, nici cu mâncare îndestulătoare, și nici cu băutura bună nu m'am potolit!

— Dar gard la casă de ce nu ți-ai făcut, și în grădină, de ce nu ți-ai sămănat legume, ca să ai?

— Păi, știind c'am să mor în curândă vreme, credeam că voi putea trăi și mai așa!

— Da'n câmp, făcut-ai arătură?

— N'am făcut, că de făceam, trebuie să strâng pâne mai multă decât îmi trebuie și rămânându-mi după moarte, Dumnezeu mi-ar fi dat grea osândă pentru gâlceava feciorilor mei dela împărțirea rodului!

Și tot așa se vaită și găsià pricini omul cel fără cămașă pe el, iar Dumnezeu îi luă din minte ziua sfârșitului de veci,—lui și tuturor oamenilor din vremea aceea" (2).

De atunci, omul trebuie să fie totdeauna cu grijă despre sfâr-

(1) *Ion Creangă*, III, p. 145-7.

(2) T. Pamfile, *Firișoare de aur*, p. 17-9.

șirea în cinste și'n ușurarea de păcate a vieții sale, caci numai astfel *Moartea* cea dureroasă va fi isgonită, adică, numai astfel se va putea pregăti adevărata *vieță*; și atunci, omul trebuie să strige creștinește :

Fig. 3. Darâmarea Morții și a Diavolului.

Bucură-te prea sfântă cruce, arma cea dumnezească,
Steaua și slava, coroana cea frumoasă și împărătească ;

Bucură-te cinstitul schiptru al împăratului Hristos Iisus,
 Ce ne-ai facut pre noi moșteani în Ierusalimul cel de sus ;
 Bucura-te puternică cruce, drugul cel de ne urnat,
 Carele porțile cele de durere ale iadului le-au sfărâmat ;
 Bucura-te cetate și biserică sfântă și însuflețita,
 Ce ne-ai îndreptat pre noi la legea cea noua și sfințită ;
 Bucură-te cruce, rod'ul vieții și al traiului,
 Cheia cu care ne-ai deschis nouă ușile raiului ;
Bucură-te sabia cea de foc, ce pre Moarte o ai dărâmat,
 Și pre Diavolul cumplit în iad l-ai sfărâmat! (1).

Vai de cel pe care Moartea nu-l găsește pregătit! Iată ce spune una din nenumăratele urații cari însoțesc cântecele de stea ale Crăciunului :

Grăit-a Domnul
 S asculte tot omul :
 Să ascultați fără *price*,
 Sa ascultați ce v'oiu zice :
 Grăindu-vă cu blândețe,
 Lasați ininii să 'nvețe,
 Că tot omul de sub soare,
 Când îi vine vremea, moare.
Moartez este'n lume mare:
 Pe nimeni prieten n'are ;
 De bogat nu se sâește,
 De bătrân n'are rușine,
 La cei tineri încă vine.
 Numai la împărați merge mai cu silă,
 Ca împărații și cu craii
 Fac cetățile cu anii
 Și 'ncă tot mai zăbovesc
 Pân'ce zidurile 'ntăresc ;
 Că fac ziduri groase,
 Cu turnuri frumoase,
 Cu porțile ferecate,
 Cu lanțuri de fier legate.

Când ei bea
 Și veselii,
 Atunci Moartea mi-i găsiă.
 Și-l luă din colțul luminat,
 Și-l trântiă fără vieață'n pat ;
 Și-l luă desus, dela vânt,
 Și-l trântiă mort în pământ.
 Și el vrea sa se mai ridice,
 Dar nimica nu mai zice :
 Purcede ca un om străin,
 Avuțiile-i rămân.
 Să nu socotiți că frații și surorile
 v'or trăi,
 Sărindare v'or plăti, –
 Că frații și surorile atâta s'or învrăjbi,
 Până la groapă te-or porni.
 Unii te-or scoate din casă,
 Alții s'or sfădi la masă ;
 Și te-or duce la mormânt ;
 Și te-astupă că pământ ;
 Iarbă verde'n creștet țî-crește
 Și nimic nu folosește! (2).

(1) Versuri dintr'o cârtică veche, cu iconițe, împărt. de d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea. Textul întreg s'a publicat în *Cuvântul adevărului*, VII, no. 16 (Craiova 1908). D-l Mateescu atribue cârtica lui *Ghenadie Cozianul* (c. 1720). Cf. *Calendarul Revistei «Ion Creangă pe anul 1912*, p. 103 5. O iconiță s'a dat și în T. Pamfile, *Diavolul învrăjbitor al lumii*, p. 7.

(2) Aceasta și altele, în T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 143 6.

Iată și îndemnul unui îndrăgostit :

Frunzuliță mărăcine,
Poartă-te, mândrușo, bine,
Că nu știi când *Moartea* vine
Și te ia de lângă mine.
Nu te'ntreabă: gata ești,

Și te ia cum te gasești.
Frunzuliță foaie lată,
Ad'o mână și ma iartă,
Că ți-oiu fi greșit vreodata! (1).

Și iată că așa se și întâmplă:

Foaie verde și-o mătasă,
Anică frumoasă,
Pe cea vale 'ntunecoasă
Vine *Moartea* fioroasă
Cu cuțite și cu coasa,
Să-ți ia sufletul din oase.
Mă rog, *Moarte*, mă mai lăasă,
Că nu mi-i bărbatu-acasă!

Și s'a dus pe deal la coasa!
Anicuță, nu se poate,
Ca barbatu-to-i departe
Și eu nu te-aștept, că-s *Moarte*!...
Na-ți *Moarte*, carul cu boi,
Mă mai lasă până Joi...
— Ba, nici până mai de-apoi,
C'așa scrie'n cărți la noi! (2).

Cu toate acestea, *Moartea* își are *vestitorii* săi:

„O dată,—de atunci a trecut timp cam mult,—mergea pe o potecă un *uriaș*. Fără veste îl ieși înainte un necunoscut strigându-i:

— Stăi pe loc! Un pas să nu mai faci?

— Cum,—zise *uriașul*,—un pitic ca tine cutează să mă o-prească în drum? Cine ești tu de te încumeți a vorbi cu atâta îndrăsneală?

— Eu sunt *Moartea*,—răspunse necunoscutul. Mie, nimeni nu mi se împotrivesc; chiar și tu trebuie să te supui!

Uriașul, nici una, nici două, luă la trântea *Moartea*, și fiindcă ea se tot opintea să scape din mâinile lui, îi dete odată un pumn atât de sdравăn, că o lăsă lungită lângă un gard.

După câtvă vreme, venindu-și puțin în fire, începù a se văi-cără amarnic.

— Ce-o să mă fac eu acuma?—se jeliă *Moartea*. Oamenii n'o să mai moară și pământul n'o să-i mai încapă. Vai de zilele mele!

Tot jelindu-se așa, iacă trece pe acolo un *flăcău* cu flori la pălărie, trăgând din frunză o doină, de înghețā apele.

Văzând pe necunoscut zăcând mai mult mort, i se făcù milă,

(1) Impărt. de d-l Gr. F. Sfrânciog.

(2) *Ion Creangă*, IV, p. 55. — Variantă cu sfârșit indecent în P. Trache (P. Danilescu), *Din mărăcini*, Craiova, p. 107.

se apropie de el, îl ridică pe picioare, 'i dete să bea puțină apă din vâlceaua din apropiere și nu se mișcă de lângă dânsul, până ce nu-și veni în puteri.

— Dar știi tu pe cine ai ajutat?—întrebă de odată necunoscutul. Știi tu pe cine ai pus în picioare?

— Ba,—răspunse flăcăul; datina noastră e să facem bine la ori cine, fără a-l întrebă de neam sau de credință. Nu te cunosc, și de aceea, nici nu vreau să te cunosc.

— Eu sunt Moartea,—zise necunoscutul. Eu nu cruț pe nimeni, și nici cu tine nu pot să fac altfel. Cu toate acestea, ca să vezi că și eu știu să fiu recunoscătoare, îți făgăduesc că nu te voi lua fără veste, ci-ți voi trimite mai întâiu pe vestitorii mei, ca să-ți spună să te pregătești pentru călătoria cea lungă.

— Foarte bine,—răspunse milosul tânăr; e un câștig și acesta. Cel puțin până atunci, să nu-ți mai port de grijă!

Și puindu-și pălăria pe-o ureche, pleacă în drumu-i, cântând.

Fiindcă avea avere și eră tânăr, o ducea numai în chefuri și petreceri, nepurtând grijă de ziua de mâni. Dar tinereța și sănătatea țin numai până la un timp. Durerile și beteșugurile nu întâziară să-i vie. Totuș el zicea:

— Nu voi muri, căci Moartea mi-a făgăduit să-mi trimită pe vestitorii săi cari încă n'au sosit!

După ce se mai întremă, în loc să judece mai sănătos la viitor, în loc să-și curățe sufletul de păcate, se apucă să facă tot cecece făcuse: chef la toartă și veselie!

Cum toate au un sfârșit, într'una din zile, pe când eră la o petrecere cu mai mulți prieteni, tânărul de odinioară se pomeni că-l bate cinevă pe spale, și nu mică îi fu mirarea când văzù Moartea.

— Vino după mine! Iea-ți rămas bun dela lume, căci ceasu' tău a sunat!

— Cum,—zise flăcăul de demult, unchiașul de acum; așa te ții tu de vorbă? Nu mi-ai făgăduit că înainte de a veni tu, ai să-mi trimiți vestitorii tăi?

— Taci!—se răsti Moartea. Nu ți-am trimis unul câte unul? An, nu ți-au slăbit *puterile*? N'ai avut *amețeli* la cap? Nu ți-au vâjâit *urechile*? N'ai simțit junghiuri și dureri prin *oase*? *Dinții* nu te-au durut și ți-au căzut? *Părul* nu ți-a albit? Vederea *ochilor* nu ți s'a întunecat?

Ne mai având ce să răspundă, moșneagul cu pricina și-a plecat capul și a mers după Moarte!" (1).

Fig. 4. ...Moartea mi-au sosit și Dracul m'au napadit...

Când Moartea vine la om, fără a se arăta, firește, acesta se înfioară, are un tremur: semn că i s'a uitat Moartea în ochi (2),

(1) Revista *Prictenul nostru*, II, p. 185-7.

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 193. Cred. Rom. din com. Zorleni, jrd. Tutova, împărt. de c-l T. Pcpovici.

Alte ori găsește la căpătâiu, după unele credinți, pe Inger, — *Ingerul păzitor* sau *Arhanghelul Mihail*, — sau pe *Diavol*, gata de a lua sufletul omului și de a-l duce în raiu sau în iad, după faptele celui căruea Moartea îi ridică vieața. Și vai de cel ce zice :

Iată Moartea mi-au osit
 Și Dracul m'au năpădit !
 Unde să fug și să scap,
 Că păcatele mi-au ajuns la cap !
 N'am de unde sa mă învaț,
 Umblu călare pre bățu,
 Ca un copil în mâni fiind sfârleaza,
 Cu ochii legați, să nu cază... (1).

Moartea iea sufletul oamenilor în mai multe feluri :
 Pe unii îi gâtuie, cum spune o gâcitoare a Morții :

Am un iepuraș
 Cu urechile de caș ;
 Eu vreau să i le mânânc,
 Ea mă apucă de gât ! (2).

În această împrejurare, „darea sufletului“, — agonia, — este fioroasă, căci între Moarte și muritor se încinge o luptă groaznică.

Pe alții, Moartea îi taie cu *coasa*, — căci Moartea cosește, — sau cu *secerea*, — Moartea *seceră*. De aceea, prin unele părți este datină ca după trei zile dela înmormântare, să se văruească odaia în care a răposat cineva, ca să nu rămână pe pereți, chiar și nevăzut, sângele care a țîșnit din om, atunci când Moartea l-a înțepat (3).

Acesta se întâmplă și atunci, când Moartea trage în om cu *săgeata*, — Moarte *săgetează* (4) sau *însăgetează*, — sau când îl *înjun-*

(1) Cărticica cu iconițe pomenită.

(2) N. Păsculescu, *Literatură populară română*, p. 90.

(3) *Șezătoarea*, III, p. 114. — *Ion Creangă*, V, p. 178 : „În cele trei zile după îngroparea mortului se grijește prin case și se văruește, că Moartea, când vine și iea sufletul omului, el se luptă cu ea, și haina, dacă vede că nu-l poate dovedi, îi taie capul cu coasa, de țîșnește sângele pe pereți. Și de aceea se grijește casa și se chiamă preotul să facă aghiasmă ca s'o sfințească, că prin grijire și vărut, se acopere stropii de sânge din casă, iar cu aghiasmă se sfințește casa ca din nou“.

(4) Marian, *Inmormântarea*, p. 7 :

Măi femeie, draga mea,
 Draga mea, iubita mea,
 Cucu'n spate mi-a cântat,
 Și Moartea m'a săgetat !

ghe cu *jungherul*,—un fel de cuțit nevăzut, ca și celelalte unelte tăioase ale Morții.

Acestea se întâmplă „la vremee cuvenită“, când „scrie în cartea vieții“ muritorului, dar și în clipe neprielnice, pe care omul trebuie să le știe, și de cari trebuie să se ferească. Astfel Moartea paște pe cel ce iesă noaptea afară în timpul cântatului *cocoșilor* (3).

Altora, Moartea le dă să soarbă din păhar,—*păharul morții*,—o băutură amară și otrăvitoare. „Când se arată omului, ea-l pofteste să bea dintr'un pahar o băutură amară, cum e focul. De gustă omul, zilele i s'au sfârșit. De nu gustă cu voie, îl face de nevoie să guste din păhar. Atunci sufletul se deslipește de trup, iesă din om ca un fum albastru și îndată fuge pe pustiu“ (2).

Cu privire la *păharul morții*, iată o povestire moldovenească:

„Acù, ci-că eră odată într'un sat un bogătaș care aveà moșie, și de câte ori se află la munca câmpului între oameni și auzià vorba despre Moarte, sărià șațoș de colo și spuneà la lume:

— Eu, măi oameni buni, nu știu eu de ce vă prostiți așa de rău și vă temeți așa de tare de Moarte! De-ar fi s'o întâlnesc eu în carne și oase, rău aș mai stâlcì-o!

Cum se brodi o treabă, că nu mult după spusa lui, într'o bună zi, pe când se plimbà moșierul prin lanul lui de grâu, iacă se întâlnește cu o femeie care tot rătăcià prin grâu, pâlindu-l la pământ.

Boierul, cum o văzù, prinde a sbierà la dânsa, să iasă din grâu că o stâlcește în bătaie.

Iar femeia îi zise:

— Am auzit că vrei să mă cunoști; de aceea am venit.

— Dar cine ești tu, obraznico, de vorbești așa?

— Eu sunt Moartea în carne și oase, așa cum doriai să mă întâlnești!

— Tu ești Moartea? Ei bine, stăi să-ți arăt eu ție, că-ți prea bați joc de oamenii cei fricoși!

Când vru boierul să-i dea una, Moartea, numai cât s'a oțărît la dânsul, și îndată a și venit de-a rostogolul boierul, și a căzut mort la pământ.

(1) Cred. Rom. din com. Vrata, jud. Mehedinți, împărt. de d-l Od. Apostol

(2) *Șezătoarea*, V, p. 113-4.

După moartea boerului, moșia a rămas fără stăpân, căci el nu avea nici un soiu de neamuri, din care pricină, și boierul a putrezit acolo unde a murit, neavând cine să se îngrijească de dânsul.

Mai apoi, după o îndelungată vreme, pe când *Isus Hristos* și cu *Sfântul Petru* umblau pe pământ, și având drumul pe acea moșie, s'au oprit în locul unde murise bogătașul, despre care ni-i vorba. Și Domnul Hristos îl întrebă pe Sf. Petru:

— Știi tu, Petre, cine zace mort în locul acesta?

— Tu știi, Doamne,—răspunde Sf. Petru.

— Aici,—zise Isus,—este mort stăpânul moșiei acesteia, și pe care aş voi să-l aduc la vieață.

— Chiar bine ai face, Doamne, să-l înviezi, căci e păcat de așa moșie să stea părăginită!

Atunci Isus îl strigă pe nume. Și a și ieșit mortul în carne și oase în fața Mântuitorului, care i-a spus că l-a chemat ca să mai traiască pe fața pământului, pentru a-și mai vedeà de moșie.

— Mulțumescu-ți, Doamne, de bunătatea ce arăți pentru mine,—zise moșierul, cunoscând cu cine are de-a face,—dar, rogu-te, lasă-mă să-mi urmez odihna aici, unde mă aflu, pentru că *tare mă îngrozesc când gândesc că va trebui să mai beau încă odată paharul morții!* Sunt treizeci de ani de când m'am mutat din lumea pământească, și credeți-mă, că nici acuma n'a ieșit amărăciunea din oasele mele. Așa de amar fuse paharul ce l-am înghițit la moartea mea!" (1).

Une ori oamenii cari trebuie să moară, nu se dau, și atunci, Moartea trebuie să alerge la ajutorul *bolilor* cari vor doborî pe cei îndărătnici. In această privință iată ce ne spune o povestire:

„Ci-că *Moartea* nu se încumetă să dea piept, să răpuie un om voinic. Și când se tot căină ea că e slabă, iată că se întâlnește cu *Frigurile*. Iși dau binețe, ca prietene ce erau și *Frigurile* întreabă pe *Moarte* de ce este așa de amărită. Le spuse ea, *Moartea*, tărășenia, iar *Frigurile* îi ziseră:

— Să vii să-l iei după o săptămână; ți-l punem noi bine!

Și *Frigurile* s'au ținut de vorbă și calea *Morții* a fost "ușurată" (2).

(1) *Ion Creangă*, V, 111 2.

(2) G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 241.

Alte ori Moartea umblă cu alte înșelăciuni:

„O dată Moartea a plecat cu un om la drum. Ea, cum să facă să-l înșele, să-i iea sufletul? A mers pe drum, a mers să [se] ducă la Dumnezeu în cer, și le-a venit sete. A dat la o fântână să bea apă. A scos omul apă și a băut Moartea. Când să bea omul, Moartea i-a zis să sufle gunoaiele din apă, să nu-i dea în gură.

Când a suflat omul, Moartea i-a luat sufletul. Trupul i-a căzut jos, acolo, iar cu sufletul s'a dus la Dumnezeu în cer.

Dumnezeu a întrebat-o că de unde a luat sufletul așa nepriemenit, și a trimis-o să-l ducă îndărăt, de unde l-a luat.

Când a ajuns la fântână, la trup, Moartea i-a arătat sufletului trupul, să intre acolo, că de acolo l-a luat.

Sufletul a zis că n'a ieșit de acolo; n'a vrut să mai intre în trup, și s'a dus iar la Dumnezeu“ (1).

Pentru Țara Hațegului, povestirea aceasta are următorul cuprins:

„A venit odată Moartea la un om și i-a poruncit să meargă cu ea în cea lume. Omului i-a părut tare rău de lumea asta și s'a rugat de Moarte să nu-i iea sufletul, ori să nu-l ducă *baș* (2) acum, că ar vrea să mai trăiască.

Moartea l-a lăsat, dar peste un an a venit și a zis către om:
— No! vino, că acum nu te mai las!

Omul s'a rugat cât a știut el, dar tot n'a folosit nimic, că Moartea l-a dus cu sila pe o cale prin niște păduri.

Bietul om se tot plângea și se văieră că acù-și pierde sufletul. Apoi se uită la mâinile lui, la picioarele lui, la capul lui, și zicea:

— Sărac trupul meu, cât te-am hărănit și te-am spălat și te-am îmbrăcat, și acum o să pieri!

Apoi se gândi la sufletul lui, și nu credea că dacă o ieși din trup, să mai poată trăi, și de aceea eră el supărat, și n'ar fi vrut să moară nici decăt.

Și ajunse el și Moartea la o apă mare, la un tău. Acì omul se rugă de Moarte să-l lase să bea încă mai odată în lume apă. Moartea îl lasă, dar când se plecă omul cu gura la apă, cum eră

(1) Șt. St. Tușescu, *Taina ăluia*, p. 35.

(2) *Chiar*.

el pus în două picioare și două mâni, Moartea îl atinse cu mâna și îi luă sufletul. Trupul lui căzù cu nasul în mocirlă, ca un dărab de lemn.

S'a întâmplat de tot acel suflet peste un an a venit cu Dumnezeu pe la apa aceea. Acum erau pe celălalt țărmure, și Dumnezeu bine vedeà că trupul sufletului cu care umblà pe aici, e dincolo, pe țărmure. Intrebă dară Dumnezeu:

— Da știi tu ce e dincolo?

Iară sufletul zise:

Zău, Doamne, nu cunosc ce să fie acolo; văd numai că   mortăciune urită. O! cum pute! Să mergem de aici!

Dar Dumnezeu trecù cu sufletul dincolo de apă, unde erà mortăciunea. Aci, așa sete cuprinse sufletul, cât se rugă lui Dumnezeu să-l lase să bea apă. Dar cât de tare se spărie când văzù că mortăciunea aceea e trupul lui din *haia* lume (de pe pământ).

Dumnezeu zise:

-- Baga-te aici în trupul ăla!

Dar sufletul plângeà și se rugà de Dumnezeu să nu-l bage iara în spurcaciunea aia de trup. Dumnezeu îi ascultă rugaciunea. Atunci zise sufletul:

— Nerodul de mine, cât am fost eu de prost, că nu vream să mă scoată din acest trup. O, cît e de urit! Și cât  s eu acum de slobod!" (1).

Tot acest lucru ni-l arată și urmatoarea povestire, în care Moartea se preface într'o grămadă de bani, ca dela dânsa să se omoare doi inși:

„Moartea, obosită de mult lucru, a ajuns odată în Valea-rea și s'a așezat ca să se odihnească sus, în coastă, de-asupra fântâni. Ca să doarmă mai bine, și-a făcut un pat verde de mărăcini și scafeți, se așeză pe el și puse capul pe un mușuroiu de cârtiță.

Bun loc găsise cotoroanța! Umbră și apă rece. Dar nu apucă bine să așipească, și de pe drum vine spre fântână un român voinic, cântând cât îi luà gura. Ea săltă numaidecât capul, se ridică în picioare și privià pe român.

Românul, după ce bău apă rece, se apucă să se spele pe ochi, așa, fără nici o grijà, și fără să bage de samă că Moartea e de

(1) Densușeanu, *Grăul din Țara Hațegului*, p. 244 5.

asupra capului său. Când să se șteargă pe ochi, el vede Moartea stând dreaptă în picioare și uitându-se spre el. Repede își împarți el mintea în patru, se închină de zor și o croi la fugă spre padure, lăsându-și căciula la izvor.

Să-l fi văzut cum fugiă, saracul, de nu i se mai vedeu picioarele! Par'că eră titirez. Fugiă românul de frica Morții, fără să știe că Moartea, dacă vrea, îl gasiă ori unde. Dar ea a fost bună de data asta, s'a uitat doar la el și l-a lăsat să-și vadă de drum. Apoi s'a întins iar pe patul ei de spini, căutând sa doarmă și ea.

Dar românașul! Voinic, voinic eră, dar eră cuminte băiatul. Știă el că cu Moartea și cu Dracul, să nu te apuci. De aia o croise așa repede în pădure. Acum, el fugiă mereu, fără să se mai uite îndărat,—așè groază băgase Moartea în el. La o cotitura îl opresc însă doi oameni voinici, cu puștile la spinare și armați pînă în dinți, cu pistoale și cuțite. Erau doi hoți, mai rai decît Moar ea, căci ei nu iertau pe nimeni. Vai de mama creștinului ce c'edea în mâna lor!

Ce cruți pe aici, băiete?

Nenișorilor, nu mă mai opriți, că m'ajun e Moartea!

— Ce, ești nebun?

— Ba nu-s de loc nebun; e l'icra adevărat. Vaz iiu Moartea de-asupra Fântâniei-reci; sta în coastă și se strâmbă la mine.

Și le povesti el toată istoria apoi.

— Hai, bre, de ne-o arată și noua îi ziseră hoții.

— Nici mort nu ma mai întorc acolo!—le răspunse românașul; și o croi iar la fugă.

De geaba îl strigară hoții, că el se depară mai adânc în pădure, ca un iepure scăpat dela ogar.

— Hai să mergem noi acolo,—își zisera tâlharii. Ce e aia *Moarte*? Moartea nu se vede; nebunul asta, cine știe ce-a vrut să ne spuie!

Și hoții o luară încetinel pe potecă spre Valea-rea, locul de întâlnire al tuturor haiducilor. Binișor, binișor, ajunseră la Fântâna-rece, unde găsiră căciula românului.

Moartea din coastă i-a zărit de departe. Până a nu ajunge ei la fântână, ea își luă coasa dintr'un gorun, și o ascunse în mă-răcini, iar ea se prefăcù în bani de aramă. Pe patul ei răsăriră ca din pământ numai *sgrițuri* roșii de bani turcești. Dar bani,

nu glumă: grămezi strânse cu lopata. Prin mărăcini mai erau încă risipiți câțiva bani, cari sclipiau de-ți luau ochii.

Hoții, dela fântână, suiră în deal, la poiana de lângă gorun, și aci,—ce poți zice, găsiră *comoara* de bani. Pe patul, unde dormise Moartea, eră o grămadă mare.

— Iată, mă, norocul nostru,—zise un hoț. Băiatul ăla trebuia să fi fost nebun!

— Noroc, da nu glumă, vere! Așa sumedenie de bani, n'am mai văzut,—îi răspuse celalt hoț.

Hoții strânseră banii degrabă, făcură o grămada cât porcoiul de fân, și apoi o împărțiră pe din două. Căciula românului, găsită la fântână, o luară drept oca și măsurară cu ea.

— Acum, să bem ceva, vere,—zise hoțul cel mai mare; noroc fără adălmăș nu merge. Du-te tu la cârciuma din Poieni și adă de acolo două sticle de basamac; dar bagă de samă: spune cârciumarului să mai toarne o țără de spirt din clondir, să-l facă tare, căci am să mă îmbăt la noapte. Măi, da nu uită: spune-i că-i sucesc gâtul dacă nu mi-o da rachiu tare.

— Bine, am să mă duc,—răspuse celalt hoț,—dar ceva mai pe înserat, nu acum.

— Să pleci chiar acum; așa vreau eu: vreau să beau mai repede. Nu-ți fie frică. Acum avem și bani! Pe toată potera o înșeli cu banii, chiar de ar fi să te prindă. Dacă îți pare rău, dau banii dela mine!

Hoțul cel mai tânăr, auzind așa vorbe, se sculă și plecă cu tăgârța plină de bani, spre cârciuma din Poieni. În urma lui, celalt hoț strigă:

— Mă găsești în deal la Copacul-lupului!

Pe drum, spre cârciumă, hoțul se gândi mult la banii hoțului din pădure.

— Hoț e el ca și mine, dar el a luat bani mai mulți; n'a împărțit drept.

Planul de a-i răpi banii, îl munci mult. La cârciumă ajuns odată, întrebă pe cârciumar de *rachiu tare* și de *șorecie*.

— Dar ce să faci cu *șorecioaica*?—îl întrebă cârciumarul.

— Imi trebuie pentru leac,—î-a răspuns hoțul; am făcut niște lighioane pe trup, și trebuie să mă curăț.

Peste puțin timp cârciumarul umplu două sticle cu rachiu tare

și le dușe acolo unde îl așteptă hoțul. Tot atunci îi dete și un fișic cu șorecie pisată mărunt, cu care el trebuia să-și omoare tovarășul.

— Nu-l pot omorî cu bâta, dar cu otrava îi fac de cap. Am mai omorît eu câțiva ca el.

Gustă puțin rachiu și vârf în sticlă șorecie.

— Asta e sticla lui; are să-i vie bine, dacă va bea!

Hoțul cel bătrân din pădure, își făcuse și el planul lui. Tovarășului trimis la cârciumă, socotiă că i-ar fi dat prea mulți bani.

— Dar nu e nimic,—își zicea el; am să mi-i ieau îndărăt. Când s'o întoarce, am să-i trimit din deal un glonte în cap.

Și așa făcù. Hoțul mai tânăr suia dealul la Copacul-lupului. Prin întunec, căci înoptase bine,—luleaua de tutun ce ținea în gură arăta hoțului bătrân capul ce hotărîse să sdrobească.

— Unde ești mă?—strigă hoțul de jos.

— Aici, aici,—îi răspunse cel de sus. Mai șezi puțin, să viu eu la tine.

Cu pușca la ochi, el se apropia puțin câte puțin de hoțul ce venia încărcat dela cârciumă.

Când arma de foc răsună în Valea-rea, poc! un hoț căzù în poteca ce ducea la Copacul-lupului. Hoțul cel bătrân coborî din deal și-l găsi în potecă cu capul sdrobit.

Alături, dășagii cu sticlele de rachiu și cu banii tovarășului fură cea din urmă pradă ce mai putù adună. Bău cu putere dintr'o sticlă, ca omul care a muncit toată ziua. Peste puțin însă, stomacul începù să-l ardă. Pielea de pe trup îl ustură grozav, capul și tâmplele îi svâcniau cu putere. Își rupse hainele, se lovî de copaci, până ce focul din stomac îl cuprinse și-l pironî pe loc. În cele din urmă, obosit și zăpăcit, cu mâinile pe stomac, murî și el tot în potecă, puțin mai departe de locul unde adormise celalt hoț.

El, fără să știe, muriă otrăvit cu șorecie; nimerise tocmai sticla ce i se pregătise din vreme.

Moartea se făcù singură la loc. Din bani își făcù iar trup de oase, cum eră la început, cu cap, cu picioare și mâni. Luă sticlele cu rachiu tare, le vărsă peste trupurile hoților, și luându-și apoi coasa, plecă mai departe.

De rândul ăsta, ea lucrase destul de bine și de frumos!" (1).

Această povestire olteană se aude și prin jud. Neamț.

„Se povestește că într'o pădure, trei pădurari, cum marcau ei copacii, iaca văd un *călugăr* sihastru, fugind cât putea printre copaci, împleticindu-se de crângi și gâfâind de oboseală. Și atunci pădurarii îl opresc și-l întrebă:

— Ce fugi, părinte, ca un smintit?

— Fug de *Moarte*, zice el.

— Cum, fugi de Moarte? Unde-i Moartea?

— Iaca colè, în urină, la un copac.

— Hai cu noi și ne-o arată,—zic pădurarii; noi nu ne temem de dânsa; o tăjem cu toporul.

— Duceți-vă, tăieți-o, faceți ce știți, dar eu nu merg!

— Bun; nu mergi? Da de frică nu știi?

Și așa, luându-l cu sila, cu vai-nevoie se duce și le arată o *movilă de bani*, pusă de demult, cine știe de cine, în gaura unui copac, care cu timpul, făcându-se tot mai scorburos, a făcut ca banii să cada grămadă, jos. Și... călugărul, bucuros că a scăpat nechelfănit, o turește iar la fugă nebună spre schit.

— Măi, da prost călugăr!—zice unul din pădurari. Mare ți-i minunea! Aici este o grămadă de bani, și el, sireacul, zice că-i Moartea! Sălbatec călugăr și năuc! Zău, bre! Ți-a mai dat ochii să vezi o lighioaie de om așa, până acù? Sireaca Moarte, unde a fi ea amù!

— Da ce mai la deal, la vale! Ce să mai judecăm pe călugăr!—adaugă altul. De amù, iaca, nu ne mai trebuie slujbă, că vezi, cine știe a cui bogăție a intrat în mâinile noastre!

— Hai să bem cevà, că toată ziua am muncit și cu țăra de băutură nu ne-am udat gura!—zice al treilea.

Și atunci, iea unul un galben și pleacă în sat după rachiu. Dar Diavolul, hei! știe ce face, ce lucrează!

Unul din cei doi rămași cu împărțeala banilor, își dă cu gândul că mai bine ar fi să împartă amândoi banii, și când va sosi celalt, să-l împuște,—și pace!

— Gaa!—zice al doilea.

S'au înțeles minunat. Dar Diavolul umblă pe la urechile tutu-

(1) *Ion Creangă*, III, p. 238 40.

ror, — că și cel dus în sat făurește un gând rău. Mergând după băutura Incornoratului, și își zise :

— Măi, da oare de ce n'ăș luă eu toți banii? Adicătelea de ce nu m'ăș îmbogăți numai eu? Mai bine cumpăr și niște otravă, o amestec cu rachiul și apoi, eu, cum nu prea beau, tovarășii o să mă creadă, și așa n'are să le pară rău că n'oiu gustă de loc. Și apoi, umple-ți traista de aur și argint, măi Costache. Du-te acasă, mânâncă și bea ce poțtești, și te plimbă toată ziua.

Așă! Iaca vine cu rachiul și-l dă celorlalți. După ce aceia primesc ulciorul, întind puștile spre el. Gata! Omul cade scăldat în sânge; apoi, îl ieau în grabă și-l îngroapă într'o văgăună, ca pe un câne.

Și amù, ce grijă aveau decât a ulciorului cu rachiul, că doar banii nu fugeau; aveau când să-i împărțească, ziceau ei.

S'au pus pe cinste, și cum au gustat din băutura ucigătoare au și căzut, sbătându-se ca peștii în vârșă. N'au mai avut când să împărțească banii.

Și iacă așă, poate, când își dădeau sufletul, s'or fi gândind la călugărul pustnic, care fugiă de Moarte, și de care ei râdeau cu atâta poftă!" (1).

În afară de acestea, subiectul, fără a mai pomeni numele Morții, îl aflăm și în alte povestiri (2).

Mai de mult, se spune că Moartea lucră după socotința și pofta ei, fără a da nimănui socoteala :

„Zice că pe timpul acela, când trăiă Sf. Haralampie, eră mânia lui Dumnezeu ce făcea Moartea. Cosiă cu coasa ei cea ascuțită mai pe toți oamenii din lume.

Văzând dela un timp Dumnezeu că Moartea își face de cap, că ea iea cu mult mai multe suflete de om decât i-a fost dela început porunca să iea, a mânat pe Sf. Haralampie s'o prindă și să n'o lase mai mult a face ceea ce-i place.

Sf. Haralampie, supus și ascultător ca totdeauna, s'a dus, și făcând ce va fi făcut, a pus mâna pe moarte, a' legat-o bine cu un lanț de fier, și astfel legată, o ține și o poartă el până în ziua de azi, neslobozind-o nici când din mână, căci cum ar slobozi-o,

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 181-3.

(2) *Calendarul revistei Ion Creangă pe anul 1912*, p. 133-5. — *Neamul românesc pentru popor*, VI, p. 707-9.

îndată ar cosi cu coasa sa, pe care o poartă totdeauna la sine, pe toți oamenii, ci el o sloboade numai atunci când îi spune Dumnezeu, și numai la acei oameni pe cari îi voește Dumnezeu, sau cari, prin purtarea lor cea rea, îl supără din cale afară, atât pe Dumnezeu, cât și pe dânsul.

Omul acela însă, care nu-l supără prea tare pe Dumnezeu, precum și pe Sf. Haralampie, trăește cu mult mai mult decât ceilalți oameni, pentru că Sf. Haralampie îi încunjură cu Moartea“ (1).

O dată a luat sufletul unui fin al lui Dumnezeu :

„A avut Dumnezeu un fin și-i eră frică de Moarte. El a făcut un tron de piatră și s'a băgat acolo, să nu-l găsească Moartea. Ii ducea nevasta de mâncare acolo, când și când.

Moartea, ce numai i-a mirosit și l-a găsit. S'a dus la el, zicând că e Dumnezeu și a strigat :

— Mă, fine; mă! Ia ieși afară!

El a descuiat ușa și a ieșit. *Samodiva* l-a luat și pe ici i-a fost drumul; s'a dus la Dumnezeu în cer cu el.

Dumnezeu l-a cunoscut că e finul său :

— Ce, aoleo, ăsta e finu-meu!

— Nu știu, că abia îl scoseiu,— zice *Samodiva*; eră încurcat într'o piatră în pământ!

A mânat-o să-i aducă sufletul îndărăt. Și i-a fost frică să mai vie!“ (2).

Astfel, supusă poruncitor lui Dumnezeu sau Sf. Haralambe (3),

Moartea a lui Dumnezeu,
Culege și bun, și rău,

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 22.

(2) Șt. St. Tuțescu, *Taina ăluia*, p. 68.

(3) *Șezătoarea*, III, p. 114 : „De nimeni n'are frică Moartea ca de *Sf. Haralampie*. El e mai marele ei și acolo unde Sfântul îi poruncește să nu se ducă, ea-l ascultă, căci vai și amar de ea, de nu face pe voia Sfântului. Când Moartea nu ascultă de el, Sfântul o pune la pedeapsă și o calcă în picioare. Moartea nu vine fără pricină la om; chiar și cei ce se înneacă și se spânzură, cum și cei ce mor grabnic, încă trebuie să fi avut vreo pricină, ca să le vie Moartea căci,

Nuntă fără minciună,
Și moarte fără pricină,

nu se poate“.

necruțând pe nimeni, nenăpăstuind pe nimeni. Când câte odată omul crede că Moartea l-a cercat și totuș nu moare, să se știe că nu Moartea l-a încolțit. „Când are omul zile, nu moare”, chiar dacă Moartea îi dă târcoale :

„Un mocan,—spune o povestire,—își avea turmele la munte sus... Și nu-i mergea de loc bine mocanului cu oi, că azi îi pieriă un miel,—și nici urmă de hoți,—mâni îi pieriă o oaie,—și nici urmă de lup,—poimâni i se îmbolnăviau zece și muriau până seara, și pricina nu eră chip s'o afle.

Intr'o zi, stătea el așa, ostenit și îngândurat lângă târlă, și aude fâș-fâș, fâș-fâș printre frunzele pădurii. Și sălbătăciune nu eră, pentru că fiarele nu au așa de mare îndrăsneală, și nici mers de om nu eră, pentru că poteca nu eră pe acolo. Târziu tocmai, iată crângile bradului că se dau înlături și chipul cel urît al *Morții* iesă la lumină.

Eu, Moartea n'am văzut-o, dar îmi închipuii că-i numai os, și atâta, cu coasa în spînare, și atâta.

Și Moartea, tăcută, sare repede gardul țarcului, la oi, apucă un miel și intră cu dânsul în pădure.

Mocanul, ca ori și care om în locul lui. Intâiu, rămâne de lemn, iar mai pe urmă, socotind că-i tot una pentru dânsul, în sărăcia lui cea lucie, își iea inima în dinți, și pas cu pas după Moarte.

Mergea Moartea, mergea și el după dânsa încet; o croiă Moartea cumvă la fugă, sbură și mocanul după dânsa. Și hai-hai, hai-hai, ajung și ei, așa, pe la miezul nopții, într'o gură de prăpastie.

Moartea stă o clipă pe mal, se uită înapoi, își face vânt și sare în gura prăpastiei; mocanul stă și el o clipă, se uită în jos, își face vânt și sare și el în gura prăpastiei.

Și ajung amândoi la fund. Moartea eră teafără, pentru că eră fără moarte, și mocanul, viu, nevătămat, pentru că nu-i sta scris să moară în prăpastie.

Și de-acolo, altă fugăreală prin fundurile prăpăstioase ale întunerecului, până când Moartea isbește cu oasele mânios în lespele de piatră și intră înlăuntru. Mocanul pune umărul, se umflă în piept, înțepenește picioarele, și când a icnit odată, stana de piatră s'a dat peste cap, și bietul necăjit se pomenește în sălașul *Morții*.

...Salaşul Morţii din fundul pământului este întunecos şi rece, şi numai peretele de către sfinţit e plin cu felurite lumânări şi candelă. Acestea-s *vieţile oamenilor pământeni*. Cele de aur şi argint sunt ale fericiţilor; cele de coajă de brad sunt ale săracilor; cele necurate sunt ale necuraţilor; cele pline sunt ale celor cu vieaţă îndelungată, iar cele deşerte arată sfârşitul celor ale căroră sunt.

Se apropie mocanul şi le petrece din ochi pe rând, le numără pe ţări şi sate şi tocmai într'un târziu găseşte şi candela lui, tainuită într'un colţ. Se uită şi vede că-i plină, se întoarce şi strigă Moartea, şi Moartea vine pe dată. Ii porunceşte mocanul s'o curăţe, şi Moartea face după porunca; se întoarce mocanul către Moarte şi-i arată pumnul, şi Moartea începù să tremure. Iar când a 'nlăţat-o de furca pieptului şi-a trântit-o de două ori în pământ, Moartea a rămas în genunchi şi s'a rugat mocanului s'o ierte. I-a dat apoi mielul înapoi, i-a dat galbeni ca să-şi răscum-pere atâţia ani de neajunsuri, i-a sărutat poala saricii şi vârful opincii, şi mocanul a ieşit din sălaş, a sburat afară din prăpaştie şi de acolo în muntele cu oiţele lui.

De atunci, mânănire n'a mai avut, pagube n'a mai îndurat, şi toate i-au mers în plin" (1).

Alte ori Moartea, în aceste împrejurări, se vede însoţită de *Ciumă* şi *Holera*:

„Erà pe vremea când... umblă pe păcătosul ista de pământ şi Holeră şi Moarte şi Ciumă şi toate.

Iată că într'o zi de primăvară se întâlnesc pe la miezul nopţii într'un şintirim, Moartea, Ciuma şi Holera şi se ieau la cioandă, că ciobanul din marginea satului, cu oi mândre şi miei graşi, gras şi voinic şi el cât un brad, nu vrea (2) să le deie câte un miel gras de pomană.

Porneşte la el întâiu Holera, care se laudă că i-a face ea pe fel ciobanului, şi trebuie să-i deie mielul cel mai bun. Ajunge la cioban:

— Ce vrei dumneata dela mine,—zise ciobanul către baba ce venise la el, urită ca Moartea şi cu nişte ochi ca de Holeră.

— Eu îs Holera; am venit să-mi dai mielul cel mai gras, c'a-poi cu mine ţi-i în cârd!

(1) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(2) În text: în loc de „nu vrea“, este „are“.

— Nu mă tem de Holeră, c'am să mînânc *usturoiu* și bucate *chipărate!*

Și s'a dus Holera, Dracului. Holera n'a mai avut ce frice și s'a dus pe munți și pe pustii, și când s'a întîlnit cu surorile ei, Ciuma și Moartea, le-a spus pașania și s'a cum mai dus.

— Las'că mă duc eu, zise Ciuma către Moarte; să vezi cum am să-i viu de hac!

Intr'o zi, pe la amiază, iaca sosește la stîna ciobanului o urîciune de babă, de nu s'a mai văzut de când luma așa slufenie.

— Ce vrei, babo? îi zise ciobanul.

— Am venit să-mi dai mielul cel gras din turmă, c'apoi cu mire ți-i în cărd!

— Da cine ești dumneata, de poruncești ca într'o casă pustie? Nu vezi ca eu îs stapîn aici?

— Eu îs Ciuma, și de nu-mi dai ce-ți cer, ata a ți-i leacul!

De ciună nu-mi pasă nici atît ca de Holeră; am să dau foc la toate gunoaiele, am să șed în *fum*, și las' de mi-i puteți face ceva!

Ciuma, când a auzit așa, s'a dus la Moarte într'un suflet și i-a spus toată pălarania cu ciobanul.

— Las' ca mă duc eu,—zise Moartea cu mîndrie. Dacă nici mie nu mi s'o închină și nu mi-o da mielul cel gras, apoi o împlinește!

Ciobanul ospătă. Numai ce iaca vine la dînsul o dihanie numai oase, și c'o *coasă* în mînă.

— Cine ești și ce cauți la mine?

— Eu îs Moartea! Am venit la tine sa-ți cer un miel gras; și de nu mi-l dai, pregătește-te să vii după mine.

— Ți-l dau, ți-l dau cu toată inima, și merg și cu dumneata să ți-l duc acasă.

Ciobanul iea un miel gras și se duce să-l duca Morții acasă.

Casa Morții eră foarte mare și c'o mulțime de cuie în cari erau atârinate câte un *ghem*: unele mari, altele mijlocii și unele de tot mici.

— Ce-s acestea?—întrebă ciobanul pe Moarte.

— Acestea sunt *ghemele cu firul vieții fiecărui om*; când s'a mîntuit firul, traiul omului s'a sfârșit și eu mă duc de-i ieau sufletul.

— Și care-i ghemul vieții mele?—întrebă ciobanul pe Moarte.

— Aista!

Ghemul vieții ciobanului eră foarte mare. Când l-a văzut el așa, și știind că mai are zile de trăit, a luat mielul în brațe și-a spus Morții:

— Dacă mai am zile de trăit, lasă mielul la mine, că am femeie și copii, și le trebuie demâncare, că mie nu-mi aduce nimeni de pomană, și trebuie să muncesc ca să le astup gurile!

Și s'a dus acasă.

Holera, Ciuma și Moartea s'au îndrăcit de ciudă că le-a păcălit ciobanul" (1).

Această povestire moldovenească se aude și prin Oltenia, unde se spune că ciobanul plecat după Moarte, ca să-i ducă oile cele grase, a văzut *făcliile* vieților omenești (2).

Neîndurătoare și neiertătoare, Moartea *ica* pe cel ce trebuie să moară. În această privință avem cunoscutele cântece ale voinicului care, fiind întâlnit de *Moarte*,—ca mai sus, de Ciumă,—nu-l îngăduie nici să-și vestească mama prin răvaș, cu toate că îi făgăduiește o mulțime de lucruri. Acelaș lucru se întâmplă chiar și cu un *fin* al ei; după cum se vede din următoarea povestire:

„Eră un om sărac, sărac și aveà o spuză de copii. Incotr'o apucà, tot de sărăcie aveà parte. De aceea, ce se gândește într'o zi?

— Măi, se vede treaba că numai nașul copiilor mi-a adus nenorocul în casă. Ia să-l mai schimb, să caut altul!

Și după ce zice astea, nu trece mult și nevasta îi mai naște un copil. Pleacă deci săracul să-și facă cumătru nou.

Merge și merge la drum cu pruncul în brațe prin sate, prin orașe, pe dealuri și pe văi, căutând, doar o întâlni pentru fiul său un naș mai de Doamne-ajută. Cu cine se întâlnește însă, tot nu *se împogodiă*.

După vreo trei zile, se întâlnește c'o femeie.

— Buna ziua!

— Mulțumim, omule! Ce cauți?

— Caut pe cinevă să-l pun naș la copilul ăsta!

— Pune-mă pe mine.

(1) *Ion Creangă*, IV, p. 76 7.

(2) *Ibidem*, V, p. 44 5. Cf. C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 123.

— Păi cine ești?

— Cum, nu mă cunoști? Sunt *Dreptatea*.

— Așă? Nu te pui, Dreptate, că nu ești dreaptă cu toți.

O lasă și merge mai departe. După alte trei zile, se întâlnește cu altă femeie.

— Pune-mă pe mine, omule, nașă; să ți-l botez și să ne cuscrim!

— Dumneata cine ești?

— *Moartea*.

— Bine, dar. Pe dumneata te pui, că ești dreaptă. Ieai de-a rândul, și pe bogat, și pe sărac, și pe bătrân, și pe tânăr, și pe împărat, și pe cioban.

Și a botezat Moartea copilul săracului, de au făcut apoi cumetrie și zaiafet mare.

— Acù, fiind că ești sărac lipit,—zice într'o zi Moartea către cumătru-său, să-ți dau un dar în lume, să te îmbogățești.

— Ce dar?

— Ia, să te faci doftor; să vindeci lumea...

— Cum așă, că eu nu știu carte.

— Nu face nimic. Îți dau eu *sticla* asta. La care bolnav mă-i vedeà la cap, uitându-te prin sticlă, să-i spui că moare; la care nu mă-i vedeà, ori mă-i vedeà la picioare, să-i dai doftorii din sticlă, că se îndreptează.

A luat săracul sticla și a făcut după cum l-a povățuit cumătră-sa.

La început, mergeà pe drum și strigà: „doftor bun! doftor bun!”. Oamenii cu păsurì,—că cine n'are,—il chemau în casă, și așă, a vindecat săracul multă lume. Pe urmă s'a dus vestea despre meșteșugul lui, ba s'a făcut și bogat, de n'aveà pereche.

Când mai îmbătrânì o leacă, mai venì Moartea pe la cumătru-său, și după ce ospătară împreună, apucară amândoi cumetrii să se plimbe o leacă pe o vale în jos.

Acolo omul vede niște *lumânări* aprinse, într'o poieniță; unele mai mari, altele mai mici.

— Ce e acolo, nașă?

— *Zilele oamenilor*. Căre are lumânarea mai mare, trăește mai mult.

— Așă? Mare minune!

În mijloc eră o lumânare mai mare, răsărită din celelalte.

— Lumânarea din mijloc a cui e, nașă ?

— A fiului,—copilul tău pe care l-am botezat eu.

— Dar aia care abiă licărește,—muculețul ăla pe sfârșite, ai cui e ?

— A ta. Dă fuga acasă, cumetre, priminește-te, împărtășește-te că azi îți ieau viața.

— A, nașă! Păcat!—zise speriat omul și începând a plânge. Fie-ți milă! Mai lungește-mi vieța! Mai rupe dela copil!

— Nu se poate, fine! Nu m'ai ales tu cea mai dreaptă?

Și abiă l-a așteptat de s'a dichesit omul, și cumătra Moarte nu i-a mai căutat. I-a luat vicața chiar în ziua aceea!" (1).

Această povestire musceleană se aude și prin Moldova (2).

Povestirea, de altfel, o întâlnim și la *Francezi*, aproape întocmai (3).

Odată, se spune, trecând peste poruncile lui Dumnezeu sau ale Sfântului Haralambie, care o cârmuește, Moartea a vrut sa cruțe o femeie.

Iata povestirea macedo-română:

„Moartea,—*Harlu*, adică Charon,—înainte nu eră surdă, cum este acuma, dar într'o zi o trimise Dumnezeu să iea sufletul unei neveste, frumoasă de tot. La capul nenorocitei neveste plângea o mătușă, căci nevasta născu doi băieți, și despre barbatul ei sosi știrea că muri.

Când intră Moartea și văzù nenorocirea ce se face, i-a fost așa de mult milă, că nu cuteză să-i bage *cușitul* și să-i iea sufletul, ci se întoarse din nou la Dumnezeu.

Acesta, îndată ce o văzù, îi zise:

— Unde-i nevasta ?

— Doamne,—grăi Moartea, iată și iată ce se petrece. Biata de nevastă, ducându-mă să-i ieau sufletul, născu doi băieți. Pe de altă parte îi sosi știrea că bărbatul său, în străinătate, unde eră, dete ortul popii. În casă, sărăcie așa de multă, în cât, cu sacul

(1) C. Radulescu-Codin, *Îngerul românului*, p. 119—21.

(2) I. S. Ionescu, *Povești, anecdote*, ș. a., Iași 1905, p. 60—3.

(3) *Revue des traditions populaires*, X, p. 594 și XIII, p: 664. Cf. F. M. Luzel, *Légendes chrétiennes de la Basse-Bretagne*, I, Paris 1882, p. 262 și *Archivio per lo studio delle tradizioni popolari*, IV, p. 422—32.

să cauți să o arunci afara și tot nu se aruncă. Rude și oameni de aproape nu are pe nimeni, afara de o mătuși, și aceea bătrână și saracă, încât n'are pentru dânsa ce mîncă, nu să dea și să ajute și pe altul. Dacă i-aș fi luat sufletul bietei neveste, gândiiu: cine va îngrijii de pruncii cari vor rămâne după dânsa!

Dumnezeu încrunta din sprincele odata, se posomorî și i porunci Morții sa se afunde în mare și sa-i aduca de acolo o stîncă mare cât o casa.

Moartea sbură dintr'odată, se afundă în mare, trânti stîncă pe umăr, și până să te frece la ochi, iată-o în fața lui Dumnezeu.

— Despic'o! ordonă Dumnezeu.

Și când o despică, ce sa gasească înăuntru? Doua ființi, doi viermi, cari se mișcau vii înăuntru.

Cine îngrijește de ființele acestea? întreaba Dumnezeu.

— Tu, Doamne, — grăi Moartea.

— Dacă eu, și nu altul, — reluă Dumnezeu, — ce te amesteci ca să întrebi și vrei sa afli ce nu-i menit sa știe altul afură de mine?

— Drept e, Doamne! grăi Moartea.

Atunci Dumnezeu o făcù surdă și o trimise să iea sufletul nevestii, și apoi o condamnă să trăiască pe pămînt, până îi va veni mintea.

Pe pămînt, Moartea intră la o mănăstire, trăia acolo și se rugă zi și noapte la Dumnezeu ca s'o ierte și să se suie iarăș la cer.

După ce trecură treizeci de ani din ceasul de când Moartea trăia la mănăstire, așa cum nu doriă, într'o zi starețul o trimise în oraș, să aducă cine știe ce. Pe când se ducea, ce să vada? În târg, toată lumea se da la o parte ca să treacă arhiereul, și toți ședeau, se închinau și căpătau binecuvîntarea.

Intrebând și pe unul și pe altul, Moartea, care vedeă și nu a-uziă, află că acel arhiereu nu este altul decât unul din pruncii nenorocitei neveste, moartă la naștere.

Răse atunci, și zise:

— Mare ți-i slava, Doamne!

La întoarcere, spre mănăstire, ce să vadă? Lumea toată ieșise să trimeată pe cel mai vestit om din acel loc, la împărat, ca să fie mână dreaptă.

Din unul, din altul, Moartea află că omul acela nu-i altul decât fratele arhiereului.

Râse iarăş şi zise :

— Mare ți-i slava, Doamne !

Dumnezeu o chiamă atunci pentru a doua oară şi-i zise :

— Ei, ce văzuşi cât şezuşi pe pământ ? Prinseşi minte ?

— Doamne, mare ți-i slava ! —grăi Moartea.

Lui Dumnezeu îi fu milă de Moarte, o iartă şi o bagă iarăş în slujbă, dar spre pedeapsă, ca să nu se înşele şi altă dată, de a face ce făcū treizeci de ani înainte, o lasă surdă.

De asta, omul nu trebuie să se plângă nici odată de ce-i trimite Dumnezeu, că ce-i trimite, pentru binele lui îi trimite. Astfel, de cei doi prunci, după ce rămaseră orfani, auzind un om bogat, dar fără copii, îi luă de suflet, şi-i crescū până ajunseră mari şi vestiţi peste tot pământul astfel cum n'ar fi ajuns nici odată, dacă le trăiă părinţii, cari, să fi vrut să-i înveţe şi să-i proposească, şi nu ar fi putut" (1).

Povestirea aceasta o aflăm şi în Bucovina :

„Pe Moarte, zice că odată Dumnezeu a trimis-o la o femeie cu opt copii; patru şedeau de o parte şi patru de altă parte şi plângeau.

Morţii i-a fost jale, şi s'a dus la Dumnezeu să-i spuie că nu s'a îndurat să-i iea sufletul; ce vor face copilaşii?

Atunci Dumnezeu i-a spus :

— Vezi piatra ceea ?

Acolo jos era o piatră cât un ou, şi pe ea nişte găzuţe.

— Vezi găzuţile astea ? Şi de acestea port grijă eu. Du-te înapoi la femeie şi o iea !

Moartea s'a dus şi i-a luat sufletul iar din copii au luat oamenii, cari erau gospodari mai buni, câte unul, i-au crescut şi i-au făcut oameni" (2).

O variantă o avem din jud. Tutova; ea se spune tuturor, când cinevă vrea să încredinţeze că „Dumnezeu poartă grijă de fiecare“ :

(1) P. Papahagi. *Din literatura populară a Aromânilor*, Bucureşti 1900, p. 806—9.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 622.

Erà odată o femeie săracă și tare necăjită. Pe de-asupra tuturor necazurilor, Dumnezeu îi mai dete și doi copii gemeni, tare frumușei. Muncia cum putea, săraca, de-și creștea băieții. Când îi vedeă așa cuminciori, uită toate necazurile și i se umplea inima de bucurie. La câte nu se gândia sufletul ei de mamă, când or fi băieții mari ?

Dar într'o zi, Dumnezeu cheamă pe Moarte la el și-i dete poruncă să iea sufletul mamei și să lase pe băieți fără mamă.

Moartea veni. Când văzù însă pe mamă dormind cu fața în sus și pe copii sugând unul de-o parte și altul de alta, i se făcù milă și ei de dânșii și se duce dela femeie.

Peste câteva zile Dumnezeu caută în raiu sufletul femeii și nu-l găsește. Repede pofteste pe Moarte la sfinția sa și-o întrebă de ce nu i-a ascultat porunca ?

— Mi-a fost milă, Bunule, de copii, căci femeia dormia și copilașii sugeau la mă-sa : unul de-o parte și altul de altă parte. Cine va mai îngrijii de ei, de va muri maica lor ?

Dumnezeu porunci Morții să se ducă la mare și să-i aducă un bolovan. Moartea îndeplini voia Ziditorului.

— Crapă piatra în două și vezi ce-i acolo ?

Moartea crăpă bolovanul drept în două, în mijlocul căruia găsi doi viermișori.

— Cine îngrijește de aceștia ?—întrebă Stăpânitorul lumii pe Moarte ?

— Bunătatea sfinției tale !

— Du-te dar de fă cum ți-am poruncit, și cel ce îngrijește de viermii din piatră, va avea grijă și de acei doi copii (1).

În variantele acelor povestiri, întâlnim de multe ori pe *Arhanghelul Mihail* (2), pe *Sfântul Arhanghel* sau pe *Inger*, cari iea în locul Morții, sufletul oamenilor, cum am și pomenit în altă parte, iar alte ori, Arhanghelul Mihail este însoțit de Moarte, care, prin Bucovina, se crede că este cea fără milă. Sf Arhanghel întotdeauna zice:

— Să-l mai lăsăm un ceas, două !

Și numai după acest răstimp i se taie omului capul (3).

(1) Împărt. de d-l M. Lupescu, com. Zorleni.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 77 și urm.

(3) *Ibidem*, p. 95.

Incheiu aceste şire cu următoarea povestire în care se arată cum unul a căutat să pîcâlească Moartea:

„Ci-că un boier sgârcit, îmbolnăvinduse odată, se trezi cu Moartea la căpătâiu.

— Mă rog, Moarte,—se rugă sgârcitul, mai lasă-mă trei ani, ca să mă grijesc şi eu ca tot creştinul, să-mi dau de pomană, să-mi fac vreo fântână, că nu mi-am dat nimica, şi slavă Domnului, că am de unde şi cu ce!

La aceste vorbe, Moartea se îndură şi-l lăasă cu vieaţă. S'a însănoşat sgârcitul acela şi ce credeţi că a făcut? Poate că cele făgăduite... Ți-ai găsit! El, măi tătucă, căută pietrarii cei mai meşteri şi mai iscusiţi din lume şi îi puse să-i facă o casă de piatră, cu uşă de piatră, şi geamuri groase de cristal, apoi băgă mîncăruri şi băuturi de toată mîna, şi când se apropiară cei trei ani, se băgă acolo. Şi petrecea fără grijă, nepăsându-i de Moarte. Cum stătea el acolo cu Țigara în gură, numai iaca şi Moartea cu coasa de-a spinarea înaintea lui.

Când o văzù sgârcitul, abià putea îngăimà :

— Da şi aici ai venit?

— Ți-ai dat de pomană? — îi zise Moartea. Te-ai grijit, Ți-ai făcut fântână, cum ai făgăduit acum trei ani?

— Nu!—bâlbâi sgârcitul.

— Hai şi-Ți vei da samă înaintea lui Dumnezeu, dela care am poruncă să-Ți ieau sufletul!

Şi-l găsiră pe boier Țeapăn, pe scaun, cu Țigara'n gură, în casa lui de piatră (1).

(1) *Ion Creangă*, III, 303—4.

CĂȚELUL PĂMANTULUI.

Denumiri. Credinți mărunte. Țâncul pământului și zidirea lumii.

Cățelul pământului, Cânele pământului (1), Țâncul sau Țincul pământului, Grivân sau Orbetele pământului (2) este o vietate, se pare asămănătoare cânelui, dacă nu chiar un câne, care trăește în fundul pământului, departe de sate, deci de locurile pe unde se fac *fântâni*.

Câte odată iesă noaptea pe fața lumii, și prin lătrăturile lui, dacă nu și prin mușcătură, caută să înspăimânte ori să vatăme pe drumeții rătăciți, când întunerecul este mai greu.

Sunt oameni cari povestesc că l-au văzut, că l-au auzit; alții spun că chiar îl aud lătrând în fundul pământului, dacă pun urechea la pământ.

Eminescu, după aceste credinți, scrie în „Strigoii“:

In numele Sfântului,
Taci s'auzi cum latră
Cățelul pământului
Sub crucea de piatră!

Cel mai mare neajuns însă, îl pricinuesc aceste ființi necurate celor de curând morți și îngropați, cărora, prin lătrătura lor, caută să le turbure somnul sau să-i mânânce. Pentru aceasta prin unele părți din Transilvania, după înmormântare, merg două-trei neamuri la mormânt, îl stropesc cu apă, îl tămâiază și fac 15 mătăanii, în timp ce toiagul arde, pentru ca mortul să nu fie lătrat de Cățelul pământului (3).

(1) *Drum drept*, X, p. 250. Strigătul lui Ștefan Gheorghe-Vodă, către Domnul muntean, privitor la primejdia Pașii de Silistra, care amenință cu oaste de 10.000: „Iar de Pașa, mai puțină grijă ne-ar fi, că înaintea Pașii, pare-mi-se că n'am dosi. *Mai bine să ne mânânce câni pământului nostru*, decât pre alte locuri străine să izidim!“

(2) *Convorbiri literare*, XLIV, p. 508.

(3) Marian, *Inmormântarea*, p. 155-6 și 246.

Prin jud. Tutova se crede că trei zile și trei nopți de-a rândul, cât stă mortul la început în groapă, vine la el *Țincul pământului* și-l întrebă:

— Ce-ai venit peste mine?

Mortul îi răspunde:

— Am să-ți plătesc!

Dar Țincul pământului nu-l slăbește, și trei zile și trei nopți tot îl cihăește și-l trage de nas. A treia zi el zice:

— Plătește-mi!

Și mortul, de are un ban în mână, îi plătește; de nu, i se roade nasul, de merge omul slut la judecata de apoi.

Cele de mai sus, Țincul pământului îl întreabă pe om numai noaptea (1).

Cei vechi credeau în *Cerber*, pe care multe popoare îl au și astăzi sub alte forme și numiri (2).

Incheiu acest capitol cu următoarea povestire cosmogonică, fără a încredința că *Țâncul pământului*, despre care se vorbește, este cel despre care am vorbit până aici.

Zice că Dumnezeu, când a urzit lumea, a urzit prea mult și nu încăpea sub cer. Ce să facă, ce să dreagă? Iea și trimite *albina* să ispitească *Țâncul pământului*.

Albina a mers la Țâncul pământului, dar acesta n'a voit să-i spuie; zice:

— Dacă-i Dumnezeu, lasă că știe singur ce să facă!

Albina, cuminte, nu s'a dus, ci s'a ascuns lângă poarta lui.

Țâncul pământului, crezând că-i singur, zice „la sine”:

— Hm! El mă întreabă pe mine ce să facă. Da de ce nu strânge pământul în mână tot, că s'ar face ici dealuri, colo văi și ar încăpea!

Albina, cum a auzit, a sburat la Dumnezeu și i-a spus. Dumnezeu pentru lucrul acesta a blagoslovit-o ca să facă miere și oamenii să mânânce. Și de aceea e albina bună la Dumnezeu (3).

(1) *Ion Creangă*, V, p. 177--8.

(2) Cf. G. Ceașeanu, *op. cit.*, p. 146 și urm.

(3) T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 29.

A D A O S E .

I.

Invățătură pe scurt în potriva a multor rele închipuiri, carii neștiind, fac uunii dia creștini, și dovediri de unde să trag acele rele și ce închipuesc (1).

Știm bine că fiește căruia adivărat creștin urât le este și cu cuvântul a pomeni de idoli sau de diiavol, dar încăș să-i cinst[e]scă sau să cre[al]ză într'ânșii sau măcar să urmezi obiceiurilor închinătorilor de idoli. De aciasta știindă dar noi, nu voim mai mult a zice sau a pomeni, atăta de urătu și urgie ce-au avut și are adică Dumnăzău asupra diiavolului și a idolilor, cât și asupra celor ce s'au închinat și să închină lor, și de munca ce le stă gătită. Și nu zicem noi aciasta pentru toți cee ce s'au închinat lor, căci la începutul pravoslavniciei crediinții noastre, până au fost H[risto]s cu trupul pre pământ și după a sa slăvita înălțare prin propoveduire[a] apostolilor și mai înco[a]ce a altuturor sfinți părinți, cei mai mulți ce au venit la credință, au fost din închinătorii de idoli și acum sufletele lor sint în mâna lui Dumnăzău, ce aciasta zicem numai pentru cei ce necrezind adevărul, au murit în rătăcire lor și pentru cei ce și crezind, și provoslavnici numindu-să, fac unele din cele ce făcē închinătorii de idoli, care anume sint aceste:

CAP. 1

Dumnăzării limbilor elinești eră foarte mulți dintre care unul eră anume Perun, carile se numiē dumnăzău focului, că și în

(1) Academia română, *Ms. no. 34*, p. 107 16 v°. E o prelucrare după *Istoria Rosilor*, capitolul *De idoli*; Cf. Gaster, *Chrestomație română*, vol. I, 1911, p. XLIV; textul, vol. II, p. 50-3. - Copie, *Manuscrip tul no. 474*, dela Academia Română, p. 36 v°-38 v°.

măna lui ține o piatră scumpă, care piatră, după felul ei, luminează ca jeratecul. Încă și foc de apurare ard înaintea lui iar închinătorii lui făc focuri și să petrec pe dănsăle, închipuindu-se adevărat cum că s'ar da singuri pre sine jertvă aceluși idol Perum. Aceleași închipuiri fac și unii din creștini până în ziua de astăzi, adevărat focuri cu bălii în ziua de Joi-mari și să petrec pe dănsăle, însă neștiind ce închipuiesc (1).

CAP. 2

Alt idol era cel[-i] zic Lado. Pre acesta îl avea dumnezeul veselii și a bunei norociri. Acestuia îi aduce jertve cei ce au a face nunți și veselii, părându-li-să că cu ajutorul lui Lado își vor câștiga veselie frumoasă și viață cu dragoste. Asemenea și aciasta o cântă creștinii ce-s la nunți. Pentru aceea dar să cadă tot creștinul să să ferească de aceste, ca să nu fie pedepsit de mâniia lui Dumnăzău (2).

(1) *Istoria Rosilor*, după Gaster, *op. cit.*, I, p. 50-1: „Întâi au ridicat un idol mai mare a nume Perun, dumnezeul tunetului, al fulgerului și al norilor celor de ploaie într'un deal înalt, lângă râul Buriul, după asemănarea omului. Trupul lui era vărsat de argint, urechile de aur, picioarele de fier, și în mână ținea o piatră asemene cu piatra trăsnetului, cu robinuri și cu aifrax [ce iaste piatră în chipul focului] înpodobit, și înaintea lui p[lu]rura ardea focul. Iară de să întâmpla pentru neputerea de grijă a jertvitorului să să stingă focul, atunci pentru aceea pre jertvitorul acela ca pre un vrăjmaș al d[um]nezeului său cu moarte îl pedepsiu”.

Textul înșiră apoi:

„Al doilea idol al fost Volos, dumnezeul dobitoacelor.

Al treilea: Pozvidi, pre carele unii îl cheamă Pohvintă, alții Vihor, mărturisindu-l pre dînsul a fi dumnezeul văzduhului, al vremii bune și al vremii reale”.

Despre cultul lui Perun, cf. L. Leger, *La Mythologie slave*, Paris 1901, p. 54-8, unde se citează un pasaj din lucrarea lui Guagnini, italian polonizat, intitulată *Sarmatiae europaeae descriptio*, publicată în 1578, foarte asemănător cu textul românesc de mai sus: „În această parte se ridică odată idolul lui Perun, acolo unde astăzi este mănăstirea lui Perun, numită astfel după numele aceluși idol. El era adorat de Novgorodieni. Representa un om ținând în mână o piatră de foc, asemănătoare cu trăsnetul, căci cuvântul *perun*, la Ruși și Polonezi, înseamnă trăsnet. În cinstea acestui idol ardea un foc de lemn de stejar, ziua și noaptea; dacă acest foc se stinge prin negrija slujitorilor însărcinați să privergeze, erau osândiți, fără milă, cu moartea”.

(2) *Istoria Rosilor*, loc. cit., p. 51, după textul de mai sus: „Al patrulea idol [era] Lado, și pre acela îl avea dumnezeul nunților și a toată norocirea,

CAP. 3.

Mai jertfue unii dintru acei închinători de idoli și apelor, a-dec[ă] bălților [și] izvo[a]rălor, numindu-le și pe acele dumnezei. De unde eră apa aproape, ei s'aduna o dată într'un an și mergè de-s[ă] aruncă unii pre alții în apă, iar unde eră apa departe, îș turna apă pe dănșii unii altora. Aciasta acum și la unii creștini vedem făcându-să, adecă a doazi după Paști, numindu-s[ă] trasul în vale, dintru care tras în vale, prin îndemnare diavolului, să fac multe sfăzi, gălcev[i] și bătăi (1).

CAP. 4.

Alți ari alt dumnezeu ce-i zice Coleda. Care ei adunându-s[ă] la praznicile și zborurile lor cele idolești, cântă lăudând pre acel idol Coleda, pomenindu-i de multe ori numele lui. Și aciasta o videm că să ține la unii creștini și până astăz, că priimesc pre

și-i aducea lui jirtve ceia ce să gătiia să să însoare, sorotind că cu ajutorul lui Lodo, nuntă bună și vieață drăgăstoasa vor dobîndi. Și aciastă măscăriciune de la slujitorii idolilor celor diemult s'au tras, carii pre unii din idoli, Leliia și Poleliia îi chiama, a căroră urătul de dumnezeu nume și pană astăzi prin oare care laturi, prin adunări și prin jocuri cîntînd : Lelio, Lelio, Polelio, precum și la noi zic : Lelio, Lelio, îl chiamă. Așijderea și pre muma lui Lelea și a lui Polelia : Lada o cîntă anume : Lado, Lado. Și aciastă înșelăciune veachie dicvo-lească a acestui idol tragîndu-să, la veselile ceale de nuntă în mîini plesnind și în masa băfînd, cîntă. De care pravoslavnicului creștin în totu chipul i sa cade să să păzească, ca să nu facă întăritarea pedeapsii lui D[um]nezeu pre dînsul".

Dimitrie Cantemir pomeneste, în sama „prostimii” din Moldova, între „dumnezeirile necunoscute și duhuitoare de idoli” pe Lado și Mano, al căror nume „le cântă mai ales la nuntă, și pentru aceea se vede că se înțeleg a fi Venera și Cupidon”.

În afară de un cântec din colecția lui Alexandri, care începe :

Frunză verde lăcrimioară,
Lado, lado, sorioară
Du-te 'n lăine de mireasă
La hărbatul tau acasă...

pomenirea unui Lado n'o mai întălnim. Hașdeu îl pune în chestionarul său, dar capătă un răspuns ca acesta : „Lada la nunți se cântă a doua zi după cununie, adică Luni. Cântarea aceasta se face *lăzii*, însă se atribue miresii...”

(1) *Ibidem*, p. 52, după ce trece peste „A cincilea idol, Cupalo...”, sub titlul „De udarea cu apă la Paști” :

„Oare carii dii fără de legile ceale de demult, pentru înmulțirea roadelor pămîntului, aducea jirtve izvoarelor și iazurilor, iară uneori și pre oameni afunța

zioa Nașterii lui H[risto]s de le cântă Țigani numindu-să colindător[i], și încă mai priimesc la casă lor turca sau prezae, (sic) având cu sine și măscărici ghiduș, caril[e] schimbându-ș fața sa cè după chipul lui Dumnăzău zidită, cu gura zice cuvinte urâte, scărnave, iar cu trupul face chipuri grozave și spurcate, atăta cât pre cei fără de minte o[a]meni bucurându, iar pe cei fără de răutate copii spăriindu (1).

CAP. 5.

În cetate Sodostal, apro[a]pe de apa Istrului, în vremele închinătorilor de idoli să află un idol anume Cronu, adică dumnezeul morților, care acela era un elen mortu, întru caril[e] încuibându-s[ă] diavolul de multă vreme, îl ține neputed, făcând și multe năluciri. Acelue dar îi jărtvuè acei o[a]meni rătăciți întru acest fel, adecă de bătè trupurile sale până la sânge și chiue și striga și toată altă fără de legi făcè, și cu singele ce-ș vârsă închipuè cum că cu singe este Cron dumnezeul lor, pentru că să arată a fi rumăn la față, iar fără de lege ce o face zice că o vedi Cron, căci ține ochii închiși, nici aude strigările căci este mort. Asemene rătăcire videm și acum la unii din creștini, că precum acee să strângè la acel mort de să bătè și chiue, și toa-

în apă. Prin oarecare părți rusești încă și până acum a acelui lucru netreabnic de demult i să înnoiaște pomenirea, că pe vremea zilei cei luminate a Învierii lui Hs, adunându-să tineri și bătrâni, parte bărbătească și femeiască, unul pre altul după asemănarea unii mîngieri oare-căriia, să aruncă în apă și să întîmplează celui aruncat în apă, după lucrarea dievolească, de să lovește au de piatră, au de lemn, și rău îș dă sufletul său. Iară alții măcar că nu-i aruncă în apă, dar aduc apă, înnoind jirtva aceluiaș drac, după obiceiurile sale ceale de de mult, măcar că fac spre obiciau de mîngiere, iară nu jărtve idolilor; însă mai bine ar fi și aciasta de nu ar fi“.

(1) *Ibidem*, p. 52-3.

„Al șaselea idol, Coleada, dumnezeul praznicelor, căruia praznic mare în luna lui Decliemvrie în 24 de zile făcea, însă măcar că norodul rusesc s'au și lăminatți cu sf[ă]ntul botez și idolii i-au surpat, dară unii pomenirea celui drac, Coliada, și până acum nu încetează a o înnoi, începînd de la nașterea D[o]mnului nostru Is Hs pentru toate zilele ceale sf[ă]nte, adunându-să la jocuri urite lui D[um]nezeu, cîntă cîntări și într'insele, măcar că și de nașterea lui Hs fac pomenire, dară și pre Coleada, înșelăciunea cea veachie dievolească de multe ori fără de leage polhitorind, îl împreună. Încă-ș la aceale adunări ale sale călcătoare de leage și pre un satana: Tur[c]a (*in text: Tura, n. a.*) oarecarele și alte măscăriciuni urite lui D[um]nezeu pomenesc. Alții feațele sale și toată podoa-

tă altă fără de lege făcè, așa și acum creștinii fac pe la morți lor, strângându-să clacă de nebuni, de-ș[i] bat spetele cu lopăți și chiuiesc și joacă, și [fac] altele multe ghiduși, care nici a să mai scrie sau a să pomeni nu să cuvine. Deci [de] toți să poate cuno[a]ște că nu esti lucru cuvios adică la vreme de plănsu, să să facă răsurii și hohote, și la vrem[e] cându toți aceia ce să vor fi strânsu ca să să ro[a]lge lui Dumn[e]zău și să plângă, ei atunce să gio[a]lce și să chiuiască, și atunce când ar trebui acel suflet a să ușura de păcate prin milostenie și prin rugi, el atunce mai vârtos să să însărcineze cu celelalte necuvio[a]să fapte ce s'au zis. Cu cuviință este la mort, adunându-să rudeniile și alții, să facă plângere cuvioasă, nu atăta pentru că au numit, cât pentru ertare păcatelor, și ca să i să așezi sufletul lui unde dreptii să odicnesc. Iar la privighere celui mort să cete[a]scă preoți, să fie și miren[i] privighind, cu cuviință vorbind cel[e] de folos sufletului, iar nu vorbe deșerte, lumești, au jocuri sau alte ghiduși. Ce aceste toate de acum să lipsească.

CAP. 6.

Alții cinstiè pre un idol anume Cupal, pre carele îl numiè dumn[e]zăul rodurilor pământului, care la pârğa secerișului, la o zi a lor însămnată, îi ducè jertve, și adunându-s[ă] bărbați și muieri, înpletindu cunun[i] de burueni, îș punè în cap și să și încingè cu burueni. Și unii din bărbați să înbracă în haine muerești, ca putând ei a giucà mai grozav și mai răsfățat de cât muerile, să poată îndemna pre privitori și pre tot norodul spre toată pohta spurcatei curvii, după cum place și diiavolilor ce locuică în boz, și așa jucând și sârindu adesă ori pomenè zicând: Cupal! Cupal! Aciastă urăță închipuire și până acum ține aice în țara noastră pre la unele orașă și sate, de să înbracă bărbați în haine muerești și să numescu cuci sau căluceni, făcându-ș și

ba omenească cea făcută după chipul și după asemînarea lui D[um]nezău cu niște chipuri oarecarele groaznice, tocmite spre închipuirea diiavolului îș acope-re feațele, îngrozind sau și veselind pre oameni, iară pre făcătorul și ziditoriu său ocărînd, ca cum ar ură și s'ar scîrbi de facerea miinilor lui. Care datorî iaste totu creștinul a o lăsa, și după chipul care ne-au făcut pre noi D[um]nezău a umblă, că nu ni să cade alte urciuni protivnice lui D[um]nezău a izvodî.

Afară de acei idoli, chipuri drăcești, încă și alți idoli mulți eră, anume Usliad, Curșă sau Horsu iproci“.

aceștie cununi de burueni, anume pelini, iar cei mai mulți ce nu gioacă, iar pelini tot îș pune în brău. Și iată cu asămănare o videm [că] închipesuc ace[le]i de atunce sârbatoare drăcească și prenoire idolească (1). Alții iar îș fac allă arătare și izvodire drăcească la vrem[e] de secită, adică un om cu piele go[a]lă și înșirându burueni verzi pe ață, să înfășură de sus până gios, și pre cap pun iarăș cunună de burueni. Și aciasta încă ș[i] pre la cas[ă] giucând, aruncă toți cu apă într'ânsul închipuind cum că și de la dânsul apă cer, adecă plo[a]e. Deci prostime la aceste doao atăta să înșala, cât adică de la cucu cum că ar lua vindecări de toate neputințele sale prin călcare cucilor iar Păpăluga cum că ar avè putere ca aceia adică [să] poroncească noorilor și să pl[oa]e. Car[e] mai ales la aceste doo pricini nu trebuie mai multă închinari de idoli, căci destul este la acei ce cred, așa adică că precum cred credincioșii că prin atingere[a] Sfinților Apostoli cu numire lui Hs s'au dat vindecări celor bolnav[i], așa și acum s'ar da prin călcare spurcatelor picio[a]re ale cucilor. Și aceștie cei mai mulți sint Tigani pucioși. Și iarăș precum Ilie Prorocul și alți Sfinți mulți prin mult post și rugă, cu numire dumnezeăscului nume au pogorât plo[a]e, așa ar putè și acel măscărici înșălător, Păpăluga, ca să pogo[a]re plo[a]e când ar vrè.

Deci fieștecare ce vă numiți adevărați creștini, și n'ați și știut sau n'ați cunoscut până acum, iară de acum înainte să știți și să cuno[a]șteți, cum că toate aceste fapte a unora din creștini ce s'au fost făcându, după cum am arătat mai sus, sint chiar drăcești izvodiri și avidoma închipuiri a celor de demult idolești în-

(1) *Ibidem*, p. 51 2: „A cincilea idol, Cupalo, pre carele scotitia a fi dumnezăul roadelor pământului, și lui, celui întunecat, cu înșelăciunea drăciască aducea mulțămite și jirtve, la începutul secerișului. A aceluiaș dumnezău Cupalo, sau mai adevărat drac numindu-l, pomenirea lui până acum prin oarecare părți rusești încă să ține, mai ales în sara nașterii Sf[i]ntului Ioan Botezătorului, adunându-să sara tineii, parte bărbătească și muerească, îș înpretec (*sic*) cununi lor, dintr'oare care buruiană, și le pun pre capu-ș și să și încingū cu dinsele; și încă la joc drăcesc fac și foc și împrejurul lui luindu-să de mână, umblă ca niște necurați și joacă; și cîntări cîntă ale spurcatului Cupalo. Adea-se pohtorindu-le și sâring peste joc (= *foe*), pre sine singuri aceluiaș drac Cupalo jărtvă să aduc. Și alte lucruri dievolești multe în adunările ceale spurcate fac, care a le scrie nu iaste cu puțință. După praznicul acesta al Sfințului Ioan Botezătoriu, încă și la praznicul Sf[i]nților Apostoli al lui Petru și Pavel, cur-

chipuiri. Deci după cum am zis la începutul învățăturilor acestora, adică cum că la un adevărat creștin urât este și cu cuvântul a pomeni de idoli sau de diavoli, dar încă să-i și cinste[a]ască sau să cre[a]zcă într'ânșii, sau măcar să urmezi obiceiurile închinătorilor de idoli, pentru aceia dar purtându numele cei creștinesc, să vă fie și vieața și faptele creștinești, ca nu unii ca aceștie, cu neștiința lor aice asămănându-s[ă] dobito[a]celor, iar în ce[a] lume, cu muncile să fie părtaș[i] Elinilor.

sa sa diiavolul o tinde prin leagene pentru că celora ce să leagăna de multe ori să întâmplă de cad fără de veaste în pamintu și moru și rău fără de pocăință sufletul și-l dau. Pentru aceia și de leagenele acealia ca de niște curse dievolesu a să feră fiește căruia om credincios să cade, ca să nu cază și sa să încurce într'insele".

II. (1)

PATICII DE MUNTE.

Hronicile vechi a mai tuturor popoarelor, mai virtos de cătră Nord, aduc minunate povești despre un clas de *Patici*, lăcuidori ai munților, cari cu statornicie să îndeletnicesc făcând arme ferigate. Acestea să pot privi ca niște soiuri de gnomi cunoscuți supt numire de ergas care sînt sau prea folositori, sau prea vătămători oamenilor, precum și oamenii de pace din Scoția sau daoinehie, cari sînt mai totdeauna nevăzuți, și pe care trebuie foarte a să păzi de a-i ocări pră vorbe necuviincioase. Muntenii vorbesc deci numai cu cel mai mare respect.

Scoțienii au *Patici* carei sînt încă mult mai înfricoșați. Sînt caprițioși și tirani. Protimisăsc a lungi dealurile conice. Incredințază unii că niște sămne circulare fac a cunoaște locurile în care dăntuesc noaptea (2).

STAFIE SAU NĂLUCĂ.

Toți cunosc povestirile fabuloase ce es în toată vremea asupra Staffiilor și Nălucilor. Această credință eră adinioară așa de înțipărită cît s'ar fi socotit de uprelestit dacă s'ar fi îndoit cinevă. Nu este tîrgușor, sat sau cetate în Franța, care să nu fi dat pricină istorisirii despre steorie sau despre vre o arătare de nălucă

(1) *Manuscriptul românesc, no. 573* ce se păstrează la Academia Română, cuprinde, pe foile 60–79, în scris cirilic, cece se dă aici despre „Paticii de munte” (foaia 60), despre „Stafie sau nălucă” (foaia 60 v⁹) și despre „Strigoivampire” (foaia 61–66 v⁹). După o „povestire pe scurt”,—considerațiunile științifice asupra celor de mai sus,—se dă un mic tratat de fizică și chimie (foile 70–79).

După limbă și locul de gă sire, manuscriptul este moldovenesc. Pentru vremea când este scris (c. 1830–40), ca și pentru amănuntele comparative ce le aduce, am găsit folositor să se tipărească aici.

(2) Nu m'am putut hotări să trec *Paticii* printre dușmanii omului. Îi identific cu *Piticii* sau *Uricii*, soi de oameni mărunți la statură. *Patic*, ca adjectiv, l-am întălnit în jud. Tecuciu: găină *patică*, ce are picioarele foarte scurte.

pre care apoi urmarea tradiției au făcut să treacă pân' la noi. Măcar că propășirea țivilisației au desamăgit pre oameni asupra aceștii credință, totuș sînt încă locuri molevsite de această superstiție, mai vîrtos la cîmpu, încă și la tîrguri în popor. Așă să vede în Franța de cătră mîzăzi oameni cunoscuți supt numele de gîcitori care nu lipsăsc de a da sfat cînd sînt întrebăți de oarecare ce crede că ar fi avut oarecare arăări de noapte, sau cînd oarecare duh slab și lesne crezător ar fi avut-o în vis oarece videnii pre cari socotesc la a lor deșteptare nu pentru un vis, ci pentru o realitate, atâta închipuirea lor este deplină. A doua zi ei nu lipsăsc de a merge și a întrebă pre gîcitori, cari cunoscînd tîmplările ce să întîmplă în fiește care familie, nu lipsăsc de a spune că aceasta este sufletul bunicului lor, bunicii lor, a tatălui lor, a maicii lor, a nătușii sau mai de multe ori a oarecăruea mare sau mica rudenie, care suferă în purgatoriu și cari cer cutare număr de leturghii și de litii sau oarecare jărtfire la Sfînta Fecioară sau la oarecare Sfînt, ș. a.

Gîcitoriul primește pentru această slujbă oarecare răsplătire și întrebătoriul să cred slobozi de stafie, din pricina influenței ce au făcut acel... asupra închipuirii sale. In oare care locuri sînt de acești gîcitori la cari vin oameni foarte de pe departe de-i întrebă, și a căroră putere să întinde a descoperi obiecturile furate și pe prădători. In departamentul de Lod, gîcitorii de Narbân și de la tîrgușorul Luc sînt foarte vestiți prinprejur.

STRÎGOI-VAMPIRE

Din cea mai înaltă vechime s'au dat numire de Străgoi la trupurile ce es din mormîntul lor pentru a suge sîngele oamenilor cari cad degrab într'o stare primejduitoare de uscăciune. Să ascultăm descrierea ce au făcut despre acestea Biron în Ghiaur:

„Dintîiu trămis pre pămînt ca un Strîgoi, trupul tău va scăpă din mormînt, făcându-te groaza locului în care te-ai născut, calaul femeii tale, a surorii tale și a copiilor tăi. Vei merge în umbra nopții ca să te adăpi cu groază din sîngele familiei tale. Omorîții tăi vor cunoaște pe tatăl lor mai înainte de a muri, îl vor blăstăma, să și vor blăstămă de el. Fetele tale vor pieri în floarea vîrstii lor, dară va fi una la care mai vîrtos păcatul tău va fi mare. Aceasta va să fie cea mai tînără, cea mai fragetă iubită. Ea încă te va numi „tatăl mieu“ și acest nume sfințit va sfășia tira-

nicește inima ta. Tu ai voi în zădar a o cruță. O vei vedeă veștezindu-să puțân câte puțân, cea din urmă scîntee a ochiului ei stângându-să pe totdeauna. Tu atuncea vei smulge cu o mîină nelegiuită pletele părului ei cel lung. Unul din acești zuluhi eră odinioară amanetul cel mai fraget al amoriului; tu îl vei purtă cu tine ca pe un suvenir veșnic a turbăciunii tale. Dinții tăi vor scrășni de diznădejduire și buzăle tale să vor desgustă de sînge-je tău cel mai curat. Intoarce-te în altă întunecatū mormînt; du-te de te unește cu trupa geniilor răi, cari vor fugi cu groază de o nălucă așa urită“.

Superstiția despre Strigoi este încă de obște la Răsărit. Turcii numesc pe strigoi „vardulaha“. Această zicere Grecii o zic numai cu groază. Sînt mii de istorii ciudate despre Strigoi. Povestea Strigoiului cu vicleșug dată la Lord Biron, este întimietă pe această superstiție. Strigoiul, parte dată [a] lui Lord Biron, este a unui tînăr doftor anume Polidorū. Superstiția care slujăște de temelie la această poveste este de obște împrăștiată în Răsărit. Se pare că este foarte comună la Arabi, dară în Grecia s'au introdus numai după așezarea creștinătății și dela despărțirea bisericii grecești de cea romană. La această epocă să credea de obște că trupul unui latin nu putea putrezii dacă să îngropă într'un pămînt grecesc. Ușoara credință să adaogă treptat și au dat naștere la mai multe povestiri ciudate, precum fac aslăzi despre morții ce es din mormănturi și sug sîngele tineri[e] și a fumuseții Această superstiție fu primită în partea de către vest a Europei cu oarecare modifiție. În Ungaria, în Polonia, în Austria și în Lorena cred că Strigoii sug în fieștecare noapte oarecare călime de sînge din jărtvile lor, care să învitionesc, pierd puterile și mor degrabă, de uscăciune. În aceeaș vreme Strigoii să îngroașă, vinile lor să disting prin sîngi, în cît această umizală curge prin toate căile trupului și asudă încă și prin pori... În oare care parte a Greciei strigoimea este socotită ca un fel de pedeapsă la care este osîndit după moarte [omul], pentru a răsplăti oarecare păcat mare făcut în vieață. Strigoiul este osîndit a prigonii mai cu samă pe toți acei, ce-i iubiă mai mult și cu care eră legat prin legături a naturii, a amorului și a prieteniei. Cu aceasta samă un loc în Ghiaur care s'au zis mai sus.

Desudei (?) asăminea ău vîrit în poema sa de talaba (?) o fată

tânăra arabă anume Oneiza făcută Strigoiu. El o înfășoșază eșind din mormînt pentru a milui pre omul ce iubise mai mult în viață. Dar aicea nu să poate crede că aceasta fu o răsplătire a oarecăruea păcat, căci Oneiza au fost pururea un model de nevînovație. Să meară cineva, cînd iubitorul de a zice adevăr, Tărnefort (?) în al său voiagiu la Răsărit, povestește mai multe întâmplări minunate despre strigoizm, despre care el încredințează că au fost martur ochilat. Și Don Calmet în cartea sa cea mare despre strigoizm, în mijlocul a mai multe anecdote și tradiții cari le tălcuește isprăvile, au sămănat oarecare dizertații în care dovedește că această jalnică prejudecată este răvărsată și la națiile învațate, ca și la barbari.

În Evropa, la Alemania au aflat stră[go]lismul mai multă credință. Cu adevărat nici să află, zic Lețandro (?) în toată vechimea vreun spus magic mai necrezut decît acee ce s'au publicat la 1736 în Mercur de Franța prin D. Ruset care fu încredințat prin doi ofițeri a tribunalului din Belgrad, carii au făcut o cercetare la fața locului, și de un ofițer din trupele împăratului, martur ochilat a cercetării. Iată istoria acestii fapte. Într'un sat din Chisinoava, trei miluri depărtat de Gratișca au căzut bolnav de năprasnă cinci sau șase oameni și au murit unul după altul în puține zile. După câteva arătări a unui bătrân care să îngropase nu de mult, s'au deschis mormînturile acelor ce murisă de șasă săptămâni încoace. Când au venit la mormântul bătrânului, l-au aflat cu ochii deschiși, cu fața rumână, având o răsufolare naturală și cu toate acestea nemișcat și mort. S'au hotărât că el esă Strigoiu. Gelatul i-au înlipit un par în inimă, au făcut o grămadă de lemne și s'au prifăcut trupul în cenușă. În numărul epi torului (*sic*) din 3 Mart 1742, asămine să citește articolul următoriu.

Într'un ținut al Ungariei aproape de Tocai, poporul cunoscut supt numirea de haiduci crede că oarecare morți, pre cari-i numește Strigoii, sug sângele viilor așa cît aceștia vitionesc văzând cu ochii în vreme ce cadavrurile au îndestulare de sînge în atăta înbelșugare, cît se vede eșind prin pori. Aceasta socotință.... s'au adiverit prin mai multe fapte. Sînt ca 25 ani de cînd un haiduc din Medreiga anume Arnold Pavel fu zdrobit prin căderea unui car cu fân. O leacă după moartea lui, patru persoane au

murit destul de grabnic și în chipul precum mor aceea ce sânt loviți de Strigoii. Atuncea s'au adus aminte că acela Arnold a-
 desă ori istorisă că înpregiurările de Kolova și pe hotărăle
 Serviei turcești el fusă chinuit prin un Strigoiu, da el află
 mijlocul de a să vindeca, mănând pământ din mormîntul Strigo-
 iului și frecându-să cu sângele său. După aceasta el a fost în
 prepus de Strigoizm căci să credă că acei ce au fost loviți de
 Strigoii în vieța lor, sînt Strigoii după moarte. Arnold dară
 au fost desgropat după 40 de zile de la moartea sa și toate
 semnele de strigoizm s'au aflat pe cadavrul său. Era rumân,
 unghiile sale, perii și barba înoite sau îi crescuse. Eră plin de
 sânge fluid și curgea în toate părțile trupului său pe pânza
 cu care eră învălit. Dregătoriul locului, foarte știutoriu în strigo-
 izm porunci să înlînte după obicei un par ascuțit în inima ca-
 davrului, care l-au străbătut și l-au făcut de-au strigat înfricoșat;
 apoi i-au tăiat capul, pre care l-au ars cu trupul său, și cenușa
 au fost aruncată în Sava. Această s'au săvârșit și la alte 4 per-
 soane moarte de strigoizm, de frică ca să nu să facă de iznoavă
 Strigoii. Cătră sfîrșitul anului 1731 adică la capătul a 5 ani, ace-
 ste minunății s'au arătat iarăș. În timp de trei zile, șaptesprezece
 persoane de deosăbită vîrstă, bărbați și femei, au murit de strî-
 goizm. Hirurgii și doftorii au cercetat cum au putut a să naște
 iarăș strîgoizmul după îngrijirile ce să luase. După câteva cerce-
 tări au agiuns a descoperi că Arnold supsă nu numai pre cei
 patru mai sus pomeniți, ci și mai multe dobitoace din care mîn-
 case Strigoii cei noi. După aceasta s'au desgropat toți acei ce să
 îngropasă de la o hotărâtă vreme și s'au aflat șaptesprezece cu
 toate sămnile cele mai înviderate de strîgoizm. Li s'au străpuns
 inima, li s'au tăiat capetele, apoi i-au ars și cenușa lor s'au arun-
 cat în râu. Toate aceste înștiințări execuții s'au făcut regulat și
 jude... prin mai mulți ofițari, hirurgi, maiuri din reghimentul lor,
 dregătoriul locului și cei de căpetenie lăcuitori ai locului, și pro-
 țeșul verbal s'a trimis cătră sfîrșitul lui Ianuarie 1732 la statul
 de războiu împărătesc la Viena, care rânduise o comisie milită-
 rească pentru ca să cerceteze adevărul acestor fapte. După așă fel
 de povestiri publicate în jurnalele cu de aceste mărturii, cum du-
 hurile superstițioase plecate spre a primi orbește tot ce să depăr-
 tează de legile de rînd ale naturii, cum zic, asămine oameni, ba
 încă și alte multe persoane cari protemisăsc a crede că din cer-

cetarea putinții estimii (*—ființei*) faptelor n'ar fi siliți a primi de bune niște asemenea povești ? Ceea ce ne pune în mirare este că au fost spuse într'adins și primite în jurnalul cătră mijlocul veacului al optusprezecelea și mai vărtos că doftori și hirurgi, la cari trebuie să socotim că să află cătăvă învățatură au putut întâri acest fel de buimăciri ! Noi credem că putem întâri că la Paris, la Londra, la Viena, la Berlin, nici la Ștocolm nu s'ar fi aflat ucenici de ai lui Ipocrat ca să le mărturisască oarecare persoane pot fi lovite tot într'o vreme de offică ascuțită de plămâni sau iute sau hronică, care poate a să arăta în oare care împrejurare atmosferică, nimică mai de rând nu este. Un pămînt foarte bătut ca pămîntul hleos, neslobozând să treacă aerul nici apa, pot să scape trupurile mai mult sau mai puțan de putrezime. Este o urmare a legilor himicești care ne învață că apa, căldura și aerul priesc putrezimii și că trebuie prin urmare o vreme destulă pentru ca trupurile puse în pămînt uscat să poată a putrezi deplin. Iată dară că minunea păzirii trupurilor dat[ă] strigoizmului să tălcuește natural prin legile himiei naturale înaintea căroră trebuie a cădeă ipotesurile, prejudițiile și superstițiile.

Nu vom întinde mai departe această răsturnare ; ne vom mărgini a da o privire a ideii ce trebuie a-și face cinevă despre științele ascunse și despre a lor isprăvi (1).

(1) Urmează apoi aprețierile autorului, publicate în *Neamul românesc pentru popor*, VI, p. 38-43, de d-l D. Furtună.

INDICE ȘI GLOSAR (1).

A.

Abate, v. a —, p. 220.
ac, s., 73.
aciolare, s., 246.
aghiasmă, s., 141, 164.
ahotnic, adj., 121.
aiuș, s. usturoiu, 134, 188, 223, 268.
ală, s. hală, 168, 314.
alib, adj. *slujbă albă*, 222.
albină, s., 368.
Alexandru Macedon, 2, 261.
alici, v. a , 87.
ăl-mai-rău, s., 244.
alun, s., 80, 244.
amejuț, v. a —, 311.
amețeală, s., 344.
amorele?, 163.
ancluz, s., 84.
Andreiu, ș., *Sf.* —, 133, 143, 153, 163, 187, 193, 270; — *de iarnă*, 327.
Antonie cel mare, zi de sărbătoare, 326.
apă, s., 4, 6, 24, 80; *a luă apele*, 332; *apă vie*, 261; *aameni de—*, 303.
aplecă, v. a un copil, a-l pune să sugă țâță, 1.
arătare, s., 58, 257.
Arhanghel, s. *Sf.* ,365.
ariu, s., 268.
aripă, s., 333.
armă, s., 7.
armăsar, s., 207; v. *hărmăsar*.

armeri, s. pl., 271.
Arminden, s., 165, 193.
asmă, s., azimă, 80.
atârnă, v. a se —, a năzul, 153.
avestifa, *aripa satanii*, 151, 237.
avrămeasă, s., 246.
azimă, *azmă*, s., 6, 80.

B.

Babă, s., 101, 275; — *Coaja*, 151, 243.
băbăc, s., 273.
băbăluț, s., 273.
băbăluca, s., 273.
băbău, s., 273.
băca, s., 272.
baier, s., 229.
balăciu, s., 299.
bălăi, v. a , 299.
băja, s., 272.
bălaur, s., 52, 244, 313 și urm.
balegă, s., 186.
baltă, s., *cel-din—*, 280.
ban, s., 5, 7, 84, 188, 223, 254.
bântui, v. a , 246.
bântuire, s., 246.
bănuț, v. a , a cârti, 85.
bărbat, adj., harnic, 103.
bărcăi, v. a —, 172.
bărcinar, s., 187.
baș, adv., 349.
bășteă, s., 310.
bău, s., 273.
bețe, s. pl., 6.
bețiv s., 49.

(1) Cuvintele se pot ușor afla în text, unde se află tipărite cu cursive. Inițialele unora dintre cuvinte, nu se mai pot păstra aici tipărite cu capitale.

biciușcă, s., 242.
blidașel, s., 4.
boală, s., 348; *Turcilor*, 318.
bodaie, s., 273.
bodârlan, s., 298.
bogație, s., 96.
boglodate, s. pl., 4, 269.
bojă, s., 119.
bòlea, s., 273.
bolnăvi, v. a , 203.
bombă, s. de untură, 268.
bontăni, v. a , 180.
borză, s., 274.
botez, s., 28, 29.
bou, s., 332.
boz, s., 189, 268.
brăciri, s., pl., 4.
brâncă, s., 146.
brânză, s., 134.
Brașov, s., 87.
brèhne, s., pl., 259.
broască, s., 78, 157, 232, 305.
brumă, s., 150.
budihace, s., 257.
bubă, s., 71.
bujor, s., 105.
bune, s. pl., 260.
burueană, s.-*dracului*, 277.
busuioc, s., 5, 166, 278.
butoare, s., 244.

C.

Cacadâr, s., 34.
căciulă, s., 130, 142.
cahal, s., 23.
căiță, s., 70, 130.
cal, s., 246, 203.
călămară, s., 7.
căloni, s. pl., 270.
câlțai, v. a -, 180.
câlți, s. pl., 139, 140 1.
călugăr, s., 100, 354.
călugăriță, s., 212.
cămașă, *cămeșă*, s., 70, 106, 130, 138, 331; *de isbândă*, 332.
camforă, s., 332.

câmp, s. *mana câmpurilor*, 185; *fratele câmpului*, 260.
cance, s., cange, 35.
câne, s., 95, 102, 135, 138, 142, 146, 155, 205, 269, 319, 331; *laptele cânelui*, 269; *cânele pământului*, 367.
cânepă, s., 191.
cântec, s., 301.
cap, s., *capul lumii*, numele uneia dintre ursitoare, 8; *cap de mort*, *cap de moarte*, *capul morților*, 137.
căpăstru, s., 186.
căpcâne, s., 223.
capră, s., datina umblării cu , 34.
cârceiu, s., 282.
cârligățică, s., planta numită prin Bucovina și *rădăcina șarpelui*.
cârpă, s., 106.
carte, s., 5, 71; *cartea vieții*, *cartea sorții*, 1, 17.
casă, s., 106; *șarpele*, *știma* sau *ceasornicul casei*, 76; pustie, 85.
catabolea, s., 274.
cățel, s., 169; *cățelul pământului*, 367.
cății, și -- *mății*, 103, 107.
catravase, s. pl., 296.
Catrina, s., numele uneia dintre rusalii, 261.
cău, s., 272.
căua, s., 272.
ceapă, s., 5, 61, 81, 133, 210.
ceas, s., numele uneia dintre ursitoare, 8; -- *rău*, 264; *ceasul cel rău*, 244, 264; *ceasul cel slab*, 265.
ceasornic, s., *casii*, *de casă*, *morții*, 76.
cel-de-pe-scorbură, s., dracul, 38, 221.
cel-din-baltă, s., 280, 284.
cel-din-puț, s., 282.
ccl-rău, s., 128.
ceuiușoară, s., podbal, *Tasilago Farfara*, L.
cer, s., 32, 71.
cerător, s. cerșitor, 173.
Cercugi, s. pl., 163.
cernișel, s. planta *Geum urbanum*, L.

cheie, s. *cheile fântâni*, ghiздеlele, 8.
cheji, s. pl., 101.
chelciug, s., 295, 297.
chez, s., 29.
chichie, s., 158.
chimă, s., 268.
chiper, s. piper, 332.
chiticei, s. pl. ceapă tăiată: se taie ceapa în două și apoi jumătățile, puse cu tăietura pe masă, se taie transversal și paralel, astfel că fiecare bucată de foaie ce se desprinde, are forma unui *chitic*, -- peștișor.
chitie, s., 130, 138.
Ciūpci, s. pl. *Filipi*, 163.
cină, s., 269
cinșoară, s., 5.
cioară, s., 36.
ciujdi, v. a --, a ciuli urechile (despre cai).
cium, s., 323.
ciumă, s., 318, 358.
ciuman, s. diminutiv: *ciumānaș*, 323.
Ciuda, s. nume de sărbătoare, 163.
ciungă, v. a ,164.
ciusnup?, 163.
clește, s., 223.
clită, s., 298.
clianț, s., 4.
cloambă, s., 188.
clopot, s., 196, 204.
cloșcovenie, s., 121.
coace, v. a -- *tort*, 110.
coadă, s., 139, 164, 177, 178; -- *mării*, 261.
coasă, s. 199, 203, 319, 333, 346, 359.
cobî, v. a --, 95.
cobilete, s., 108.
cociorvă, s., 171.
cocoș, s., 106, 143, 151-2, 155, 177, 197, 221, 236, 249, 269, 270.
cocoșește, adv., 95.
cocoșneață, s. coconeată, 96.
cocostârc, s., 74.
codru, s., *moșul codrului*, 234; *fetele codrului*, 260.

cofă, s., 31, 164.
colac, s., „de-“, 102.
colăci, v. a , 102.
Colibari, s. pl. nume de sărbătoare, 163.
comoară, s., 318, 352.
copac, s. zicală: „copacul bătrân are rădăcină adâncă“, precum și pe vorba omului bătrân se poate pu ne temei.
copil, s., 229, 232; *răutatea copiilor* 237.
copilă, s., urare:
 noroc și isbândă
 și piept de copilă blândă!
copită, s., 198.
corn, s., 80.
cornaciu, s. drac, 258.
Crăciun, s., 74.
crâșmă, s., 29.
crasnic, *crâsnic*, s., 211.
crezul, s., 164, 186.
cristineasă, s., 246.
cruce, s., 30, 31, 43, 45 7, 73, 85, 118, 148, 214.
crucer, s., 4.
cruși, v. a --, 164.
cucuruz, s., 4.
cucuveică, s., 101.
cuib, s., 95.
cuibar, s., 95.
cuiu, s., 199.
curcubeu, s., 315.
cusătură, s., 6.
cușcă, s. --jidovească, 23.
cușit, s., 34, 140, 161, 165, 171, 199, 362.
cutremur, s., 330.

D.

Dânse, s. pl., 163-4, 260.
dată, s., soartă, 72.
de cât, adv., 338.
de-către-ziuă, s., 236.
de-cu-seară, s., 136.
degetar, s., 7.
deoăecă, s., 130.

deochetoare, s., 167.
deochetor, s., 167.
deochiu, s., 130, 138, 142, 164.
despintecă, v. a , 200, 206.
deșt, s. deget, 103.
deveghia, v. a , a destăinul, 88, 154.
diavol, s., 23, 28, 29, 86, 195, 210,
 236, 249, 344.
dihanie, s., 205.
dinte, s., 198, 344.
direge, v. a— un mort, 197.
diudiu, s. 273.
doamne, s. pl., 260.
dop, s. de mare, 306.
dolf, s.—de mare, 30ă.
domnește, adv., 163.
domnișe, s. pl., 260.
drae, s., 43, 82, 85, 90, 145, 277,
 289, 304, 314, 280; zicala: „și-a
 spart dracul opincile“ 91; *burueana*
dracului, *tămăia dracului*, 277;
dracul din baltă sau *din tău*, 280;
spasul, *spata dracului*, 92; *mama*
dracului, 277.
drăcărie, s., 87.
drăgaică, s., 260, 263.
drege, v. a—mortul, 138 9.
dreptate, s., 361.
dres, s., dresuț mortului, 138.
dricu, v. a , 38.
drun, s., 151; zicală:
 Cu drumul de noapte,
 Ajungi mai departe!

Ducipal, s. numele calului lui Alexan-
 dru Machedon, 261.

Duh, s. Sf.—, 46; *de mare*, 306;
 —rău, 269; *necurat*, 269 70.

duhăni, v. a , 278.

dulf, s., de mare, 306.

Dumitru, s. Șf. , 13.

Dumnezeu, s., 8, 15, 47, 66, 149.

dușman, s. dracul, 49.

duși, s. pl., 101.

E.

Eftime cel mare, s., 326.

eghipturoaică, s., 101.

eres, s. de noapte, 268.

F.

Făcișele, s. pl., 106.

făclie, s. vieții, 360.

făcliuță, s., 145.

făină, s., 4.

fântână, s., 255, 263, 367.

faraon, s., 289, 301.

faraonoaică, s., 280.

fărmăcătoare, s., 239.

farmec, s., 85.

fată, s., 238; *fetele doamnei*, 226; *fe-
 tele lui Iuda*, 260; *fetele vântoase-
 lor*, 260; *fetele frumoase*, 260; *fe-
 tele câmpului*, 260; *fetele codrului*,
 260; *fetele lui Șandru*, 260.

felică, s., 92.

femeie, s., 34; *pește*, 301.

feregă, s., 92.

ferică, s., 92.

ferigă, s., 92.

fetie, s. zicală: „odată mi-am pierdut
 fetia; de-acum oiu ști eu sa mi-o
 apăr“, spre a luă în răs pe cei ce
 cred că pot îndreptă un rău ce nu
 se mai poate îndreptă.

ficat, s., 162, 199, 207.

fier, s., 224.

fiert, adj. „ la trup“, bătrân; „ la
 cap“, deștept.

Filipi, s. pl., 143.

flăcău, s. ce ajută moartea, 343.

floare, s., 6;—de ferigă, 92; copil
 născut din flori, 147; *floarea nă-
 roacelor*, 61.

floier, s. fluier, 262.

fluture, s., 210.

foarfece, s., 6, 223.

foc, s., 106, 151, 230.

franc, s., 6.

frânghie, s., 101.

frasiu, s., 198.

frate, s. de cruce, 158.

frigare, s., 167, 198.

friguri, s. pl., 348.

frumoase, s. pl., 157, 260.

frumușele, s. pl., 260.
frumuseță, s., 185 - 6.
fuior, s., 6.
fulger, s., 314.
funi, s., 359.
fumat, s., 277.
furcuță, s. de lemn, 140.
furuștiuc, s. *friuștiuc*, gustare de dimineață (Oltenia).
fus, s., 140, 166.

G.

Gaga, s., „de când”, 275.
găină, s., 135, 167, 177, 178, 270.
Galileu, s., *munții Galileului*, 118.
gândac, s., 209.
Garalim, s., 307.
Garaliu, s., *munții Garaliului*, 119;
munții Garaliilor, 165.
gard, s., 104.
Gărgăuț, s., *munții Gărgăuțului*, 110.
gâscă, s., 288.
gâscan, s., 197.
Gavril, *Gavriul*, s. *Arh.* sau *Sf.* -, 22, 323, 327-8.
găzu, v. a -, 246.
ghem, s. *ghemul vieții*, 359.
Gheorghe, s. *Sf.* -, 13, 131, 134, 139, 143, 186 8, 193, 268.
ghiavol, s., 158.
ghibârdeiu, s. *ghibirdic*, 40.
glie, s., 190.
ginți, s. pl., 291.
gog, s., 275.
gogă, s., 275.
goață, *gofă*, s., 275.
grapă, s., 187.
grâu, s., 4, 80, 188 9.
gresie, s., 218.
grindină, s., 192, 315.
grivan, s., 367.
gugu, v. a , 227.
gunoiu, s., 74.

H.

Haidoș, adj., 38.
hală, s., 268.

hălăuni, v. , 262.
hălți, s. pl., călți, 104.
Haralamb, *Haralambe*, *Haralambie*, *Haralampie*, s. *Sf.* , 319 și urm., 355.
Haralambi, s. pl., nume de sărbătoare, 163.
hărnăsar, s., 166, 197.
harnice, s. pl., 260.
hartapă, s. bucată, 123.
hârtie, s., 7.
hat, s., 150.
hodăiță, v. a se , 105.
hodolean, s., 189.
hoha, s., 275.
holeră, s., 329, 358.
hordo, interj., 236.
horholină, s. în cântecul:
Mărită-te horholină,
C'ai rămas căteă bătrână,
Să mai câni c'o prăjină!
hornonă, v. a -, 236.
horștiță, s. muștar sălbatec.
hotar, s., 150, 262.
hripcă, s. curpeni de viță de vie, scoși prin tăiere la curățit; se pun pe garduri, pe *săciuri*; cf. *hreapcă*.
hudumac, s., 58.
huidumă, s., 220.
huștupină, s., 322.

I, Î.

Iad, s., 209.
iarbă, s. - *șarpelui*, 92; *roșie*, 164;
- *ciutii*, 246; *vântului*, 262;
porcească, *Hypochoeris radicata*, L.
iazmă, s., 200.
Ichim, s. Ioachim, 240.
icoană, s., 85, 249.
ied, s., 146.
țederă, s., 190.
iele, s. pl., 154, 163, 260, 269.
iezer, s., 315.
Ignat, s., 126, 245.
Ilie, s., *Sf.* , 25, 142, 159.
împărți, v. a , a ursi, 5.
împiciorogăț, adj., 253.
împlet, v. a -, 117.

împogodi, v. a se-, 360.
Juătoarea, s. numele unei zile de sărbătoare, 126.
Încăulea, adv., 39.
Înceși, v.: mi s'au înceșit ochii (mi s'a pus pe ochi o ceață) și nu mai văd.
Închichini, v. a-, 99.
Încontră, v. a se , 207.
Înel, s., 136.
Înfrățire, s., 140.
Înger, s., 8, 20 și urm., 236, 365;
 „tare de-“, 32; -*rău*, dracul, 33.
Îngeraș s. ursitoare în chip de-, 14.
Înină, s., 31, 169, 199, 203, 207.
Înălțarea Domnului, 139.
Înnec, s., 191.
Înnecat, s., 288.
Înteri, v. a-, a isgoni, 329.
Întunecime, s., de soare și lună, 330.
Întunerecime, s., 192.
Însemnat, adj. om , cu un defect fizic, 100.
Învincî, v. a se--, 57.
Ioan, s. nume de rege din vechime, 2; Sf. , 48.
Jordan, s. Botezul Domnului, 22.
irodiece, s. pl., 260.
irodiță, s., 260.
irozi, s. pl., 35.
Juda, s., 290; *fetele lui-*, 260; *pu-iul Iudii*, 290.
jude, s. pl. 260.
iudi, v. a-, a îndemna, 29.
iuhman, s., 179.

J.

Jidan, s., 23, 38.
Joi, s., 105; *mari*, 103, 105.
joimariică, *joimăriică*, s., 103.
joimariță, s., 103 și urm.
jugastru, s., 80.
junătate-om, s., 167.
jungher, s., 347.

L.

La, v. a-, 117.

lăibărac, s. laibăr.
lână, s., 4.
lapte, s., 139, 145, 185, 188; *laptele cănelui*, 268.
lăstun, s., 71.
leftere, s. pl., 103.
lemn, s. sicriu, 155, 204.
leșie, s., 117, 121.
leuștean, s., 141, 189, 246, 268.
licuriciu, s., 27.
lilic, s., păr de , 266.
lingură, s., 6, 164, 186.
lipitură, s., 246.
lișteav, adv., 280.
litră, s., 217.
lohoane, s. pl., 4, 269.
lopată, s., 150.
loptă, s. luptă, 113.
Luca, s., *Evanghelistul-*, 48.
luceafăr, s., 20, 192.
luci, adv. sărac , 15.
lucru, s. *rău*, 258; zicala: „ești -rău“, om de neînțeles, ticălos; -*slab*, 269.
luleă, s., 35, 278.
lului, v. a-, 227.
lumânare, s., 5, 6, 28, 224; - *vieții*, 361.
lună, s., 192, 209, 268, 285, 289.
lunatec, adj., 136, 140.
Luni, s., 48.
lup, s., 129, 131, 141, 146, 148, 173, 276; „se linge lupul pe bot“, e frig, cu toate că par'că n'ar trebui.

M.

Mac, s., 186, 189: „nu zice nici “, 180.
măciș, s., 34, 189.
măcă, s., 123.
Maica Domnului, 47, 289.
măestre, s. pl., 260.
mălăiu, s., 5, 145.
mamă, s. *pădurii*, 104, 212, 228; -*huciului*, 212.
mămăligă, s., 223, 226.
mamon, s., 150.

mană, s., 185, 187, 188, 231.
mâncător-de-oameni, s., 301.
mâncărime, s.—de inimă, 165.
mâncătură, s.—de inimă, 165.
măr, s., 72.
marafet, s., 229.
mare, s. zânul mărilor, 305; *peștele mării*, 304; *sorbul mării*, 305; *dulf de*, 306; *duh de*, 306; *duhul mării*, 306; *dop de*, 306 *dolf de*, 306.
mareș-tală, s., 234.
mărgărintă, s. planta *Bellis perennis*, L.
Mărina, s., 261.
marmură, s., 139.
marseara, s., 109.
marți-seara, s., 109.
marțole, *marțolea*, s., 109.
masa-raiului, s., 72.
mâță, s., 95, 112, 135, 331,
mătăhală, s., 257.
mătăhanie, s., 157.
mătasă, s., 5, 6.
mățișor, s.—de salcie, 268.
matifă, s., 291.
mătură, s., 223 4, 230, 242, 271.
mătrăgună, s., 246.
meci, s. *mușternic*, muc de opaiț; feștila din pacișele de in, scoase din dinții pjeptenilor, toarsă deslănat și ghilită apoi; se răsucește în trei vițe (j. Suceava).
meliță, s., 150.
melițoaie, s., 150.
melițuică, s., 150.
merăzii, s. pl., 310.
mersină, s. scoruș de munte.
miazănoapte, s., 157, 236.
miaza-noptii, s., 230.
mică, s. „pe , pe ceas“, 111.
mieiu, s., 138, 140, 166, 197.
miel, s., 249.
Miercuri, s., 109; *Sf.*, 109, 115.
micre, s., 165, 271.
miertic, s. „are frumos“, bun venit din daruri, *chicăș*.
Mihail, s. *Sf.*, *Arh.*, 23, 36, 237,

339, 346, 365.
miji, v. a—, 222; vezi *a mniji*.
mijlocar, s., 311.
milostive, s. pl., 260.
Minah, s., *Sf.*, 96.
minte, s., 65.
mniji, v. a—, 164.
nișcorici, s. pl., 178.
moarte, s., 36, 274, 333, și urm.; numele uneia dintre ursitoare, 8; *cea-sornicul morții*, 76; *cap de*, 137; *fluturul morții*, 137.
moașă, s., 131.
mogândiță, s., 158.
moină, s., 270; „n'are nici o“, nici un rost.
mormânt, s., 196.
mornăi, v. a , 198.
moroaică, s., 127.
moro, v. a , 131.
moroiu, s., 127 și urm.
mort, s., 135, 210; *cap de*, *capul morților*, 137.
morun, s., 294.
moș, s., 275; *moșul codrului*, 234.
moșneag, s., 275.
mujdciu, *mușdeiu*, s., 164, 332.
murgilă, s., 227, 236.
murgiloaie, s., 227.
muroaică, s., 127.
muroiu, s., 127.
mursăcă, v. a—, 231.
mușlui, v. a , 180.

N.

Nafură, s., 85.
nagodă, s., 260.
năluca, s., 257, 376.
nămetenie, s., 257.
nămetie, s., 257.
nărocă, v. a—, 18.
năvalnic, s., 92.
năzărânie, s., 257.
nebun, s., 275.
Nechita, s. *Sf.*—, 48.
necompănit, adj., 104, 219.
necurat, s. drac, 20, 23, 29, 32, 81.

negustor, s., 276.
memuşug, s., 92.
nepriclnic, s. drac, 246.
nevăstuică, s., 124.
Nicolae, s. Sf. , 42, 282.
nocofeă, s. un nume de floare.
nodurariu, s. troscot.
noroc, s., 49 și urm., 77, 101.
norocire, s., 49, 70; *slabă*, 265.
nour, s., 230, 314.
nuc, s., 244.
numai, adv. de sigur, 184.
nuntă, s., 71,
nup ?, 163.

O.

Oală, s., 81, 249; zicală: „învățată, să țină oala de toartă“, să aibă gospodăria ei.
oărzăn, adj., alb-rumân.
ochiu, s., 129, 344.
odolean, s., 246.
ogar, s., 129, 146, 168.
oglindă, s., 4, 73.
ologi, v. a , 15.
om, s., 137; „ însemnat“, 100; *mân-cător de oameni*, 301; *oameni de apă*, 303; sărac, 276.
opăciui, s. pl., 296.
opaiț, s., 118, 121.
Oprea, s., 253.
osânză, s. „om cu “, bogat, 174.
oțet, s., 332.
oticiu, v. a , 41.
ou, s., 71, 81 3, 85, 91, 167, 191.

P.

Păcă, s., 277.
pădurar, s., 227, 234.
pădure, s., 227, 230; *mamă-pădurii*, 212; *muma-pădurii*, 212; *surata din* , 212; *vidma-pădurii*, 212; *potca-pădurii*, 213; *știma-pădurii*, 213; *tatăl-pădurii*, 234.
pădureană, s., 212.
păduroaică, s., 212.
păduroi, s., 224, 234.

pafă, s., 277.
păhar, s. păharul morții, 347.
paiu, s., 101.
pământ, s. *căfelul pământului*, *că-nele pământului*, *fâncul pământului*, *șincul pământului*, *orbetele pământului*, 367.
pană, s., de scris, 7; „a lua pe cine-vă prin pene“, 90.
pâne, s., 4, 5, 24, 80, 91, 141, 220, 230, 249.
pânză, s., 4, 220.
păpușă, s., 279.
par, s., 205.
păr, s., 6, 71, 74, 141, 198 9, 204, 344.
părăsit, adj. ou-, 81.
parte, s., 68.
pasăre, s., 102, 229; —neagră, piază rea, 99.
păsărică, s. ursitoare în chip de , 14.
Paști, s. pl., 137, 143.
păsulă, s., 4.
pateri, s. pl., 80.
patici, s. pl., 376.
Patruzeci de nuceuici, 106.
pecingine, s., 71.
pelin, s., 189, 263, 268.
pelincă, s., 269.
perdeă, s., 130.
peric, s., 218, 228.
Petru, s. Sf. , *Sânpetru*, 12, 16, 24, 66, 149, 348.
piatră, s., 133, 314 5; *scumpă*, 53, 313.
pieză, s., *bună și rea*, 49 și urm.
picio, s., 73.
picoteală, s., 192.
pieptene, s., 4, 35.
pietrică, s., 101, 138 140.
pipă, s., 278.
pipător, s., 278.
piper, s., 189.
pirpiriu, s. „îmbrăcat “, subțire, pentru o vreme aspră.
pisică, s., 135, 146.
pită, s., 4.

pivniță, s., 255.
plastă, s., 262.
ploaie, s., 133, 191, 232, 314.
plug, s., 162, 187.
pocanie, s., 89.
pocelă, s., 162.
pochie, s. „nu eră alt om în ținutul nostru, în lui“, în felul lui.
pocită, s., 267.
pocitură, s., 129.
pod, s., 134.
pogace, s., 4.
pomană, s., 210.
pomeni, v. a se , 270.
pomost, s., 87.
popiș, s., 100.
popuc, interj., 339.
porumbel, s., 141.
postav, s., 189.
potcă, s., 267; *păduriș*, 213, 267.
poveste, s., 193.
praf, s. — de pușcă, 141.
prăstăvala, adv. de-a —, 159.
preot, s., 100 — 1.
preapos, s., 327.
pricaz, s., 164.
pricoiță, s., 270.
pricoliciu, s., 146, 153.
pricoricu, s., 146.
prietcn, s., care e cel mai bun — al omului, 154.
prilejuș, v. a se , 161.
procoviță, s., 103.
psiri, s. pl., 271.
puică, s., 81, 85.
purecl, s., 146, 211.
pușcă, s. praf de —, 141.
puș, s. cel din , dracul, 282.
putere, s., 344.
puternice, s. pl., 260.

R.

Răchiiu, s., 242, 332.
rădașcă, s., 25, 172.
raiu, s., 209, 261.
râmnitoare, s., 167.
râmnitor, s., 167.

râncheză, v. a 286.
rândunică, s., 71, 91.
rărunchioară, s. planta *Glechoma He-*
deracea, L.
rărunchiu, s., 162.
răsloj, s., 39.
rășfierbe, v. a —, 91.
rafă, s., 288.
rău, s., 237.
răutate, s. *copiilor*, 237.
renișiu, s., 291.
riciuri, s. pl., 283.
roată, s., 112.
rostopască, s., 189.
rouă, s., 49, 191.
rudă, *rudenie*, s., 138.
rug, s., 139, 189.
rugăciune, s., 169, 195.
rupe, v. a , 89.
Rusalim-împărat, s., 260 1.
rusalii, s. pl. 260.

S, Ș.

Sabie, s., 151, 338.
săcărică, s., 269.
săgeată, s., 346.
sahagnila, s., 96.
salcie, s., 268.
salea samodiva, s., 333.
Sâmbătă, s., 197.
samcă, s., 151, 237.
samodiva, s., 333; *silă* sau *salea* —, 333.
samovila, s., 260.
Sâmpictru, s., 163. vezi *Sf. Petru*.
sânzăniș, s., 72. vezi *sânziene*.
Șandru, s. *fetcele lui* —, 260.
sânge, s., 138, 162, 178, 199, 200; —
de 9 frați, 246.
șânger, s., 188.
sânie, s., 5.
Sânziene, s., 263.
sărăcie, s., 96.
sărăci, v. a , a nenoroci, 134.
sare, s., 4, 6, 27, 35, 185, 189, 223,
 249, 232.
șarpe, s., 25, 41, 83, 82, 95, 101, 133,

- 134, 187, 232, 313; *bălaur*, 41; *șarpele casei*, 76, și urm.; *iarba șarpelui*, 92.
- satană*, s., 130.
- sburător*, s., 244.
- scaiu*, s., 72, 268.
- scăluș*, s., căluș.
- scauu*, s., 80.
- scăuneciu*, s. scăueaș.
- scris*, s., *scrisă*, soartă, 17, 72.
- scrisoare*, s., tîn cer, 25.
- sdrambițe*, s. pl., 221.
- secere*, s., 136, 224, 246.
- secetă*, s., 133, 191, 196.
- sfâină*, s a dat sfaina, a dat de veste; când a auzit că vin Tătarii, sfâina! la pădure! (au fugit repede).
- sfântă*, s., 317.
- sfartal*, s., 158.
- sfic*, s., 99.
- sfinte*, s. pl., și *mari*, 260.
- Sfinți*, s. pl., 317.
- sgrebeni*, s. pl., 103, 124.
- sgripturoaică*, s., 313.
- sgripturi*, s. pl., 351.
- Sibiui*, s., 84.
- șindil*, v. a se (despre pește), 296.
- sirsinèle*, s. pl., 97.
- șișcă*, adj., fem. 105.
- șișcoiu*, s., 127.
- Sisoie*, s. Sf. , 237.
- șiușani*, v. a , 291. vezi *șufane*.
- sloane*, s. pl., 40.
- smăn*, *smeu*, s., 244, 314.
- smicură*, v. a , 316.
- smoală*, s., 187.
- smomi*, v. a la fugă, 214.
- șneapăn*, s., 193.
- șoadă*, s. minciună, jâtie.
- soare*, s., 29, 74, 192, 209.
- șoarece*, s., 135, 215, 218.
- soartă*, s., 2, 63.
- soarte*, s. numele uneia dintre ursitoare, 8.
- șobolan*, s., 146.
- șofile*, adv. 123.
- șoimane*, s. pl., 260.
- șoimance*, s. pl., 260.
- șoimări*, v. a - , 269.
- șoimăriță*, s., 269.
- șolomonar*, s., 315.
- sorb*, s., 305. 313; *sorbul mărilor*, 305.
- sorecie*, s., 352.
- șorecioaică*, s., 352.
- șpâhnă*, s. ață de cusut, făcută din fuior de in, ca să fie tare.
- spasmă*, s., 237.
- sperietoare*, s., 236.
- spine*, s., 141, 170, 190; *spin plecat*, scaiu (Bucovina).
- Spiridon*, s. Sf. - , 227.
- spiriduș*, s., 81.
- spirituș*, s., 81.
- sporș*, s. trăsot (Bucovina).
- sprinceană*, s., 166.
- spurcat*, adj. femeie „spurcată”, 34.
- spurcată*, s. 237.
- spuză*, s., 224.
- stacie*, s., 248.
- stâfjie*, *stafjie*, s., 135, 236, 248, 376.
- stâhie*, s., 248.
- Stan*, *Stana*, s., 253.
- stâng*, adj. mâna stângă, piciorul , 27; partea stângă, 30.
- stângaciu*, s., 32.
- stăpână*, s. *stăpânele vântului*, 260.
- stărpitură*, s., 82.
- stea*, s., 26, 330.
- stejar*, s., 271.
- știmă*, s., 269; *pădurii*, 213; - *apei*, 284.
- știmi*, s. pl., 124.
- stobor*, s., de cămeși, 231.
- străfigă*, v. a , 157.
- strâgoiu*, s., 127.
- strănută*, v. a , 157, 159.
- strecurătoare*, s., 189.
- strigă*, s., 137.
- strigă*, v. a asupra cuivă, 156.
- strigoaică*, s., 127 și urm.
- strigoaie*, s., 127.
- strigoieș*, s., 137.

strigoii, s., 127 și urm., 236, 379.
stroflocă, v. a , 113.
ștubeiu, s., 110.
șuiet, adj., 124.
suflet, s., 36, 132, 144, 314 ; -de strigoiu, 137.
sulă, s., 138.
surată, s. din pădure, 212.
surcă, s., 141, 186.
svârcolac, s., 192, 209.

T. Ț.

Tăbac, s., 222.
tăciune, s. zicală: „a sta la un cu cinevă”, 155.
țăclău, țăcman, s. deal cu spinarea ascuțită.
tămâie, s., 80, 133, 137, 187, 189, 193, 223, 225, 277 ; *dracului*, 277.
tamarică, s., 268.
tamariscă, s., 268.
tănău, s., tontălău, prostănac.
țânc, țâncă, s., 28 ; *țâncul pământului*, 367.
tândălos, adj., 104.
țânțar, s., 33, 131.
țară, s. *armenească*, 313.
tărăță, s., 224, 228.
târcoll, v. a -, a da târcoale.
tăromi, v. a - ; n'o mai pot , din pricina bătrânețelor, n'o mai pot duce.
țăruș, s., 184.
Tatăl-nostru, s., 169, 186.
țepă, s., 139.
temeiu, s. temeiu coșului i, 228.
țibocă, s., 33.
ținc, s. *șincul pământului*, 367.
tichie, s., 79, 130.
Țigan, Țigancă, s., 275.
tingă, s., 218.
tisă, s., 139, 198.
tiutiun, s., 277.
toarce, v. a , 110, 117.
Todos, s. nume de sărbătoare, 163.
tomurluciu, s., 190.
țopane, s. pl. în cântecul vâlcean

(împărt. de d-l I. N. Popescu, din Ștefănești) :

Frunză verde de costrei,
 Când fu leat cincizeci și trei,
 Puneai plugul unde vrei
 Și arai pe cât puteai.
 Iar când fu la șazeici ș'patru
 Când a lăut pământul statu'
 Și s'a dat delimitare
 De casă, patru pogoane,
 Numai văi, numai *țopane*,
 De-ți mor copiii de foame !

topor, s., 224, 230.

torcă, v. a , a loarce, 103.

torț, s., 116.

trandafir, s., 271.

trițoiu, s., 71.

țuică, s., 5.

tun, s. tunet, 314.

Turc, s., 275 ; *boala Turcilor*, 318.

turtă, s., 6.

tutun, s., 277.

tutunar, s., 278.

U.

Ud. s. urină, 146.

ulcior, s., 156.

ulger, s. uger, unger, 187.

umbră, s., 230, 248, 249.

umbri, v. a -, 271.

undevas, adv., 201.

undrea s., 138.

unghete, s., 218.

unghie, s. 103, 117.

unt, s., 4.

untelemn, s., 4.

untură, s., 4.

ureche, s., 265, 344.

urechiță, s. planta *Sempervivum tetra-*
forum, L.

uriaș, s., 343.

urnă, s., 249.

ursă, s. ursită, 2.

ursă, v. a , a ursi, 15.

ursală, s., 8.

ursătoare, s., 1.

urseală, s. ursită, 2.

ursi, v. a , 2.
urși, v. a , 2.
ursită, s., 12.
ursitoare, s., 1, 333.
ursitor, s., 16.
ursiu, adj. culoare ursie, șorecie.
ursoaică, s., 1, 15.
ursoaie, s., 1.
ursoană, s., 1, 4.
ustunoiu, s., 139.
usturoiu, s., 34, 35, 103, 115, 133,
 138, 144, 150, 163, 164, 184, 190,
 193, 194, 199, 205, 263, 270, 332,
 359.

V.

Vacă, s., 112, 232.
vădană, s., 222.
val, s. din ce se face—, 304.
vâlvă, s., 260, 278; *pădurii*, 212.
vamă, s. *văzduhului*, 209.
vampir, s., 128, 377.
vânt, s., 162; — *turbat*, 226; *stăpâ-
 nele vântului*, 260; *iarba vântului*,
 262.
vântoasă, s., 113, 260; *fetele vântoa-
 selor*, 260.
vânturi, v. a—, 262.
vânturiță, s., 260.
vârcolac, s., 127, 202.
vârsă, v. a—, vasul când se usucă
 își varsă doagele.
vârticuș, s., 280.
Vartolomeiu, s. *Sf.* , 48.
Vasițe s., *Sf.* , 143.
vatraiu, s., 223.
vedenie, s., 257.
vezevenghe, s., 237.
vidanie, s., 257.

videnie, s., 257.
vidmă, s., 129; *pădurii*, 212.
vidră, s., 290 și urm.
vidroi, s., 297.
Vidros, s., 295.
vie, s., 80.
vierne, s., 178.
viespe, s. *neagră*, 213.
vin, s., 5, 6, 91, 141, 199.
Vineri, s., 109; *Sf.* , 117 și urm.
vis, s., 33.
vită, s., 8, 102, 155, 196, 138, 229.
vițel, s., 146.
viteze, s. pl., 260.
viziclu, s., 112.
vrăjitoare, s., 150, 185.
vrăjitor, s., 86.
vrăjuișos, adj., 98.
vrașc! interj., sdup!
vreme, s. *de apoi*, 261; *grea*, 315,
 „la „, 323.

Z.

Zăblău, s., 219.
zahăr, s., 249.
Zalina, s. numele uneia dintre rusa-
 lii, 261.
zân, s. *zânul mărilor*, 303.
zână, s., 1; *zâne*, 260; *zânele bune*,
zânele milostive, 260; *zânele mă-
 iestre*, 260; *făr' de tată*, 16. .
zânișoară, s., 1.
zărzălii, s. pl., 310.
zeceriu, s., 4.
zi, *ziud* s., 8, 109.
ziuatec, adj., 140.
zoaie, s., 121.
zodie, s., 8, 15.
zorilă, s., 236.

ȚUPRINȘUL

Despărțirea I. Soartă, Ajutor, Noroc.

Pag.

Ursitoarele 1 19.

Denumiri, 1. Numărul și menirea Ursitoarelor, 1--2. Cele două servitoare ale lui Alexandru Machedon, 2. Un cioban le află casa și le vede traiul, 2 3. Masa Ursitoarelor la casa pruncului de curând născut, 4 8. Ursirea, 8. Tăria ursitei, 8. Ursitoarele sau Zodiile primesc în fiecare seară porunca lui Dumnezeu, 8 12. Osândirea celor ce ascultă ursirea într'adins, 12--14. Dumnezeu, fără a schimba ursita, ajută pe cei în nevoie, 15. Cei trei mocani Ursitori aduc ursirea la îndeplinire, 16 17. Ursitoarele la alte neamuri, 18 19.

Ingerii 20 48.

Căderea lui Lucifer, 20--21. Inmulțirea Ingerilor, 21 2. Rostul lor în cer, 22. Întâiul Inger păzitor al omului, sprijinul lui Hristos, 23 24. Ingerii, mijlocitori între Dumnezeu și oameni, 24--25. Legenda rădașcelor și-a licuricilor, 25--27. Ingerul sau Ingerii păzitori și ursita pruncului, 27--29. Diavolul din stânga omului și lupta lui cu Ingerul păzitor, 29--33. Fuga Ingerului păzitor, 33--34. Incheerea socotelor în cer, 34--35. Luarea sufletului și preumblarea lui, 35 37. Paza mormântului, 38--42. Rugăciuni către Ingerul păzitor ș. a., 43 48.

Norocul 49 75.

Lumea și înfățișarea Noroacelor, 49. Norocul culegător de rouă, 50. Norocul unui Împărat, 50--54. Norocul unui frate bogat și al altui frate sărac, 54 57. Bătaia între două Noroace, 57--60. Norocul silit s'aducă bogăție, 60. Un om merge la scorbura Soartei și se încredințează că nu se poate schimba ce-i este partea, 61 65. Noroc fără parte, 66 68. Noroc și minte, 68 70. Semne de noroc, 70 72. Urări de noroc, 72. Păstrarea norocului, 73--74. Căntece, 74 75.

- Șarpele casei* 76 78.
 Denumiri, 76. Infățișări, 76—77. Credinți, 77—78. Șarpele casei la alte popoare, 78. Broasca omului, 78.
- Zânele bune* 79 80.
 Două fete frumoase ajutătoare, 79—80. Cele trei fecioare sfinte, 80. Paterii, 80.
- Spiridușul* 81 93.
 Puterea Spiridușului, 81. Dobândirea Spiridușului din ou, și infățișările lui, 81—84. Ancluzul (Spiridușul ban), 84—85. Cumpărarea și întreținerea Spiridușului, 85—86. Povestiri privitoare la ajutorul și primejdia Spiridușului, 87—91. Mătrăguna, 91—92. Floarea de feregă, 92—93. Spiridușul la alte popoare, 93.
- Piaza rea și Piaza bună* 94 102.
 Piaza rea, potrivnica Norocului, 94. Intruparea Piezii rele în șarpe, câne, mătă, găină și om, 95—96. Sărăcia legată de casă și îndepărtarea ei, 96—100. Piezile rele obștești: Nălucile, oamenii „însemnați”, preoții, cucuveicile, egipturoaicele și paserile cu ciocul de fier, 100—101.
 Piaza bună, 101. Intruparea ei, 102.

Despărțirea II. Munca.

- Joimărița* 103 108.
 Denumiri, 103. Pedepsirea femeilor și-a fetelor găsite cu cânepa netoarsă, 103—106. Alte soiuri de lene femeiască, 106. Paza femeilor, 106. Colindătorii Joimăriții, 106—108. Alte prilejuri de venire ale Joimăriții, 108. Sperietoarea, 108.
- Marți-seara* 109 116.
 Denumiri, 108. Pedepsirea lucrătoarelor de Marți seara, 108. Povestiri cu neisbutirea răutăcioasii Marți-seara 108—116.
- Sfânta Vineri* 117 125.
 Pedepsirea lucrătoarelor de Joi seară, 117. Povestiri cu neisbutirea Sfintei Vineri, 117—125.
- Înătoarea* 126.
 Pedepsirea lucrătoarelor cari nu serbează ziua Ignatului (20 Decembrie), 126.

Despărțirea III. Pământul și văzduhul.

- Strigoi* 127 208.
 Denumiri, 127—9. Nașterea Strigoiului, 129—132. Semnele după cari se cunoaște Strigoiul viu și mijloacele de a-l desoperi,

132-134. Privigherea morților bănuși a se preface în Strigoi, 135-137. Intruparea Strigoilor îndată după moarte, 137. „Ingrijirea” sau „dregerea” acelorași morți, 137. Vremea de noapte pentru ieșirea Strigoilor din mormânt, 137-142. Zilele potrivite pentru aceleași ieșiri și sorocul lor, 142-144. Ieșirea din mormânt, 145. Prefacerea sufletului de Strigoiu viu în Tricoliciu și reintruparea lui. Tricoliciu și isprăvile lor, 146-149. Strigoii deopotrivă de puternici ca Dumnezeu, 149-150. Bătăliile Strigoilor, 150. Povestiri despre aceste bătălii, 151-152. Venirea pașnică a Strigoilor pe la ai lor, 152. Povestiri, 152-155. Apărarea casei împotriva Strigoilor, 156-157. Hoțul, Strigoitul și strănutarea, 157-162. Primejdii mari: suptul sângelui, poceala și altele, 162-163. Leacuri împotriva acestor boli, 163-168. Povestiri deosebite, 168-185. Isprava Strigoaicelor: seceta, piatra, luarea manei câmpurilor, frumuseței și manei vacilor, 185-186. Prinderea Strigoaicelor și vrăji pentru adusul manei înapoi, 186-191. Seceta, 191-192. Grindina, 192. Vârcolacii și întunecimile de soare și lună, 192. Paza îndebște împotriva Strigoilor, 192-194. Povestiri, 194-195. Aflarea mormântului cu Strigoiu, 195-197. Desgroparea și dregerea Strigoiuului, 197-200. Mărturii istorice, 200-208. Strigoii la alte popoare, 208.

Sufletele morților 209 210.

Trupul părăsit vremelnic de Suflet: Strigoii și Svârcolacii, 209. Scurta vieță pământescă a Sufletelor răposaiților, 209. Arătarea acestora în vise, 209-210. Alte arătări, 210.

Crasnicul 211.

Copil de Drac și de femeie, 211.

Mama pădurii 212 233.

Denumiri, 212. Infățișări, 212-213. Viespea neagră, 213. Grija copacilor, 213-214. Ademenirea oamenilor în păduri, 214-217. Șoarecele apărător, 217-219. Mama-pădurii păcălită de-o fată, 210-221. Tutunul apărător, 222. Mămăliga apărătoare, 222-223. Alte leacuri de pază, 223-224. Boli pricinuite de Mama-pădurii și leacuri împotriva lor, 224-232. Alte neajunsuri, 232. Mama-pădurii la alte neamuri, 232-233.

Moșul-codrului 234 235.

Denumiri, 234. Moșul-codrului păcălit de o fată, 234-235. Moșul-codrului la alte popoare, 235.

Murgilă, Miază-noapte și Zorilă 236.

Purtătorii celor trei conace de noapte: Murgilă, Miază-noapte și Zorilă, 236.

- Samca* 237 243.
 Denumiri, 237. Primejduirea femeilor leluze, 237. Rügăciunea de pază, 237 241. Descânțece de Samcă, 241 242. Samca la alte popoare, 243.
- Smeul* 244 247.
 Denumiri, 244. Infățișări, 244. Bântuirea Smeului, 244 246. Leacuri, 246 -247. Smeul la alte popoare, 247.
- Stafia* 248 258.
 Jertfirea unui suflet pentru trăinicia unei zidiri, 248 249. Povestiri românești și străine, 249 255. Locurile unde apar Stăfiile, 255 256. Infățișări și denumiri, 257 258.
- Brèhnele* 259.
 Mici sperietori de pădure, 259.
- Ielele* 260 - 264.
 Denumiri, 260. Legende, 260 261. Infățișările și însușirile Ielor, 261 263. Paza împotriva lor, 263 264. Ielele la alte popoare, 264.
- Ceasul cel rău* 265 266.
 Denumiri, 264. Primejdii, 264. Descânțece, 265 266.
- Pocita* 267.
 Plânsul și închircirea copiilor, 267.
- Halele* 268 271
 Apărarea împotriva Halelor, 268. Duhuri înrudite cu Halele: Vâlvele, Eresurile, Chimele, Boglodatele sau Lohoanele, Lucrul slab, ș. a., 268 270. Ginții, Armerii, Psirii, 270 271.
- Sperietorile* 272 276.
 Băja, 272. Băca, 272. Cău, 272. Diudiu, 273. Bau, 273. Babaul, 273. Băbăcul, 273. Bodaia, 273. Bolea, 273. Catabolea, 274. Calie, 274. Borza, 274. Goșa, 275. Goga, 274. Alte sperietori, 275 - 276.
- Pâta* 277 279.
 Zeitatea tutunului, Mama Dracilor, 277. Luleaua, 278. Tutunul, 278 279.

Despărțirea IV. Apa.

- Cel-din-baltă* 280 283.
 Apa, locaș al Dracului, 280. Semnul primejdiei, 280. Cel-din-baltă ajulă un flăcău, 281. Credinți mărunte, 282. Cel-din-puț, 282 283.

- Știma apei* 284 287.
 Înfățișare, 284. Știma apei și capul de om, 284. Strigoii ei, 284.
 Povestiri, 285–286. Știina apei la alte popoare, 287.
- Innecații* 288 289.
 Intruparea și înfățișarea Innecaților, 288. Isprăvile lor, 288 289.
 Innecații și Maica Domnului, 289.
- Iuda* 290 300
 Puiul Iudii sau Vidrii, 290. Prinderea lui : norocul sau nenorocul pescarului, după colinde și cântece bătrânești, 290 300. Iuda la alte popoare, 300.
- Femeile-pești* 301 302.
 Femeile-pești sau Faraonii, 301. Cântările de pe mări, 301. Măncătorii de oameni, 301 302. Credițiile altor popoare, 302.
- Oamenii de apă* 303.
 Înfățișări, 303. Zânul mărilor, 303. Credițiile altor popoare, 303.
- Peștele mării* 304.
 Lupta Dracului cu peștele mării : Valurile, 304.
- Sorbul* 305.
 Inecătorul de oameni, 305. Sorbitorul de apă, 305.
- Dulful* 306 312.
 Denumiri, 306. Hoțul merelor de aur și biruitorul lui, după colinde și cântece bătrânești, 306 312.
- Bălaurii* 313 318.
 Bălaurii de uscat și cei de apă, 313. Bălaurii din povești, 313. Piatra scumpă, 313. Bălaurii văzduhului cu nor sau ploaie, 313 316.

Despărțirea V. Boala, Moartea.

- Sfintele* 317.
 Aducătoarele de boli, 317.
- Ciuma* 318–328.
 Înfățișări, 318 319. Sf. Haralambie, cel ce ține Ciumile de păr, 319–322. Sf. Gavriil, 323. Toiagul bobotit de ciumă, 323. Ciuma nemiloasă și voinicul, 323 326. Ciuma la alte popoare, 326. Paza împotriva bolii, 326 328.
- Holera* 329 332.
 Înfățișări, 329 330. Holera nemiloasă și voinicul, 330–331. Leacuri împotriva Holerii, 331 332.

<i>Moartea</i>	333 366.
Infățișări, 333. Moartea închisă în sac, 333 335. Chemarea morții și dulceața vieții, 335 337. Dumnezeu hotărăște ca Moartea să nu se mai vadă, 337 340. Oamenii nu mai cunosc ziua răposării, 340. Pregătirea pentru trecerea din viață, 340–343. Vestitorii Morții: slăbirea puterilor, văjăirea urechilor, căderea dinților, 343 345. Moartea iea sufletele, 345 347. Păharul Morții, 347 348. Boala, ajutorul Morții, 348. Moartea vicleană, 349 350, Banii, cursa Morții, 350 355. Moartea atotputernică și Sf. Haralambie, cârmuito- rul Morții, 355–357. Mocanul la sălașul Morții, 357 358. Mocanul, Holera, Ciuma și Moartea, 358 360. Mila Morții, 360–365. Sgârcitul îngăduit, 366.	

<i>Căfelul pământului</i>	367–368.
Denumiri, 367. Credinți mărunte, 367–368. Țâncul pământului și zidirea lumii, 368.	

<i>Adaose</i>	369–381.
-------------------------	----------

I, 369. II, 376.

<i>Indice și glosar</i>	382.
<i>Cuprinsul</i>	395.

ÎNDREPTĂRI

Pag.	20,	rândul	20,	în loc de <i>cerui</i> ,	trebuie <i>ceriu</i> .
"	43,	"	11,	să se cetească : <i>Inger</i> ,	<i>Ingerașul meu</i> .
"	71,	"	10,	în loc de <i>tr foiu</i> ,	trebuie <i>trifoiu</i> .
"	115,	"	10,	" " " <i>Miercur</i>	" <i>Miercuri</i> .
"	118,	"	2,	" " " <i>cuneisbutirea</i>	trebuie cu <i>neisbutirea</i> .
"	127,	"	14-15,	să se citească : <i>Leacuri împotriva acestor boli. Povestiri deosebite. Despre isprava Strigoaicelor...</i>	
"	185,	"	26,	în loc de <i>mama</i>	trebuie <i>mana</i> .
"	202,	"	1,	" " " <i>săi-</i> ,	" <i>să-i</i> .
"	266,	"	1,	" " " <i>Cearău</i> ,	" <i>Cear rău</i> .
"	333,	"	6	7,	să se cetească :... <i>atotputernică și Sf. Haralambie...</i>

